

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK ROMANINDA ADA TÜRKLERİ: KIBRIS TÜRKLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS

Muhammet ÖZEN

EYLÜL-2024
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK ROMANINDA ADA TÜRKLERİ: KIBRIS TÜRK LÜĞÜ

ISLAND TURKS IN TURKISH NOVEL: TURKISH CYPRUS

YÜKSEK LİSANS

Muhammet ÖZEN

EYLÜL-2024

GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK ROMANINDA ADA TÜRKLERİ: KIBRIS TÜRK LÜĞÜ

ISLAND TURKS IN TURKISH NOVEL: TURKISH CYPRUS

YÜKSEK LİSANS

Muhammet ÖZEN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AYYILDIZ

EYLÜL-2024
GÜMÜŞHANE

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Türk Romanında Ada Türkleri: Kıbrıs Türklüğü**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmalarını kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi'nin lisanslı kullanıcısı olduğum intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün belirlediği kistaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

03/09/2024

.....
Muhammet ÖZEN

TEŞEKKÜR

Çalışma süresi boyunca karşılaőtıđım zorluklarda bana destek veren her daim yanımda olan sevgili eőim Ayten Nesibe Özen'e, eğitim öğretim hayatım boyunca bana desteklerini esirgemeyen fedakâr annem Akkız Özen ve babam Mehmet Özen'e, tüm aileme, dostlarıma teşekkür ediyorum. Akademik çalışma sırasında deneyimlerinden yararlandığım, tezimin her aşamasında anlayıőlı ve duyarlı yaklaşımıyla beni destekleyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AYYILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Muhammet ÖZEN
GÜMÜŞHANE – 2024

ÖZET

Kıbrıs Türkleri, tarih boyunca varlığı kanıtlanmış işkenceler görmüş, zorunlu göçler yaşamış ve milli varoluş mücadelesi vermiş bir topluluktur. Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları talihsiz olaylar ve milli varoluşları için verdikleri mücadeleler büyük yıkımlarla sonuçlanmıştır. Kıbrıs Türkleri, Rum tedhiş örgütlerine karşı bağımsızlık mücadelesine 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtına kadar devam etmiş ve bu iki toplumun arasındaki çatışma edebiyata da yansımıştır.

Bu çalışmada Kıbrıs'ta yaşanan toplumsal siyasi olayların Türk romanına yansımaları çalışmanın temel problem alanını oluşturmaktadır. İncelenen romanlarda Kıbrıs Türklerinin, Rumlar tarafından hem dini inancının hem de milli kimliğinin yok edilerek Hristiyanlaştırma ve Rumlaştırma politikalarıyla ötekileştirildiği saptanmıştır. Bu bağlamda Kıbrıs sorununun ortaya çıkışı ve Kıbrıs Türkleri açısından sonuçlarının romanlara yansımaları araştırılmıştır. Bu eserlerde Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları işkenceler, kısıtlamalar, zorunlu göçler, maddi ve manevi baskılar ve varoluş mücadeleleri tüm yönleriyle ele alınmıştır.

Bu çalışma nitel yöntemle elde edilen verilere dayanmaktadır. Bu noktada araştırmada, nitel ve analiz toplama tekniklerinden biri olan doküman analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Çalışma boyunca elde edilmesi hedeflenen veriler hakkında bilgi içeren yazılı materyaller analiz edilerek betimsel bir yöntemle incelenmiştir.

Sonuç olarak Kıbrıs Türklerinin tarihsel süreç içerisinde maruz kaldıkları işkenceler, sürgünler, kısıtlamalar gibi durumların Türk romanına yansımaları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Türkleri, Milli Kimlik, Milli Varoluş Mücadelesi, Roman, Türkiye

SUMMARY

The Turkish Cypriots are a community that has been tortured, suffered forced migrations and struggled for national existence throughout history. The unfortunate events experienced by the Turkish Cypriots and their struggle for their national existence have resulted in great destruction. Turkish Cypriots continued their struggle for independence against Greek Cypriot terrorist organizations until the July 20, 1974 Cyprus Peace Operation and the conflict between these two communities was reflected in literature.

In this study, the reflection of the social political events in Cyprus on the Turkish novel constitutes the main problem area of the study. In the novels examined, it was determined that the Turkish Cypriots were marginalized by the Greeks through Christianization and Greekization policies by destroying both their religious belief and national identity. In this context, the emergence of the Cyprus problem and the reflections of its consequences for the Turkish Cypriots in the novels were investigated. In these works, the tortures, restrictions, forced migrations, material and moral pressures and the struggle for existence experienced by the Turkish Cypriots were discussed in all aspects.

This study is based on the data obtained by qualitative method. At this point, document analysis technique, which is one of the qualitative and analysis collection techniques, was used in the research. Written materials containing information about the data targeted to be obtained throughout the study were analyzed and examined with a descriptive method.

As a result, the reflections of the situations such as torture, exile and restrictions that the Turkish Cypriots have been exposed to in the historical process on the Turkish novel have been analyzed.

Key Words: Turkish Cypriots, National Identity, Struggle for National Existence, Roma, Turkey

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
TABLolar DİZİNİ	X
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XI
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı ve Özgün Değeri.....	3
1.2.Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı.....	3
2.KIBRIS TARİHİ ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ	5
2.1.Erken Dönem Kıbrıs Tarihi.....	5
2.1.1.Helen-Roma Tarihinde Kıbrıs.....	5
2.2.İlk Dönem Kıbrıs Tarihi.....	6
2.2.1.Osmanlı Yönetimindeki Kıbrıs	6
2.2.2.İngiliz Yönetiminde Kıbrıs	9
2.2.3.Rum Yönetiminde Kıbrıs	13
2.2.4.Enosis, EOKA Örgütü ve İlk Çatışmalar	14
2.2.5.Kıbrıs Türklüğü.....	18
2.3.Kıbrıs Tarihinin Erken Dönem Siyasi Devreleri.....	20
2.3.1.Rauf Denктаş ve Kıbrıs Direnişі	20
2.3.2.Kıbrıs Barış Harekâtı.....	23
2.3.3.BM'nin Rolü	26
2.3.4.Yeni Kurulan Devlet: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.....	27
3.TÜRK EDEBİYATINDA KIBRIS TÜRKLERİNİ ANLATAN ROMANLAR HAKKINDA GENEL BİR DEĞERLENDİRME	30
3.1.Kıbrıs'ta Vuruşanlar	30
3.2.Girne'den Yol Bağladık	32
3.3.Kıbrıslı Kâzım.....	33
3.4.Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş.....	35
3.5.Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş	37
3.6.Kıbrıslı.....	39
3.7.Yaseminler Tüteri mi, Hâlâ?	41
3.8.Zaman Uyanışı	42

4.KIBRIS TÜRKLERİNİN YAŞADIKLARININ TÜRK ROMANINA YANSIMASI	44
4.1.Kısıtlanma	44
4.2.Esaret.....	49
4.3.Kıbrıs Türklerinin Maruz Kaldığı İşkenceler-Katliamlar	55
4.4.Dayanışma Olgusu	77
4.5.Göç	80
4.6.Kıbrıs Türkünün Millî Mücadele Savaşı/Çatışmalar	87
4.7.Ölüm.....	110
4.8.Yağmalama	119
4.9.Öç / İntikam.....	122
4.10.Millî Kimlik: Yavru Vatan Kıbrıs.....	126
4.11.Ötekileştirme	149
4.12.Kıbrıs Türklerine Karşı Bir Tehdit Yozlaşma/Özünü Kaybettirme Politikası:	
Asimilasyon	153
4.13.Modern Olgunun Sancısı: Yabancılaşma.....	158
4.14.Sömürge	160
4.15.Aşk	162
4.16.Kadın.....	165
4.17.Din.....	173
4.18.Anavatan Türkiye ile Yavru Vatan Kıbrıs'ın İlişkileri	187
5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	191
KAYNAKÇA	193
ÖZGEÇMİŞ	198

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Aşk temasının işlendiği romanlar	162
---	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
EOKA	: Ethniki Organosis Kyprion Agoniston
KATAK	: Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
s.	: Sayfa/ lar
S.	: Sayı
TMT	: Türk Mukavemet Teşkilatı

1. GİRİŞ

Edebiyat ve tarih birbirinden ayrılmaz bir parça olarak duyguları yönlendirmede milli şuuru canlandırmada ve kimlik inşa etmede devletin önemli bir silahı olmuştur. Tarih nesnel bir şekilde olayları anlatırken edebi romanlar ise geçmişte yaşanan trajedileri canlı sahnelerle anlatarak dikkat çeker. Canlı sahnelerle Walter Scott tarihi romanın ilk örneğini *Waverley* romanıyla vermiştir. Türk edebiyatına bakıldığında ilk tarihi roman denemesi Ahmet Mithat Efendi'nin *Yeniçeriler* eseriyle karşımıza çıkar. Namık Kemal'in Cezmi adlı eseri ise ilk tarihi roman kabul edilir.

Tarihi roman, geçmişte belirli bir zaman diliminde olup bitmiş olayların, yaşantıların, belirgin dönemlerin, önemli kişilerin hayat hikayelerinin, tarihi gerçekliğe bağlı kalınarak, romancı muhayyilesinde zenginleştirilip yeniden üretildiği metinlerdir (Çetin, 2021: 222). Çalık'a göre tarihi roman, bir devrin tarihi olaylarını, milletin ahlak, adet, gelenek ve göreneklerini anlatarak, bunları meydana getiren gerçek ve hayali tipleri canlı tutarak, romanın şartlarına bağlı kalmak suretiyle yazılmış eserlere denir (Çalık, 1993: 384). Hülya Argunşah ise tarihi romanın tanımı şöyle genişletmiştir: "Tarihi roman, tarihsel roman, belgesel roman, devir romanı gibi insanlık, devlet ve millet açısından gerçek, önemli ve yaşanan zamandan daha eski bir zamana ait bir olayı veya kişiyi bir kurgu dünya içinde anlatmayı esas almış romanlara denir" (Argunşah, 2016: 52).

Tarih ve roman ilişkisine bakıldığında tarihi roman ile birlikte tarihi hadiseler daha anlaşılır olmaktadır. Tarihi roman yazarları, resmi tarihin sunduğu vakalardan yararlanıp ortaya bir eser çıkarır ve tarihçi gibi nesnel verilere bağlı kalmak zorunda değildir. Tarihi roman yazarının görevi tarihi değil, romanı yazmaktır. Ancak kimi edebiyat bilimciler, yazara özgün olma hakkını, tarihi tahrif etmeme şartıyla vermiştir. Onlara göre romancı, eserini şekillendirirken elbette edebiyat biliminin kendi imkân ve sınırları içinde vakayı ve kişileri tasarlayabilir, ancak tarihi belgelerin dışına çıkması mümkün değildir. Bir başka deyişle romancının tasarruf hakkı yalnızca estetik alanla sınırlıdır (Değirmenci, 2020: 171). Tarihi romanda olaylar anlatılırken tutarlı bir biçimde sunulması zorunludur; tarihi olaylar kuru şekilde değil, okuyucunun merakını canlı tutacak biçimde sunulmalıdır. Tarihi romanda tarihi bilgi ve belgelerden yararlanılmalı aynı zamanda gerçeklik çarpıtılmamalıdır. Fakat metnin bir kurgu olduğu ve yazarının hayal dünyasıyla şekillendiği göz ardı edilmemelidir. Geçmiş, estetik düzlemde, kanıt ihtiyacı duymadan edebi metinlerde yer alabilmelidir. En

olağanüstü durumları ve fantezileri bile inandırıcı kılabilmek, yazarın kaleminin gücü ve ustalığıyla doğru orantılıdır (Doğan, 2023:15). Tarihi roman, milli şuurun uyanışında önemli bir tür olagelmıştır. Bu roman türü içinde Türklerin milli konuları ve birçok yaşanan savaşları anlatması gibi Kıbrıs Türkünü anlatan romanlar da dikkat çekmiştir. İncelenen romanlarda varoluş döneminde gerçekleşen olaylar anlatılarak gelecek nesillerde milli şuur ve tarih bilinci oluşturulmak istenmiştir.

Kıbrıs Türkleri ile ilgili çalışmalara bakıldığında halk şiiri, roman veya öykü türleri üzerine geniş çaplı bir inceleme bulunmamaktadır. Kıbrıs Türklerinin yaşadığı trajik olaylar ve Türkiye açısından ifade ettiği önem göz önüne alındığında diğer Türk topluluklarından önce değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Kıbrıs, tarihe bakıldığında birçok etnik grubun egemenliği altında kalmış olup stratejik açıdan bugün de önemini sürdürmektedir. Osmanlı tarafından adanın fethedilmesi sonrası Kıbrıs Türk halkı yüzyıllar boyunca büyük bedeller ödemek zorunda kalmıştır. Bugün de Kıbrıs Türk halkı adanın sahibi olmasına rağmen uluslararası kamuoyunda yok sayılmakta olup çeşitli siyasi baskılara maruz kalmaktadır. Vatansız kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları ve varoluş mücadelesi, çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Kıbrıs, coğrafi konumu nedeniyle Türkiye açısından önemli bir bölgedir. Sıcak denizlere sahip olmak isteyen devletler ve Megali İdea düşüncesinde olan devletler burada yaşayan Türk halkı ve diğer azınlıklar için büyük yıkımlar yaşatmışlardır. Rumlar, Kıbrıs'ta söz sahibi olmalarıyla adayı özerk bir şekilde kendi istedikleri gibi yönetmişlerdir. Bu dönemde Kıbrıs Türkleri bu durumdan rahatsız olduklarını, manevi açıdan Türkiye'ye bağlı olduklarını ilan etmişlerdir.

Kanlı olayları yaşamış, sürgün edilmiş, işkencelere maruz kalmış kişilerin aktardıkları olayların ele alındığı her romanda Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları durum yansıtılmaktadır. Sayıca kısıtlı olmasına rağmen romanlar Kıbrıs Türkleri sorununu ele almada detaylı bilgiler içermektedir. Romanlardaki ortak nokta Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesidir. Bu çalışma Kıbrıs Türklerinin tarih boyunca yaşadıkları olayların incelenen romanlara yansımalarını ele almaktadır.

Çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Çalışmanın ilk bölümü Kıbrıs ve Kıbrıs Türklerinin tarihine dair bilgiler içermektedir. Çalışmanın ikinci bölümde söz konusu romanların genel tanıtımına yer verilmiştir. Roman incelemelerinde yayın tarihlerine dikkat edilerek sıralama yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde romanları inceleme metotlarına bağlı kalarak romanlardaki tematik unsurlar tasnif ve kategorilere ayrıştırılmaya çalışılmıştır. Romanlarda geçen ortak temalar sıralanarak

incelenmiştir. Çalışmanın son kısmında çalışmaya dair sonuç ve kaynakçaya yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Özgün Değeri

Araştırmanın amacı; Kıbrıs Türklerinin maruz kaldıkları işkenceler, kısıtlamalar, zorunlu göçler, maddi ve manevi baskılar ve varoluş mücadelesinin edebi metinlere yansımalarının incelenmesidir. Edebi metinlere yansımalarının araştırılması aşağıdaki sorulara cevap aramak ile gerçekleştirilecektir. Rumlar, Türklere yönelik politikalarını belirlerken neleri hedeflemişlerdir? Kıbrıs'taki Rum baskılarına rağmen Türkler sosyal ve kültürel hayatta ne kadar etkili olabilmıştır?

Kıbrıs Türklerinin, Türkiye'ye olan bağlılığı Rumlar ve diğer Batılı devletler tarafından önemli bir problem olarak görülmüştür. Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesi hem Kıbrıs Türkleri için hem de baskı altında olan diğer Türkiye dışı Türk toplulukları için önemli bir hadise olarak tarihte yer edinmiştir. Bu çalışmanın amacı tarihi açıdan değinilen ve ileride de ayrıntılı şekilde anlatılacak olan Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelelerinin edebi metinlere etkisini bilimsel araştırma, inceleme ve yazma çerçevesinde objektif şekilde ortaya koymaktır.

Araştırmanın özgün değeri; kısıtlama altında olan Kıbrıs Türklerinin yaşamının edebi eserlere yansımalarının değerlendirilmesidir. Bu çalışmayla ilgili elde edilen veriler neticesinde, bugüne kadar yapılmış olan araştırmalarda Türk romanında Kıbrıs Türklerinin yaşadıklarının kapsamlı bir şekilde ele alınmadığı görülmüştür. Kıbrıs Türkleri ile ilgili yapılan incelemelerde Kıbrıs Türklerinin sosyal ve kültürel açıdan ele alınmasındaki yetersizliği bizi bu araştırmaya yönlendirmiştir. Kıbrıs Türklerinin yaşamı hakkında verilen bilgiler sınırlıdır. Bu açıdan konu ile ilgili elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve araştırma bulgularının ortaya konulması bakımından özgün bir çalışmadır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Bu çalışmada, araştırma için en güvenilir ve geçerli yöntem olan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu noktada nitel veri analiz toplama tekniklerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Verileri toplama amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir. Araştırma süresince Kıbrıs Türklüğü üzerine edebiyatımızda yazılmış olan romanlar taranmış, bulunan yazılı dokümanlar; romanlar, tutanaklar, araştırma eserleri, arşiv belgeleri, dergiler, tezler, makaleler, gazeteler, hatıralar kullanılmıştır. Bu dokümanlardan alınan veriler kapsamlı şekilde analiz edilerek çalışmaya işlenmiştir.

Çalışmanın kapsamı roman türündeki, Hüseyin Karatay, *Kıbrıslı* (2005), Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Zaman Uyanışı* (2000), Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş* (2000), Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş* (2000), Alev Alatlı, *Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ?*(2020), Özker Yaşın, *Kıbrıs'ta Vuruşanlar Mücahidin Romanı* (1974), Özker Yaşın, *Girne'den Yol Bağladık* (1976) adlı eserlerle sınırlandırılmıştır. Çalışmanın kapsamı, bahsi geçen romanlarda ön plana çıkan Kıbrıs Türklüğünün Türk romanına yansımaları: Kısıtlama, Esaret, Kıbrıs Türküne Yapılan İşkence ve Katliamlar, Dayanışma Olgusu, Göç, Kıbrıs Türkünün Millî Mücadele Savaşı/ Çatışmalar, Ölüm, Yağmalama, Öç/İntikam, Milli Kimlik: Yavru Vatan Kıbrıs, Ötekileştirme, Asimilasyon, Yabancılaşma, Sömürge, Aşk, Kadın, Din, Anavatan Türkiye olgularının incelenmesi çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Bu kapsama göre daha önce edebiyat dünyasında yapılan çalışmalar tespit edilip tespit edilen veriler çalışma süresince kaynak olarak ele alınmıştır. Bugüne kadar Kıbrıs Türkleri ile ilgili yapılan birçok akademik çalışmadan faydalanılmış olup ortaya çıkan veriler aracılığıyla daha önce çalışması yapılmamış bu konu ile ilgili eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır.

2. KIBRIS TARİHİ ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Erken Dönem Kıbrıs Tarihi

Kıbrıs'ta yapılan kazılardaki buluntulara göre ilk insan izlerine Neolitik dönemde rastlanmıştır. Raymond Fmon'a göre adadaki ilk insanlar Kıbrıs'a Anadolu'dan gelmişlerdir. Çünkü Antakya'nın güney kısmında çıkarılan neolitik devri seramikleri ile Kıbrıs neolitik seramikleri arasında yakın benzerlikler bulunmaktadır. Hety Goldman ise Tarsus seramikleri ile Kıbrıs'ın Khirokita'da çıkartılan seramiklerin benzerliğini ortaya çıkar. Ayrıca aynı bölgede bulunan obsidiyenin Anadolu'dan geldiği tespit edilir. Bu arada John Garstang'da "Prehistoric Mersin" adlı kitabında Kıbrıs ile Küçük Asya'nın neolitikte birleşik olduğunu gösterir (Tarkan, 1975: 43).

İlk yazılı tarih kayıtlarında Kıbrıs, Asurluların egemenliği altındadır. Bugünkü Irak, Türkiye, İran ve Suriye topraklarının bir kısmında yer alan ve adaya egemen olan Asur İmparatorluğu dönemin en güçlü devletidir (Clark, 2023: 14). Hititler adaya egemen olurken sonrasında Mısırlılar adayı fethederek kısa bir süre egemen olurlar. Egemenlik sırayla Perslere, Makedonya Kralı Büyük İskender'e, Roma İmparatorluğuna geçer. Roma'nın egemenliği altına giren Kıbrıs, Doğu Akdeniz'deki ticaretin oluşmasında önemli bir yer edinir.

Kıbrıs, Müslümanların eline 3. Halife Hazreti Osman döneminde geçer. 649 yılında, Şam Valisi Muaviye'nin ısrarları üzerine, İslam ordularının kendi donanması ile çıktığı deniz seferinde, İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in (S.A.V.) teyzesi de katılır ve bu savaşta şehit olur (Sarica, Teziç ve Eskiurt, 1975).

2.1.1. Helen-Roma Tarihinde Kıbrıs

Roma İmparatorluğu kuvvetli bir donanma meydana getirir. Sardunya, Sicilya ve Korsika adalarını ve Batı Akdeniz'deki Fenike sömürgesini zapt ettikten sonra Batı Akdeniz'de hâkimiyet sağlar (Alasya, 1964: 22). Roma devleti, kuzey Afrika, Makedonya, Anadolu ve Suriye'yi hakimiyeti altına aldıktan sonra M.Ö. 58 yılında Kıbrıs'ı da işgal eder. M.Ö. 47 yılında İmparator Jül Sezar Mısır krallığını Kleopatra'ya bırakınca Kıbrıs'ı da kardeşi Arsinos'a bırakır. Kıbrıs birkaç yıl sonra Roma'nın bir eyaleti haline getirilir. O yıllardan önce Kıbrıs'ın başkenti Salamis iken Roma devrinde başkent Baf'a alınır. Roma ikiye ayrılınca Kıbrıs, Doğu Roma İmparatorluğuna bırakılır. Ve bu devirde Hristiyanlık adada yaygınlaşmaya başlar (Tarkan, 1975: 46).

Roma İmparatorluğunun Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasıyla Batı İmparatorluğu Latince konuşan Romalı Katoliklerden oluşurken Bizanslılar da Yunanca konuşan Ortodoks Hristiyanlardan oluşur. “Yunan Ortodoksları” tanımındaki “Yunan” sözcüğü kiliseyi oluşturan Bizans İmparatorluğundan, “Roma Katolikleri” tanımındaki Roma sözcüğü de kendi kiliselerini oluşturan Batı’daki Romalılardan kaynaklanmaktadır. Bugün Kıbrıs dahil her yerdeki Yunan Ortodoks kiliselerinde Bizans bayraklarının dalgalandığını görebilirsiniz (Clark, 2023: 18).

İkinci önemli olay da VI. yüzyılda Bizans İmparatorluğunun Kıbrıs’ta resmi dil olarak Yunancayı kabul etmesidir. Büyük çoğunluğu Mezopotamya, Anadolu, Mısır ve Suriye menşeli olan Kıbrıs halkı bu baskı karşısında ve zamanla kendi ana dillerini unutarak, yerine Yunanca konuşmaya ve Yunanca ana dili haline gelince de kendilerini Yunanlı kabul etmeye başlarlar (Tarkan, 1975: 47).

2.2. İlk Dönem Kıbrıs Tarihi

2.2.1. Osmanlı Yönetimindeki Kıbrıs

Kıbrıs’ın kaderi tarih boyunca dışarıdan belirlenmiştir. Yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ve jeopolitik önemiyle uygarlıkların dikkatini çekmiştir. Halkı sefalet içinde olan bu adaya Osmanlı hakimiyeti gelene kadar insanları çok acı çekmiştir. Doğu Akdeniz’de hakimiyet kurmuş olan Osmanlı Devleti, Memluklere haraç ödeyen Kıbrıs’ı topraklarına katmak istemektedir. Venedikliler, Osmanlı’nın ticaret gemilerine ve hacca giden yolcu gemilerine saldıran korsanları korur. Osmanlılarla-Venedikliler arasındaki savaşlar esnasında Venedikliler tarafından askeri bir üs olarak kullanılan Kıbrıs Adası Anadolu’ya karşı yapılan saldırılarda önemli konumdadır. Bu durumun Osmanlı’nın Doğu Akdeniz’deki güvenliğini tehdit etmesiyle Sultan II. Selim Kıbrıs’ın fethedilmesini emreder. Bu askeri nedenlerin yanında ekonomik sebepler de Kıbrıs’ın fethinde oldukça önemli bir rol oynamıştır: Kıbrıs’ın Venediklilerin elinde bulunması, dünya ticaretinin önemli yolunun, tehlike altında olduğunu gösterir. Başta Venedik korsanları olmak üzere Sicilya ve Malta korsanları Kıbrıs çevresinde geniş ölçüde faaliyet gösterir, Mısır’dan gelen pirinç ve değerli Arap atları gibi kıymetli hediyeler taşıyan gemiler bu korsanlar tarafından soyulur (Tarkan, 1975: 51).

Kıbrıs’ın siyasi ve stratejik önemi olduğu kadar iktisadi önemi de çoktur. Çünkü Avrupa ile Asya arasındaki ticaret yolu ya Kıbrıs’tan ya da yakınlarından geçer (Alasya, 1963: 45). Dini açıdan adanın fethine bakılırsa Yavuz Sultan Selim’in Mısır’ı fethinden sonra Osmanlı sultanları da halife unvanı taşır. İslam dini icaplarından olmak üzere,

Anadolu'dan ve Rumeli'den hac görevini yerine getirmek için giden hacı gemilerine korsanların hücum etmesi ve birçok can ve mal kaybına sebep olmaları bu seferin hızlıca yapılmasına neden olur (Alasya, 1963: 47). Kıbrıs'ın alınması için gerekli hazırlıkları tamamlayan Osmanlı Devleti adayı ilk olarak diplomatik yollarla almaya çalışmıştır. 1570 yılının mart ayında Osmanlı elçisi Kubad Çavuş ultiyatı sunmak üzere Venedik'e gönderilir. Fakat Kıbrıs'ta meydana gelen korsan saldırılarını dile getiren ve Kıbrıs'ın Osmanlı Devleti'ne verilmesini talep eden ultiyatı Venedik tarafından ret edilir. Diplomatik temasların olumsuz sonuç vermesi üzerine Lala Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu 1570 yılında Kıbrıs adasının fetih sürecini başlatır. 2 Temmuz 1570'te ilk olarak Limasol kalesine çıkan Osmanlı ordusu herhangi bir engelle karşılaşmadan burayı fetheder ve ardından adanın en önemli şehirlerinden Lefkoşa'yı alır. Osmanlı ordusunun kısa sürede adayı kuşatmasında yerel halkın kılavuzluk yaparak lojistik destek sağlaması büyük yarar sağlar. Lefkoşa'nın alınmasının ardından Osmanlı Devleti Kıbrıs'ta ilk beylerbeyi teşkilatını kurar ve Kıbrıs'ın ilk beylerbeyliğine Avlonyalı Muzaffer Paşa'yı atar. Adanın fethinin tamamlanması için geriye sadece güçlü kalesiyle bilinen Mağusa kenti kalır. Denize kıyısı bulunan kentin dışarıdan erzak alabilmesi ve kış koşulları nedeniyle kuşatması yaklaşık 1 yıl sürer ve 1 Ağustos 1571'de Mağusa kalesinin de fethedilmesiyle Kıbrıs'ın Osmanlı Devleti tarafından fethi tamamlanır (Kahya, 2022: 10,11).

Kıbrıs, Türkler tarafından alındıktan hemen sonra bir eyalet haline getirilir. Fakat ada Anadolu eyaletlerine nazaran daha küçük olduğundan Güney Anadolu'dan Alanya, İçel, Tarsus ve Sis (Kozan) sancakları da eyalete bağlanarak adadaki Lefkoşa, Magosa, Baf ve Girne sancakları ile birlikte 8 sancaktan müteşekkil normal büyüklükte bir eyalet meydana getirilir. Eyalet beylerbeyliğine Muzaffer Paşa tayin edilir. Sancak beyliklerine de tayinler yapılır. Sancaklar kendi arasında kadılar tarafından yönetilen kazalara, kazalar nahiyelere ve nahiyeler de köylere ayrılır (Tarkan, 1975: 59).

Kıbrıs'ın Türkler tarafından fethedilmesine en çok Ortodokslar sevinir. Savaşlar, haksız konulan vergiler, ücretsiz çalışma gibi kötü yaşam koşulları nedeniyle birçok ada sakini, topraklarını terk eder. Osmanlı Devleti adayı fethedince 1572 yılında tahrir yaptırır. Bu tahrire göre Masarea ve Mazoto bölgelerinde bulunan 76 köy terk edilmiştir. Bu 76 köyde yaşayan kimse kalmamıştır. Bölgeye hâkim pozisyonda bulunan Kıbrıs Beylerbeyliği'nin, askeri bakımdan güçlendirildiği kadar Türk nüfusu olarak da güçlendirilmesi gerekir. Osmanlı İmparatorluğu'nun iskân politikası çerçevesinde yaklaşık 30.000 Türk, adaya yerleştirilir. Kayseri, Niğde, Karaman, İçel, Darende, Rozok, Alaiye, Manavgat, Zülkadriye ve Teke yörelerinde bulunan Anadolu

halk ve Türkmenlerin bir kısmı zorunlu iskâna tabi tutularak Kıbrıs'a gönderilir. 1578 tarihine kadar uygulanan göç ve iskân politikası ile Kıbrıs'ta önemli bir Türk nüfusu oluşur (Tenşi, 2018: 14).

Osmanlı Devleti, yönetimi altında bulunan çeşitli dinsel topluluk ve halklara, millet politikası çerçevesinde özerklik tanıyarak bu toplulukların dini otoritelerine temsil yetkisi verir. Bu çerçevede içinde Osmanlı yönetimi, Kıbrıs'ın Ortodoks Hristiyan halkına, üç yüz yıldır Latin Katolik baskısı altında bulunan Ortodoks kilisesine sahip çıkma hakkını ve ibadet özgürlüğünü tanımıştır (Gürel, 1984: 12). Bizans yönetiminde yapılan Ortodoks kiliselerinin ve manastırlarının çoğuna el konularak bazıları da Katolik kiliselerine dönüştürülür (Clark, 2023: 25). Adanın fethedilmesiyle yüzyıllardır baskı altında ezilen Kıbrıslılar için Osmanlı yönetimindeki yaşam çok farklı olur. Venedikliler Bizans soyundan gelen Yunan Ortodoksları köle olarak kullanıp satarken Osmanlı Devleti yönetime geldiklerinde köleliği yasakladılar. Kıbrıslılar sonunda özgürlüklerine, mülklerine yeniden kavuştular ve varlıklarını başkalarına veraset, hibe ya da satış yoluyla devretme hakkını elde ettiler. Osmanlı İmparatorluğunda Türk yöneticiler için yönettikleri devletlerin dinlerini değiştirmekten çok vergi tahsili önemliydi; bu yüzden Ortodoks Kıbrıs halkı Yunan ve Bizans din ve kültürünü özgürce sürdürebildiler. Yerli din adamları o dönemde Avrupa'nın diğer bölgelerine göre çok daha fazla özgürlüğe sahip oldular (Clark, 2023: 24). Hatta Yunan Ortodoks halkı Osmanlı döneminde kendi hukuk sistemini kullanmışlardır. Kıbrıs Başpiskoposluğu yeniden hayata Osmanlı yönetiminde geçirilmiştir. Başpiskoposa verilen yetkiler ilerleyen süreçte giderek artar. Bu dönemde ikili ilişkiler düzenli bir şekilde ilerlemiştir. Ortodoks kilisesi Girit'in ele geçirilmesinde Osmanlı lehine adanın doğrudan Osmanlı donanmasına bağlanmasını desteklemiştir. Rum nüfus ile Türk nüfus Kıbrıs'ta aynı köylerde oturarak hayatı paylaşmışlardır. Adada artan vergileri protesto etmede de yan yana gelmişlerdir. Bu birliktelikler ekonomik ve sosyal yaşantının rutinde gitmesini sağlayarak ada halkını refaha erdirmiştir.

Kıbrıs'ta gerçekleştirilen politikalar ve imkânlar Kıbrıs halkı tarafından olumlu karşılanarak 19. yy. başlarına kadar Osmanlı Devleti'ne karşı bir isyan görülmemiştir. Fakat sonrasında Osmanlı'nın eski gücünü kaybetmesinin ardından adaya İngilizlerin gelmesi ve yaşanan olaylar neticesinde milliyetçi hareketlerin başladığı görülür. Osmanlı Devleti'nin genel olarak zayıflama süreci çerçevesinde, Kıbrıs'ta 1571'den başlayarak kurulmuş dost düzenin sallandığı görülür. Yabancılara verilen geniş ayrıcalıklar, kapitülasyonların Kıbrıs için de geçerli sayılması, Fransız Devrimi sonrasında yaşananlar Kıbrıs'ı da etkiler. Zamanında Osmanlı Devleti sayesinde yok

olmaktan kurtulan Ortodoks kilisesi verilen ayrıcalıklarla güçlenerek 1821'deki Mora Ayaklanmasıyla birlikte yönetime karşı milliyetçi ayaklanmalar başlattığı görülür.

2.2.2. İngiliz Yönetiminde Kıbrıs

XVIII. yüzyılın sonunda Napolyon'un Mısır seferiyle Osmanlı Devleti'nin Doğu Akdeniz'deki varlığının ciddi bir biçimde tehdit edilmesi, İngiltere'ye, Hint yolunun Doğu Akdeniz'deki önemli kesiminin güvenliğinin tek başına Osmanlı Devleti'ne emanet edilemeyeceğini göstermişti (Gürel, 1984: 17). Hindistan'ı ele geçiren, Akdeniz'de egemenlik kuran İngiltere, XIX. Yüzyıl başlarından itibaren Hindistan yolunu emniyet altında bulundurmaya, Ortadoğu'da daha nüfuzlu duruma yükselmek ve Rusya'yı bu bölgeye sokmamak için tedbirler arar. Bu tedbirlerin en önde geleni şüphesiz, Akdeniz'de batıdan itibaren Cebelitarık-Malta -Kıbrıs ve Kızıldeniz'den geçen önemli hat üzerindeki ada ve stratejik diziye hâkim olmaktır (Tarkan, 1975: 65). Bu düşünceyle İngiltere Başbakanı Disraeli, Kıbrıs'ı alarak Doğu Akdeniz'de söz sahibi olmak ister.

12 Temmuz 1878'de Amiral Hay Kıbrıs'ı İngiltere adına teslim alıp bayrak çektikten sonra, adanın ilk İngiliz yöneticisi olacak olan Sir Garnet Wolseley, 13 Temmuz'da adaya doğru yola çıkar ve 22 Temmuz'da adadaki görevine başlar. Bundan sonra, Kıbrıs'ın merkezden yönetimi için İngiliz Dışişleri Bakanlığı içinde bir "Kıbrıs Bölümü" (Cyprus Department) kurulmuş, ama İngiliz Hükümetinin 1880 Mayıs'ında adanın yönetimini Koloniler Bakanlığına devretmeye karar vermesinden sonra, Aralık'ta bu bölüm kaldırılarak, Kıbrıs'ın yönetiminden Londra'da sorumlu makam, Koloniler Bakanlığı olur (Gürel, 1984: 35). Adadaki İngiliz yönetiminin karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri de egemenlik hakkı elinden alınan Osmanlı Devleti'nin verdiği ayrıcalıklar ve kapitülasyonların İngiliz yönetimi tarafından da uygulanacak olmasıdır. Bu hakları vermek istemeyen İngiliz yönetimi 1878 yılında imzalanan antlaşmaya ek bir madde koydurarak kaygıların giderilmesini sağlar. 4 Haziran 1878 tarihinde Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında iki maddelik Kıbrıs Anlaşması imzalanır. Bu anlaşma ile hâkimiyet hakları tamamen İngilizlere terk edilmez. Ancak hükümlerle hakları verilir. Aslında Kıbrıs sorunu diye tanımlanan sorun bu anlaşmayla başladı denilebilir. Yapılan anlaşma ile ada, 95.000 İngiliz altını karşılığında İngiltere'ye kiralanır ve I. Dünya Savaşı'na kadar bu bedel Osmanlı Devleti'nin dış borçlarına mahsuben ödenir (Tenşi, 2018: 17). Böylelikle İngiltere hiçbir çatışmaya girmeden diplomasi stratejisiyle Kıbrıs gibi uluslararası bölgede önemli bir adanın üzerinde söz sahibi olur.

Adada çoğunlukla yaşayan Türk ve Rum toplumu İngiliz yönetimin gelmesiyle birbirine düşmanlıklar beslemeye başlar. 19. ve 20. Yüzyılda Kıbrıs'ta yaşayan iki büyük toplumun arasındaki ilişkiyi etkileyen en önemli faktör adadaki Rumların "Megali idea" (Büyük ideal, büyük Yunanistan) için "Enosis"i gerçekleştirme ideali ve bu ideal uğruna verdikleri mücadele olur (Tenşi, 2018: 17). Adada her fırsatta Rumlar tarafından "Enosis" gündeme getiriliyor, mitingler düzenleniyor, eylemler yapılıyor, konu meclise taşınıyor, Türklere karşı taciz ve saldırılarla sistematik bir mücadele yürütülüyordur.

İngiliz yönetimi sırasında Türk halkı siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan, ikinci sınıf vatandaş gibi azınlık muamelesi görmüş ve ezilen taraf olurken Rumlar ise asil vatandaş olarak İngilizlerin kanatlar altında her açıdan gelişen taraf olur. Bu dönemde Yunanistan adanın kendisine verilmesini birkaç kez talep eder. Fakat İngiliz Hükümeti Osmanlı İmparatorluğu ile yapmış olduğu anlaşmaları öne sürerek Yunanistan'ın taleplerini reddeder (Tenşi, 2018: 19). Bu dönemin en belirgin siyasi özelliği, Enosis hareketlerine ve eylemlerine karşı Türk Halkının; aydınların, gazetecilerin, Müftülerin öncülüğünde yaptığı karşı eylemler, telgraf kampanyaları, mitingler vb. etkinlikleridir (İsmail, 1998: 134). Bunlara örnek olarak Enosis girişimlerine karşı 1918 yılında toplanan 1. Ulusal Lefkoşe Kongresi ve 2. Ulusal Kongre olan Milli Kongre'yi söyleyebiliriz. Enosis faaliyetleri yoğun şekilde şiddetini arttırırken Kıbrıslı Türkler kendilerini savunmak için örgütlenmeye başladığı görülür. Kıbrıs Adası'nın kaderi Girit gibi olmaması için protesto mitingleri düzenlenerek alınan kararlar gazetelerde yayınlanır. Rumların Enosis isteklerine karşılık Kıbrıslı Türkler de adadan İngiliz yönetiminin çekilmesi durumunda hukuken adaya sahip olan Osmanlı Devleti'ne geri verilmesini ister.

İngiltere adına söz sahibi olan Kıbrıs Yüksek Komiseri Wolseley, Kıbrıs'taki altı idari bölgenin yönetici Türk kaymakamlarını görevlerinden alarak yerlerine rütbesiz İngiliz polisleri getirir. Mahkemelerde de Türkçe, Rumca ve İngilizce resmi dil kabul edilir. Sömürgeci yönetim, kendilerinden olan kişilerin Türk halkının önderliğini üstlenmesi için oyunlar oynar. Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'ni izleyen Türk halkı ise, Türkiye Konsolosunun eğilimlerini de dikkate alarak Kemalist, Halkçı, Anti-British aydınları destekler. Bunun en ilginç örneğini 1930 seçimlerinde görülür. İki listenin yarıştığı seçimlerde, Sir Münür başkanlığındaki birinci liste sömürge yönetimi tarafından desteklenirken M. Necati Özkan Başkanlığındaki ikinci liste ise "Halkçılar" olarak adlandırılan Türkiye konsolosluğu tarafından desteklenir. Sonuçta ise, Kemalist aydınların yer aldığı bu liste seçimi kazanır (Tarkan, 1975: 135). Sömürge yönetimi

adada Türkler arasında ikilik çıkartarak aydın fikirli, milliyetçi, Kemalist görüşlü kişileri yok etmek için elinden gelen bütün oyunları oynar.

Türkler Kavanin Meclisi'ndeki Rum vatandaşların üyeliklerini iptal ettirmesi üzerine 1882 yılında İngiliz yönetimi mecliste değişikliklere gider. Bu değişikliklerden birincisi, üçü İngiliz Yüksek Memuru, diğer üçü de Yüksek Komiser tarafından tayin edilen altı kişilik Kavanin meclisidir. Bu mecliste sadece bir tek Türk temsilcisi bulunur. Bu meclisin üye sayısı 1882'de İngiltere'den gelen bir emirle 6'sı İngiliz, 3'ü Türk 9'u Rum olmak üzere 18'e çıkarılır. Ve Türk ile Rum temsilcilerinin kendi cemaat meclisinden seçilmelerine karar verilir. Bu meclis, çıkarılan kanunların uygulamasında Yüksek Komisere danışmanlık yapar (Tarkan, 1975: 70). Bu şekilde meclisin yapısı nüfus oranına göre ayarlanır. Bu düzen Rumları sevindirirken Türkler ise bu kararı protesto eder.

Osmanlı Devleti 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin karşısında Almanya'nın yanında savaşa girmesi üzerine İngiliz yönetimi, Osmanlı Devleti ile yaptığı 1878 tarihli Kıbrıs Antlaşmasını fesh eder. Bunun üzerine 5 Kasım 1914 yılında Kıbrıs'ı ilhak ettiğini resmi olarak açıklar. Kıbrıs Adası'nda yaşayan bütün halk, 27 Kasım 1917 yılında İngiliz yönetiminin himayesine geçirilir. Bu dönemde İngiliz vatandaşlığını istemeyen yaklaşık 8000 Türk, adadan göç ederek Türkiye'ye döner. Osmanlı'nın yenilgiye uğraması sonucu 1919 yılında Yunan askerleri İzmir'i işgal ederek Batı Anadolu'ya yönelmesi Enosis taraftarlarına büyük moral kaynağı olur. Enosis hayalleri için Batılı devletlerden destek isteyen Rumlar diplomatik faaliyetlerini yoğunlaştırmış, Paris'e ve Londra'ya heyet gönderilir. Fakat bu girişimler olumsuz neticeyle sonuçlanır. 10 Ağustos 1920 tarihinde imzalanan Sevr Antlaşmasıyla Kıbrıs'ın İngiliz yönetiminde kalması kabul edilir.

Türk ordusu Yunanistan'ı unutamayacağı yenilgiye uğratarak 9 Eylül 1922'de İzmir'i alması ve Anadolu'da yürütülen Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması neticesinde Enosis isteyen Rumlar açısından da büyük hayal kırıklığı yaşanır. Megali İdea düşüncelerinin olamayacağını anlayan Başpiskopos İngiliz yönetimine muhtıra çekerek nüfusa dayalı özerk bir yönetimin kurulmasını ister.

İngiliz yönetiminin Kıbrıs'ı hukuken İngiliz topraklarına kattığını 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşmasıyla ilan eder. Bu antlaşmanın 16, 20. ve 21. maddeleri doğrudan Kıbrıs sorunu ile ilgilidir. Bu maddelere bakıldığında ilk iki madde adanın hukuki statüsünü ilgilendirirken, 21. madde ise Kıbrıs'ta yaşayan halkların uyruk sorunu ile ilgilidir. Lozan Antlaşmasının 21. maddesi ile Kıbrıs'ta yaşayanların vatandaşlık hakları bir sonuca bağlamazken bu madde Kıbrıs'ta yaşayan Türk

vatandaşlarına da iki yıllık bir seçme hakkı taşır. Eğer Türk vatandaşlığını seçerlerse, bu takdirde iki ay içinde adayı terk etmeleri istenir. Bu maddenin kabulünden sonraki süre içinde binlerce Türk adayı terk ederek, Türkiye'ye yerleşmiştir (Tarkan, 1975: 72). Lozan Antlaşmasıyla İngiltere'ye katılması garantilenen Kıbrıs'ın idaresi için 1925 yılına kadar yüksek komiserler tayin edilir. Kral George V. adaya sömürge statüsünün verilmesi ile ilgili kararı tasvip edince bu tarihten itibaren adada valilik makamı kurulur. 1925 yılından sonraki süreçte İngiliz yönetiminin aldığı tedbirler Kıbrıs halkı arasında sorunlara sebep olur. Adada artan vergiler yüzünden ekonomik durum daha da kötüye giderek bozulur. Bu durum İngiliz yönetime karşı hoşnutsuzluk oluşturur. Adada Enosis isteklerinin yanı sıra Kıbrıs'ın vergi sorunu da önemli bir rol oynar. Bunun sonucunda 1931 yılında Rumlar İngiliz yönetimine karşı isyan eder. Bu isyanlar Kıbrıs'ta terör estirmiş, 1943 yılına kadar süren isyanlar kanlı şekilde bastırılarak adadaki özgürlükte kısıtlanır. Türkler isyana karışmamalarına rağmen geçmişteki öçlerini almak isteyen İngilizler tarafından tüm yasaklamalara ve baskılara maruz kalır. Bu süreçte eğitim sıkı şekilde denetim altına alınmış, okullarda Yunan ve Türk tarih kitaplarının okutulması yasaklanmış, okul duvarlarındaki ulusal kahramanların fotoğrafları da kaldırılır. İngiltere bu isyanı değerlendirerek adadaki Kemalist Türk Milliyetçiliği'ni de kontrol altına almak ister.

II. Dünya Savaşı sonunda Doğu Akdeniz bölgesinin kazandığı stratejik önem her geçen gün daha da artar. Sovyetler Birliği sıcak denizlere inme politikasını gerçekleştirmek ve adadan İngiltere'nin ilişkisini koparmak için gizli veya açık planlar yapar. İleride üzerinde daha fazla duracağımız Kıbrıs Adası'nda 1942 yılında Akel isminde bir komünist partisi kurulur ve bu partinin üyeleri de adada huzursuzluk yaratmak üzere gizli çalışmalar yapar. İngiltere'de diğer sömürgelerde olduğu gibi Kıbrıs'ta yumuşak ve demokratik idareyi kabul eder. Rumlar da bu idari yumuşaklıktan faydalanarak ilhak konusunda daha etkili çalışmalara başlar. Bu arada Kıbrıs'ta her milli, dini gün ve bayramlarda Rum topluluğu şehirlerde yürüyüşler, mitingler tertipler, İngiliz bayraklarını yırtar ve bazen de taşkınlıklarını daha da ileri götürür (Tarkan, 1975: 72). Rumların her fırsatta Enosis istekleri İngilizlerin adadaki varlığını tehlikeye sokar. Yapılan eylemler neticesinde Rumların özerklik istemesini olumlu karşılayan İngilizler kendileri açısından adada stratejik olarak bir üs bulundurmak ister. Adada güç kazanan Enosis isteği, Kıbrıs üzerindeki egemenliğin değiştirilmesinde sorun yaratsa da bu süreç sömürge yönetimine karşı halkın milli bir sorun gözüyle bakmasına sebep olur. Fakat II. Dünya Savaşı sonrasında değişen devletçi tutumlar, Kıbrıs sorununun uluslararası arenada nitelik kazanmasını sağlar.

2.2.3. Rum Yönetiminde Kıbrıs

İngiltere, Kıbrıs'ta çıkış yolları aramaya başlayınca 29 Ağustos 1955'te Yunanistan ile Türkiye'yi Londra'da konferansa çağırır. Bu konferansta Yunanistan "self-determinasyon" maskesi altında Enosis'i, Türkiye ise iki halkın "self-determinasyon" hakkını savunur. Fakat konferanstan bir sonuç alınmaz. 1958 yazında Türk-Rum çatışmasının iyice yaygınlaşmasından sonra yapılan birçok girişimler sonucunda, 11 Şubat 1959'da Zürih, 19 Şubat 1959'da Londra Antlaşmaları imzalanır. Londra Antlaşması'na İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın yanı sıra Kıbrıs Türk ve Rum temsilcileri de eşit statüde iki kurucu ortak olarak imza atar. Bu antlaşmalar sonucunda, 16 Ağustos 1960'ta, iki halkın kurucu olarak egemenliğinde ve yönetiminde iki toplumlu bir cumhuriyet doğar. Kıbrıs Cumhuriyeti, konfederal nitelikleri de olan fonksiyonel federatif bir cumhuriyettir. Kurulan Türk ve Rum ulusal yönetimleri (Anayasa'da Cemaat Meclisleri olarak geçiyor), din, eğitim, kültür, sosyal hizmetler, kişi hukuku bakımından yetkili ve egemen sayılır (Ülger, Efeğil, 2001: 14).

Adada Makarios'un iktidarı, dini ve siyasi liderliği, Rum toplumunun geniş kitleleri tarafından kabul görür. Makarios, girdiği seçimleri ezici sayılabilecek çoğunlukla kazanır. Rum toplumunun büyük çoğunluğunun güvenine mazhar olur. Makarios, 1963 "Kanlı Noel"inden sonra Türkiye'nin müdahale tehdidi ve sert tutumu nedeniyle, Enosis'i gerçekleştirme politikasını biraz yumuşatmış, Kıbrıs Türklerini sıkı bir ambargoyla yıldırarak adadan uzaklaştırma siyasetini uygular (Tenşi, 2018: 56). Adadaki Rumlar, Türklere baskılar kurarak her alanda kısıtlamalar yapar. 1967 yılına gelindiğinde de Türkler her türlü yönetim kademesinden uzaklaştırılır. Türkler, meclise giremez ve yönetimde söz sahibi olamazken çok sıkı bir ambargoyla da karşı karşıya kalır. Makarios'un takip ettiği "Türkleri yıldırma" politikası, askeri yöntemleri kendine düstur edinmiş olan ve bu dönemde Kıbrıs Rum güvenlik güçlerinin başkomutanı mesabesinde bulunan komutan Grivas tarafından tasvip edilmez. Bu konuda Makarios ile Grivas arasında görüş ayrılığı bulunur. Yukarıda da kısaca açıklandığı üzere 1958 yılından bu yana iki lider arasında bir rekabet sürer. 1967 yılı paskalyası nedeniyle ziyaretlerde bulunan Grivas, yaptığı konuşmada; Hristiyan peygamberinin dirilişinden bahsederek Kıbrıs'ın milli dirilişinin Enosis ile gerçekleşeceğini söyleyip, "Enosis'i kendi kılıcımızla alacağız. Onu kimse bize hediye olarak veremez" (Tenşi, 2018: 57). Diyerek kanlı eylemlerine devam edeceklerine yemin ederler. Londra ve Zürih Antlaşmalarının önemli tarafı 1878 yılında Kıbrıs'ı terk etmek zorunda kalan Türk ordusunun tekrar Kıbrıs'a dönüşünü sağlamasıdır.

Rumlar tarafından Türklere uygulanan şiddet durmak bilmez ve 1967 yılında da devam eder. 1967 yılının ağustos ayında Baf'taki Türk ev Rum köyleri arasında meydana gelen çatışmalarda 10 kişi ölür. Larnaka'da ise 6 Türk, bombalı saldırı sonucu hayatını kaybeder. BM Kıbrıs özel temsilcisi Osorio Taffal ile Kıbrıs Barış Gücü Komutanı General Martola, bu konuda Makarios ile görüşür. Limasol'da bazı çatışmalar meydana gelir. Yaşanan kanlı olaylara son vermek için iki BM görevlisi, bu kez de İçişleri Bakanı Yorgacis ile görüşür. Bu görüşmelerde her ne kadar barışın sağlanacağı gözüktü de aksine bir şekilde sonuçlanır. 1967 yılı Kıbrıs'ının genel panoraması ana hatlarıyla çok kısa olarak bu şekildedir (Tenşi, 2018: 58). Yukarıdaki kelimelerden anlaşılacağı üzere Rum yönetimindeki Kıbrıs'ta Türk halkı çok acılar yaşamıştır. Hiçbir şekilde Türklere karşı adaletli bir düzenin sağlanmadığı açıkça ortadadır. Rumların adaletsizlik ortamında yürüttüğü çalışmalarda dünya kamuoyunun gözünü boyayarak kurduğu hükümet uzun soluklu olmamıştır. Makarios ve Rumların Enosis istekleri için bir basamak olarak gördükleri Kıbrıs Cumhuriyeti ancak üç yıl yaşayabilmiştir.

2.2.4. Enosis, EOKA Örgütü ve İlk Çatışmalar

Yunan milliyetçiliğin temelini Megali İdea düşüncesi oluşturur. Yunanlıların Megali İdea düşüncesi Büyük İskender'in imparatorluk kurduğu toprakları geri alarak Konstantinopolis diye adlandırılan İstanbul'un da başkent yapılmasıyla Büyük Helen İmparatorluğunu kurma düşüncesidir. Megali İdea haritası ilk kez 1791 yılında Bükreş'te çizilerek 1796 yılında da Viyana'da basılır. Buna göre birinci hedef Yunanistan'da Türk yönetimine son verilmesi ve ardından da Trakya'nın, Ege adalarının, 12 adanın, Girit ve Rodos'un, Teselya ve Kuzey Epir'in, Batı Anadolu'nun ilhakı ile Batı Karadeniz'de Pontus Rum devletinin kurulması, Kıbrıs'ın ilhakı ile de İstanbul'un alınarak Ortodoks Hristiyanlığın kalesi olarak tanımlanan Bizans İmparatorluğunun kurulması amaçlanır (İsmail, 1998: 211).

Megali İdea düşüncesinin yayılması için genç neslin eğitilmesinde Ortodoks kilisesi üstüne düşen görevi alır. Kıbrıs Rum halkını "Enosis" doğrultusunda aydınlatma görevini kilisenin yanı sıra yüklenen başkaları da vardır. Rum okullarında eğitim programları Atina ile Rum Kilisesinin iş birliğiyle hazırlanmakta; çoğu Yunanistan'da eğitim görmüş olan öğretmenler, "Enosis" ülküsünün yanında, Yunan yayılcılığı doğrultusunda Türk düşmanlığını da öğrencilerine aşılar (Gürel, 1984: 45). Kilise gizli ve planlı şekilde Osmanlı Devleti'nin göstermiş olduğu hoşgörüden de yararlanarak okullarda genç nesillerin beyinlerini yıkar. O günlerde Ortodoks kilise yanlarına

milliyetçi Rumları da alarak Türk-Yunan, Türk-Rum ilişkilerinin bozulmasında etkin rol oynar. Batılı devletlerin yardımıyla kilisenin çatısı altında ayaklanmalar başlatan Filiki Eteryada adlı örgüt Yunan isyanını başarılmasından sonra oklarını Kıbrıs'a yöneltir. Böylece 1571 tarihinde Osmanlı Devleti'nin adayı fethederek 1800 yıllara kadar hoşgörü tanıdığı Ortodoks Rumlar Türklerle karşı karşıya gelir. Kelime anlamı ile Adana'nın Yunanistan'a ilhak edilmesi demek olan Enosis, Megali idea fikri çerçevesinde resmen ilk kez, 1828 yılında ortaya konur. Daha önce gayri resmi olarak çeşitli örgütler, basın, fanatik milliyetçiler ve kilise tarafından ortaya konan Enosis görüşleri Yunanistan'ın bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkmasından hemen sonra resmen ortaya konur (İsmail, 1988: 18). Bu tarihlerden sonra Yunanistan Enosis fikri için hem iç hem dış siyasette gerek açıktan gerekse gizliden çalışmalar yürüterek bu düşüncenin oluşmasını sağlamaya çalışır. Bu süreçte Amerika ve İngiltere'nin Yunanistan'a destek verdiği bilinir. Hatta İngiltere, Yunanistan'a I. Dünya Savaşı'nda kendi tarafında girmesi sonucunda Kıbrıs'ı kendilerine hibe edeceklerini söyler.

Enosis Fikri'nin daha 1918'lerde Rum çocuklarına nasıl aşılandığı da şöyle anlatılmaktadır: “Rum Okulları Helen düşüncesini yaymak için kullanılır. Rum öğretmenler çiçeklerle çevrelenmiş Yunanistan'la birleşmelerini temsil eden armağanları Vali'nin kasabaları ziyareti sırasında verirlerken, mızraklı bir alay gibi sıraya sokulan öğrenciler, önceden öğretilmiş olan ‘YAŞASIN ENOSİS’ çığlıklarını atar.” İngiliz döneminin ilk yılları Enosis için propagandanın son derece yoğunlaştırıldığı bir dönem olur. Daha İngiltere adayı devralır devralmaz Enosis isteğini dile getiren Kıbrıs Rumları, ondan sonra da her fırsatta bu isteklerini dile getirmekten çekinmezler. Örneğin 1907 yılında adayı ziyaret eden Churchill'e “Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmek istediği” duyurulur. Başpiskopos Kyrillos III.'ün de 1929'da İngiliz Başbakanı Mac Donald Ramsay'dan Enosis'in gerçekleştirilmesini istediği bilinmektedir. Bu arada İngilizlerin adaya iyice yerleşmesinden sonra Kıbrıslı fanatiklerin yanı sıra Yunan Hükümeti'nin de sürekli olarak Enosis taleplerini yenilediği de bir gerçektir. Örneğin Yunanistan Başbakanı Emanuel Tsouderos 15 Kasım 1941'de Londra'daki Rumlara yaptığı konuşmada Kıbrıs'ı, Yunanistan'ın ana vatandan ayrılmış kızlarından biri olarak niteliyor ve zaferden sonra bu kızların Büyük Yunanistan'la birleşeceklerini söyler (İsmail, 1988: 19). Özetlemek gerekirse Enosis, Megali İdea düşüncesinin etkisiyle ortaya çıkmış, Yunanistan'ın yayılmacı politikasına hizmet eden ortaya çıktıktan sonra tüm Rum ve Yunan siyasi partilerince ulusal değişmez ülkü olarak belirlenen iki halk arasındaki ilişkilerin bozulmasında rol oynayan bir ülkü olur. KKTC I. Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş; “12'ye 5 Kala Kıbrıs” adlı

eserinde “Megali İdea ve Enosis” hakkında şöyle diyor: “Enosis, sadece Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı için güdülen bir siyasete verilen isim değildir. Lügat manası birleşme-ilhak olan bu kelimenin altında her Türk’ün yakından bilmesi gereken korkunç bir siyaset yatmaktadır. ‘Enosis’, tam anlamı ile Mora yarımadasında kurulan Küçük Yunanistan’ın yavaşça genişleyerek Büyük İskender’in İmparatorluğunu kurmak siyasetini ortaya koyan bir tabirdir” (Serter, 2008: 12).

Makarios ve Grivas diplomasiyi kullanarak Kıbrıs’ın Yunanistan’a bırakılmayacağını anlayınca Enosis’i gerçekleştirmek ve Kıbrıs Adası’ndaki Türkleri yok etmek için EOKA terör örgütünü kurar. EOKA adadaki İngiliz askerlerinin ikmal yollarında hasarlara sebebiyet verecek şekilde sabotaja başlar. Bu teşkilâtın başında Georgies Theodors Girivas adında Yunanistan ordusunda albay rütbesini almış Kıbrıslı bir subay bulunur. Grivas hareketlerinde sert, teşkilâtında disiplin arayan biridir. Kurmuş olduğu EOKA tamamen gerçek bir terör örgütüdür. EOKA’nın yaptığı hareketin manevi ve politik yönünü de Kıbrıs Ortadoks Başpiskoposu Makarios yönetir (Tarkan, 1975: 75). Grivas’ın askeri, Makarios’un politik ve dinsel açıdan başını çektiği EOKA örgütünün saldırıları Enosis için silahlı mücadelesinin başlangıcını oluşturur (Clark, 2023: 39). Yunan ordusunda bulunan Türk düşmanı Grivas amacını gerçekleştirmek için Kıbrıs’a gönderilir. Türklere karşı yaptığı kitlesel bir soykırım sonrasında korgeneral rütbesiyle Yunanistan tarafından ödüllendirilir.

1894, 1895, 1897, 1900, 1911 ve 1912 yıllarında Türklerle Rumlar arasında ölümlerle sonuçlanan büyük kavgalar olur. İngilizlerin adaya gelmesi ve Rumlara göz yummasıyla Enosis istekleri doğrultusunda Türklere saldırılar yeniden yoğunlaşır. Kurtuluş Savaşı esnasında binlerce Rum, Yunan ordusu saflarına katılarak Anadolu’daki katliamlara karışır. Sürekli adada huzursuzluk çıkartan Rumlar 1931’de Enosis için ayaklanırlar ve 1950 yılında kilise önderliğinde yaptıkları bir plebisitle, Rumların %96’sının Enosis istediğini dünyaya duyururlar (İsmail, 1998: 212). İsteklerini elde etmek için Kıbrıs’ta silahlı bir örgütün kurulması var olan sorunu çok daha kötüye götürerek Türkleri zor durumda bırakır. EOKA terör örgütünü kendi halkında destek vermeyen insancıl Rumlara karşı yaptırımlar da uygulanır. Kıbrıs’ın uluslararası platformda gündemde kalmasını sağlamak amacıyla eylemler yapan EOKA terör örgütü komutanı Grivas verdiği emirlere uymayanları cezalandırarak yetiştirdiği herkesin kendisine boyun eğmesini sağlar. 1 Nisan 1955 günü Kıbrıs Adası’nda Türklere yönelik bombalı eylemler başlar. EOKA terör örgütü sürekli Türklerin evlerini bombalar ve polis karakollarına baskınlar düzenleyerek çatışmaların yaşanmasına sebep olur. Kıbrıs Türkleri ise Rumların Enosis yönündeki her girişimlerine anında yanıt verir.

Türkler, İngiltere ve Avrupa yönetimlerine Enosis karşıtı yüzlerce telgraf çeker. 1911’de Enosis girişimlerine kınamak ve adanın asıl sahibi olan Osmanlı İmparatorluğuna devri için mitingler yapar, gazeteler çıkarır (İsmail, 1998: 212). Ocak 1957’de Grivas düzenli olarak Kıbrıs Türklerine saldırmaya karar verir ve toplumlar arası gerginliği ve çatışmaları körükleyerek İngiliz askerlerinin adada yaşamını daha da zora sokar (Clark, 2023: 45). O dönemlerde köylerde ortak yaşam süren Kıbrıslı Rumlar ve Türkler, acı şekilde komşuları tarafından kovularak iki toplum arasında fiziki bir ayırım oluşur.

Akritas Planı, Kıbrıs Türkünün ani bir saldırı ile imha edilip, adanın Yunanistan’a bağlanmasını amaç edinen gizli bir eylem planıdır. Bu plan çerçevesinde 21 Aralık 1963’te başlayan olaylar sonucu yüzlerce kişi hayatını kaybeder. Birçok Kıbrıslı Türk, oturduğu yeri yurdu terk ederek güvende olabileceği yerlere gitmek zorunda kalır (Tenşi, 2018: 45). Kıbrıs’ta silahlı bir örgütün kurulması var olan sorunu çok daha kötüye götürerek Rumların Türklere karşı saldırılarında vahşetlerin yaşanması kaçınılmaz olur. 24-25 Aralık gecesi tam bir vahşet yaşanır. Kadın, bebek, yaşlı, masum demeden bir katliam gerçekleşir. Makarios’un radyodaki yalancı ateşkes ve barış çağrıları da yapılan bu tür Rum yayınları da bugünün, tarihlere “Kanlı Noel” olarak geçmesine ve 20. Yüzyıl Rum/Yunan vahşetinin, tüm dünyanın gözü önüne serilmesine mâni olamaz (Tenşi, 2018: 46).

Rumlar tarafından Türklere uygulanan şiddet 1967 yılında da devam eder. 1967 yılı ağustos ayında Baf’taki Türk ve Rum köyleri arasında meydana gelen çatışmalarda 10 kişi ölür. Larnaka’da ise 6 Türk, bombalı saldırı sonucu hayatını kaybeder. BM Kıbrıs özel temsilcisi Osorio Taffal ile Kıbrıs Barış Gücü Komutanı General Martola, bu konuda Makarios ile görüşür. Fakat görüşmeler sonrasında Limasol’da bazı çatışmalar meydana gelir. İki BM görevlisi, bu kez de içişleri Bakanı Yorgacis ile görüşür (Tenşi, 2023: 58). 1967 yılı Kıbrıs’ının genel panoraması ana hatlarıyla çok kısa olarak bu şekildedir.

Nihai hedef Megali İdea’nın bir basamağı olan, Kıbrıs’ı Yunanistan’a bağlamak amacıyla kurulmuş olan EOKA terör örgütü, Kıbrıs Rum Kilisesi Başpiskopos Makarios ve Grivas önderliğinde Yunanistan’dan büyük destek gören, Kıbrıs’ta İngilizleri, Türkleri hatta Enosis’e destek vermeyen Rumları bile öldürmekten çekinmeyen, daha sonra Kıbrıs’ta çok büyük acıların çekilmesine neden olacak bir örgüttür (Yucel, 2020: 34).

2.2.5. Kıbrıs Türklüğü

Tarih alanına çıkmış bütün Türk devletleri, kültür birliği temeli üzerine kurulur. Atatürk'ün "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür" sözü bu tarihi gerçeği yansıtır. 5. Yüzyılda, dünya Hun İmparatorluğu'nun yıkılışı ile Asya'da Türkçe konuşan ve kendilerini birbirlerine yakın hissedenden, gelenekler ile birbirlerine bağlı toplumlara bir bayrak altında Göktürklerin topladığını, böylece Türk uygarlık ve kültür tarihinin en önemli adımlardan birinin atıldığı görülür. Bugünkü Anadolu Türk toplumu, Göktürklerin batı koluna bağlıdır. Orta Asya Türklerinin çoğunluğu da dil ve inanç bakımından Göktürk Devleti'ne son veren diğer bir Türk devleti kurucusu olan Uygurlardan gelir. Batı Türklüğünün özü Göktürklerden, Doğu Türklüğünün özü ise Uygurlardan gelir.

Bütün Türk devletlerinde kültür temeli olarak dil esaslı hiç değişmemektedir. Dil, gelenek, görenek ve ülkü birliği başlıca faktörler şeklinde görülür. Din faktörü ise Türk devletinin kuruluşunu değil, fakat yaşantılarını etkilemiştir. Bir müddet bütün bu kurucu faktörlerden daha önemli sayılmışlar, toplum hayatının varlığının dahi dine bağlandığı görünümünü verirler. Anadolu Türk milli toplumu İslam dinini kendi gelenek ve özüyle bağdaştırır. Böylece İslamiyet Türk toplumları ile en büyük güce ve kalkana sahip olurken, Türk toplumları da bu din ile yeni sarsılmaz bir inanç bağına kavuşur (Ülger&Efeğil, 2001: 23). Bu bağla Türkiye, adaya her bakımdan ilgi duyar. Her şeyden önce Kıbrıs'ı 307 yıl gibi uzun bir süre bir vilayeti gibi idare etmiştir. Çünkü, II. Selim 1571'de Kıbrıs'ı Venediklerden alınca emrindeki savaşçıların bir kısmını adada bıraktığı gibi, güçlü ziraat bilen ve Kıbrıs iklimine kolay intibak edebilecek Güney Anadolu bölgesi halkını seçerek yerleştirmek üzere bir ferman çıkarır. Bu fermanla Valiler bölge halkından iyi çiftçi, sanatkâr, öğretmen olmak üzere 30.000 kişi toplayarak Kıbrıs'a yollamışlardır. İşte bugün Kıbrıs'ta yaşayan 100.000'den fazla Türk'ün menşei, bu fermanla Kıbrıs'a giderek yerleşen Türklerdir. Bu Türkler asırlar boyunca adada zirai geliştirmişler, hayatlarını doğrudan doğruya Kıbrıs'a bağlamışlar (Tarkan, 1975: 36). Bu sözlerden anlaşılacağı gibi Kıbrıs Türk'ündür. Bu bağlantı sebebiyle Türk Hükûmeti adaya ilgi duyar. Ancak bu ilgi adayı sömürme yönünde değil, sadece Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin diğer etnik gruplar gibi adada barış, özgürlük, adalet vb. olgulara sahip olması içindir. Buna karşılık komşumuz Yunanistan sadece Kıbrıs'a değil, Türkiye'ye bile tecavüz emelleri beslemiş ve bu gaye için kurduğu Etniki Etarya Cemiyeti'nin Megali İdea'sını memleketimiz ve yavru vatan Kıbrıs üzerinde uygulamaya çalışmıştır. İşte Kıbrıs üzerinde biri Türkiye tarafından sürdürülen ve adada yaşayan insanların adalet ve refahı içinde bir arada ve dostça yaşama politikası diğeri de

Yunanistan tarafından yürütülen Enosis, adanın içinde bulunduğu durumu yansıtır (Tarkan, 1975: 37).

Adanın kalkınması ve ekonomik şartların düzeltilmesi için Kıbrıs'taki Türk nüfusuna takviye yapılması için Anadolu'nun çeşitli yerlerinden özellikle Güney Akdeniz bölgesinden bir kesim Türk halkı çıkan emirle Kıbrıs'a yerleştirilir. Sürgün hükmü adı verilen bu emirle Anadolu'dan; Konya-Karaman, Niğde, Kayseri, Antalya Manavgat, İçel ve Darededen Kıbrıs'a yeni göçler başlar. Göçmenler seçilirken özellikle çiftçiler başta olmak üzere ayakkabıcı, terzi, dokumacı, iplikçi, aşçı, nalbant, dülger, kuyumcu ve madenci gibi ustalar seçilir (Tarkan, 1975: 57). Osmanlı yöneticileri, Osmanlı kanunlarını ana hatlarıyla bilen Anadolu'lu fakir köylüleri bu boş topraklar üzerinde yerleştirerek hem ticareti hem de ziraatı yeniden canlandırmayı düşünür. Bunun için adaya yerleşen çiftçilere bedava tohum verilmesi, en az üç yıl zirai vergilerden muaf tutulmaları ve yöneticilerin desteği sağlanarak ev verilmesi kararlaştırılır. Ayrıca buna benzer pek çok ayrıcalık tanınır. Öte yandan naklin gerçekleşebilmesi ve gideceklerin teşviki açısından Kıbrıs ikliminin güzelliğinden, topraklarının her türlü ziraata elverişli olduğundan bahsedilmek suretiyle bir nevi propaganda yapılır. Bu imtiyaz ve imkânlar, fakir köylüler ve hatta konar-göçerler için önemlidir. Bundan dolayı sürgün hükmü Orta Anadolu köylerinde ilk duyulduğunda belli ölçüde bir tedirginlik duyulmuşsa da daha sonra bu huzursuzluk ortadan kalkar (Özmen, 2018: 26).

1571 yılından sonra yapılan sürgünler, Osmanlı arşivlerinde belgeleriyle birlikte saklanır. Osmanlı belgelerinin bir kısmını tarihçiler günümüzde açıklar. Açıklanan bu belgelerde Kıbrıslı Türklerin 1571 tarihinden sonra Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden Kıbrıs'a gönderilen Türkler olduğu ispatlanır. Ayrıca yapılan etnolojik ve filolojik araştırmalar da Kıbrıs Türkleri ile özellikle Orta Anadolu ve Çukurova Türkleri arasındaki yakın akrabalığı bütün açıklığıyla ortaya çıkarır (Özmen, 2018: 24). Bu bilgiler ışığında şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır: Kıbrıslı Türklerin kökeni Türkiye'de, Anadolu'da yerleşik Türk ulusudur. Türkler adaya belli bir program dahilinde 1571'den sonra padişah fermanı ile yerleştirilmişler ve burayı yurt olarak belirlerler. Kıbrıs Rumları ise, Milat'tan önceki yıllarda Anadolu'dan gelen çeşitli Anadolu kavimlerinin, Kıbrıs'ı işgal eden ülke halkları ile karışmasından oluşan ancak Bizans'ın baskısı ve etkisi ile kendine din olarak Hristiyanlığı, dil olarak Yunancayı seçen ve sadece bu nedenlerle kendini Helen sayan melez bir halktır. Çünkü tarihin hiçbir döneminde Kıbrıs'a ne Yunanistan'dan büyük bir göç olmuştur ne de Kıbrıs Yunan egemenliğine girmiştir. Bu gerçekler de göstermektedir ki Kıbrıs tarihi, coğrafi,

kültürel, psikolojik, demografik ve sosyo-ekonomik yönlerden her zaman Anadolu'nun ve Anadolu yaşamının bir uzantısı olmuştur (İsmail, 1988: 13).

2.3. Kıbrıs Tarihinin Erken Dönem Siyasi Devreleri

2.3.1. Rauf Denктаş ve Kıbrıs Direnişisi

Rauf Denктаş, Kıbrıs'ın Baf bölgesinde 27 Ocak 1924'te dünyaya gelir. İlkokul eğitimini tamamlamak üzere Türkiye'ye gönderilen Rauf Denктаş bir süre sonra Kıbrıs'a geri döner ve 1941 yılında Lefkoşa İngiliz Okulu'ndan mezun olur. Mezun olduktan sonra Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesinde Dr. Fazıl Küçük'ün çıkardığı Halkın Sesi gazetesinde köşe yazıları yazar. Daha sonra Gazimağusa'da bir süre tercümanlık yapan Rauf Denктаş, Kıbrıs'taki mahkemelerde memurluk yapar. Adaletsizliğe dayanamayan Rauf Denктаş buradaki işinden istifa ederek İngiliz Okulu'nda bir süre öğretmenlik görevini üstlenir. 1944 yılında Lincoln's Inn'de hukuk eğitimi almak üzere İngiltere'ye gider. 1947 yılında Kıbrıs'a geri dönen ve avukatlık hizmeti veren Rauf Denктаş sonrasında savcı olur. 1956 yılında da başsavcılığa getirilir.

Rauf Denктаş, 27 Kasım 1948 yılında Rumların Enosis isteklerine karşı Kıbrıs Türklerinin düzenlediği ilk mitinginde Kıbrıs Türk halkının lideri olan Dr. Fazıl Küçük'le birlikte hatiplik yapar. Türk cemaatinin iki önemli ismi Faiz Kaymak ve Fazıl Küçük arasında ara bulucu rolünü üstlenip, toplumun çıkarlarının takipçisi olur. "Kasım 1948'de Selimiye Cami'nin önündeki meydana tertiplenen büyük anti Enosis mitinginde ilk kez halka hitap eder. Denктаş heyecan yüklüdür ve bu heyecanı halka iletebildiğini hisseder. Yoğun alkışlar arasında kürsüden inerken, babasının mesai arkadaşları gelip kucaklar. Bazıları da ağlar. 'Baban sağ olsaydı; seni görseydi' gibi sözlerle Rauf Denктаş'ı cesaretlendirir. Mitinge beklenenin çok üstünde bir halk kitlesi katılır. O gün Dr. Küçük'ün keyfine diyecek yoktur. Büyük bir imtihan verilmişti ve Türk halkı bu imtihandan alın akı ile çıkmıştır. Enosis'e hayır sesi ilk kez bu kadar güçlü bir ses olarak yükselir" (Denктаş, 2000: 101). Rauf Denктаş, 1955 yılında adayı Yunanistan'a bağlama hülyasında olan Kıbrıslı Rumların Enosis idealarına ve EOKA terör örgütüne karşı Kıbrıs Türklerinin mücadelesinde önemli rol oynar. EOKA'nın kurulmasının ardından Kıbrıs Türklerinin gelecek kaygıları daha da artmış ve Türklere yapılan saldırılar karşısında Türk cemiyetinin önde gelen isimleri yeni bir arayışın içine girer. Kıbrıs Türkleri yaşananlar karşısında sessiz kalmasa da tam anlamıyla bir örgütlü yapı içerisinde hareket etmedikleri için ortaya koydukları tepkiler istenilen neticeyi veremez. Kaldı ki EOKA gibi Yunanistan Genelkurmay Başkanlığı tarafından

organize edilen bir terör örgütü karşısında Kıbrıs Türklerinin ihtiyaç duyduğu şey sadece sivil bir organizasyon da değildir. Türklerin içinde bulunmuş olduğu bu siyasi şartlar üzerine kafa yoran Denктаş daha sonraları kendi eliyle Türkiye'ye devredeceği TMT'nin kurucuları arasında yer alır (Kepenek, 2022: 55). Denктаş, 1 Ağustos 1958 yılında Türk Mukavemet Teşkilatını kurarak Rumların Türklere yapmış oldukları alçakça saldırıları protesto eder. Aynı yıl Türk Cemaat Meclisi'yle İcra Komitesi Başkanlığı'na seçilen Rauf Denктаş zorlu süreçte Türkiye'den yardım ister. İstenen yardımlara Türkiye kayıtsız kalmayarak elinden geleni yapar.

1963 Kanlı Olaylarından sonra Rauf Denктаş milli varoluş mücadelesinde Türkiye'den destek almak için Ankara'ya gider. Adada Makarios tarafından istenmeyen Denктаş bir gece sessizce sandalla Kıbrıs'a geçer ve Türk direnişini örgütlemeye başlar. Rauf Denктаş'ın Türk Cemaat Meclisi başkanlığındaki çalışmaları ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin parçalanma sürecine girmesi ile birlikte kendisine yeni bir yol açarak Kıbrıs Türkünün uluslararası platformda savunucusu olur.

Siyasi tarihe "Kanlı Noel" olarak geçen 21 Aralık 1963 olaylarıyla aktif çatışma yıllarının yeniden başlaması ile İngiltere, çatışmaları durdurmak için tarafları Londra'da toplayan bir konferans düzenler. 15 Ocak 1964'te toplanan Londra Konferansına, Türk heyeti adına Türk Cemaati Meclis başkanı Denктаş ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin katılır. Burada Kıbrıs Türk toplumu adına söz alan Denктаş, daha sonra uzun yıllar Türkiye'nin tezi haline gelecek olan şu öneriyi ileri sürer: "1960 çözümü, Kıbrıs'ta Türklerin güvenini sağlayamamıştır, dolayısıyla fiili garantilere ihtiyaç duyuluyor, bunun tek çözümü coğrafi olarak ayrılmış ve zorunlu nüfus mübadelesi gerçekleştirilmiş iki toplumlu bir federal devlet kurulmasıdır (Yalçın, 2005: 123). Diyen Rauf Denктаş'ın tezi kabul edilmemiştir. 1964 Londra Konferansı'ndan sonra Başpiskopos Makarios tarafından istenmeyen kişi ilan edilen Rauf Denктаş, Erenköy Savaşı'nda mücahitlere yardım etmek için Türkiye'den gönüllülerle birlikte silah mühimmatlarını alarak adaya ayak basar. Denктаş, 10 Ağustos 1964 gecesini, sürgün hayatına Ankara'ya geri döner. 1967 yılında Kıbrıs'a Türk toplumunun birlik halinde mücadele etmesini sağlamak için gizli giriş yaparken Rum polisleri tarafından yakalanan Rauf Denктаş ile arkadaşları Erol İbrahim ve Nejat Konuk tutuklanır (Güler, 2020: 108). Yoğun diplomasi sonucunda Türkiye'ye geri gönderilen Denктаş, 1968 yılında adaya giriş yasağı kalkınca Kıbrıs'a döner.

Kıbrıs sorununun çözümü için 1968 yılında Glafkos ile Beyrut'ta müzakerelere başlayan Rauf Denктаş, eski Kıbrıslı Rum liderle yıllarca sürecek olan müzakereler yapar. Denктаş'ın 1968 yılından itibaren müzakerelerde başaktör haline gelmesinde,

müzakereci kişiliği, tecrübesi ve uluslararası ilişkilerdeki keskin zekâsı ön plana çıkar. Ancak Denктаş'ın kendi kırmızı çizgilerinin dışına çıkmaması, rakiplerinin propaganda ve algı yaratma çalışmaları sonucunda, Denктаş hakkında kamuoyunda uzlaşmaya kapalı bir lider profili oluşturur (Erol, 2014: 108). Görüşmeler pratikte sonuç vermemekle birlikte, Makarios'un Türk toplumunun "özerklik" yönündeki tüm önerilerini reddetmesi geçici Türk yönetimini daha da kalıcılaştırır. Böylece Kıbrıslı Türkler, yönetim olma aşamasından devlet olma aşamasına bir adım daha yaklaşır (Yalçın,2005:127). Rauf Denктаş, 1968 yılının haziran ayında Türk toplumu adına Rumlarla 6 yıl sürecek görüşmelere başlamış ve 5 Temmuz 1970 seçimlerinde Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı'na seçilir (Güler, 2020: 109). 1973 yılına kadar Kıbrıs Türk Yönetim Başkanı aynı zamanda Kıbrıs Cumhurbaşkanı Muavini görevlerinde bulunan Rauf Denктаş, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Makarios'un Kıbrıs'a dönmesine, Denктаş tepki göstererek Makarios'un meşruiyetini kaybettiğini söyleyerek ayrı devlet kurmayı ifade eder. Denктаş'ın bu önerisi kabul edilmemiş, Kıbrıs Türk varoluş mücadelesinin göstergesi olarak 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin ilan edilmesini sağlar. Devamında devlet ve meclis başkanlığı görevlerine getirilir. Rauf Denктаş bir hatırasında; "Kahire'deki falcı bana 6 evladım olacağını, hayatta başarı sağlayacağımı fakat zengin olamayacağımı, çok sıkıntılı günleri sabırla atlatacağımı ve gün gele bir halkın başında devlet kuracağımı söylemişti... 'Devlet kuruma' kehaneti ne çok gülmüş hiç önemsememiştik" (Denктаş, 2000: 74). Kahire'deki falcının söyledikleri gerçek olmuştur. Rauf Denктаş, 1976 seçimlerinde devlet başkanı olur. 1982 seçimlerinde ikinci kez devlet başkanı olur.

Kıbrıs Türk Devleti'nin ilanından sonra, 1983'e kadar süren devlet başkanlığı görevi esnasında Denктаş'ın önerileri ile varılan "Doruk Anlaşmaları"ni siyasi bir başarı olarak değerlendirmek mümkündür. Bu görüşmelerde bağımsız ve bağlantısız iki toplumlu bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulması prensip olarak kabul edilmekle beraber, diğer talepler taraflarca dengelenememiştir. 1983 yılında Rum toplumunun, Kıbrıs meselesini Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na tekrar taşıması, adada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasına neden olur. Yeni devletin kurulması ile birlikte Rauf Denктаş cumhurbaşkanı olur (Yalçın, 2005: 129). 15 Kasım 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilan edilmesinden sonra kurucu cumhurbaşkanlığı görevine Rauf Denктаş getirilir. 1990 ve 1995 yıllarında yapılan seçimlerde de cumhurbaşkanı olarak seçilir.

2.3.2. Kıbrıs Barış Harekâtı

1974 yılına gelindiğinde Kıbrıs'ta Makarios iktidarın sahibidir. Fakat görüş ayrılıkları sebebiyle Yunan yönetimi ile araları bozuktur. Yunan hükümeti Makarios'a darbe planı hazırlar. Kıbrıs'ta Yunan darbesinin başlangıcını Rauf Denктаş şöyle anlatır: "15 Temmuz 1974 sabahın 8:15'i Rum tarafından silah sesleri. Rum radyosundan marşlar... Kemal Aşk'tan telefon: Makarios öldürülmüş. Reaksiyonum Kanla gelen, kanla gider... Sonra? Evet sonrası önemli... Beklenen oldu, hem de beklediğimizin ötesinde! Darbe? Büyük bir olay! Altından nasıl kalkacaklar? Acele koordinasyon... İltica etmek isteyen Rumlar olabilir... Ne yapacağız? Bizim görevimiz ateşi kendi halkımıza yaydırmamak... İltica edenleri kovalıyorlar nedeni ile bizi de bu işe bulaştırabilirler. Dolayısı ile kimseye kapımızı açmayacağız... Ben halka bir çağrı yaparak bu Rumlar arası bir olaydır sakın karışmayınız diyeceğim... Ecevit'e mesaj: Enosis için son adım atılmıştır müdahaleden başka çare yoktur" (Tenşi, 2018: 68). Darbe, Atina'da General Dimitrios Ionnides tarafından yönetilir. 15 Temmuz 1974 Pazartesi sabahı darbe ile birlikte Kıbrıs'ta "Elen Cumhuriyeti" Nikos Sampson tarafından ilan edilir. Nikos Sampson'un hedefi Makarios'u ortadan kaldırarak iktidarı ele almak ve Türkleri adadan temizleyip ENOSiS'i gerçekleştirmektir. Yunanistan'ın Kıbrıs'ta yaptığı darbenin amacı kısaca bu şekilde özetlenebilir. Grivas, yaptığı bir konuşmada Kıbrıs'ın millî dirilişinin Enosis ile gerçekleşeceğini söyleyip, "Enosis'i kendi kılıcımızla alacağız. Onu kimse bize hediye olarak veremez" der (Tenşi, 2023: 57).

Başbakan Bülent Ecevit, garantör devlet olan İngiltere ile temasta bulunmak için 17 Temmuz 1974'te Londra'ya gider. Bu süreçte Meclis ve Senato olağanüstü toplantıya çağrılır Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi birleşik oturumunda tam sayı ile Ankara'da toplanılır. Gündem, Kıbrıs'ta ortaya çıkan olağanüstü durum nedeniyle Türkiye'nin, Londra-Zürih Anlaşması gereğince garantör sıfatıyla adaya müdahalede bulunması için gereken kararı Meclisten çıkarmaktır. Bu sırada bir savaş çıkması olasılığına karşı da TBMM'nin hükümete yetki vermesi gerekir. Partiler, gruplar konuşmuş, oylamaya geçilmek üzere iken Devlet Bakanı İsmail Hakkı Birler söz ister. Birler "Hükümet bu kararın önümüzdeki pazartesi gününe ertelenmesini dilemektedir" diye bir talepte bulunur. Bu arada yabancı güçlerle ortak hareket konusunda İngiltere'de bir karara varılamayınca ABD'nin arabulma ve sorunu yatıştırma girişimlerine karşın, Türk Hükümeti Kıbrıs'a müdahale kararı alarak Türk Birlikleri 20 Temmuz 1974'te adaya çıkar. İlk harekât 22 Temmuz'a değin sürmüş ve sonra BM'nin ateşkes çağrısına uyulur. 24 Temmuz'da Yunanistan'da Karamanlis Başbakan olmuş ve Albaylar Cuntası

devrilmiştir. Aynı gün, Kıbrıs'ta da Klerides Cumhurbaşkanı vekili olarak yemin ederek yönetimi ele alır (Mercan, 2019: 57,58).

Darbe haberi alındığında bunun ne anlama geldiğini doğru değerlendirmekte zaman yitirilmez. Başbakan aynı gün Milli Güvenlik Kurulu toplantısında yaptığı konuşmada Sampson darbesinin Türkiye'nin güvenliği açısından önemine değinir. Ege'deki durum ortadadır. Birkaç yıl sonra, hatta resmi seçim ile Kıbrıs'ta Enosis'in ilanı son derece basit bir olaydır. Böylece Akdeniz'de Türkiye'nin sıcak karnında bir Yunan adası ve bir Yunan üssü doğacaktır. Orta ve Güneydoğu Anadolu Yunan uçaklarının menziline girecektir. Şimdi tepki gösterilmediği taktirde Kıbrıs ileride Türkiye için büyük bir tehlike olabilir. Bir başka temel kaygı konusu da Türk toplumuna karşı can kırma girişimidir: "... Sampson belki hemen yapmayacak, bir süre bekleyecektir; ancak biz bu durumu önlemezsek birkaç gün sonra her şey yatışınca sözle bu saldırıları durduramayız. Geç kalmış oluruz." Kıbrıs'a müdahale o gece kararlaştırılır. Daha önceden hazırlanmış olan planlar yeniden gözden geçirilir. 1967'den sonra değişen ve gelişen duruma göre yeni plan hazırlanır. Ancak, harekât için gerekli olan hazırlanma süresine değin, gerekli siyasi girişimlerle zaman kazanılmaya çalışılacaktır. O gece, çıkartmanın 20 Temmuz 1974 sabahı yapılmasına karar verilir (Mütercimler, 2007: 202). 20 Temmuz 1974 Cumartesi sabahı Türk ordusu Garanti Antlaşmasının kendisine yüklediği görevi yerine getirmek üzere Kıbrıs'a asker çıkarır (Eroğlu, 1974: 52).

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan, Türkiye, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Cumhuriyeti tarafından Garanti Anlaşması'nın 4. maddesi şöyle demektedir: "Bu anlaşma hükümlerine bir riayetsizlik halinde Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık bu hükümlere riayeti sağlamak için gereken teşebbüsler veya tedbirler hakkında birbirleriyle istişare etmeyi taahhüt ederler. Müşterek veya anlaşarak hareket mümkün olmadığı taktirde garanti veren üç devletten her biri bu anlaşma ile ihdas edilen nizamı tekrar kurmak münhasır maksadı ile harekete geçme hakkını muhafaza eder." Türkiye Cumhuriyeti işte Garanti Anlaşması'nın 4. maddesi uyarınca adaya müdahale etmiştir (İsmail, 1988: 195,196). Bu anlaşmanın verdiği hakla Kıbrıs Türk toplumunun Zürih ve Londra Anlaşmalarındaki çıkarlarını korumayı amaçlar. Kıbrıs Türk toplumunun 1960 anayasası ile elde ettiği hakları Rumlar 1963 yılında tek taraflı olarak kaldırır. Özetle 1974 darbesine kadar geçen sürede Kıbrıs Cumhuriyeti değil de sanki Kıbrıs Rum Devleti kurulmuş gibidir. 1974 darbesi ise Türk toplumunu yok sayan ve adayı Yunanistan'a bağlamayı amaçlayan tek taraflı yasa dışı bir eylemdir. Bu açıdan bakılırsa Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi meşru müdafaa hakkını doğurur. Türkiye

müdahalenin amacının “Kıbrıs’ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü, Türk toplumunun hak ve çıkarlarını korumak olduğunu açıklar. Amaç, garantör devlet olarak meşru bir amaçtır. Çünkü Kıbrıs’ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü ile Türk toplumunun yasal çıkarları yeni bir hukuki düzenle korunabilir. Bu nedenle 20 Temmuz bir işgal harekâtı olarak gösterilemez. Çünkü amaç “hukukun silahlı kuvvet kullanmak yolu ile koruma hakkı tanıdığı” esaslı bazı hak ve çıkarları korumaktır (İsmail, 1988: 197,198). Prof. Esat Çam bu müdahalenin insancıl yönü üzerinde durmaktadır. Türkiye sadece ve sadece barışı gerçekleştirmek amacıyla Kıbrıs’a yaptığı müdahale ile devletlerin savaş tarihinde belki de ilk olarak görülen bir olayı gerçekleştirmiş bulunur. Kesinlikle barışçı bir müdahaledir, bu uluslararası hukuki dayanakları olan Türk müdahalesi bozulan düzeni korumak üzere insancıl duygularla yapılmıştır (Eroğlu, 1975: 54). Yıllarca savunmasız Türk halkına yapılan işkenceler, saldırılar ve soykırım eylemleri Türkiye’nin kaygılarında ne kadar haklı olduğunu göstermektedir. Amaç Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliğinin sağlanıp insani şartlarda barış ortamının oluşturulmasıdır. Türkiye yaptığı hareketle Kıbrıs Türklerinin bağımsızlığını koruyarak adada huzurun ve barışın sağlanabilmesi için üzerine düşen görevi yapar. Fakat Cenevre’de yapılan anlaşmalardan hiçbirine Rumlar uymamıştır. Bunun yanı sıra Türklere işkenceler yapılmaya devam etmiş, savunmasız insanlar nezarete atılarak rehine şeklinde tutulur. Öte yandan İkinci Cenevre Konferansının da görüşülmesi neticesinde Kıbrıs devleti hâlâ bir Yunan adası olarak ifade edilir.

Bülent Ecevit, İkinci Barış Harekâtından 6 saat sonra bir basın toplantısı yapmış İkinci Barış Harekâtının lüzum ve nedenlerini açıklar. Başbakan açıkça Yunanlılar ve Rumların Cenevre deklarasyonunu ihlal ettiklerini, milletlerarası hukuk kurallarını ve insan haklarını göz göre göre çiğneyerek güçlerinin yettiği her yerde, silahsız ve savunmasız Türk topluluklarına esir ve rehin muamelesi yaptıklarını, anlaşma ile taahhüt ettiklerini yerine getirmediğini açıklamış ve sözlerine devamla gene Cenevre deklarasyonunun açık hükmüne rağmen Yunan hükümeti, dün yayınladığı bildiride, garantör devlet yetkisiyle adada bulundurulan Türk Silahlı Kuvvetlerini işgal kuvveti gibi göstermiştir ve bu kuvvetlerin tahliyesini, atılması gereken bir adım olarak ileri sürülmüştür. Başbakan Bülent Ecevit’in bu hareketinin amacı Kıbrıs’ı istila değildir, Kıbrıs’ı kurtarmaktır bağımsızlığını korumaktır. Bu hareketin amacı Kıbrıs devletinin yıkma değildir. Yıkılan Kıbrıs devletini daha sağlam temeller üzerinde yeniden kurmaya yardımcı olmak ve toprak bütünlüğünü gerçek güvenceye kavuşturmaktır. Bu hareketin amacı, Kıbrıs Türklerinin uzun yıllardır süre gelen acılarına son vermektir ve

onları kendi topraklarında insanca ve özgür yaşama olanağına kavuşturacaktır (Eroğlu, 1975: 97,98).

Türk Barış Harekâtı ile Kıbrıs Türklerinin yaşadığı kâbus dolu günler son bulmuş, Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi önlenebilmiş, Türkiye'nin Akdeniz sularında özellikle Doğu Akdeniz'de rahat hareket edebileceği bir alan oluşmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtının en önemli siyasi sonucu Kıbrıs Türk Federe Devleti, sonra da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasıdır. Tarih boyunca birçok milletin hakimiyet mücadelesi vermesine neden olan jeopolitiği ile tarihi ve kültürel mirası değerlendirildiğinde Kıbrıs, her açıdan Türkiye'nin 'Vazgeçilmezi'dir. Bu nedenle de "Kıbrıs Türk Barış Harekâtı" Türkiye Cumhuriyeti tarihinde önemli ve değerli bir yere sahiptir ve öyle de kalacaktır (Teniş, 2018: 214).

2.3.3. BM'nin Rolü

Yunanistan Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs sorununun barışçı yollarla çözümlenmesi yolundaki kararı karşılıklı görüşmelerde bulunmaktan kaçınarak işi yavaştan alma politikası ile barışın gerçekleşmesine imkân vermemiştir. Yunanistan için amaç, milletler arası konferansta varılan bir sonuçla Türkiye üzerinde siyasi baskı yaratmak olmuştur. Bu nedenle Yunanistan, Kıbrıs görüşmelerini aylarca sürüncemede bırakmış ve 23 Eylül 1974'te toplanacak olan Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantısına sorunu götürmeyi uygun bulmuştur (Eroğlu, 1975: 135). Kıbrıs Rumları 1950 yılında yaptıkları Enosis plebisitinden sonra, ilhak faaliyetlerini yoğunlaştırır. Bu çerçevede Yunanistan ilk kez 16 Ağustos 1954 yılında sorunu BM'ye götürerek plebisit sonuçlarının ve Kıbrıs halkına self determinasyon hakkı tanınması talebinde bulunur. Onlara göre Kıbrıs'ta tek halk vardı ve self determinasyon hakkı tanınırsa çoğunlukta olan Rumlar bu haklarını Enosis yönünde kullanacaktır. Böylece de ilhak gerçekleşmiş olacaktır. Kıbrıs Türkleri ve Türkiye, bu noktada "Kıbrıs'ta iki halk vardır, self determinasyon hakkı tanınacaksa iki halka da ayrı ayrı tanınmalıdır, bu da TAKSİM demektir" dediler. 17 Aralık 1954'te Yunanistan'ın başvurusu konusunda karar almayı reddeder (İsmail, 1998: 212,213). Adaya gelen BM Barış Gücü, bugün tıpkı Bosna Hersek'te olduğu gibi, Rum saldırılarına seyirci kalmaya, Sadece rapor tutmakla yetinmeye, faaliyetlerinde gayrimeşru Rum yönetiminden izin almaya ve ancak işgalci çetecilerin verdiği izin oranında hareket etmeye başlar. Türk bölgelerine saldırılar başlayınca barış gücü aradan çekiliyor, koruma görevi yapmıyor, BM korumasındaki insanlar kaçırılıp öldürülüyor, Türk bölgelerine taşıdıkları Kızılay yardımları Rum çeteciler izin vermezse geri çevriliyor, toplu katliamlara seyirci kalınıyor ve sadece

rapor tutmakla yetiniliyordur (İsmail, 1998: 217). BM, Türklere karşı yapılan saldırıları durduracak hiçbir adım atmıyor, tek kelimelik bir karar bile almamaktadır. Türklerin çektikleri acılarla, insan haklarını ihlal eden durumların yaşanmasında Rumlar ve Yunanlılar kadar BM’de suçludur. Taşkent’te BM’nin sözlerine inanarak silahlarını teslim eden mücahitler, silahları alındıktan sonra tüm köylü Rum terör örgütüne teslim eder. Bu köyün tüm erkeklerine soykırım yapılarak toplu mezarlara gömülür. Kadınlara tecavüz edilir. Böylece BM’ye güvenilmeyeceği anlaşılır.

1 Kasım 1974’de ise 3212 sayılı Genel Kurul Kararı alınır. “Bu kararda ilk kez Kıbrıs’ta iki eşit toplum bulunduğu ve görüşmelerin eşitlik esasına göre başlatılması vurgulandığı halde, BM; yine sözünde durmayarak: Rum yönetimini ‘meşru hükümet’ bizi de ‘bu hükümet içinde sorunlar çıkaran bir toplum’ olarak görür. Rum yönetimi başkanını Kıbrıs Cumhurbaşkanı, Denктаş’ı ise ‘Türk Toplum lideri’ olarak tanıdı ve diğer ülkelerin de aynı yönde davranmasını sağlar” (İsmail, 1998: 223). Hedef, “federasyon” adı altında Kıbrıs Türklerini Rum devletine “azınlık hakları” ile yamalamak, tüm Kıbrıs’ı Rum egemenliğine sokmak, KKTC’ye son vermek, 1974’te Barış Harekâtı ile kabuğunu yırtan Türkiye’yi cezalandırarak yeniden Anadolu’ya hapsetmek ve Türkiye’nin Güney sahillerinin kuşatılmasını sağlamaktır. Bu hedef, Türkiye’nin güçlenmesinden rahatsız olan güvenlik konseyi üyelerini çıkarları ile uyuşturmaktadır (İsmail, 1998: 226). Kurulan bu planlar Kıbrıs Rumlarının arkasında olan Batılı emperyalist devletlerdir. BM adı altında planladığı çok yönlü komplodur. Bu oyunları bozmanın yolu federasyon kararını kabul etmeyerek KKTC’nin tanınması için milli politika izlenmelidir.

2.3.4. Yeni Kurulan Devlet: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

1974 yılından itibaren Kıbrıs’ta büyük mücadeleler yaşanmıştır. Bu mücadeleler önce askerî alanda başlamış, daha sonra da diplomatik platformda devam etmiştir. Türkiye değişen iktidarlara rağmen Kıbrıs’tan elini çekmemiş ve gerekli desteği göstermiştir. Ancak Kıbrıs “1983’e kadar çözülemeyen bir sorun olarak Türkiye’nin karşısına çıkmıştır. Pek çok müzakere sürecinin yaşandığı bu evrede, tarafların ortak bir noktada uzlaşması mümkün olmamıştır” (Şahin, 2012: 385).

Uluslararası hukukta devletin varlığı şu tanımlama ile açıklanmaktadır: “Bir devlet ancak bir ülke, bu ülke üzerinde yerleşmiş bir insan topluluğu ve bu topluluk ve ülke üzerinde geçerli olan bir kamu gücüne sahip olmak koşuluyla vardır. “Adanın güneyinde kurulan GKRY’nin adanın kuzeyinde kamu kontrolünden yoksun olması nedeniyle devlet olma özelliğini tartışılır hale getirmekle birlikte devlet varlığını devam

ettirmektedir” (Çakmakçı, 2017: 61). Rauf Denktaş, KKTC'nin ilanıyla Kıbrıs meselesine yeni bir boyut kazandırmış, uzun yıllardır süren toplumlararası görüşmelerde iki tarafın da masaya birer devlet olarak oturmasının yolunu açar. Rumlar, adadaki tek meşru iradenin kendileri olduğunu iddia etmeye devam etseler de Kıbrıs Türkleri KKTC'nin ilanından sonra daha özgüvenli bir şekilde adadaki varlıklarını sürdürürler (Kepenek, 2022: 80).

Kıbrıs Rumlarının, Türk tarafını azınlık konumuna sokmak için giriştikleri çabalar karşısında, Kıbrıs Türkleri de Kıbrıs Anayasası'na dayanarak ve self-determinasyon ilkesini kullanmaya karar verir. Böylece Kıbrıs Türk Federe Meclisi 18 Haziran 1983'te self-determinasyon hakkını kullanma yetkisini 33 oyla kabul eder (Şahin, 2012: 387). Bu hakla beraber 15 Kasım 1983 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi'nin seçim sonucunda aldığı karar neticesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan eder. Yeniden bir “Kurucu Meclis” oluşturulmuş, Kurucu Meclis'in yaptığı Anayasa halk oylamasına sunulur halkın onayı alınır. Bu yola gidilirken federasyon tezi muhafaza edilmiş ve Rum tarafına barış ve çözüm çağrısında bulunulur. 1983 Bağımsızlık kararının, aynı adada yan yana yaşamaya mecbur bulunan iki halkın aralarındaki bütün sorunları eşit düzeyde müzakerelerle barışçı adil ve kalıcı bir çözüme kavuşturmak için zorunlu olarak alındığı belirtilirken, Bağımsızlık Bildirgesi'nde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanının, iki eşit halk arasında ortaklığın bir federasyon çatısı altında yeniden kurulmasını ve sorunların çözümlenmesini engellemeyip kolaylaştıracağı, iki halk arasında bütün sorunların barışçı ve uzlaştırıcı bir politikayla çözülmesi için BM Genel Sekreteri'nin gözetimi altında eşit düzeyde müzakereler yürütülmesinin arzulandığı kaydedilmiştir (Bostancı, 2015: 336).

Türk toplumu can ve mal güvenliklerini sağlamak amacıyla uzun yıllar bütün haklardan mahrum bırakılarak tehdit ve baskı altında yaşamak zorunda bırakılır. Kıbrıs Rumların 1963, 1967, 1974 yıllarında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına son vermek girişim ve tehditleri karşısında, Cumhuriyet'in kurucularından biri olan Kıbrıs Türk Toplumunu, ağır fedakarlıklar pahasına bu girişimlere karşı koymak zorunda bırakılır (İsmail, 1998: 204). Yine bu dönemde çatışmalar devam ederken Rum ambargosuna karşı da mücadele verilmiştir. Ancak Kıbrıs Türklerinin tüm iyi niyetine karşın Rum liderliğinin eşitliğe, ortaklığa dayanan bir barışa yanaşmaması ve uluslararası platformlarda Türk halkını köşeye sıkıştırmaya ve tüm uyarılara karşı Birleşmiş Milletler de Kıbrıs Türkleri aleyhine sert kararlar çıkarmaya çalışması Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanını kaçınılmaz hale getirir. Nihayet 15 Kasım 1985'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edilir. Kıbrıs Türk Halkını Kuzey Kıbrıs Türk

Cumhuriyeti'ni ilan etmeye iten en önemli etken, BM'nin tek yanlı kararlar almaya devam etmesidir. Çünkü Birleşmiş Milletlerin Rumların başvurusu ile aldığı tek yanlı kararlar, Kıbrıs sorununun çözümlenmesine en önemli engeli teşkil etmektedir (İsmail, 1988: 206).

3. TÜRK EDEBİYATINDA KIBRIS TÜRKLERİNİ ANLATAN ROMANLAR HAKKINDA GENEL BİR DEĞERLENDİRME

3.1. Kıbrıs'ta Vuruşanlar

Özker Yaşın'ın *Kıbrıs'ta Vuruşanlar* romanı, dört bölümden oluşan üç yüz otuz iki sayfalık bir eserdir. Eser Varlık yayınları tarafından 1974 yılında basılır. I. baskı olan roman sekiz bölümden oluşmaktadır. Bölüm başlıklarında roma rakamı kullanılır. 21 Aralık 1963 yılında vahşi katliamların başlayıp 1964 yılında biten çarpışmalarda Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesini okuyucuya tüm gerçekliğiyle hissettiren bir eserdir. Dönemin toplumsal ve siyasal olaylarını işleyen Özker Yaşın, toplumsal realite üzerinde durmaktadır. Kıbrıs Türklerinin Rum terör örgütü EOKA'ya karşı girdikleri varoluş mücadelesi simgesel olarak anlatılır. Kıbrıs Türklerinin yaşanan olaylar karşısında gösterdiği milli birliği, Rumlar tarafından yapılan vahşetler karşısında dünyanın adadaki yaşanan olaylara duyarlı olmayışı romanda okuyucuya aktarılmaktadır. Kıbrıs Türklerinin milli varoluş mücadelesine Türkiye'nin desteği romanda şu şekilde yansıtılmıştır. Türkiye savaş jetlerini Kıbrıs'a göndermesi üzerine Kıbrıslı Türkler arasında bayram havası yaşanır. Sokağa çıkma yasağı olmasına rağmen caddeler şenlik alanına döner.

Roman, başkişi Halil Öğretmen ve arkadaşlarının Rumlara karşı verdikleri mücadelenin anlatılmasıyla başlar. Çarpışma sırasında yaralanan Halil Öğretmen T.M.T mücahitleri aracılığıyla Kızılhaç'ın arabasında Lefkoşa Türk Genel Hastanesi'ne gönderilir. Yolda giderken EOKA'cı Rumlardan tacizlerine maruz kalır. Hastanede dokuz gün kaldığı sırada kız kardeşi Ayşe ile kardeşinin kocası Reşat, Halil Öğretmenin ziyaretine gelirler. Kız kardeşi Ayşe, abisi Halil'e, evlerinin yağmalandığını, Kemal Bey'in evinin yakıldığını söyler. Reşat ise Rumlardan Bayrak Radyosu'na parazit koyduklarını anlatır.

Bir diğer kahraman olan Dr. Ayhan hastanede olduğu müddetçe bütün olayları yakından takip eder. Hastaneye getirilen Kıbrıslı Türklerin ne derece ağır travmalar yaşadığını, işkencelere maruz kaldıklarını, tecavüz olaylarını Halil Öğretmene anlatır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Halil Öğretmen, babasının yakın arkadaşı olan Şadi amcanın evine gider. Şadi amca Kıbrıs'ın İngiliz devrinde öğretmen olarak köy köy dolaşan, ulusçu, konuştuğu zaman karşısındakini etkileyen aydın bir öğretmendir. Karısı Müsteyde teyze iyi kalpli, konuksever bir kadındır. Halil Öğretmen, Şadi amcalarda

hastanede kendisi ile ilgilenen Hemşire Sevgi'yi görünce şaşırır. Şadi amca ve eşi zor durumda olan Kıbrıslı Türklerini evlerinde misafir ettiklerini, Sevgi ve babasının evleri kurşunlandıktan sonra Lefkoşa'ya gelip kendilerinde kaldıklarını Halil'e anlatırlar. Öteki sabah Arpalık'ta yaşanan olaylar Lefkoşa'da duyulur. Rum polisler sebepsiz yere yol kenarında çalışan iki kardeşe ateş açmışlardır. Silah sesleri duyulunca Türk köylüleri gelmiş, Rum polislerde kaçmıştır. Daha sonra da beş yüzden fazla kişiyle gelen Rumlar son sistem silahlarla Arpalık'taki yirmi beş kişiyle çatışmaya girerler. Türkler büyük bir kahramanlık sergileyerek Rumları geri püskürtürler.

Halil Öğretmen, Hatice teyze, Ramazan, Hasan ve Salih köye dönmek için arabayla yola koyulurlar. Yolda giderlerken siyah bir araba peşlerine takılır. Siyah arabanın önlerini kesmesiyle araçtan indirilen roman kişileri Yunan köyüne götürülerek esir alınırlar. Roman kişileri esir tutuldukları ambarın penceresinden Üçlü Kuvvetler Kumandanlığına ait helikopterin geldiğini görünce seslerini Türk Yüzbaşı Abdullah Gündeş'e duyururlar. Bu şekilde öldürülmekten kurtulurlar. 7 Mart 1964 yılı cumartesi günü Halil Öğretmen ve arkadaşlarıyla birlikte diğer işkenceye maruz kalan elli Türk rehine serbest bırakılır.

İlerleyen bölümde Halil, Baf'ta çok şiddetli çatışmaların olduğunu öğrenir. Türkler Baf çarşısını sarıp üç yüzden fazla Rum'u esir alınca EOKA çapulcuları yenilginin öcünü almak için Bozalan Türk köyüne hücum ederler. Rum radyosu yalan haber yaparak Türklerin yüzden fazla şehit verdiğini söyler. Bu haberlerden sonra Anavatan'ın Kıbrıs'a müdahale edeceği söylenince Kıbrıslı Türkler büyük bir umutla kurtuluş hayalleri kurarlar. Ancak Türkiye'nin müdahalesi kanlı baskınların yaşanmasından çok zaman sonra gerçekleşir.

Kıbrıs'tan okumak için ayrılan üniversite öğrencileri Erenköy'e gelip Kıbrıs'ın Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda üzerlerine düşeni yapmak için TMT'ye katılırlar. Bu öğrenciler içinde Şadi amcanın oğlu Mustafa'da vardır. Rumlar Girne Boğazı'nı ele geçirmek için Bozdağ'ın doğusundaki Dikomo köyünü kuşatırlar. 8 Ağustos Cumartesi günü Türk jet uçakları çatışmaya müdahale eder. Bu müdahale de Makarios'u durdurmaz, beş binden fazla Yunan ve Kıbrıs Rum kuvvetleri saldırılarına aralıksız devam eder. Kıbrıslı Türklerin uzun zamandır beklediği, Türk jetleri gelince Lefkoşa'nın Türk halkı sokağa çıkma yasağına rağmen yollara dökülüp sevinç çığlıkları atarlar. Ankara Radyosu cumartesi günü haberlerinde Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in uçağına ateş edilince düştüğünü, Cengiz Topel'in paraşütle yere indiği, daha sonrasında da Rum hastanesinde öldürüldüğünü anlatır.

Şehit Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in naaşı al bayrağa sarılı tabutla Türkiye'ye gönderilir. Roman, Halil Öğretmen'in, Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel vasıtasıyla Kıbrıs Türklerinin onuru için şehit olan herkese selam göndermesiyle son bulur.

3.2. Girne'den Yol Bağladık

Özker Yaşın'ın *Girne'den Yol Bağladık* romanı, dokuz bölüm dört yüz on beş sayfalık bir eserdir. Yazar bölümler arasında yıldız ve rakamları kullanır. Eser İtimat kitabevi tarafından 1976 yılında basılır. Romanın tek baskısı vardır. Romanda başkişi Oktay'ın günlüğüne yazdığı yazıların aktarıldığı bir bölüm vardır. Özker Yaşın eserde Kıbrıs Barış Harekâtı günlerini ve daha sonrasında yaşanan olayları anlatır. Yaşın'ın bu romanına bakıldığında Kıbrıs'ta yaşanan sosyal, siyasi ve tarihi olaylar on yılı kapsayan bir döneme de yer verilir. Yazar kaleme aldığı dönemdeki yaşanan olayları realist çerçevede yazıya döker.

Eserde 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtının anlatılması ve sonrasında gerçekleştirilen zorunlu göç romana yansıtılır. Adanın ikiye bölünmesiyle evsiz, topraksız kalan Türklerin Rumlar tarafından boşaltılan evlere kura çekilerek yerleştirilme süreci anlatılır. Bu süreç anlatılırken sıkça flashback tekniği kullanılmıştır. Flashback tekniğiyle Türkiye'nin Barış Harekâtını düzenleme sürecini, dönemin toplumsal ve siyasi düşüncelerini aktarmak hedeflenmiştir. Roman Kıbrıs'ta yaşanan toplumsal, siyasi ve tarihi durumları gerçekçi bir bakış açısıyla okuyucuya aktardığı için tarih şuuru verir.

Romanın başkişisi Oktay 1963 yılında Kanlı Olaylar başladığında on üç yaşındadır. Peristona köyünde yaşarken göç etmek zorunda kaldıkları için Oktay'ın babası bu olaya dayanamayarak vefat eder. Annesi, eşini kaybettikten sonra İngiltere'ye kardeşinin yanına göç eder. Oktay'ı da yanında götürmek ister fakat Oktay Kıbrıs'ta kalarak amcasının yanında yaşamayı tercih eder.

İlerleyen süreçte çatışmaların bitmesiyle Oktay'ın dayısı Cemil Kıbrıs'a gelir. Oktay dayısının kaldığı otele gittiğinde dayısının aynı otelde kalan Perihan ve Şenay Hanım'la Kıbrıs Türklerinin dil ve giyim özelliklerini, Kıbrıs Türkçesinde bulunan farklı deyimler üzerine konuştuklarını duyar. Cemil, Perihan ve Şenay Hanım'ı Yeşilirmak'a yapacakları geziye davet eder. Gezi sırasında 1964 ve 1974'te Rumlarla çarpışmış, şehitler vermiş Gaziveren köyünün öğretmeni Güzin Erkan başlarından geçenleri, Rumların yaşattığı acı olayları gezi ekibine anlatır. 1952 yılında Rumca köy isimlerinin Türkçeleştirilmesi amacıyla Aşık Ali İzzet Özkan ve Aşık Dursun Cevlani

isimli iki saz şairinin bütün köyleri dolaşıp, her köyün Rumca ismini değiştirip bir Türkçe isimi koydukları eserde anlatılır.

Oktay uzaktan köyünü gördüğünde Kıbrıs için Müslümanlığın simgesi olan Peristerona camisinde on bir yıldır ezan okunmadığını ve bir daha bu köye gelemeyeceğini düşünerek üzülür. Oktay daha sonra arabası ile eski köyü olan Peristerona'nın görüldüğü yerde durur. Zeytin ağacının kalın gövdesine sırtını dayar. Köyü izlemeye başlayınca, elinde bir silahla gelen asker niye durduğunu sorar. Gavurun elindeki köyü Peristerona'yı izlediğini söyleyince, Mehmetçik ses çıkarmaz. Bir çocukluk şarkısı duyar gibi olur. İlkokulda söylediği bir çocukluk şarkısı “Orda Bir Köy Var Uzakta” çocuk sesleri kesilince birden, askerın elindeki küçük bir radyodan genç duygulu bir kadının söylediği “Girne'den Yol Bağladık Anadolu'ya” şarkısını duyunca hüznlenerek, yanına gelen Mehmetçiğe: Ne olurdu Mehmet'im, Girne'den Anadolu'ya yol bağlarken iki mil uzatsaydınız şu yolu da benim köyümü de alsaydınız der. Gözleri yaş dolan, Oktay arabasına binerek Lefkoşa'ya doğru gider.

3.3. Kıbrıslı Kâzım

Özker Yaşın'ın *Kıbrıslı Kâzım* romanı, kırk üç bölümden oluşan yüz doksan bir sayfalık bir eserdir. Bölüm başlıkları yazıyla yazılan sayılardan oluşmaktadır. Eser 1978 yılında Yücel yayımları tarafından basılır. Eserin tek baskısı bulunmaktadır. Romanın başkişisi Kâzım Bey öğrencilik yıllarında Bedri Rahmi Hoca'dan ders alan, başka insanların malında gözü olmayan, dürüst, ciddi ve idealist bir kişidir. 1964-1967 yıllarında Lefkoşa'nın Yeşil Hat bölgesinde mücahitlere komutanlık etmiştir. Hırsızlığın, düzenbazlığın karşısında iyiliği temsil eder. Haksızlığa boyun eğmeyip karşı çıktığı için 1976'da milletvekilliği seçimini kaybeder. Seçimi kaybedince üzüntü içinde İstanbul'a gitmeye karar verir. Eserde başkişi Kâzım'ın seçim sonucu nedeniyle yaşadığı bocalama anlatılır.

Roman başkişisi Kâzım'ın yolculuğu Kıbrıs Havaalanına gelmesiyle başlar. Kâzım havaalanında Ahmet Bey ve ailesi ile karşılaşır. Ahmet 1964-1967 yıllarında Lefkoşa'nın Yeşil Hat bölgesinde birlikte mücahitlik yaptığı gençlerden biridir. Kâzım ve Ahmet geçmişte yaşanan olayların kısa bir değerlendirmesini yaptıktan sonra herkes yoluna gider. Kâzım'ın yolculuğu sırasında karşılaştığı bir diğer kişi edebiyat öğretmenliğinden istifa etmiş kitapçı Özkan'dır. Bu esnada Kâzım'ın şahit olduğu bir olay onu etkiler ve romanın ilerleyen bölümlerinde zihninde canlanır. Havaalanında yaşlı bir kadın siz Kıbrıslılar, Mehmetçiğin döktüğü kan haramdır size diyerek bağırmaya başlar. Görevliye siz Müslüman değilsiniz siz İslam'ın beş şartını

bilmezsiniz. Camiye gitmez, oruç tutmaz, namaz kılmazsınız diyerek elindeki fazla kilolu çantayı tarttırmak istemez. Kitapçı Özkan yaşanan olaya dayanamayarak müdahale eder. Yaşlı kadına İslam'ın şartlarının arasında hile olmadığını, uçakta yirmi kilodan fazla yük taşıyorsan, ilaveten para ödenmesi gerektiğini, yapılan bir iyiliğin göze sokulmaması gerektiğini, insan konuk olarak geldiği memleketin insanlarına sövmemeyi gerektirdiğini söyler.

Kâzım geçmişine geri dönüşler yaparken günlük yaşadığı olaylarla milletvekilliği yaptığı dönem arasında bir bağlar kurar. İlk yaşadığı olaylardan biri de İstanbul'a geldiğinde bir bavulu olduğu için kontrol memurunun ona enayi gözüyle bakmasıdır. Çünkü Kıbrıs'tan İstanbul'a dönenler dolu dolu valizlerle dönerler. Bu olayı da milletvekilliğine benzetir. Kâzım'ın hatırladığı anlardan birisi de annesi ile evlenmek isteyen Nurettin Efendi'dir. Elli yaşlarında zayıf, uzun boylu çok konuşkan bir adamdır. Müşteriyi yürüyüşünden, bakışından, kokusundan anlar. Kâzım, Nurettin Efendinin bu davranışı ile yıllar sonra siyasetçiler arasında bir bağ kurar. Kâzım'ın düşüncesine göre milletvekilleri de Nurettin Efendi gibi benzer politikalar kullanarak halkı kandırmışlardır. Kâzım bu siyaseti benimsemediği için diğer politikacılarla aynı partide yer almak istemez ve bağımsız aday olduğunu söyler. Kâzım'ın tek başına bu yolda yürümesi halkın sağduyusuna güvenmesi seçimlerde en büyük şanssızlığı olmuştur.

Kâzım annesinin evinde dinlendiği günlerde karnı acıkınca kendine bir tabak hazırlayarak televizyonu açıp, Kıbrıs Federe Türk Devleti Meclisinin ilk toplantısını yaptığı haberini izler. Başkan kürsüde parlak sözler söyler. Kâzım, başkanın söylediklerine kendisinin de inanmadığını, konuşma bitince onu alkışlayanların da bu olayı kendilerine görev bildiklerini düşünür. Bu isimlerden biri de gülümseyerek ve kasılarak izleyen Hacı Muzaffer'dir.

Kâzım, İstanbul'da gezerken Pangaltı'da bulunan Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne gider. Kâzım'ı dernek başkanı ak saçlı Kıbrıslı Profesör karşılar. Kıbrıs'ta Türk uçaklarının ilk sınırlı harekâtını yaptığı sırada şehit düşen Yüzbaşı Cengiz Topel'in ölüm yıl dönümü olduğu için mezarına gidilip çelenk bırakılacaktır. Kâzım, Profesörle birlikte Edirnekapı'daki Hava Şehitliğine gider. Türkiye'nin ilk hava şehidi olan Cengiz Topel'in mezarı başında bir din adamı dua okuduktan sonra iki dakikalık saygı duruşunda bulunulur. Daha sonra genç bir kız mezarın başına gelerek "Yüzbaşım" şiirini okur. Kâzım herkes gittikten sonra Cengiz Topel'in mezarı başında sesi mi duyuyor musun diyerek dertleşmeye başlar. Kâzım okuduğu dergideki Ömer Seyfettin gibi "Adaam sen de..." sözünü kendi kendine söyler. Kıbrıs benim vatanım diyerek, vatanında en çok yaşamak hakkının kendisinde olduğunu söyler. Türkiye'de,

Avusturalya’da, Kanada’da yaşayan dünyanın dört bir yanına dağılmış Kıbrıs Türklerinin memlekete gelip yerleşmelerini, Hacı Muzaffer gibilerine ve benzerlerine memleketin emanet edilmemesi gerektiğini düşünür. Daha sonra iç hesaplaşmasını yaptıktan sonra yine başı dik şekilde vatanında yaşayacağını söyler.

3.4. Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş

Mustafa Necati Sepetçioğlu’na ait olan *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş* romanı bir sunuş, iki yüz yetmiş dört sayfadan oluşan bir eserdir. Eser iki bölümden oluşurken bölümler arasında yıldız işareti de kullanılmıştır. Birinci baskı olan eser 2000 yılında İrfan yayıncılık tarafından basılır. Eser Sepetçioğlu’nun *Bir Ömür Boyu Kıbrıs* serisinin ilk kitabıdır. Sepetçioğlu, Kıbrıs Türklerinin mücadelesinde Rauf Denктаş’ın önemini göstermek için bu seriyi yazar. Roman serisinin başkişisi Rauf Denктаş olsa da bu romanda Denктаş’ın babası Yargıç Raif Bey’in hayatına yer verilir. İki ciltlik romanda gerçek hayatta yaşamış Kıbrıs Türkünün mücadelesinde önemli yeri olan bu iki kişinin hayatını anlatması bakımından “biyografik roman” özelliği taşır. Biyografik roman, gerçekten yaşamış birisinin hayatını gerçek bilgi, belge ve bulgulara bağlı kalarak konu edinilen romandır” (Çetin, 2001: 233).

Lefkoşa’da büyüyen roman başkişisi Şehirli Mehmet Kıbrıs’ta ne kaybedildiye aslında Kıbrıs Türkünün ipe un sermek huyu yüzünden kaybedilmiş olduğunu söyler. Temmuz ayında Giritli Mülâzım Mustafa ile Şehirli Mehmet Larnaka’ya gitmek için yola koyulurlar. Şehirli Mehmet Efendi, Giritli Mülâzım Mustafa’ya Larnaka’da Mulla Hüseyin Efendi ile görüşeceklerini söyler. Mulla Hüseyin Baf Medresesinde eğitim almıştır. Yolda sohbet ederek giderlerken Çeri köyüne gelirler. Bu köy çok yoksuldur. Buradaki insanlar topraklarını Rumlara satmıştır. Larnaka’ya vardıklarında vakit akşam olmak üzeredir. Denizde İngiliz gemileri vardır. Bir asker iskelenin oraya İngiliz bayrağını asmak ister. İngiliz bayrağının çekilmesi için Türk bayrağının indirilmesi gerekir. Bunu kimse yapmak istemezken Rum’un biri yıllardır bu anı beklediğini söyleyerek indirmek ister. Mülâzım, Rum’un üstüne atlar, kılıçtan geçirecekken Şehirli Mehmet şimdi sırasının olmadığını söyleyerek onu uzaklaştırır. Bir tarafta da Rumlara ile Türkler kavgaya tutuşur. Mülâzım efendi ve bazı Türkler tutuklanır. O anda da ince bir dal gibi olan, esmer yüzlü yoksul zaptiye Horoz Ali utanarak Türk Bayrağını yavaş yavaş indirip, güzelce katlayıp, öpüp alına koyar. Arkasından İngiliz bayrağı göndere çekilir. Amiral herkesin duyabileceği bir sesle kutlarım der. Bu andan sonra Kıbrıs İngiltere’nindir, Kıbrıslılara kutlu olsun diye sözünü bitirir.

Şehirli Mehmet evine geri döner. İlerleyen süreçte annesi onu Fatma'yla evlendirir. Mulla Hüseyin'de aradan zaman geçince Şerife'yle evlenir. Raif adında bir çocukları dünyaya gelir. Raif'in annesi yılan sokması sonucu hayatını kaybeder. Baba, oğul bu duruma çok üzürlüler. Bir müddet Raif'e halası ve teyzesi bakar. Bu süreçte de Mulla Hüseyin'i evlenmeye ikna etmeye çalışırlar. Raif'i de bu duruma ortak ederler. Raif'i okuması için Lefkoşa'ya gönderirler. Raif oraya gittiğinde babasının arkadaşı Şehirli Mehmet'le pamuk tüccarı bir urumu bulmasını ister. Rum'un yanına gittiğinde hoş karşılanır kendi okullarında okuması karşılığında Raif'e yardımcı olacağını söyler. Raif bunu kabul etmeyerek, Şehirli Mehmet'i bulur. Onunla birlikte gittikleri yerde torpilleri olmadığı için kayıt yaptıramazlar. Raif köye geri dönmeye karar verir. Eve vardığında babası Havva isminde bir kadınla evlenmiştir. Bu evlilikten Raif'in bir kardeşi olur. Aradan zaman geçer, Raif on altı yaşındadır, polis olmak istemektedir. Yalnız polis olmak için on sekiz yaşında olmak gerekir. Raif iriliğini kullanarak polis merkezine gider ve polis olmak için seçilir.

Şehirli Mehmet aklında hiç çıkaramadığı Çavuş Raif'i karşısında görünce kendi gençliği gözünün önüne gelir. Raif'i gözünde Kıbrıs Türklerinin kurtarıcısı olarak görür. Giritli Mülazımdan haber alan Şehirli Mehmet, Yarbay Mustafa Kemal Bey ile birlikte cephelere gittiğini öğrenir. Raif'le birlikte güzel haberlerin gelmesi Şehirli Mehmet'in umutlarını artırır. Fakat Raif yargıç olacağını söyleyince umutları yıkılır. Raif'i alarak Con Rifat'ın yanına gider, nasıl yargıç olunacağını sorarlar. Con Rifat sohbet ederken Raif'in La Salle Enstitüsüne yazılarak açıktan okuyabileceğini söyler. Şehirli Mehmet eşi Fatma Hanım'la konuşarak, Raif'i kızları Emine'yle evlendirmek istediğini söyler, Fatma Hanım'da bu işin olacağını söyleyerek Aybifan'a gidip, Raif'in analığı ile oğlan kardeşini getirelim diye konuşurlar. Raif, Emine'yle evlenir. Yargıçlık başvurusu kabul olan Raif artık polis değildir. Lefke'ye gönderilir. Şehirli Mehmet Lefkoşa'da toplanılan Milli Meclisin kararlarını Raif'e anlatır. Şehirli Mehmet yıllardır içinde duran umutlarını Raif'e söyler, Raif, Kıbrıs'ı kurtaracak kişinin kendisi olmadığını, bu kişinin doğuştan liderlik vasfını taşıması gerektiğini söyler. Babamda, sende hatta Giritli Mülazım Mustafa'da benim Kıbrıs'ı kurtaracağımı düşündünüz, ben olamam, Aybifan köyünden geldim ama oğlum, Yargıç Raif Bey'in oğlu olarak bilinecektir. İlk çocukları Neriman doğar, Şehirli Mehmet kız dünyaya geldiği için torununu görmek istemez. Umutsuzluğa kapılır. Kıbrıs'a Anadolu'dan Rumlar göç eder. Kıbrıslı Türkler ise Anadolu'ya göç etmektedir. Derken Emine oğlan çocuğu dünyaya getirir. Adını Cahit koyarlar. Yaramaz Cahit'in Kıbrıs'ın umudu olmayacağını anlarlar. Emine üçüncü çocuğunu Ertuğrul'u doğurur. Şehirli Mehmet çocuğu görmeye gelir.

Yüzüne bakar, bu da değil diyerek bebeği uzatır. O günün haftası Raif, Baf'a yargıç olarak gönderilir. Raif Bey rüyasında Mustafa Kemal Paşayı görür. Yakında bir oğlu olacağını adını da Rauf koymasını söyler. Bir süre sonra Emine bir oğul dünyaya getirir. Yargıç Raif Bey, Rauf doğdu diyerek sevinir. Şehirli Mehmet'e dönüp beklediğin çocuk işte bu Rauf'tur. Neden böyle dediğini kendisi de anlam verememiştir.

3.5. Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun *Bir Ömür Boyu Kıbrıs* serisinin ikinci kitabı olan *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş* romanı, üç yüz doksan altı sayfadan oluşmaktadır. Eserde bölüm başlıkları olarak yıldız işaretleri kullanılmıştır. İrfan yayınevi tarafından basılan 2000 yılında basılan eser, tek baskıdır. Sepetçioğlu, *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş* romanında Raif Bey'in Yargıç olma yolculuğu ile Rauf'un doğumunu yazıya dökerken, *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş* eserinde KKTC'nin nasıl kurulduğunu ve Rauf Denктаş'ın varoluş mücadelesine katkılarını ele almıştır.

Rauf'un ağlamaları evi inletir. Annesi Emine bir yandan Fatma Hanım bir yandan Havva Kadın bir yandan Şehirli Mehmet bir yandan Rauf'u susturmak için uğraşırlar. Cahit'te haylaz, yaramaz, sokak düşkününü bir çocuktur. Ortanca oğlan Ertuğrul'da abisine uymaktadır. Rauf altı aylık olduğunda Fatma Hanım: Töredendir diyerek Rauf'un eline kına yakmak ister. Yargıç Raif Bey, Emine'nin hasta olduğunu fark edip Şehirli Mehmet'e kızını bir doktora göstermesini söyler. Bu isteği Şehirli Mehmet'te Fatma Hanım'a bildirir. Fakat Fatma Hanım ile Havva Kadın Rum erkek doktorun gelinlerine dokunması istemezler. Bunun üzerine ebe kadını çağırırlar. Ebe kadın geldiğinde Emine'nin gebelik zehirlenmesi geçirdiğini söyler. Müdahale sırasında Emine hayatını kaybeder. Haberi alan Yargıç Raif Bey koşarak eve gelir, Emine'nin cansız bedenini görür.

Zamanın geçmesiyle Rauf anaokulunu bitirmiştir. Babası abilerin gibi sende İstanbul'da okumalısın deyince Rauf'un yüreği hoplar. İstanbul'da okuyacağı günleri düşünürken bir yandan da pilot olmayı hedefler. Rauf İstanbul'a gider. Boğaziçi'nde, Arnavutköy'de bir okulda okumaya başlar. Türkiye'yi seven Rauf her gece Amentü okur ve ben bir Türküm dinim cinsim uludur diyerek uykuya dalar. Mümtaz öğretmenden çok şey öğrenen Rauf okulların tatile girmesiyle Kıbrıs'a gelir. İngiliz lirasının değer kaybetmesiyle Raif Bey, oğlu Rauf'a Kıbrıs'ta okumasının gerektiğini söyler.

Bir gün Şehirli Mehmet otururken "Rumlaaaaar" diye bir ses duyar. Arkasından çan sesleri gelmeye başlar. Kalabalığı hareketlendiren bir kişi kara sakal, kara kaş,

upuzun kara saçıyla Şehirli Mehmet'in tanıdığı kişi Başpiskopos Kirillosun yeğeni, Kitium Piskoposu Nikodimos Milonas'ın ta kendisidir. İngiliz yönetimi adada oldukça Rumların Enosis hayalinin olmayacağını söyleyerek halkı kışkırtır. Şehirli Mehmet kalabalığın içinde Yunan konsolu Kyrou'yu görür. Trampetler çalınır, Yunan bayrağı sallanır, ortalık ana baba günü gibidir. Ünlü Rum milliyetçi Teophonis Theodorum: Rumlara durmalarını söyler, kimse Rum'u dinlemez. Türk polisleri geri çekilir. Rumlar, İngiliz polisine taşlı sopalı karşılık verirler.

Doktor Fazıl Küçük, Söz Gazetesini Kıbrıs'a getiren Remzi Okan Bey'in hastalanmasıyla Halkın Sesi gazetesini çıkarır. Rauf ise babasının ölümünden sonra yalnızlık hissine kapılır. Akın Yılmaz takma adıyla Halkın Sesi gazetesine yazılar gönderir. Rauf, Doktor Fazıl'la Türk köylerini ziyarete gitmek için yola çıkarlar. Bu yolculukta kilisenin Türk topraklarını satın almak istediklerini öğrenirler. Doktor Fazıl Küçük, Kıbrıs'ta Türklerin aklı başında zeki bir avukata ihtiyacı olduğunu söyler. Bu söz üzerine Rauf Lincoln's Inn'e başvuracağını söyler. Belgeleri toparlamaya çalışan Rauf; iki prestijli kişinin de imzası gerektiğini öğrenince babasının arkadaşlarının yanına gider. Fakat kimse imza atmak istemez. Mister Sims sözünü tutarak burs verilmesi için British Council'ın müdürü Mister Willy ile görüşür. Rauf'a burs zorlanmadan çıkar ve İngiltere'ye gider. Zaman geçip başarı şekilde okulu bitiren Rauf, Liverpool'dan gemiye binerek Kıbrıs'a gelir. Sadice Hanım, Eczacı Münir Beyin arabasıyla evlerine Rauf'u götürür. O akşam Rauf'a sürpriz yaparak Aydın'la evlenmeleri için hazırlık yapmışlardır. Aydın'la evlendiği esnada Yargıç Zekâ Bey, Rauf'u acelece çağırır. Türk işleri encümeni kurulacağını söyleyerek kendisine yardımcı olmasını ister. Yargıç Zekâ Bey: Rauf'a çalışmalarından dolayı Vali Bey'in Savcı Yardımcılığına düşündüğünü söyler.

Kıbrıs'ta savaş başlar. 24 Aralık günü Levendis ile Andrea'nın da aralarında bulunduğu Rumlar Kumsal ve Yenişehir'in batı boşluklarını taramak üzere görevlendirirler. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İç İşleri Bakanı Yorgacis, gizli Rum ordularının bir bölüğünün başına geçer. İkinci bölüğün başına Nikos Sampson, üçüncü bölüğün başına Makarios'un doktoru Vasos Lissaridis'in geçer. Bazukalar, el bombaları, otomatik tüfekler, zırhlı araçlar bir kale gibi Türkleri öldürmek için kullanmaya hazırlanırlar. Türkeli köyüne hareket eden Rumlar çoluk çocuk, kadın, yaşlı demeden herkesi öldürmeye başlarlar. Rauf Denктаş Kıbrıslı Türklerin ölüm kalım savaşını Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne anlatmaya gider. Türklerin 21 Aralık 1963'ten beri Rumların kuşatması altında olduklarını söyler. Bağımsız Kıbrıs Devleti Cumhurbaşkanı Makarios, Rauf Denктаş'ın Kıbrıs'a dönüşünü yasaklar. Lefkoşa'nın

bütün giriş çıkışları Türklere kapatılır. 1974 yılının temmuz ayında Rauf Denktaş Türk elçiliğine çağrılır. Türkiye Büyük Elçisi Rauf Denktaş'a gözün aydın güneşle birlikte Kıbrıs'a harekât düzenliyoruz deyince aklına babası, dedesi, Giritli Mülâzım Mustafa gelir. Kıbrıs Türklerinin bekledikleri haber gelir, Türkiye Türkleri adaya gelmiştir. 1983 yılı kasım ayında Rauf Denktaş Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devletinin adını bütün dünyaya duyurur.

3.6. Kıbrıslı

Hüseyin Karatay'ın *Kıbrıslı* romanı, bir ön söz on beş bölümden oluşan iki yüz on beş sayfalık bir eserdir. Eserin ilk basımı Medeniyet yayınları tarafından 1998 yılında yapılmıştır. İkinci basımı ise 2005 yılında Çıra yayınlarına aittir. Karatay eserin bölümlerini yazıya dökerken her bölüm için ayrı bir başlık açmıştır. Eserde geçen bölümlerin isimleri şunlardır: “Ruhta Beslenen Tohum”, “Ve Tohum Uyandığında”, “Ölü Ananın Göğsünde Bir Bebek”, “Heykele Tapanlar”, “Ve Türkiye”, “Bir Civan Düştü Toprağa”, “Kıbrıs'a Dönüş”, “Yavuz'un Öyküsü”, “Ve Birlik Bire Dönmekle”, “Kötülerle Savaşım”, “Kötü Ben Adammışım”, “Lefteridis'in Balosu”, “Ve Ahitten Sorumlu Olmak”, “Nurten'den Mektup”, “Ve Ölüm Bir Doğum”. Hüseyin Karatay, Akçadağ Öğretmen Okulu'nda tanıştığı Kıbrıslı öğrencilerin etkisiyle ve Kıbrıs olaylarının şiddetlenmesi üzerine gazetelerde çıkan haberlerden de yararlanarak ilk romanı *Kıbrıslı*'yı kaleme almış ve 1970'te yayımlamıştır (Topbaş, 1999: 2). Kıbrıs'ta yaşanan olayları İslami bakış açısı çerçevesinde sunan Karatay, sorunun temelini de dine bağlar. Sürekli İslam ve Hristiyanlık, maddecilik çatışmasını verir. Dönemin gergin ortamı, sıcak çatışmalar ve Türklerin yaşadıkları zorluklar esere yansıtılmıştır. Eserin başkişisi Mehmet Türkiye'ye okumak için gider. Türkiye'de bulunduğu süreçte Kıbrıslıları da bir araya getirerek, Türklerin varoluş mücadelesinde bir örgüt misyonunu yüklenmiştir ve ona göre her Müslüman bu mücadeleye katılmakla mükelleftir (Karatay, 2005: 6).

Rum öğrenci Gramos'la Mehmet arasında İslamiyet'le ilgili konuşma gerçekleşir. Bunun üzerine Mustafa Yusuf; Mehmet'e dinimize niçin ecnebiler gibi bakıyoruz diye sorar. Soru kendi içinde cevaplanmaya başlar. İngilizlerin, Rumların etkisinde kaldığımız için diye cevap verir. Mehmet Türkiye'den koptuğumuz için bize Hristiyan eğitimini uyguladılar İngilizler diye içinden geçirir.

Sosyoloji ve felsefe dersine bir İngiliz öğretmen girer. Mehmet'ten nefret eden öğretmen sinsice bir yol izler, dinlerin doğuşunu işleyen öğretmen derste Hristiyanlıkla Müslümanlığın kıyasına başlar. Hristiyanlık hep üstün basar, İslamiyet'i çağdışı olarak

gösterir. Mehmet söz isteyerek İslamiyet'in çağdışı olmadığını ispatlar. İslamiyet'in doğru din olduğunu söyleyen Mehmet, Hristiyanlığın hurafeler sistemine bağlı olduğunu söyler. Öğretmen İslam ülkelerinin neden geri olduğunu sorar, Mehmet ise İslam'dan koptuğu için ve emperyalist casusların oyunlarına geldiklerini söyler, bunun üzerine öğretmeni Mehmet'i sınıftan atar. Olayları duyan Müdür Başyardımcısı Mehmet'in önüne kâğıt koyarak öğretmenine karşı geldiğini, sınıf düzenini bozduğunu, dersi aksattığını yazmasını ister. Mehmet'i okuldan attırmak isteyen Başyardımcı öğrencilerden iki üç tanesini çağırır ve hepsi Mehmet'in haklı olduğunu söyler. Az bir ceza alan Mehmet bu esnada İslami eserler okur. Felsefe öğretmenin gideceği yerine de Anadolu'dan bir öğretmenin geleceği konuşulur. Gelen öğretmen Ziya Karakoç orta yaşlı uzun boylu esmer yüzlü Mehmet'e göre sinsi bir insandır. Ziya hoca İngiliz yöntemlerinden fark olmayacağını, Avrupa düzeyinde bir kültüre çıkmamız gerektiğini söyler. İnşallah hocam diyenlere, inşallahla maşâallahla işimizin olmadığını söyler. Mehmet, Ziya hocanın, İngiliz hocadan daha zor olacağını tahmin eder. Okulda Kızılay'ın gönderdiği yardımların dağıtıldığı esnada felsefe öğretmeni Tanrı yok bunlar insanların uydurduğu bir sanrıdır der.

Okul yaz tatiline girdiğinde, Mehmet Türkiye'nin Kıbrıslılar için verdiği öğrenci kontenjanına girer. Türkiye'ye giden Mehmet garın kalabalığındaki insanları görünce Müslüman hanımlardan, ecnebileşmiş kadınlardan, kozmopolit örneklere denk gelir. Mehmet fen fakültesi öğrencisidir. Üniversitede Anadolu gençlerinin kendilerine gelmeleri üzerine bir konuşma yapar. Batılı görünmekle Eski Yunan felsefesine ve Roma nizamına teslim olunulacağını söyler. Mehmet Kıbrıs'la ilgili hayallere daldığı sırada yan masaya 'Bebek Nurten' adıyla tanınan ikinci sınıf öğrenci kısa etekli bir kız oturur. Mehmet, Nurten'i dikkate almaz. Mehmet bu sırada okuldaki faaliyetlerin yavaşladığından, nüfusun gerçek İslami kişiliği göstermediğinden yakınır. Okulda da öğrenciler sık sık açık oturum yapmaktadırlar. Ateistlere karşı bir gün Mehmet konuşma yapar. Mehmet önce insanı tanımak gerektiğinden bahsederek, her şey ve kurtuluşun İslam'da olduğunu anlatır. Mehmet'in sözlerinden sonra karşıt görüşlüler salonda kavga çıkartırlar.

Mehmet radyo haberlerinde kendi köyü de dahil olmak üzere bazı köylerde çarpışmalar olduğunu öğrenir. Bu esnada zihninde babasının hayali canlanıp mektebine devam etmesini, sakın öç almaya kalkışmaması telkini aklına gelir. Mehmet olanlara dayanamayıp kendisini ziyarete gelenlere Kıbrıs'a gitme düşüncesini açar. Mehmet mücahitlerin reisiyle tanışır. Reisin onayıyla bir gece yola koyulur ve Kıbrıs'taki mücahitlere katılır.

Türkiye radyoları çarpışmayı anlatır. Rumlar, aldıkları talimatlara uygun olarak Girne, Baf, Limasol, Magosa dolaylılarında saldırıya geçmişlerdir. EOKA bazuka ve havan topu kullanarak katliamlar yapar. Mücahitlerde kahramanca savaşarak Rumları geriye püskürtürler.

Mehmet, Sedat Süleyman'ı öldürmek için yola koyulur. Bunu duyan Sedat Süleyman'ın içini korku kaplar, İngilizlere sığınır. Mehmet köye geldiğinde babasının zorla götürüldüğünü öğrenir. Rumlar, Mehmet'i bulmak için baskınlar yapmaya başlar. Bir baskın esnasında Mustafa Yusuf ile birlikte kaçmaya çalışan Mehmet Rumlar tarafından vurulup öldürülür.

3.7. Yaseminler Tüter mi, Hâlâ?

Alev Alatlı'nın kaleme aldığı *Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ?* Romanı, üç bölümden oluşan iki yüz otuz iki sayfalık bir eserdir. Eserde bölümler roma rakamları ile ayrılmıştır. Romanda Eleni Naciye'nin yaşadıkları olaylarla birlikte bir kimlik arayışı anlatılır. Romanda "Vakanüvis" başlıkları karşımıza on beş kere çıkmaktadır. Bu başlıklar altında resmî belgelerden alıntı yapılarak Kıbrıs'la ilgili çeşitli tarihi bilgiler verilmiştir. Bu belgeler esere aynı zamanda belgesel roman görünümünü katmıştır (Çetin, 2001: 237).

Roman, Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rumların aralarında geçen çatışmaları anlatır. Kıbrıs'ta Rizo Karpasso'da zangoçluk yapan Spiro kızı Eleni'yi, Girne'de yaşayan Mikalis Menas'ın evine evlatlık vermesiyle trajik hikâye başlar. On üç yaşında hizmetçi olarak Menas'ın evine giden Eleni, ailesinden ayrılmasıyla zorluklar yaşamaya başlar. Eleni bu evde temizlik yapar ve çocukların bakımını üstlenir. Mikalis Menas bu sıralarda EOKA'ya silah temin ederek zenginliğine zenginlik katmak ister. Eleni bu süreçte ev sahibi Mikalis Menas tarafından tecavüze uğrar. Daha sonra suçlu olarak görülen Eleni Lefkoşa'da yaşayan Meczup Ksenya teyzesinin yanına bırakılır. Lefkoşa'nın Türk mahallesinde oturan Arif Tahsin'le Eleni birbirlerini görünce sevmeye başlarlar. İlerleyen süreçte Arif ile evlenip Naciye adını alan Eleni mutlu bir hayata adım atar. Eleni Naciye Rum olduğu için yengesi tarafından iftiraya uğrar. Arif bu duruma inanarak Eleni Naciye'yi evden kovar. Bunun üzerine İngiliz bir çiftin evine sığınan Eleni çocuk bakıcılığı yapar. Daha sonra Kıbrıs'tan ayrılıp Yunanistan'a yerleşen Eleni burada Yunanlı Türk düşmanı Glafkos ile evlenir. Eleni hayatını tekrar düzene sokmaya çalışırken bir gün çalıştıkları restoranda Menasların şoförü Hristos gelir. Şoför Hristos, Eleni'nin bir Türk ile olan evliliğini herkesin içinde söyler. Bu sözü duyan Glafkos sinirlenip, Eleni'yi kızının gözleri önünde öldürür.

Eserin alt katmanına bakıldığında Kıbrıs'ta Rum terörünün Türklere yaşattığı toplumsal ve siyasal olaylar yer almaktadır. Rumlar kanlı terör örgütü EOKA'yı kurup güçlenmesiyle, adada bulunan İngiliz askerlerine ve Türklere karşı saldırılar düzenler. Bu saldırılara karşı kendini savunmak isteyen Türkler, Kıbrıs Mukavemet Teşkilatını kurar. Daha sonra yapılan barış anlaşmalarıyla Başpiskopos Makarios Kıbrıs'ın cumhurbaşkanı seçilir. Uzun yıllar sonra Kıbrıs'a Türk askerinin gelmesi de okuyucuya aktarılan olaylar arasındadır.

3.8. Zaman Uyanışı

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun *Zaman Uyanışı* romanı üç yüz yetmiş bir sayfadan oluşmaktadır. Eserde bölüm başlıkları yerine yıldız işareti kullanılmıştır. Romanın ilk baskısı 1991 yılında, ikinci baskı ise 2020 yılında İrfan yayıncılık tarafından oluşturulmuştur. Kıbrıs'ın İngiliz yönetimi altına geçmesini anlatan roman aynı zamanda Rauf Denктаş, Dr. Fazıl Küçük, Makarios ve Grivas'a yer vererek Kıbrıs tarihinden kesitler sunar. Rumlar ekonomik açıdan Kıbrıs Türklerini borçlandırarak ya da hileyle Türklerin ellerinden topraklarını alarak adadan uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar.

Roman, Veysel Efendi ile İrfan Bey'in oğlu Veli'nin arasındaki diyalogla başlar. Veli, Türkçe yazılı gazeteyi görünce çok şaşırır. Gazeteyi Türk memuru Ahmed Emin Ağa çıkarmıştır. Veli Bey oğullarının İstanbul'da kalmasına çok üzülür. O yıllarda İngiliz'in adaya gelmesiyle Türk nüfusunda azalma görülür. Rumların nüfusu artarken Türklerin nüfusunun azalması Veli Bey'in canını sıkır. Gazete çıkarmak isteyen Veli Bey, ansızın hastalığa yakalanır, hekimler hastalığın ne olduğunu anlamaya çalışırken vefat eder. Ölümü üzerine İrfan Bey kendini bir kolunu kaybetmiş gibi eksik hisseder. Bu acıya dayanamaya İrfan Bey, torunu Arslan'ı evlendirdikten kısa bir süre sonra vefat eder. Gülpenbe Hanım bu ölümden sonra Kıbrıs'ta duramaz. Bursa'da yargıçlıya başlamış olan Ömer'in yanına taşınır.

Doktor Fazıl Küçük Kıbrıs'a geri döndüğünde demir yolu işçilerinin greve başladığını görür. İngilizler de bu olayı fırsat bilip Türklere baskısını arttırır. Kıbrıslı Türkler, Rumların ada hayatını yaşanılmaz hale getirişlerine karşı Lefkoşa'da bir mitin düzenlerler. Rumlar bu durumdan rahatsız olunca Kikkotis Makarios AKEL'in baş adamlarını kışkırtarak Türklerin Lefkoşa'daki yaptığı yürüyüşe karşılık olarak miting yaparlar. Kıbrıs'ta mitingler gerçekleşirken Başpiskopos ölür yerine Mihail Hristodulos Muskos Kikkotis Makarios seçilir.

TMT silah ve cephanesiyle güçsüz aynı zamanda eğitim yönünden de zayıftır. Deneyimsiz olan TMT bıçak kemiğe dayandığı için VOLKAN'ın bir Türk'ün ölüsüne karşılık dört Rum öldürülmeli inancını seferber eder. Gözleri kinle, öfkeyle dönen Rumların karşısında artık TMT vardır. 23 Aralık 1963 günü Kıbrıs'ta çatışmalar çıktığında Rumlardan beş ölü Türklerden altı ölü ve elli yaralı olduğu tespit edilir.

Bu yaşananlara Türkiye sessiz kalmayarak, Dış işleri Bakanlığı aracılığıyla Birleşmiş Milletler Kıbrıs Temsilciliğine başvurur. Eğer Türk kanı akmaya devam ederse ve Türk soykırımını devam ederse Türkiye Kıbrıs'a asker çıkartacağını söyler. Türkiye Büyük Millet Meclisi tek bir oturumda Yunanistan'a savaş açma yetkisini tanır. Türkiye, Yunan sınırına ağır silahlarla askerlerini yığar. Bunun üzerine Yunanistan savaşı göze alamayarak adadan Grivas'ı çeker.

4. KIBRIS TÜRKLERİNİN YAŞADIKLARININ TÜRK ROMANINA YANSIMASI

4.1. Kısıtlanma

Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesi yıllarında yaşadıkları hafızalardan silinmeyecek psikolojik yıkımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1963 yılı “Kanlı Noel” olaylarında Kıbrıs Türklerinin işkencelere maruz kalmaları kültürel değerlerinin kısıtlanmasının başlangıcı olur. İngilizlerin adaya ayak bastıkları günden itibaren Kıbrıs Türkleri için kısıtlama süreci başlamıştır. Kıbrıs Türkleri özgürlük, eğitim, çalışma gibi birçok insani haklardan mahrum bırakılmıştır. Kıbrıs Türklerinin yaşam koşullarındaki belirsizlik, sürekli bir göç ve sürgün halinde olmaları ada Türklerinin yaşantılarında derin izler bırakmıştır. Kıbrıs Türkleri buldukları yerde kısıtlamalara maruz kalırken, göç ettirilmiş oldukları Anadolu topraklarına gitmeleri de engellenmiştir.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında Kıbrıs Türkleri arasında haberleşmenin kısıtlanması görülmektedir. “Bizim köyün telefonunu kestiler.” “Sizin köy ne demek? Bütün Türk telefonları kesildi. Yalnız tek bir telefon çalışıyor Lefkoşa’da” (Yaşın, 1974: 123). İnsanların en yakın köye gitmeye ve bulunduğu noktadan başka bir yere gitmeye hakları yoktur. Hatta Rumlar telefon ve mektup gibi iletişim araçlarına Türklerin kullanmaması için engel koyarlar. Papaz, Kıbrıs Türklerinin Türkiye ile mektuplaşmasını engellediği için Foto Osman çareyi şu şekilde bulur: “Tanıdığım bir İngiliz askerinin aracılığıyla. İngilizler mektupları kamptan atıyorlar. Anlayacağın Papazın eline geçmeden bir günde Londra’ya gider mektup.” “Londra’ya gitti nolacak?” “Londra’dan Türkiye’ye gönderecekler. Bize yazılacak cevap da Londra’ya gidecek. Oradan İngiliz askerine postalanacak. İngiliz askeri de bize getirecek” (Yaşın, 1974: 79). Esaret döneminde şartlar ne kadar ağır olsa da Kıbrıs Türkleri seslerini duyurmak için her türlü çareye başvururlar.

Kıbrıs’ta bilinen ilk radyo istasyonu İkinci Dünya Savaşı sonrasında, adada konuşlanan Agrotur ve Dikelya üslerinde görevli İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri (Royal Air Force) mensupları tarafından kurulmuştur (Keser, 2015: 149). Bayrak Radyosu, Makarios’un Büyük Yunanistan hayali için 1963 yılında yönettiği saldırıda yıkılmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti Radyo İstasyonu Rumların elinde olduğu için Türkler seslerini dünyaya duyurmada zorlanır: “Ayşe: ‘Biz köyden Bayrak Radyosunu çok zor

dinliyoruz. Bazen hiç duyulmuyor.’ Reşat: ‘Bıraksalar duyulacak’ dedi. ‘Yayına başlıyoruz, Rumlar hemen parazit koyuyorlar’” (Yaşın, 1974: 19).

Rumlar, Türklerin seyahat etme haklarını da kısıtladılar. Aynı zamanda Türkler dini görevlerini yerine getiremez. Bu durum da içlerinde bir acı olarak kalır: “Lefkoşa’nın Türk mezarlığı Küçük Kaymaklı ile Hamit Mandıraları köyü arasındadır. Şimdi Lefkoşa’nın bu bölgesi Rum çapulcularının elinde bulunduğu için Türklerin mezarlığa gitmesi de imkânsızlaştı. Böyle kutlu bir bayram sabahında ölülerimize Fatiha okumak imkânından da yoksun bırakıldık” (Yaşın, 1974: 138). Rumların bölgeyi işgal etmesi sonucunda mezar ziyaretlerinin de yapılması kısıtlanmış olur.

Kıbrıs’ta Vuruşanlar romanında Melek kadın başından geçenleri ağlayarak şu şekilde anlatır: “Otuz, otuz beş Türk vardı Aretyu’da. Lefkoşa’da çarpışmalar başlayınca kısıldık kaldık köyde. Naimciğim bütün gün radyo başından ayrılmaz, ‘Lefkoşa’da olmalıydım’ diye söylenir dururdu. Sokaklar, elleri silahlı urumlar ile dolmuş, hiçbir Türkü kapıdan çıksın koymazlardı. Dört beş gün geçti aynı şekilde. Evde yiyeceğimiz bitti” (Yaşın, 1974: 144). Bu kısıtlamanın amacı Rum askerlerine karşı herhangi bir savunmanın olmasını engellemektir.

Ekonomik baskı altında olan Kıbrıslı Türklerin taze yiyeceklere ulaşamadıkları romanda anlatılır. Reşat: “Ben de taze yiyecekleri severim ama şimdi yok işte. Haftalardır Lefkoşa’nın Türk kesimine sebze meyve gelmiyor. Konserve götürüyorum eve” (Yaşın, 1974: 290). “Bizim benzin satabilmemiz için yolların açık olması lazım. Kasabalar, köyler arasında gelip gitme yok ki benzin satılsın... Lefkoşa’nın içinde kafeslenmiş kalmışız. Şükür ki Girne Boğazına kadar gidip gelebiliyoruz” (Yaşın, 1974: 150). Türklerin ekonomisine yönelik bu kısıtlamalara karşı Rumlar özgür bir şekilde yaşamlarına devam ederler.

Rumlar adadaki Kızılay aracına da siyasi ambargo koyar: “14 Temmuz’da Rumlar adaya gelen Kızılay yardımı için gümrük istediler. Yardımı getiren Gençlik Şilebi günlerce Magusa Limanında bekledi. Bir anlaşma olmayınca yükünü boşaltmadan geriye döndü. Artık Türk toplumuna çok şiddetli bir ‘iktisadî abluka’ tatbik edilmeye başlanmıştı. Papazın Kanunî Kuvvetleri (!) köylerden hiçbir arabanın Lefkoşa’nın Türk kesimine girmesine izin vermiyorlardı. Çarşı bomboştı. Meyve, sebze yoktu. Et pek az bulunuyordu. Çocuklar için kutu sütü yoktu. Şeker yoktu” (Yaşın, 1974: 307). Rumların, Türklerin evlerini ve mallarını yağmalamasının yanında ekonomik olarak da ambargo uyguladığı eserde ifade edilmektedir.

“Lefkoşanın Türk kesimine şimdi benzin ve gazyağı da verilmiyordu. Otomobiller takoza çekilmişti hep. Gazyağı ile ısıtılan fırınlar ekmek çıkaramaz olmuşlardı. Halkın

çoğu bulabildikleri yiyecekleri odun yakarak pişirmek zorunda kalıyordu. Kızgın temmuz sıcakları içerisinde bu 'İktisadî ablûka' fena halde tesirini göstermişti. Yakında su ve elektriğin kesilmesinden korkuyorduk. Baf'ta su ve elektrik kesilmiş, salgın hastalıklar başlamıştı" (Yaşın, 1974: 308). Yaşın eserinde, Kıbrıs Türklerine uygulanan kısıtlamaların gittikçe arttığını, bölgede halkın temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını ve hatta bölgede salgın hastalıkların baş gösterdiğini ifade etmektedir.

"Kurban Bayramı 23 Nisan 1964 tarihine denk geldiğinde; Rumlar yine Küçük Kaymaklı'daki evlerimizden çıkarmadılar ve yine biz Kaymaklı'daki Türk Mezarlığına giderek ölülerimize bir Fatiha okumak imkânına sahip değiliz..." (Yaşın, 1974: 250). Kıbrıslı Rumların, Türkleri birleştiren ve bir araya getiren törenleri yasakladığı görülür. Rumlar, Türklerin dayanışmalarını engellemek ve kültürlerinden, âdetlerinden uzaklaştırıp asimile etmek için ellerinden gelen bütün baskıyı yaparlar.

Girne'den Yol Bağladık romanında da kısıtlama olgusu işlenmektedir. Rumlar Türklerin ayaklanmalarını önlemek için haberleşmelerini ve bir yerden başka bir yere seyahat etmelerini engeller: "Peristerona'nın Türk otobüsü geçtikten bir saat sonra Yunan Alayı önünde barikat kurulmuş ve artık Lefke, Omorfo yönünden herhangi bir Türk arabasının Lefkoşa'nın Türk kesimine girme olanağı tamamen ortadan kaldırılmıştı" (Yaşın, 1976: 14).

O dönemde Türklere sokağa çıkma yasağı uygulandığı ve bu şartlar altında temel haklarına müdahale edildiğine eserde şu şekilde değinilir. "Oktay saatine baktı. Saat yirmi ikiye geliyordu. Ali:

-İşin mi var Oktay? diye sordu.

-Bu saatte ne işim olacak Ali ağabey. Saat yirmi üçte sokağa çıkma yasağı başlıyor Lefkoşa'da" (Yaşın, 1976: 25).

Rumların, İngilizlere karşı ayaklanmaları sonucu İngilizlerin adadaki tüm Rum ve Türk halkına karşı kısıtlamaları arttırdığı esere şu şekilde yansımıştır: "1931'de Enosis naraları atarak Lefkoşa'da Vali Konağı'nı yakmışlar. Vali Konağının yakılması birçok Rum'un, Kıbrıs'tan sürülmesine ve İngiliz sömürge idaresinin ada halkına ağır bir baskı rejimi uygulamasına neden olur. Hem Türklerin hem Rumların ulusal bayraklarını asmaları yasaklanır. Ulusal marşları unutturulur. Okullarda İngiliz Kral marşı ezberlenip söylenir. Türkler ulusal günlerde bayram kutlaması yapamaz. Yine ulusal bayramlarda okullar tatil edilmez" (Yaşın, 1976: 177). Bu ifadeden anlaşılacağı üzere Türklerin manevi değerlerinden uzaklaştırılıp asimile edilmesi yolunda adımlar atıldığı görülür. Türklerin hiçbir suçu olmamasına rağmen ayaklanmayı fırsat bilen İngilizler asimile etme planlarını Türklerin üzerinde uygulamaya başlar.

“Burhan Çavuş: Fital fital burunlarından geldi, dedi coşkun bir sesle. Türk toplumuna on bir yıl yaptıklarının hesabı hep birden ödetildi kendilerine. Diğer kazalardaki Türklerin yaşantısını bilemem ama yıllarca Lefkoşa'nın Türk bölgesine hapsettiler bizi... İkinci Dünya Savaşı'nda Almanların Yahudilere yaptığı gibi Getto hayatı yaşattılar bize” (Yaşın, 1976: 240). Eserde Türklerin yaşadıkları kısıtlamalar İkinci Dünya Savaşı'nda Almanların Yahudilere yaptığı getto hayatına benzetilerek Türklerin kamusal ve sosyal alanlardan mahrum bırakılıp kendi vatanlarında azınlık haline getirildiği yansıtılır.

“Lefke kurtarıldıktan sonra da haftalarca Lefkoşa arasında gidiş geliş olmadı. Yollar tehlikeli. Türk askeri hızla geçmiş bu bölgeden. Tam bir temizlik yapılmamış. Kaçak, silahlı bir sürü Rum var. Askerlerimiz her gün bir sürü esir topluyorlar. Küçük çapta silahlı çatışmalar oluyor... Lefkeli, Lefkoşa'ya gelemiyor, Lefkoşalı, Lefke'ye gidemiyor” (Yaşın, 19767: 251). Yaşanan çatışmaların Türkleri bir köşeye sıkıştırarak kendilerini baskı altında hissetmelerine yol açtığı görülür.

Rumlar kendilerine tehdit gördüğü her şeyi kontrol altına almak ister. Bunlardan biri de televizyon kanalıdır: “Nihat Bey: Yakında kurtulacağız bu Rum televizyonundan, der. Rumlar 21 Aralık 1963'den sonra televizyonu ele geçirdiler. Anayasanın Türk toplumuna tanıdığı Türkçe yayın hakkını elimizden aldılar. On bir yıldır her Allah'ın günü Rum propagandası yaparak zehirlediler bizi...” (Yaşın, 19767: 267). Uygulanan bu sansürde amaç, Kıbrıs Türklerini uyandırmamak ve Türkiye'den habersiz bırakarak Rum yönetimine bağımlı hale getirmektir. Eser bu bağlamda da toplumun kısıtlanmasının bir başka boyutu olan iletişim ve haberleşme özgürlüğünün kısıtlandığına değinir.

Kıbrıslı Kâzım romanında da basın organlarına kısıtlamalar getirildiğine değinilir: “Kıbrıs'ta çıkan günlük, haftalık Türkçe gazetelere bir süre sansür uygulamışlardır” (Yaşın, 1978: 52). Kıbrıslı Rumların, Türklere karşı yaptıkları insanlık dışı olayların haber yapılmasına sansür getirilir. Türkiye gazetelerinin de Kıbrıs'a getirilmesi yasaklanır. Böylelikle Kıbrıslı Türklerin dünya ile bağlantıları koparılmak istenir.

Bir Ömür Boyu Hayır Deyiş romanına bakıldığında eğitim, haberleşme, seyahat gibi kısıtlamaların yaşanıldığı görülür.

Kıbrıslı Türklere eğitim ve öğretimde ambargo uygulanır. Rumlar kendilerinin Yunanistan'ın bir parçası olduklarını düşündüğü için Yunan tarihi okullarında ders olarak verilir. Fakat Kıbrıslı Türklere okullarında kendi dillerinde kendi eğitim kitaplarının okutulması yasaklanır: “Türkiye'den okul kitabı getirilmesi yasaklanmıştı o günlerde; Rum'a da yasaklanmıştı Türk'e de. Lâkin Rumlar Yunanistan'dan kolayca

getirtiyorlardı. Okullarında Yunan tarihi okutuyorlardı çekinmeden, Yunanistan'da ne okutuluyorsa Kıbrıs'ta da onu okutuyorlardı. Türkler yapamıyordu bunu" (Sepetçioğlu, 2000: 89,90). Türklere tarihini unutturmak isteyen Yunanlılar, Megali İdea düşüncesini Kıbrıs Türklerine empoze etmek için eğitimi kullanmış olmaları romanda işlenen başlıca konulardan biridir.

Türklere eğitim dışında ekonomik yönden de baskı altına almak için yasaklar getirilir: "Akümülatörden, çimentoya, termosaya, yangın söndürme aracına; ayakkabı çivisinden, kuma, akla gelecek gelmeyecek her nesnenin Türk kesimine girmesinin yasak edilişi ve mektupların gönderilmemesiyle" (Sepetçioğlu, 2000: 356). Kıbrıs Türklerini her türlü haktan yoksun bırakarak Rum yönetimine muhtaç kalmaları planlanır.

Romanda Türklere seyahat yasaklarının getirildiği de anlatılır: "1966 ocağında Girne'de odun kesen yoksul köylülere ateş edildi durup dururken, üçü yaralandı. Lefkoşa'nın bütün giriş çıkışları Türklere kapatıldı, gir giremezsin çık çıkamazsın" (Sepetçioğlu, 2000: 357). Romanda Türklerin özgürlük alanları kısıtlanarak küçücük bir bölgeye sıkıştırılıp hayatlarını idame ettirmede ne kadar zorlandıklarına yer verilir.

"Küçük Kaymaklının boşaltılan evlerinden insanlar eşyasıyla birlikte güvenli yerlere aktarılır. Yiyeceği kıt, çokça kıt; suyunu, elektriğini Makarios kestirttiğinden ışsız, susuz, ilâç araç gereç yokluğundan diz boyu boğulmuş kalabalıklar yerleşebildikleri yerlerin sıkıntılarını da arttırır" (Sepetçioğlu, 2000: 325). Kalabalık Türkler bir köşeye sıkıştıkları için barınma ihtiyaçlarını çadırlarda ve toprağı oyulmuş mağaramsı odacıklarda karşılamaya çalışır. Temel yaşam haklarında mahrum bırakılan Kıbrıs Türklerinin yaşadığı sıkıntılar eserde ön plana çıkar.

Rauf gittiği zengin bir evde köle olarak çalıştırılan Beşir'i görünce zihninde İngiliz'in kısıtladığı Kıbrıs Türkü canlanır: "Rauf Beşir'in dudaklarına baktı hemen! Çivitle çizilmiş işaretlenmiş morumsuluklar aradı, ilk bakışta göremedi; son bakışta da göremedi fakat var gibi geldi Rauf'a... Beşir'in iri etli kalın dudakları morumsu çividimsi çizgilerin kilitletiği bir ağız mühürlemiş gibi gösteriyordu galiba... öyle değil ise bile öyle göründü Rauf'a; fakat etkisi başka türlü oldu. Gördüğü bir hapisti; tutsaklıktı, kendini yaşamayan, yaşayamayan bir hayattı... tıpkı, tıpkı, tıpkı evet tıpkı Kıbrıs Türkleri gibi; Rum'un sardığı, İngiliz'in kısıtladığı Kıbrıs'taki Türkler gibi... öyle iste!" (Sepetçioğlu, 2000: 106). Rauf'un Beşir'in yüzünde gördüğünü sandığı imgelem dönemin Kıbrıs Türklerinin yaşadığı esareti ve tutsaklığı simgelemektedir.

Kıbrıslı romanına bakıldığında Rumların, Türkiye'den gelen yardımların Kıbrıslı Türklere ulaştırılması engelleyip, kendi amaçları için kullandıkları ifade edilmektedir:

“Rumlar, Kızılay yardımını önlemek için taşıtların önünü kesip çoğunu kendi menfaatlerine kullandılar” (Karatay, 2005: 47). Aynı durumun Özker Yaşın’ın *Kıbrıs’ta Vuruşanlar* eserinde de ifade edilmiş olması yaşananların Kıbrıs Türk toplumunun benliğinde ne kadar yer edindiğini göstermektedir.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında Kıbrıslı Türklerin ibadet özgürlüklerinin kısıtlandığını ve camiye gözetim altında gittikleri anlatılır: “İngiliz idaresinin sömürge haklarına takındıkları insancıl tutum gereği, Arif, her cuma, namaza, öğretmenlerin nezaretinde gönderilir” (Alatlı, 2020: 83).

Zaman Uyanışı romanında Mustafa Necati Sepetçioğlu bizlere Kıbrıslı Müslümanların ibadet hak ve özgürlüklerinden kısıtlandığını, milli ve manevi değerlerinden uzaklaştırılmak istendiğini anlatır.

Rumların ve İngilizlerin çeşitli baskılarına maruz kalan Kıbrıslı Türkler, Kıbrıs Adası’nda hürriyetleri kısıtlanmış ve ibadetlerini istedikleri şekilde yerine getiremezler. “1965 yılı sonunda Rum millî muhafızlarının Tuzla’daki Hala Sultan Türbesi’ni işgal eyleyip bizim oraya girmemizi, dua etmemizi yasaklamaları hepsini bastırdı. Düşün be gardaşım, sen Müslümansın, kendi toprağındasın, kendinin olan bir kutsal yer gâvur alıyor elinden, seni oraya sokmuyor... hangi hakla? Yetmedi... Lefkoşa’daki Bayraktar Camii’nin iki kere bombalanması da yetmedi. Bayraktar Türbesi’ni ziyaret etmemiz de yasaklandı” (Sepetçioğlu, 2020: 341). Rumlar, Türkün ruhunu besleyen güçlendiren yerlerden uzak tutmak ister. Girne’deki Hazreti Ömer Tekkesini de bu sebepten kapatırlar (Sepetçioğlu, 2020: 342). Türkleri ve Müslümanları bir arada tutan kolektif bilincin canlı kalmasını sağlayan, birleştirici özelliğiyle milli ruhun kuvvetlendiği mekanların kapatıldığı romanın çeşitli bölümlerinde tekrar tekrar ifade edilir.

4.2. Esaret

İnsanlık tarihine bakıldığında Antik Çağlardan günümüze kadar gelen esaret edebiyatın önemli konularından birini oluşturur. İnsanların özgürlüklerinin ellerinden alındığı, bir meta olarak, içerisinde pek çok dram, trajedi ve acı barındıran esaret, Türk romanlarında önemli bir tema olarak yer alır. Bu yüzden de çalışmanın bu kısmında esaret temasına yer verilmiştir.

Esaret, kökleri tarihin eski dönemlerine kadar uzanan insanlık tarihiyle eş zamanlı olarak gelişen ve var olduğu toplumun dinamiklerine bağlı olarak, zamanla kendini dönüştürüp yenileyen bir yapıdır. “Tarih, iktisat, felsefe, psikoloji, sosyoloji, edebiyat ve arkeoloji gibi beşerî bilimlerle ilgilenen araştırmacılar, yaptıkları çalışmalarla esaretin çok uzun bir tarihi serüveninin olduğunu ve yirmi birinci asırda bile etkilerinin

devam ettiğini tespit etmişlerdir” (Taşbaş, 2020: 1). Esaret kelimesinin anlamına bakıldığında TDK'nin güncel sözlüğünde, “tutsaklık, boyunduruk, hakimiyet altında bulunma” (Türkçe Sözlük, 2009) şeklinde ifade edilir.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında, Özker Yaşın esir edilen Kıbrıslı Türklerin durumunu eserinde anlatır:

“Mağusa'daki vurma olayına misilleme olarak kaçırılan Türklerin sayısı otuz ikiye yükselir. Kaçırılanlar arasında kadınlar da vardır” (Yaşın, 1974: 278). Rumların, kadınları tehdit görerek esir aldıklarını ve kadınların işkencelere maruz kaldıklarını eserin sayfaları arasında görmek mümkündür.

“Türk rehinelere bir kısmı Koççino Drimitya kampındadır. Burası eskiden İngilizlerin EOKA'cılarını soktukları kamptır. Bir kısmı da ayakları zincirli olarak Trodos'ta yol açıyordur” (Yaşın, 1974: 132). Rumların kanlı olaylarda esir aldığı ve işkenceye maruz bıraktığı Türkler zor şartlarda yaşamlarını sürdürürler.

Rum baskılarına karşı bir direniş gösteren Türklerin kendilerini savunmak için yaptıkları eserde şu şekilde anlatılır: “Âsi Türkler Baf çarşısında üç yüzden fazla Rum'ı rehine olarak aldılar” (Yaşın, 1974: 190). “Diğer köylüler ile Türklerin elindeki rehine karşılıklı değiştirildi. İngilizlerin aracılığı ile bu değiştirme yapılırken EOKA'cılar durmadan takviye alıyorlardı. Baf'taki otuz Rum köyünden kamyon kamyon adam getiriliyordu” (Yaşın, 1974: 191). Rumlar değiş tokuş esnasında kaçırdıkları rehinelere birçoğunu kadın, erkek, yaşlı, çocuk demeden öldürür. Yollarda, çevirmelerde ve evlerinden zorla esir alınan Türklerin sadece bir kısmı serbest bırakılır.

Romanın başkişisi Halil Öğretmenin, mezarlıktayken içine bir sıkıntı girer. Arkadaşlarından, Aretyu olaylarını dinleyen Halil köye gitmeye karar verir. Bu yolculukta, “Halil öğretmen köyüne giderken yanına Hatice teyzeyi, Ramazan'ı, Hasan ve Salih'i de alır. Lefkoşa'nın Türk semtinden köylere gitmek için yola çıkarlar. Yolda giderlerken Larnaka şosesine girdiklerinde Mercedes önlerinde durur. Elinde tabanca olan iki Rum ön kapıyı açar. Arabakileri aşağıya indirip ikiye ayırırlar. Sonrasında hububat ambarına götürülerek esir tutulurlar” (Yaşın, 1974: 163). Halil bu yolculuğun ne kadar tehlikeli olacağını bilse de yola çıkar. Yolculukta da korktukları başlarına gelir ve yolda giderlerken arabalarının önleri kesilerek EOKA'cılar tarafından esir alınırlar.

Dr. Ayhan, Halil öğretmene Hemşire Sevgi'nin ve diğer Türk hemşirelerin esir düştüklerini söyler. Papaz Makarios'un da bombalanmaktan kurtulmak amacıyla esir hemşireleri nasıl kullandıklarını şu cümlelerle anlatılır: “Bunların hayatını Türk jet uçakları kurtardı. Lefkoşa üzerinde Türk uçakları ihtar uçuşları yapmaya başlayınca

Makarios hastanedeki bütün Türk hemşireleri despothaneye getirtti. Papaz kurnaz! Hemen radyo ile hemşirelerin despothanede olduğunu da ilân ediverdi. Sözde Türk hemşirelere çay veriyormuş. Asıl maksadı uçakların Rum semtini bombalamalarını önlemek...” (Yaşın, 1974: 21).

Romanda Şehit Yüzbaşı Cengiz Topel’in nasıl esir alındığı şu şekilde anlatılır: “Cengiz Topel paraşütle Lefke yakınlarına indiği zaman Peristeronari köyü civarına asfalt yol üzerine düşmüştür. Paraşütten kurtulunca haritasını çıkarmış, gideceği yönü bulmuş ve Lefke taraflarına doğru koşmaya başlamıştır. Fakat hedefine varamadan yakalamışlardı kendisini. Küçük bir şans, uçaktan otuz saniye önce veya sonra atlamak kurtaracaktı Cengiz Topeli. Paraşütle indiği yerden üç kilometre doğuda iki Türk köyü vardır. Elye ile Gaziveren. Güneyde Çamlıköy ile Lefke vardır. Bu köylerdeki Türk Mücahitleri alârm halinde en ileri mevzilerinde bombardımanı izliyorlardır. Uçağın yanarak düştüğünü, pilotun paraşütle atladığını görmüşler, ineceği yeri kestirmeye çalışarak yardıma gitmek için hazırlanmışlardır. Ne yazık ki Topel Rum mevzilerinin içine düşmüştür. Elllerinde çifteler, piyade tüfekleri ile tarlaların içinde hayatlarını tehlikeye koyarak koşan Türk köylüleri çaresiz kalmışlardır. Yardıma gitmek imkânsızdır. Boyunları bükük mevzilerine dönmüş, bir şey yapamayışın kahredici acısını duymuşlardı. Türk jetlerinin korkunç gürültüleri ile dalışlar yaparak askerî hedefleri makineli tüfek ateşine tutuşunu sevinç gözyaşları içinde seyredenler şimdi üzgündüler. Makarios’un hücumbotlarından biri, Gemikonağı Limanında demirli iki şilebin arasına saklanmış, fakat Türk jetlerinin isabetli atışları altında ateş alarak batmıştır. İşte Cengiz Topel’in uçağı bu hücum anında düşürülmüştü” (Yaşın, 1974: 327,328). Romanda gerçek hayattan olaylara da değinilmesiyle okuyucuya tarihi şuur verilmek istenir.

Girne’den Yol Bağladık romanında Özker Yaşın, Rumların Türklere yaptıkları yıldırma politikaları karşısında ezilen, esir alınan, öldürülen Kıbrıslı Türklerin varoluş mücadelesini işler. Fiziksel ve psikolojik şiddetlerin arttığı masum insanların hürriyetlerinin kısıtlandığı dönemin olumsuz şartlarını kendisi de yaşamış birisi olarak Yaşın, romanında savaşın getirdiği karmaşık durumu konu alır.

Roman kahramanlarından biri olan Ali, uzun süre Rum terör örgütü tarafından esir edilmiş, işkenceler görmüştür. Savaşın trajik yanlarını ortaya koyan bu durum, diğer Kıbrıs Türkleri gibi Ali’nin de hayatını darmadağın eder: “Oktay pastaneye tatlı almak için girdiğinde Ali abisini görünce çok zayıflamışsın der. Zayıflamaktan başka ne yapabiliyordim. Limasol’da doksan altı gün esir kaldık” der (Yaşın, 1976: 20). Rumların, Türk köylerine baskın yaptığı zamanlarda kadın ve erkekler ayrılarak tutsak edilir. Esir

olarak gidenlerden çoğundan hiçbir zaman haber alınamaz. “Yunanlı bir subay yüksekçe bir yere çıkarak kalabalığın içindeki bütün erkeklerin ayrılmasını söyler. Kadınların bazıları ağlamaya başlar. Herkes eşiyile, çocuğuyla vedalaşır, geleceği bilinmeyen bir yolculuğa hazırlanır. Bu durum da roman kişisi Ali, eşi ve on üç yaşındaki kızı Zehra’yı öptükten sonra on yedi yaşındaki oğlu Caner’le kalabalıktan ayrılan erkeklerin yanına geçer.

Fuat:

- Aşağı yukarı kaç erkektiniz? diye sordu.

Ali:

-İki bin kişiden fazla idik. Bizi beş sıra halinde dizdiler ve Limasol Polis Merkezine götürdüler. Orada üzerimiz araştırıldı, sonra kamyonlara doldurularak Limasol stadyumuna götürüldük. O geceyi yerde toprakların üzerinde yatarak geçirdik. Sabah; gün ışığına etrafıma baktım. Alanda iki yüz kişi ancak vardı” (Yaşın, 1976: 29).

Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesinde Türkiye’nin yardıma geleceğini öğrenen mücahitler büyük bir kahramanlıkla bölgelerini savunular. “21 Temmuz günü güneş bütün sıcaklığıyla ortalığı yakıp kavurmaya başlamıştı. Gölge bir yer bulup oturduk. Bu sırada stadyumun kapıları açıldı. Kadınlar çocuklu yüzlerce Türk daha alana girdiler. Bunlar Binatlı ve Yalova Türkleriydi. Onlar da aynen Limasol’daki Türkler gibi Mehmetçiklerin geleceği umudu ile sabaha kadar Rumlar ile çarpışmışlar, sonuçta çaresiz kalıp teslim olmuşlardı. Az sonra bizden ayrılmış olan iki bin kadar Limasol’lu Türk koşar adımlarla, elleri başlarının üzerine konmuş olarak sahaya girdiler. Stadyumda gölge yerler dolduğu için gelenlerin büyük bir bölümü güneş altında kalmıştı. Sıcağa dayanmak güç olduğundan herkes soyunmuştu. Etraf don gömlek dolaşan, başına şapka gibi gömleğini sarmış adamlarla dolmuştu” (Yaşın, 1976: 30). Barış Harekâtı başlayınca Lefke bölgesinden kaçan Rumlar binlerce Türkü de esir alarak beraberlerinde Limasol’a getirirler.

Ali, Rumların ilk gün kimseye ekmek vermediklerini geceyi aç ve susuz geçirdiklerini anlatır. “Sonraları küçük bir ekmek parçası ile dört beş zeytin veriyorlardı. Şükür ki stadyumun çeşmelerinin suyu akıyordu ve sıraya girerek su içebiliyorduk. Su olmasa bazılarımız ölebilirdi o sıcakta” (Yaşın, 1976: 30). Türk esirlere kötü davranan Rumların, Türkler üzerinde ağır baskılar kurdukları eserde anlatılmaktadır.

“Ali: 21 Temmuz gecesi ay ışığı aydınlatıyordu; sahayı, diye sürdürdü konuşmasını. Biz binlerce Türk stadyumun ortasında uzanmış yatıyorduk. Sağda solda silahlı Rum askerleri dolaşıyordu. Tribünlerin üst bölümüne makineli tüfekler

yerleştirilmişti. Kimse uyumuyordu. Kimse birbiriyle konuşmaya cesaret edemiyordu. Girne'deki çıkarma harekâtının ne şekilde geliştiğinden haberimiz yoktu. Dünya ile tüm ilişkimiz kesilmişti” (Yaşın, 1976: 30,31). Esir tutuldukları yerde insani şartların kötü olması, beslenme koşullarındaki yetersizlik ve esirlerin aileleri ile haberleşmelerine katiyen izin verilmemesi durumun vahametine dikkat çekmektedir. Havanın sıcak veya soğuk olması Rumların umurunda değildir. Esaretin getirdiği zorluklarla Rum askerlerinin işkenceleri Türklere oldukça zor şartlar yaşatır.

Romanda esir alınan bir başka kişi ise Peristerona'nın muhtarıdır. Oktay, K. köyüne Yunanlardan kalan evlere yerleştirilmek için gittiklerinde haksızlık olduğunu düşünür. Ev dağıtımındaki haksızlığı gidermek isteyen başkışı Oktay, Peristerona'nın muhtarını sorunca oğlu üzgün bir şekilde esir olduğunu söyler: “Peristerona'nın muhtar burada değil mi? İlder'in yüzü acı ile kasılır: Muhtar babamdır, dedi yavaşça. Ne yazık ki burada değil, Peristerona'da Rumların elinde tutsak. Yönetimin 1970 yılında yaptığı ‘Türk göçmenler Peristerona’ya dönünüz’ çağrısına uyarak ilk babam döndü” (Yaşın, 1976: 76). Bu bölümde Türkleri destekler gibi görünen Rumların kötü planlarına devam ettikleri anlatılır.

“Doğruyol'da yaralı bulup Boğaz Hastanesine götürdüğümüz Salâhi Halil isimli bir mücahit inanılmaz şeyler anlatıyordu bize. Düşman Doğruyol'daki mevzilere ağaç dallarını kendilerine siper yaparak çok ustalıkla bir şekilde sızmıştı. Doğruyol'daki mücahitlerin çoğunu öldürmüşler, başlangıçta otuz kişi kadar esir almışlardı. Daha sonra bu esirler de teker teker vurulmuş ve Salâhi Halil bir mucize olarak hayatta kalmıştı” (Yaşın, 1976: 98). Rumların kaçırdığı Türk esirlere karşı olan tutumu şu şekilde anlatılır: “Salâhi Halil gözlerini açtığı anda bir komandoyu esir aldıklarını görür. Rumlar önce belindeki ipi çıkararak ellerini ve ayaklarını sıkıca bağladılar. Sonra tekmeyle yere devirdiler. Biri elindeki el bombasını alıp tıpasını çekti ve üzerine attı komandonun. Korkunç bir patlama oldu. Dehşetten gözlerimi yumup bekledim. Tanrım beni de öldürseler, bu işkence artık bitse diye dua ediyordum. Tam bu sırada gözleri bağlı bir Türk askerini daha yanımdan geçirip yattığım yerden beş altı metre ötede kurşuna dizdiler” (Yaşın, 1976: 101).

9 Ağustos 1974 Adana savaş esir kampında bulunan 5 Rum Lefkoşa'ya getirilerek serbest bırakılır. Bu esirler hiçbir karşılık beklemezsizin Türkiye'nin 1949 Cenevre Sözleşmelerini uygulamadaki iyi niyetinin bir göstergesi olarak serbest bırakılır. Esirler Uluslararası Kızılhaç Derneği (ICRC)'nin Kıbrıs'taki yeni temsilcisi M. Lavrenth Marti'ye teslim edildiler (Yaşın, 1976: 103,104). Türkler tarih boyunca kendisine karşı silah kullanmayan herkese merhamet göstermiştir. Yukarıdaki iki alıntıyı ele

aldığımızda Rumların savaş ahlakı ile Türklerin savaş ahlakının ne denli farklı olduğu ve bu iki milletin hiçbir zaman karşılaştırılmaması gerektiği görülmektedir.

Kıbrıs Türkünün ölüm kalım savaşı verdiği günlerde Gaziveren köyünün erkekleri esir kampına götürülerek toplumun çalışan kesiminin nasıl uzaklaştırıldığı ve geride kalan kadın ve çocukların hem savunmasız hem de iş gücü açısından yetersiz kaldığına eserde değinilir. “Gaziveren köylüleri çaresiz kalınca köyün kadınları, erkekleri ilkokulda toplanarak Rumlara hoparlörle ilkokula gelmelerini teslim olacağımızı bildirdik. Geldiler. Silâhlarımızı teslim ettik. Kadınlar ve erkekleri ayırdılar. Kadınları okulun iki odasına doldurdular. Erkekleri anayola oturtular. Bir süre sonra da erkekleri yaşlılar ve gençler olarak ikiye ayırdılar. Hepsini alıp Omorfo’ya götürdüler” (Yaşın, 1976: 206). Hatta bununla da kalmayıp Türk savaş uçaklarının Baf’taki Rum askerleri bombaladığını duyan Rum askerleri, okuldaki çocuk ve kadınları kurşuna dizerler. “Rumlar Gaziveren köyünden sonra Lefke köyüne namlusunu yöneltir. Lefkeli erkeklerin çoğu da esir alınıp Limasol’a götürülür” (Yaşın, 1976: 263).

Kıbrıslı romanında, Rum askerlerin askeri çatışmalarda bozguna uğraması sonucu, öçlerini almak için masun insanları esir aldıkları ve öldürdükleri anlatılmaktadır. “Mayıs’ın bir gününde, Türk kesimine giren Atinalı iki subay öldürüldü. Rumlar misilleme yaptılar. On dört Müslüman esir edildi, epey yaraladılar. Bir öğretmeni öldürdüler” (Karatay, 2005: 127). Mücahitlerden teçizat bakımından daha güçlü olan Rumlar, Türklerin savaşçı ruhunu kıramayıp, kayıplar verince geri çekilmek zorunda kalırlar. Bu durumu hazmedemeyen Türk düşmanı Damaskinos bir öğretmeni şehit eder ve bu durum üzerinden yazar savaşın askerler arasında olmadığını toplumun her kesimine yönelik bir saldırı olduğunu eserinde anlatır.

Savaş sırasında esir alınan bir Rum’un, Türklerin merhametini görerek yanlış yaptığını anlaması romanda anlatılmaktadır. Türkler töresi gereği teslim olmuş adama silah çekmez, Rumların yaptığı kötülükleri de yapmamıştır. “Muzaffer Hamid, uzaktan anlatmaya başladı Mehmed’e: ‘Yaralı bir Rum. Ölü numarası yapmış. Süngüyü dayadım? Hemen doğruldu. Yarası kalçasında. Sıyrık gibi bir şey. Reise götürüyorlar. Süngüyü dayayınca sudan çıkmış sığa gibi titredi. Bir görmeliydin halini.’ Muzaffer Hamid, neşeli ve heyecanlı anlatıyordu. Sözleri bitince Mehmet’in gözlerine şüpheli şüpheli baktı. Mehmet, onun hemen her sözünde bir eksiklik bulup çıkartıyordu.

- Batardın mı süngüyü? dedi.
- Az.
- Teslim olmuş adama silah çekilmez.
- Kurşun attı bize ama.

Çarpışma sırasında attı. Gördüğünüz zaman teşebbüs etti mi? Teşebbüs etse, hatta ölümü bile hak etse, yine de işkence yapılmaz.

- Onlara fırsat düşerse gözümüzü oyarlar vallah.

Müslümansak, İslam'ın emirlerini benimsemek zorundayız. İslam, öldürürken bile güzel öldürünüz diyor. Yani acı vermeden” (Karatay, 2005: 130). Müslüman ahlaki örneğini gösteren başkişi Mehmet, ölmüş veya esir alınmış birine kendisine ne yapmış olursa olsun eziyet etmenin yanlış olduğunu roman kişisi Muzaffer Hamit'e ifade eder.

Zaman Uyanışı Romanında, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Rumların yapmış olduğu zulümlere, katliamlara yer verilmiştir. “Dörder azgın çeteci; her iki bölükteki Türkleri, otomatik silâhların namlusuyla dürte kaka sürdü getirttikleri otobüslere bindirdi. Limasol'a doğru götürürlerken, Ayafilya, Paladiye köyleri kavşağında otobüsler durduruldu. Esir Türk erkekleri otobüsten indirildi” (Sepetçioğlu, 2020: 368). Suçları vatanını savunmak, kendilerini korumak olan esir Türkler otobüsten indirilince kurşuna dizilir.

4.3. Kıbrıs Türklerinin Maruz Kaldığı İşkenceler-Katliamlar

Tarihe bakıldığında birçok işgalci emperyalist devletler siyasi otoritesini sağlamak için bazı halkların üzerinde insanlık dışı işkenceler gerçekleştirmiştir. Medeniyetlerin kurulup yıkılmasında, otoritelerin devamının sağlanmasında, şiddet ve işkenceleri hep görmek mümkün olmuştur. Bu görülen işkencelerin anlamlandırılıp meşru veya gayri meşruluğu “kim” ve “ne” adına yapıldığının altında yatmaktadır (Esgin, 2013: 39,60). Kıbrıs Türkleri, tarihsel süreçte görülen işkencelerin birçoğundan daha ağır işkencelere maruz kalmışlardır. “1878’lerde açılan Kıbrıs Türkünün yarası, Lozan’la birlikte kanamaya başlar. İstanbul’un fethini beş yüz yıldır hazmedemeyen Yunan ırkı, 1955’lerde, Bizans’a giden yolun Kıbrıs’tan geçtiğine inanır!.. Kıbrıs Türkünün kanayan yarası eğer neşterlenir, hasta ölürse belki Bizans yolu açılmış olur!...” (Serter, 2008: 181).

Kıbrıs Türkleri ile ilgili romanlarda işkenceler tematik bir inceleme ile ele alınmıştır. İncelenen romanların hemen hemen hepsinde işkence ve ölüm temaları işlenmiştir. İşkenceler genç, çocuk, hasta, yaşlı, kadın demeden Türk oldukları için Rumlar tarafından kitlesel bir soykırıma dönüşmüştür. Kıbrıslı Türklerin acıları 1800’lü yıllardan başlayıp yakın tarihe kadar gelir.

Özker Yaşın’ın romanları Kıbrıs Türk halkının Rumlara karşı gösterdiği mücadeleyi, Rumların Kıbrıs Türklerine yaptığı kötülükleri işkenceleri ele alması bakımından o dönemin tanığı niteliğindedir. Onun romanları, Kıbrıs Türklerinin

yaşadığı zorlukları yansıtması bakımından hem gözlemci hem de olayları birebir yaşayan anlatıcılar tarafından sağlam temellere dayandırılmıştır (Durmuş, 2014: 24). İşkencelerin en çok görüldüğü romanlardan biri *Kıbrıs'ta Vuruşanlar*'dır. Rumlar; kadın, çocuk, yaşlı demeden önüne çıkan herkesi öldürür.

Kıbrıs'ta esir alınan Türkler işkencelere maruz kalmış, aynı zamanda kuşatma altındaki Türk köylerinde de soydaşlarımıza insanlık dışı davranışlar yapılmıştır. Romanda Rumların yaptığı eziyetler Özker Yaşın, tarafından şu şekilde anlatılmaktadır: “‘Yakup Kadri ‘Yaban’ romanında ‘Hiçbir katliam bunsuz yapılmamıştır’ diye yazar. Yaşadığımız günlerin Anadolu’nun yıllar önce uğradığı felâketten ne farkı var. Anavatanı harabeye çeviren aynı düşman bu! Anadolu’da yaptıklarını elbet burada da yapacak...’ Dr. Ayhan bir an sustu. Sonra devam etti. ‘Hükümetin Kanunî Kuvvetiymişler! Hükümetin Kanunî Kuvvetleri evlerinde oturan kadın, çocuk, ihtiyar, hiç suçu olmayan insanları toplayarak götürüyor. Küçük Kaymaklıdan bu şekilde alınıp götürülmüş on altı yaşında bir kız getirdiler hastaneye. Durumu anlatılmaz derecede berbattı.’

‘İrzina mı geçmişlerdi?’

‘Evet. Belki yirmi kişi üzerinden geçmiş. Bekâreti korkunç bir yara haline gelmişti. Kurtarmamız mümkün olmadı’” (Yaşın, 1974: 22). Küçük bir çocuğa tecavüz eden Rumlar, insani suçları hat safhada işlemişlerdir.

“Rum başıbozuklar yolda bütün arabaların önünü kesiyor, Türklere yapmadık ezgi bırakmıyor, istediklerini alıp götürüyorlardı. Bu alıp götürdükleri Türklerin akıbeti hiç bilinmiyordu. Her geçen gün akıbeti meçhul Türklerin sayısı yükseliyordu” (Yaşın, 1974: 13). Bu bölümde Türklerin yardım amacı taşıyan düşman kuvvetlerine dokunmadığı ancak Rumların sivillere bile saldırmakta bir sakınca görmediği yazar tarafından ele alınmaktadır.

Başkışı Halil Öğretmen çatışma sırasında bacağından yaralanır. Bulunduğu köyde tedavisinin yapılması zor olacağı için Lefkoşa'ya gitmesi gerekir. Azılı Rum çeteler yolları kestikleri için ağır yaralı görüntüsü verilerek Kızılhaç arabasıyla götürülür. Roman kişisi Hatice teyzede oğlu Ramazan'ı görmek için Lefkoşa'ya gitmek ister. Halil Öğretmenin annesi olarak arabaya bindirilir. “Çevirme esnasında EOKA'cılar Ramazan'ın annesi Hatice teyzeye silahın ucuyla vurur. Hatice teyzeye kızının olup olmadığını sorarlar. Evet cevabını veren EOKA'cıya kızının evli olduğunu söylese de şu cevabı alır:

‘Evli ise ne olacak? Kocasını vurur alırım kızını. Bir iki EOKA'cı doğursun bana...’

Birden kadının sepetini gördü:

‘Ne var sepette kocakarı?’

‘Yumurta ile hellim.’

‘Tabanca olmasın içinde.’

‘Tabanca ne arar bende!’

Sepeti alıp devirdi. Hellimler ve yumurtalar arabanın içine döküldüler. Yumurtaların fazlası kırıldı” (Yaşın, 1974: 16). Hatice Teyze’nin Türk olması EOKA’cı Rum’un şiddetini kullanması için geçerli bir nedendir. Kötü düşüncülerini aktarması da bazı Rumların nasıl bir zihniyete sahip olduklarını gösterir.

Kıbrıs tarihinin görmüş olduğu en büyük kitlesel soykırım yapılıır. Kıbrıslı Türklerin evleri yağmalanır, kadınları tecavüze uğrar. Halil Öğretmen Lefkoşa’ya tedavi olmak için yatırıldığı hastanede Dr. Ayhan Rum çetelerinin kadınlara, kız çocuklarına hatta ve hatta erkek çocuklarına tecavüz ettiklerini anlatır: “T... köyünden bir karı-koca getirdiler. Bir yıllık evli imişler. Rumlar evde basmışlar kendilerini. Adamın ellerini bağlayıp gözlerinin önünde karısının ırzına geçmişler. Buna benzer birçok olaylar geldi buraya... Yalnız kadınlar kızlar değil bu alçakların el uzattığı. Küçük erkek çocuklarına da tecavüz ediyorlar” (Yaşın, 1974: 22). Rumların kadınlara ve çocuklara tecavüz etmeleri toplumun psikolojisini ciddi anlamda etkilemiştir, hatta bu durumu kabullenemeyen bazı kadınlar intihar ederek Rumlara tepkilerini göstermeye çalışmışlardır.

O anları yaşayanlardan biri olan “Terzi boğuk bir sesle Halil Bey kardeşim görmeliydin o dehşetli geceyi o çocuk çığlıklarını, o haykırışları duymalıydınız. Benim gibi silâhsız ve çaresiz kalmalıydınız” (Yaşın, 1974: 43). Psikolojik yıkımlar yaşayan Türkler kanlı gecenin izlerini zihinlerinden silemezler. Ne kadar zaman geçse de kanlı olayların anlatılması sanki o anı yaşıyormuş gibi hissetmelerine neden olur. Eserde ifade edilen bu ve benzeri durumlar Kıbrıs Türk toplumunun yaşadıklarının sonraki hayatlarını ne derece etkileyeceğini de yansıtmaktadır.

Adadaki en büyük sorun Türklerin büyük kısmının işkence ve katliamlara maruz kalmasıdır. Yaşanan bu katliamlardan birisi şu şekilde karşımıza çıkar: “Çoban Yusuf: İki arkadaşlık. Her sabah sürüleri beraber ovaya çıkarırdık. Belli bir uzaklığa kadar giderdik. Eski zamanlar gibi değil tabi... Hep köyün çevresinde dolanırdık sürüyle. Gâvurlar bizim köye kadar yaklaşıp pusu kurmuşlar. Makineli tüfekle dört beş yerden ateşe tuttular bizi. Sürüyü bırakıp köye doğru koşmaya başladık. Sağımızdan solumuzdan kulağımızın dibinden vızzzz vızz diye kurşunlar geçer. Baktım bizim Süleyman devrilmiş. Kesilmiş koyun gibi debelenir durur yerde. Kırk yıllık ahbabım, bırakıp gidilmez ki... Döndüm geriye Süleyman’ın yanına. Gözleri apak olmuş, gömleği

kan içinde... Süleyman'ı sırtıma yükledim. İki üç adım ya attım ya atmadım, bir kurşun da benim omzuma girdi. Süleyman'ı bırakıp kapaklandım. Ölü taklidi yaptım” (Yaşın, 1974: 32). Rumların saldırısına uğrayan iki Türk çobanın canı pahasına da olsa gösterdiği dostluk örneği büyük gururdur.

Türlere kitlesel bir soykırım yapmak isteyen Rumlar, oyun çağındaki çocukları gözlerini kırpmadan öldürürler. Bu olaylara tanıklık edenlerin, ömürleri boyunca gözlerinin önünden silinmeyecek bu dehşet dolu Rum-Yunan mezalimi şöyle anlatılır: “Rum polisler asfalt yol kenarındaki bahçelerinde bezelye toplayan iki kardeşe ateş açmışlar geçerken...” (Yaşın, 1974: 60). “İsmail Musa on üç yaşında... İsmail Musa ilkokulu bu yıl bitirmiş. Bren tipi bir silâhla ve pek yakından vurmuşlar İsmail'i. Kafatasının üst kısmı yok! Kalabalığın arasında Dr. Ayhan'ı gördüm. İsmail Musa gömülürken ağlıyorum. Dr. Ayhan yanıma yaklaştı. Titrek bir sesle: ‘Bak Halil’ dedi. ‘Bunlar Musa'nın cebinden çıktı.’ Bakıyorum. Dr. Ayhan'ın elinde beş altı adet bilye vardı. On üç yaşında bir çocuğun oyuncağı, pırıl pırıl, renk renk bilyeler...” (Yaşın, 1974: 65). Rumların acımasızca masum Türk çocuklarını öldürmeleri, diğer roman kahramanlarını da derinden etkilemiş ve yukarıdaki ifadelerle romana yansımıştır.

Halil Arpalık şehitlerinin gömüleceği mezarda dolaşırken sekiz dokuz mezarda isim yazılmadığını fark eder. Mezar taşları Ayvasıl:1 Ayvasıl: 2 diye numaralanmıştır. Bunlar Ayvasıl köyünde açılmış derin bir çukura üst üste atılıp toprakla örtülmüşlerdir. Araştırmalar sonunda bu çukur bulunup şehitler çıkarılmış, fakat cesetlerin tanınması mümkün olmamıştır. “Kimisinin elleri kolları bağlıdır. Çizmeli, dizlikli ihtiyarlar vardı aralarında. Mezardan çıkarıldıktan sonra çekilmiş resimlerini görmüştüm. Pek vahşice öldürülmüşlerdi. Ya diğerleri diye düşünüyordum. Ya diğerleri... Yolda, ovada, tarlada kısıtılıp öldürülenler. Nereye gömüldükleri bilinmeyenler. O mezarlıklar... Adları kayıp listesinde yazılıydı yalnız. Aileleri hâlâ sağ olduklarını umut ediyorlardı” (Yaşın, 1974: 64,65). Özker Yaşın'ın romanında da belirttiği gibi yapılan bu kitlesel soykırımda birçok Türk'ün mezarının hâlâ nerede olduğu bilinmemektedir.

Silahlı İngiliz askerleri himayesinde askeri üslerde çalışan Türkler, çalıştıkları kamplara giderken ve geriye dönerken Rumlar tarafından maruz kalınan işkence romanda şu şekilde anlatılır: “Yollar kesilip bir tuhaf polis yoklamasına tabi tutuluyorlar. Kadın işçiler Papazın yeni yazdığı Rum kadın polisler tarafından araştırılıyor. EOKA'cıların iğrenç bakışları önünde özellikle genç kadınların iç çamaşırlarına kadar her şeyleri çıkarılıyor, sanki zorla striptiz yaptırılıyordu zavallılara... Bütün bu işler silâh tehdidi altında oluyordu. Birkaç gün önce kadın işçilerden bazıları yapılan ezgiye dayanamayıp bayılmıştı. Şimdi fazlası işlerine

gitmiyordu artık. Bütün bu olaylara İngiliz askerleri de engel olmuyordu” (Yaşın, 1974: 73). İngilizlerin yapılan bu işkenceler karşısında sessiz olması geriden Rumları desteklediğini göstermektedir. Sözde İngilizler adaya adaleti, huzuru, barışı getireceğini söylemişlerdir. Fakat söylenenin aksine her geçen gün adada işkenceler, çatışmalar, baskılar şiddetini arttırır.

Rumların esir aldıkları Türklerin kanını son damlasına kadar alarak ölüme terk ettikleri şu şekilde ifade edilir: “Foto Osman şehitlerin fotoğraflarını masanın üstünde açtığında Halil Kaymaklı’da yoğurtçuluk yapan Süleyman’ı görür. Şişman olan bu adamın ölüsü beş altı gün sonra bulunmuştur. Foto Osman resimleri çekerken kokudan boğulduğunu anlatır. Bir resim bulup Halil öğretmene gösterir; Gayet zayıf bir adamdı. Tanımıyordum.

‘Kim bu?’

Foto Osman:

‘Çok zayıf değil mi?’ diye sordu.

‘Evet. Çok zayıf...’

‘Aslında sizden daha şişmandı. Ben biliyorum eski halini.’

‘Bu şişmedi mi?’

‘Bunun ölüm şekli değişik. Bunu vurup öldürmemişler...’

‘.....?’

‘Kanını almışlar ağabey. Kendi yaralılarına vermek için vücudundaki bütün kanı almışlar... Kurşun yarası yoktu üzerinde...’” (Yaşın, 1974: 80). İnsanın tüylerini diken diken eden bu vahşetlerin yaşanması büyük bir insanlık suçudur. Yaşanan bu olaylar yeni nesillere aktararak unutturulmamalıdır. İşte bu bağlamda edebiyat toplumlar için güçlü bir silah olmuştur ve bu silahın sonuna kadar kullanılması gerekmektedir.

Başkişi Halil, hapis edildikleri süreçte roman kişisi Süpürgeci Yorgo ile arkadaş olup diğer esir Türkler hakkında bilgi alır. Halil öğretmen süpürgeci mahkûm Yorgo’ya “‘Ne yapıyorlar Yorgo? Gardiyanlar dövüyor mu Türkleri?’ Diye sorduğunda ‘Hem gardiyanlar dövüyor hem birbirlerine dövdürüyorlar zorla... Pek yiyecek te vermiyorlar’” (Yaşın, 1974: 175). Cevaplarını alan Halil Öğretmen, Rumların esir Türklerle uyguladıkları işkencelere karşı elinden bir şey gelmeyişi acısıyla diğer esir Türklerle üzülür. “Gençler, ihtiyarlar, orta yaşlılar... Yollardan, evlerinden alınıp, hiç suç işlemedikleri halde buraya tıkmış, çeşitli işkenceler yapılmış kardeşlerim benim. Tek suçları Türk olmaktı bu insanların” (Yaşın, 1974: 180).

Halil öğretmen esir tutulduğu yerde on sekiz yaşlarında Tuzlalı Engin Arif adında bir gençle tanışır. Başkişi Halil Öğretmen, roman kişisi Tuzlalı Engin Arif’e işkenceye

maruz kalıp kalmadığı sorar. Fakat Tuzlalı Engin Arif cevap vermez. “Yalnız ellerini uzatır. Baktım, bütün tırnakları sökülmüş” (Yaşın, 1974: 181). Türklerin bedenine zarar vermekten zevk alan Rumların, insanlık dışı kötü muameleleri romanda şu şekilde anlatılır: “Dokuz yaşında Kemal Hüseyin isimli bir ilkokul öğrencisini vurmuştu Rumlar. Yavrucak yeşil hattın kenarında, evinin önünde oynuyordu. Rum mevzilerinden atılan bir dum dum kurşunuyla sırtından vurulmuştu küçük Kemalcik... Onu en büyük bayramında, kalleşçe öldürmüşlerdi” (Yaşın, 1974: 252).

Türkler, tarih sahnesinde olduğu dönemlerden itibaren hep kıyımlara, işkencelere katliamlara maruz kalmıştır. Bu işkence, katliam, soykırım ve sürgünlerin getirdiği acılar katlanarak Türklerin kemiklerine kadar işlemiştir. İnsanın içinde farklı bir duygu bırakan olaylardan biri de romanda şu şekilde anlatılır. Türk Hava Kuvvetlerine bağlı savaş uçağının Rum saldırılarına göz dağı vermek için uçuş yaptığı esnada Rumlar tarafından düşürülür. Rumlar yalan haber yaparak Cengiz Topel’in öldüğünü söyler. Yüzbaşı Cengiz Topel hakkında çeşitli haberler çıkarırlar. “Bir haber pilotumuzun Rumların istediği sözleri televizyonda söylemeyi reddetmesi üzerine öldürüldüğüdür. Rumlar daha önce bir iki Kıbrıslı Türkü televizyonda istedikleri gibi konuşturmuşlar, akıllarınca bu yoldan propagandaya kalkışmışlardı. Oysa Cengiz Topel şerefli bir Türk subayı olarak böyle bir oyuna gelmeyecek ve korkunç işkenceler içinde öldürülecekti. Bu son söylentinin doğruluğuna dair elde çok deliller vardı” (Yaşın, 1974: 328). “Cengiz Topel’in cenazesi gece saat 22.20 sularında Lefkoşa Rum hastanesinden, Lefkoşa Türk hastanesine teslim edildiğinde Dr. Ayhan şehidi görmeye gider. ‘Bir gözü mosmordu’ dedi, Halil Öğretmen’e ‘Gözün beyazı kanlanmış ve dışarı doğru fırlamış... Yumrukla mı vurdular, odunla mı vurdular, tahmin etmek güç bunu. Bütün kaburga kemikleri kırılmıştı. Sonra sağ omuzu korkunç bir şekilde ezilmişti. Sağdan girip soldan çıkan bir kurşun karaciğerini delmiş... Sol bacağının içinde pek yakından atılmış bir kurşun vardı” (Yaşın, 1974: 329). Kahraman Yüzbaşı Cengiz Topel’in Erenköy’de Rumlar tarafından esir alınıp şehit edilmesi bugünde Kıbrıslı Türkler tarafından anlatılmaktadır. Kıbrıs şehitlerinin simgesi olan Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel hem Türkiye’de hem de Kıbrıs’ta birçok edebi esere konu olmuştur.

Girne’den Yol Bağladık romanına bakıldığında Türklerin zalimce ve rastgele öldürülmesi yani katliam örneği karşımıza çıkar. Çatışmalar esnasında intikam ve yağma duygusuyla hareket eden Rumlar, kendilerini savunmak için hiçbir hazırlığı olmayan masum insanlara ateş ettiği görülmektedir. Eserde olaylar başkışı Oktay’ın küçük yaşta yaşanan acılara şahitlik etmesiyle başlar: “Tahtakalede iki Türk’ün öldürülmesi yetmezmiş gibi bir saat önce Rum polisleri Girne yolunda sivil halka ateş

açmışlardı. Lefkoşa Türk Lisesi'nin önünden geçen bir Rum polis arabasından, bahçede toplu halde bulunan Liseliler, kurşun yağmuruna tutulmuşlardı. Aynı arabadan Girne Kapısı'ndaki Atatürk heykeline de beş altı kurşun atılmıştır" (Yaşın, 1976: 10).

Kanlı Noel haftasında EOKA'cılar, Akritas Planı'nı gerçekleştirmek için faaliyete geçerler. Akritas Planı, Türkleri içeriden parçalayarak asimile etmek, Kıbrıs Türkleri ile Türkiye Türkleri arasındaki bağı koparmak ve Akritas adı altında sözde Türk-Rum dostluğu öne sürülerek adayı ele geçirmektir. Bu plan aslında Türklere kitlesel bir soykırım yapmak isteyen, EOKA'cılar tarafından uydurulmuş, Kıbrıs'ın Yunan adası haline getirilmesi için gerçekleştirilmek istenen bir plandır. Bu uğurda harekete geçen Rumlar "Kanlı Noel" olayını Kıbrıslı Türklere yaşatır: Başkişi Oktay, "Küçük Kaymaklı'nın düştüğünü birçok insanın öldüğünü, Rumların bazı Türk köylerini ateşe verdiğini işitir. 25 Aralık Noel gecesi Rumlar, Kumsal semtini basmışlar; oradaki Türklere bir kısmını esir almışlar, bir kısmını öldürmüşlerdir. Türk Alayı'ndan Dr. Binbaşı İlhan'ın eşi ile üç çocuğu da Kumsal'daki evlerinde, gizlendikleri banyo içinde vurularak öldürülmüşlerdir" (Yaşın, 1976: 15). Bu olay Türk tarihinde kanlı lekelerini ilk günkü gibi korumaktadır. Rumların barbarlıklarını unutturmamak için Binbaşı İlhan'ın evi "Barbarlık Müzesi" olarak ziyarete açılmıştır. Bu olaydan sonra Kıbrıs Türkü Rumlara karşı on bir yıl sürecek olan varoluş mücadelesini kazanmak için mağaralarda, çadırlarda zorlu bir döneme başlamıştır.

Türk silahlı kuvvetlerinin adaya müdahale etmesi sonucunda Rumlar Türk halkına görülmedik bir kitlesel katliam uygulamıştır. Muratağa, Taşkent, Atlılar, Sandallar köyleri toplu katliamlara maruz kalmışlardır: "İbrahim, Sadık Dayı ve Oktay'a dönerek: -Ucuz atlattık, ucuz. Bakın Atlılar, Muratağa, Sandallar ne hale geldi. Taşkent köyünde bütün erkekleri öldürmüşler. Taşkent erkeklerinin toplu mezarını Birleşmiş Milletler askerleri bulmuş ama Rumlar mezarın açılmasına izin vermiyorlarmış...

-Şu kadere bakın, diye söylendi Sadık Dayı. Taşkent köyünün bütün erkeklerini öldürdüler. Atlılar, Muratağa ve Sandalların ise bütün kadınlarını, ihtiyarlarını, çocuklarını, bebelerini..." (Yaşın, 1976: 18). Taşkent köyünde bütün erkeklerin öldürüldüğünü söyleyen roman kişisi İbrahim, bu ölümlerin toplu mezarlara gömüldüklerini fakat Rumların bu mezarların açılmasına karşı çıktığını dile getirir. Bu olaylarla birlikte Mehmetçik'in savaşçı ruhu karşısında yenilgiye uğrayan Rumlar, BM aracılığıyla Türkiye'ye ateşkes önerir. Bu ateşkesi kabul eden Türkiye, adadaki huzuru sağlamış olur.

Oktay pasta almak için girdiği dükkânda mücahitlik yıllarından arkadaşı Ali ile karşılaşır. Ali, Oktay'a kendisinin ve Kıbrıslı Türk esirlerin maruz kaldığı işkenceleri

anlatır: “Ali derin bir nefes alıp susar. 21 Temmuz gecesini yeniden yaşıyor gibidir. Anlattıklarından Oktay ile Fuat da duygulanmışlardır” (Yaşın, 1976: 32). Gözleri dolan Ali, esir tutulduğu stadyumdaki başından geçen olayları yavaş bir sesle anlatmaya devam eder: “Hasan yattığı yerden ayağa fırladı. Gençlik Marşının ‘Yürüyelim arkadaşlar!’ sözlerini ‘saldıralım arkadaşlar’ diye değiştirerek en yakınındaki Rum askerinin üstüne doğru koşmaya başladı. Bizler, Limasol Stadyumunu dolduran binlerce Türk çaresiz, ezik, şaşkın bakıyorduk Hasan’a... Çok yakınımında olduğu için yüzünü görüyordum. Bakışları değişmiş, yüzü gerilmiş, bambaşka bir kişi olmuştu. Artık hiçbir güç kendisine engel olamaz, bu gidişini, bu saldırıyı durduramazdı. Bir kurşun sesi duyduk ve Hasan olduğu yere yıkıldı. Ölmemişti. Rum askerleri hastaneye götüreceğiz diye alıp çıkardılar sahadan. Sonradan öğrendiğimize göre dışarda şakağından vurup öldürmüşler Hasan’ı” (Yaşın, 1976: 32). “Özetle Ali şunları söyler. O Limasol Stadyumunda çok güç koşullar içinde, gündüz güneşte kavrularak, gece toprağa uzanıp yatarak, aç, perişan tam on beş gün yaşadık. Hepimizin sakallar uzamış, güneşten yanıp kavrulmuştuk. Daha sonraki günlerde Rum yönetimi birtakım baskılara dayanamamış olacak ki bizi okullara götürdüler. Yine eski zor koşullar içinde yaşıyorduk. Yaşantımızdaki tek değişiklik şimdi kapalı bir dam altında bulunmamızdı. Rum askerleri bizleri görmeye gelen ailelerimizi okula yaklaştırmıyorlar, onlara el sallayışımızı dayakla cezalandırıyorlardı. Haftada iki gün, pazartesi ve cuma günleri ailelerimizin getirdiği yiyecek, giyecek paketlerini açıp içinden hoşlandıklarını alıyor, gerisini bize veriyorlardı. Çoğu zamanlar bütün paketi alıyor bize hiçbir şey vermiyorlardı. Sabah saat 6.30’dan önce tuvalete gitmenin cezası ya gidenin başına sidik dökülmek ya da bir odaya kapatılıp dövülmektir” (Yaşın, 1976: 32,33). Bu esnada. “İkinci Barış Harekâtı başlayınca hepimizi odalara kapatıp yere yatırdılar ve üç gün aç susuz bıraktılar” (Yaşın, 1976: 33). Rumlar insanlık dışı işkencelerine hız kesmeden devam eder. Bir yandan da Rumların esaretinden kaçan Türkler, hayatta kalmak için Türk köylerinin yoğun olduğu bölgelere kaçarlar. Rum esaretinden kaçamayan Türklerin de işkencelere, açlığa maruz kaldıkları eserde anlatılır.

Birinci Harekât sonrasında, adada barışın gelmesi adına Türkiye Cenevre toplantısına katılır. Fakat alınan ateşkes kararına uymayan Rumlar, Türklere karşı saldırılarına devam eder. Başkişi Oktay mücahitlik yaptığı zamanlarda çatışmalarda gördüğü ve yaşadığı olayları küçük bir deftere not alır. İnsanlık dışı işkencelerle öldürülen mücahit arkadaşlarını bu defterine not alır. “Rumlar ilk hareket başladığında Türkleri camiye doldurmuşlar. İkinci harekâta kadar yapmadık eziyet bırakmamışlar

bizimkilere... İkinci harekât günlerinde hava değişmiş... Türklere karşı davranışlar iyileşmiş...” (Yaşın, 1976: 73).

Romanda esir düşen Salahi’ye yapılan akıl almaz işkence şu şekilde anlatılır: “Salahi Halil, gördüklerinin, yaşadıklarının dehşeti içinde çıldırmış gibiydi. İki bir gömleğini sıyrarak omuzundaki derin bıçak yaralarını gösteriyor ‘bana bıçakla kestikleri etimden sızan kanı yalattılar’ diye bağıyordu” (Yaşın, 1976: 98). Hiçbir savaş kanuna uymayan işkence örneği Kıbrıs Türkleri üzerinde uygulandığı eserde anlatılmaktadır. “Salâh Halil’i dışarı çıkarıp karargâhın içini darmadağın ettiler. Bölgede kaç mücahit bulunduğunu, komutanın kim olduğunu öğrenmek istiyorlardı. Yumruk tekme ile beni döverken aynı soruyu yineliyorlardı boyuna... Karargâhın içindeki dosyaların arasında bir astsubay resmi buldular. Resmi bana gösterip. ‘Komutan bu mu?’ diye sordular. Bilmiyorum, buraya yeni geldim dedim. Tekme, yumruk yine giriştiler. Biri belinden çıkardığı kama ile kollarımı ve omuz başlarımın etli yerlerini kesiyor, durmadan: ‘Komutan kim? Bu bölgede kaç mücahit var?’ diye soruyordu. Sonunda baygınlık geçirince beni bıraktılar sanıyorum” (Yaşın, 1976: 100).

Kıbrıslı Türkler, Rum ve Yunan askerlerin kullandığı otomatik silahların kurbanı olmuştur. “Salâh Halil, Sekiz kişi idik yanılmıyorsam. Önce üstümüzdeki saat, para gibi şeyleri aldılar. Belden yukarı soyunmamızı söylediler. Çıkardığımız mücahit giysilerini Türkçe bilen Yunan askerleri giydi. Sonra sorguya çektiler bizi...” (Yaşın, 1976: 99). “İki arkadaşımızı aramızdan alarak haç şeklinde üst üste yere yatırdılar ve otomatik silâhlarla şehit ettiler...” (Yaşın, 1976: 99). Rumların sordukları soruları cevaplamayan kahraman mücahitler haç şekline getirilerek şehit edilmiştir.

Yüz yüze çarpışmaktan korkan Rumların yaptığı propagandalar şu şekilde anlatılır: “Rum askerleri bir Türk bayrağı bulup karargâhın önüne çekmişlerdi. Türkçe bilen Rumlardan biri: ‘Elâ gözlerine kurban olayım’ şarkısını söylüyordu durmadan. Sesi güzeldi ve bir Türk şarkıyı ancak böyle söyleyebilirdi. Rumların oyunu açıktı. Şarkı sesi ve çektikleri bayrakla bölgedeki mücahitleri ve Türk askerlerini kandırıyorlardı. Korktuğum az sonra başıma geldi. Bir mücahit şarkı sesini duyunca bulunduğumuz yere geldi. Hemen vurup öldürdüler. Az sonra ikinci bir mücahit gözüksü. Bütün gücümle ‘Kaç’ diye bağırdım ama geç kalmıştım. Onu da vurup öldürdüler. Çok kızmışlardı bağırmama. Komutanları yanıma geldi. ‘Burada Türk kanı içmeyen var mı?’ diye sordu. Bazıları ‘içmedik’ cevabını verdiler. ‘Gelin bunun kanını için’ dedi komutan.

Türkiyeli subay dehşet içinde:

-Kanını da mı içtiler? diye sordu.

-İçtiler! dedi Salahi, içtiler! Kanımı da içtiler.

Yine derin derin soluk aldı. Bir bardak su daha verdim kendisine. Yaşadığı acı saatlerin dehşeti yüzünden okunuyordu. Omuzlarındaki ve kollarındaki derin bıçak izlerini gösterdi bize. Yavaş bir sesle anlatmasına devam etti:

-On beş kişi vardılar. Bıçakla kestikleri etlerimden sızan kanı sıyırarak yalıyorlardı (Yaşın,1976:102). Türklüğe ve Türk kimliğine düşman olan Rumlar adete içecek ısmarlar gibi davetiye vermesi ne derece barbar olduklarını göstermektedir. Türk kanı içmenin keyif vermesi Türklere karşı yapılan bu zalimliğin bu düşmanlığın boyutunu gözler önüne sermektedir.

Romanda savaşın korkunç yönleri okuyucuya hissettirilir. Yazar, reel bir anlatım tarzıyla, savaş esnasında gerçekleşen bütün insanlık dışı olayları okura anlatır. Başkişi Oktay'ın günlüğünde yer verdiği bir olaya bakıldığında savaşın getirdiği bütün kötülükler en çarpıcı şekilde kendini gösterir. O dönemde Rumların katliamı o kadar artmıştır ki hiç acımadan küçücük bebeklere bile saldırırlar. Bu durum eserde şu şekilde ifade edilmektedir: “Gözü kararmış Rum çeteleri gözlerini kırpmadan hiç acımadan sadece Türk olduğu için bebekleri dahi katlederler. 17 Ağustos 1974, Baf'tan acı haberler gelir. Rahime Salih adındaki üç yaşındaki bir bebeğin vücudundan kırk kurşun çıkarılır” (Yaşın, 1976: 105,106).

Romanda Rumların, Türklere yaptığı kitlesel soykırım şu şekilde gözler önüne serilir: “60 kişinin yaşadığı Atlılar köyünde, kadınlar, çocuklar, yaşlılar dâhil 57 kişinin Rumlar tarafından kurşunlanarak bir büyük çukura doldurulduğu anlaşılır. Çukur yabancı basın temsilcilerinin önünde açılır” (Yaşın, 1976: 107). “Anavatanımızın Turizm ve Tanıtma Bakanı ve Hükûmet Sözcüsü Orhan Birgit, Atlılar köyünde ortaya çıkarılan katliamın filmini, Ankara'da yerli ve yabancı gazetecilere göstermiş: ‘Gördüğünüz İkinci Dünya Savaşı'nda Naziler tarafından işlenen cinayetleri dahi gölgede bırakacak bir vahşet ve barbarlık örneğidir’ demiştir” (Yaşın, 1976: 107). Batı'nın her fırsatta Türkleri barbar olarak nitelendirmesine karşı, Rumların yaptıkları barbarlık kanıtlanmış, fakat suç olarak görülmemiştir. Türk toplumuna yapılan bu katliamlar tarihteki hiçbir vahşet olayı ile kıyaslanamayacak düzeydedir. Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları romanda da belirtildiği gibi Nazi Almanya'sının Yahudilere yaptığı gaz odası ve toplu katliamlara benzer düzeyde bir soykırımdır. Sandallar, Muratağa ve Atlılar köyleri günümüzde “şehitler” olarak da bilinmektedir. Bu soykırımda öldürülenler için şehitlik yapılmış ve cesetler buraya aktarılmıştır.

Adada Türklere karşı yapılan katliamların gün yüzüne çıkarılması Rum-Yunanların barbarlıklarına kanıt olarak gösterilmektedir. Rumlar, Sandallar köyünü

bastıktan sonra Muratağa köyüne gelerek buradaki insanları kurşundan geçirir. Türkler öldürüldükten sonra buldozerler kullanılarak toplu mezara gömülmüşlerdir: “2 Eylül 1974’te Muratağa köyünde Rumlar tarafından katledilen 88 kişinin gömülü bulunduğu çukur açılır. Öldürülenlerin fazlası çocuk, kadın ve yürüyemeyecek kadar yaşlı kimselerdir. Muratağa ölüm çukurunun açılmasında Birleşmiş Milletler subayları ve yabancı basın temsilcileri hazır bulunur. İkinci Barış Harekâtının ilk gününde Rumlar Muratağa ve yanındaki Sandallar köyünde yaşayan bütün Türkleri topluca öldürüp gömmüşler” (Yaşın, 1976: 108,109). Bu olaylar karşısında Kıbrıs Türklerinin yaşadığı soykırımın hayatlarını ne derece etkilediği ve o dönemde yaşadıkları endişe ve korkuların yansımaları romanda ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Rumların, Türklere olumsuz şartlar altında ağır saldırıları Türklerin, Rumlara oranla sayıca ve silah teçhizatı bakımından da zayıf olması birçok Türk’ün ölmesine neden olur. Kıbrıs Türk halkı imanı ve cesur savaşçı özelliğiyle Rumların gelişmiş silahlarına karşı, av tüfekleriyle varoluş mücadelesi verir. Ağır şartlarda savaşan Türkler mermileri bitince geri çekilmek zorunda kalırlar. Eseri etkileyici kılan unsurlardan bir diğeri de gerçek hayatta yaşanmış olaylardan ve kişilerden yola çıkarak oluşturulmuş olmasıdır. Köyün boşaltılması esnasında Hüseyin Ruso’nun şehit edilmesiyle de o yıllarda yaşanan olayların tarihi vaka olarak hafızalara kazınmasını sağlar: “Oktay ile Ali arabayla eski tren istasyonunun yanından Küçük Kaymaklı’ya gelirler. Rumların 1964’de yakıp yıktığı ve tam on yıl Türklere geriye dönmek için izin vermedikleri köyün dar sokaklarından geçerler. Ali yıkık ve tavanları çökmüş, kapıları, pencereleri sökülmiş evlere acı ile bakar. Evet, tam on yıl, Lefkoşa’nın Türk bölgesinin hemen hemen devamı olan bu köyde Rum askerleri, yapmadık rezalet bırakmamışlardır. Akıllarına her estiğinde bir Türk evini yakarak gökyüzüne yükselen kara dumanları Lefkoşa’daki Türklere acı ile seyrettirmişlerdir...” (Yaşın, 1976: 119).

1964 yıllarında şiddetli çarpışmalar esnasında Rumlar makineli tüfeklerle kadın, çocuk demeden Türkleri kurşun yağmuruna tutarlar. Şehit olanların çocukları 1974 Barış Harekâtına katılarak varoluş mücadelesinde üzerine düşen görevi yerine getirirler. Rumlar Gaziveren köyündeki erkekleri ve kadınları ayırarak, erkekleri Limasol’e götürürler, geri de kalanları ise okulun içine yerleştirip ateş ederler sonrasında da içeriye bomba atarlar. “Köy öğretmeni Güzin Erkan başlarından geçenleri özetle şöyle anlatır: Köylülerimizden Aysel Gültekin sekiz aylık hamileydi. Kucağındaki bir buçuk yaşındaki oğlu Mete Gültekin ile kapının önüne çıktı. Çocuğu acıkmıştı, ağlıyordu. Bir yardım isteyecekti. Konuşmasına imkân bırakmadılar. Okul bahçesindeki Rum askerleri hamile kadını ve kucağındaki yavruyu kurşun yağmuruna tuttular. Delik deşik ettiler

kapının önünde... Beş gün beş gece Gaziveren kadınları ilkokulun iki odasında kaldık. Ölülerimiz kokmaya başlamıştı. Üçüncü gün on kişiye bir ekmek verdiler. Bütün köyde toplam olarak beşi kadın, biri çocuk ve biri mücahit olmak üzere yedi şehit verdik. Elli kadar yaralımız var..." (Yaşın, 1976: 206,207). Güzin Erkan tarafından anlatılan bu olaylar, Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesinde yaşam savaşı verdiğinin göstergesidir.

Rumlar katliamların bazılarını savaş meydanında çarpışarak değil de gece yarısı ev basarak, savunmasız anne ve çocukları öldürerek yapar. Bu katliamların belki de en acımasızının izleri Binbaşı İlhan'ın evinde olanıdır. Eserde Binbaşı İlhan'ın eşi ve çocuklarının yaşadıkları olayın izlerinin müze haline getirildiği anlatılır: "Binbaşı İlhan'ın eşi ve çocukları ile diğer ev sahiplerinin öldürüldüğü bu ev bir müze haline getirildi. Bir Barbarlık Müzesi haline. Yıllardan beri Türkleri hep 'Barbar' Rumları hep 'Uygar' görenlerin ziyaret etmeleri için... Her şey o korkunç cinayetin işlendiği 1963 yılının Kanlı Noel'inde olduğu gibi duruyor evin içinde. Banyonun üstünde kan izlerini görebilirsiniz..." (Yaşın, 1976: 231). Yapılan bu katliamlar savaşın ne derecede yobazlaştığını gösterir niteliktedir.

"Burhan Çavuş Magusa barikatında Türklere yapılan işkenceleri anlatır. Sıcak yaz günlerinde Lefkoşa'nın Türk Getto'suna girmek veya bu Getto'dan çıkmak için en az dört saatlik işkenceyi göze alacaktınız. Gölgede 38 dereceyi geçen kızgın sıcak altında otomobiller sıra sıra beklerdi. Kundaktaki yavrular ağlardı. Otobüslerde köylünün satmak için getirdiği kümes hayvanları ölür, insanlar susuzluktan ve sıcaktan baygınlık geçirirlerdi. Bu acıklı görüntüler karşısında Rumların yüreğinde en küçük bir merhamet uyanmazdı. Bir gölgelik ağaç altına da gidemezdi bekleyenler. Arabalardan çıkmak yasaklanmıştı. Dünya Türklere yapılan bu işkenceleri görmedi o zamanlar. 20 Temmuz'a gelene kadar bu toplum çok çekti çok..." (Yaşın, 1976: 241). Romanın bu bölümünde de anlatıldığı üzere Kıbrıs Türkleri işkenceden kaçmak için farklı bir işkenceye maruz kalmışlardır. O zorlu yolda beklemek ve yavaş yavaş gözlerin önünde yiten canlarda bir çeşit psikolojik işkence değil midir?

Romanda Burhan Çavuş'un yaşamış olduğu anılar şu şekilde anlatılır: "Cemil: -Taşpınar'ın durumu çok mu feciydi, diye sordu. -Evet, dedi Burhan Çavuş. Gaziveren'in bir eşiydi bu köy. Rumlar erkeklerin hemen hepsini toplayıp götürmüşlerdi. İşin feci yanı katliam olmuştu Taşpınar'da. Bir ailenin çoluk çocuk tümünü öldürmüşlerdi... Çok yakından tanıdığım Vasfi ile Ahmet isimli iki köylünün cesetlerini gübre yığını içinden çıkarmışlar. Burunları, kulakları, erkeklik organları kesilip arkalarına kazık sokulmuş zavallıların... Kaçarken köylünün hayvanlarını alıp götürmüşler, alıp götüremediklerini de vurup öldürmüşler." (Yaşın,

1976: 262). Kıbrıs Türklerine, Rumların yaşattıklarının hiçbir şekilde bağımsızlık mücadelesi ile ilgisi yoktur. Dönemin Türkiye Cumhuriyeti hükümeti bu yaşanan katliamlara sessiz kalamayıp Kıbrıs Barış Harekâtını başlatır.

Kıbrıslı Kâzım romanının da şehit Yüzbaşı Pilot Cengiz Topel'in işkence gördüğüne dair bilgi verilir. "1964 Ağustos'unda Türk uçaklarının Erenköy harekâtı sırasında, uçağı arızalanarak düşünce, Yüzbaşı Cengiz Topel, paraşütü ile atlamış, bir talihsizlik sonucu Rum bölgesine inmiş ve burada iki gün devam eden işkenceden sonra kahpece şehit edilmiştir" (Yaşın, 1978: 165).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında Rumlar tarafından Kıbrıslı Türklerin işkencelere maruz kaldığı görülür. "Lefkede, Angastinada, Akarsuda Türklere saldırımlar sıkçalaşmış, Akatu köyü camisinin yakılıp yıkılması gelmiş ardından; Geçitkale'den Ayakebir'e kadar kim bilir kaç köyün Türk'ünden korkulu haberler alınmıştı, daha kim bilir kaç köyde Türkler korkulu günler yaşamaktaydı! Enosis yeminleri ediliyordu durmadan" (Sepetçioğlu, 2000: 143). Rumların Enosis naraları Türkleri korkutur. Kıbrıslı Rumlar dil bakımından bile farklılıkları olduğu Yunanistan'a bağlanmak için Türkleri öldürmeye devam eder. "Liseli Urum gençlerinin Romega dilinde marşlar çığırıp trampeta çalarak Akmanastır dönüşü Vunoda, Hamid mandıralarındaki Türk evlerini talan edişleri unutulmamıştı. Yine Limasol'da ve Malya'da Türklerin deniz panayırına gitmek için geçmek zorunda buldukları Urum kesiminden canlarını nasıl zor kurtardıklarını, azgınlaşan Urumun silahlanıp Türk evlerine saldırarak Türk çarşısını darmadağınk edişlerini de akıllarından çıkarmamışlardı; Urum, artık her kötülüğü yapabilecek azgınlığa erişmişti" (Sepetçioğlu, 2000: 229). Türklere yönelik saldırgan tutumlar şiddetini gittikçe arttırmıştır. Türk mahallerine haince saldırılar düzenlenmiş, pek çok dükkân, ev ve cami zarar görmüştür. Ayrıca Türk malları boykot edilerek, halk ekonomik açıdan çöküntüye uğratılmak istenir.

Yunanistan, Kıbrıslı Rumlara destek olmak için elinden gelen bütün yardımları yaparak Türk katliamına ortak olur. Rum tahriklerinin gittikçe ciddi seviyelere gelmesi, Türklerin oturduğu evlerden alınıp, camiye götürülmesi sonrasında ateşe verilmeleri ada Türklerinin yaşamlarını tehlikeye sokar: "Yunanistan'dan Rus gemileriyle gelen Yunan gönüllülerinden toplanmış çeteler dağ köylerinde câmilere doldurdukları Türkleri, kız kızan, çoluk çocuk, yaşlı, genç demeden yakmış, ateşe verip küle döndürmüşler" (Sepetçioğlu, 2000: 151). "Türk mahallesinin aşağısından boğazı yırtılıyormuşçasına bir kadın feryadı başlar: "Yetişin! Urumlar! Çocuğumu kesiyorlar, Urumlar çocuğumu kesiyorlar!" (Sepetçioğlu, 2000: 229). Megali İdea düşüncelerini gerçekleştirmek

isteyen Rumlar, bu emel için bütün yolları denemişlerdir. Eserde o yıllarda Kıbrıs Türkünün köylerinin yakıp yıkılması, kadın ve çocukların da zalimce katledilmesi anlatılır.

Gözü dönmüş Rumlar her fırsatta Türklere saldırı düzenler. Bu insanların tek suçu Türk olmalarıdır. Bu yüzden de Türklerin kanlarını akıtmak isterler. “Limasol’de Rumların ayaklanmaları sırasında Çolak Yorgo, Polis Çavuşu Mehmed Efendi’nin kafasına sopa vurarak yere düşürür. Çavuşun yığılıp ayak altında kalışını bir zafer narasında çılginlaştıran Rumların eli hançerlileri önlerine gelene saldırır; gözleri kara kara, kapkara kin kusuyordu. Selim, babasının tam alnının ortasına inen bir balta ağzıyla kanlar içinde yere düştüğünü gördüğünde kendini savunuyordu; döndü, aynı baltanın kanlı ağzını bir başkasına vurmaya üzere havaya kalkmış gördü, üzerinde babasının kanları kızıl alevleriyle hâlâ tütüyordu... delirmişçesine baltayı tutan elin üstüne atıldı, yere birlikte düştüler. Selim, kalkamadı; ensesine giren bir çelik soğukluğu aynı anda cehennem ısınmasında yanıvermişti. Bıçaklayan Urum hançerini çekip; “Helehelebeyyyy!” nârasında havalara kaldırdı. Hançerinin ucundan damlayan Selim’in kanı Urumun gözlerine düştü... bir an körleştiğini sandı Urum, kıpkızıl bir dünyaya açtı sonra gözlerini, sıcak kan kokusu burnundaydı artık, rastgele daldı, hançerini rastgele salladı, rastgele saldırdı önüne gelene, kıpkızıl sarhoşluk damarlarında buram buramdı” (Sepetçioğlu, 2000: 231). Eserde gözü dönen Rum’un yapmış olduğu kanlı katliamın tasviri okuyucunun gözünde realist bir şekilde canlanır.

Baskınlar sırasında ne yapacaklarını bilemeyen kadın ve çocuklar, manevi olarak da kendilerini güçlü hissettikleri camiye sığınır. Fakat çok geçmeden Rumlar bu durumu fark edince içlerinden biri camiye saldırmalarını söyler: ““Câmiye! Kadınları kızları câmide bunların!’ deyişi üzerine kalabalık câmiye doğru kudurmuş öfkelerini sellendirdi” (Sepetçioğlu, 2000: 232). Camiye kirli ayakkabılarıyla giren Rumlar çoluk çocuk demeden katliam yapmaya başlar. “Korkular dağları aşmış, sinmekle saklanmak arasında kalakalmış, savunmasız ve üstelik güçsüz idiler. Görmenin değişik duyguları karmaşasında kör oğlanın bedeni tümüyle alevlendi. Eline geçirdiği ilk çocuk üç dört yaşında yumağımsı bir kız çocuğuydu, böğrölce tanesine benzer gözleri durmadan ağlıyordu, yumucuk yanakları yaş içinde perişandı. Vurdu kamasını bu yanacığa kör oğlan, bir daha vurdu; bileğine, dirseğine doğru koluna kan fişkırırdı... kaması, sapı tutan avucu çocuk kanlarındaydı” (Sepetçioğlu, 2000: 232). Küçük çocuğa yapılan işkenceyi insanlık tarihi unutmayacaktır. “Meyhâneci Lambo’nun kör oğlu İbrahim’i kolundan yakalamış çekmişti, ilk kamayı sağ omuzunun hemen altına vurdu, çocuk öylece bakıyordu” (Sepetçioğlu, 2000: 233). Gözleri dönmüş Rumları durdurmaya

polislerin gücü bir an yetmez. “Limasol’deki ayaklanmaları polisin koşup yetişmesi olayı o anda durduramadı yine de bastıramadılar. Rum seli çarşıya doğru akıyorken ancak önlenebildi, oralarda bir yerde, bir süre de polis ile çatıştılar. Yanındaki İngiliz Taburunun Hazır Bölüğü gelmeseydi olay uzayabilecekti daha, geldi, durdurdu, lâkin gece bile silâh sesleri duyuldu. Câmi yarı yıkık, Türk evlerinden çoğu örene dönmüş döndürülmüştü, çarşıdaki Türk yerleri tümüyle talan edilmişti” (Sepetçioğlu, 2000: 234)

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanına bakıldığında Türklerin işkencelere vahşi şekilde maruz kaldığını görürüz. Türk kesiminde acı hissedilirken Rumlar Enosis istediklerini taşkınlıklar yaparak marşlar söyleyerek dünyaya duyurmaya çalışır. “Rum kesiminde çılgınlıklar Türk kesiminde sessizlik gün boyu yaşandı, eksilmedi. Kıbrıs’ın Yunanistan’dan başkasının olamayacağı Enosis’in çok yakında gerçekleşeceği, yeminlerle marşlar söylenerek defalarca, bir kere daha duyuruldu. Dağa çıkanın kellesi kesilecek, Kıbrıs’ı sahiplenmeye kalkışanın hevesi kursağında kurutulacak idi. (Sepetçioğlu, 2000: 198).

Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşı’nda mağlup sayılması sonrası Rumların Enosis’i gerçekleştirme umutları giderek artmıştır. Yıkılan Osmanlı devleti ve sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin Kıbrıs’a geri dönemeyeceği düşünülerek adada Enosis’i gerçekleştirmek amacıyla Rumlar çeşitli faaliyetlere başlar: “Rumlar Hükümet Konağının girişine yüklendiler. Bahçe kapısı bir anda devriliverdi. Çanlar daha bir cangıldadı, trampetler vurdukça vurdu. Yüzlerce Yunan bayrağı sallanıyor, bin bir ağızdan birden kopmuş Enosis isteyen çığlıklar alana dehşet dolduruyor, duyanı ürpertiyordu. Bir anda ortalık ana baba günü oldu; Konağın bahçesi ve merdivenler ele geçirildi” (Sepetçioğlu, 2000: 73). Rumların Enosis istekleri 1974 yılına kadar soydaşlarımızı tehlike altında bırakmıştır.

Rum polisler Kıbrıslı Türkleri çeşitli bahanelerle tutuklayıp içeride akıl almaz işkencelere maruz bırakır. “Rauf Denктаş Beşir’in yalan söylemediğine inanıyordu; gerçekten hastaydı, sorgulamalarda Rum polisi acımadan vurmuş, döğeldiğince döğmüştü elbette. Beşir, dediklerine göre dik başlılık etmiş, bu da bir yerine iki sopa demekti, kimse bilmeseydi Rauf Denктаş iyi bilirdi” (Sepetçioğlu, 2000: 219).

Zeki Halil, karısına tecavüz eden Rum polisinin üzerine gider. “Zeki Halil karısının yardımına yetişti. Ne var öteki Rum polisi tabancasını çekmiş, ateşlemişti, Zeki Halil ilk kurşunu ense köküne yedi, sonraki kurşunlar bedenini kalbura çevirdi. Her kurşun yiyişte bir ayrı zıplayıp kıvranan kocasını gördüğünde Cemâliye zâten çılgına dönmüştü, tutulamaz oldu, şişko Rum’un yakasına yapıştı, yanağına dişlerini geçiriverdi, ısırıp kopardı oradaki yanağın etini yere tükürdü, bütün ağız silme kan

çanağına çevrilmişti; ‘İt dölü seni!’ derken gerçekten hırlıyordu ve kan püskürtüyordu ağzı; ‘Köpek soyu!’ ” (Sepetçioğlu, 2000: 308). “Tahtakale çevresini çembere alan Rum polisleri oralardan alındı, tez elden Türk Lisesi çevresini sarmaya gönderildi. Yanağındaki ısırık yarası sarılan Andrea ile Levendis en öndeydi, gönüllü cellât havasındaydılar. Varır varmaz Lisenin bahçesindeki öğrencilere kurşun yağdırdılar. Sözüm ona uyarı ateşiydi, korkutma kurşunlarıydı atılanlar, özellikle öyle gösterilmesine özeniliyordu” (Sepetçioğlu, 2000: 309)

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Değiş romanında Kumsal katliamın da Doktor Binbaşı Nihat İlhan’ın evine yapılan baskın şu şekilde anlatılır: “Andrea Levendis’ten önce davrandı fakat ondan da önce Mürüvvet Hanım, bilmediği Rumca söyleyişin kötülüğünü sezmiş içeriye bağırmişti: ‘Murat! Kudsî! Kardeşinizi koruyun, Hakan’ı koruyun demesi bitmeden davranıvermiş olan Adrea’nın ellerinde kaldı saçı, var gücüyle çekilen saçlar Mürüvvet Hanım’ı yere düşürdü. Mürüvvet Hanım’ın gözlerinden ateşler saçılıyordu. O anda üzerinden atlayıp geçmek isteyen Levendis’in bacağına var gücüyle sarıldı, Levendis’in baldırına geçirdiği dişlerini nasıl sıktıysa Levendis devrildi. Devrilirken silahını ateşlemişti. Andrea bir an baktığında Mürüvvet Hanım yedi sekiz kurşunun yarasında kanıyordu, çevresi kıpkızıldı ve taze insan kanı boşalırken kadının bedeni artık yaşamayan düşüncelerin yaşayan direncinde ayaklandı, Levendis’in boynuna sarıldı elleri, orada kerpetenleşti... Sıktı... Levendis o sırada bir iki gün önceki durumu hatırladı, yine bir kadın boğmak üzere boynuna sarılmıştı. Andrea’nın kurşunları kurtardı bu sefer de tıpkı geçen günkü gibi... Fışkırın, kanların kızıl buğusu Levendis’in bütün yüzündeydi ve gözlerini almıştı. Ortalığı kan kırmızısında görüyordu, o durum da silahını Mürüvvet Hanım’ın beynine doğru tuttu üst üste ateş etti. Mürüvvet Hanım’ın kafatası içindekileriyle birlikte evin bütün içine yayıldı, kopan bir kafatası kemiği geldi, Andrea’nın sol gözbebeğine oturuverdi, Andrea’yı kendinden geçirdi. Çılgınlığı delirmiş bir seste haykırdı Andrea: “Levendis, kalk köpek enciklerini tara, yaşatma! İçerideler. Ben gözümü...” derken oraya yığıldı kaldı. Levendis kızıl kan sıvanışında yürüyen bir görülmemiş yaratığı andırıyordu. Yıkanma yerinin açık kapısından içerideki üçü de soyunuk, üçünün de saçları sabunlanmış, üşümüştü bekleyen çocukları gördü. Murat alt yaşındaydı, Kudsî dört yaşındaydı, Hakan alt aylıktı, ayakta bile duramıyordu; üçü de birbirine sığınmıştı, ikisi Hakan’ı korumaya almış gibiydi. Gelen kızıl kanlı adama anlamazlıklar içinde bakınıyorlardı; Levendis, ne kadar kurşunu kalmış ise hepsini orada harcadı. Kurşunu yiyen çıplak çocuk bedenleri birbiri üstüne düşüyor, düşerken sıçırıyordu. Levendis’in kurşunları tükenir tükenmez kansı bir sessizlik doldu dünyaya; evin içinden taşmıştı.

İsa'nın bir kere daha doğmasına, Meryem'in kutsanmış bakireliğinde sancılarının ve acılarının başlamasına bir gün vardı herhalde; Noel için çocuklar, Kıbrıs'ın Rum kesiminde de çocuklar, hediyelere hazırlanıyordu. Kan... Kıbrıs'taki Türk Alayının hekimi Binbaşı Nihat İlhan'ın evine kondu!" (Sepetçioğlu, 2000: 314,315,316). Nazilerin bile yapmayacağı barbarca bir katliamı Rumlar, Dr. Binbaşı Nihat İlhan'ın evinde yaparlar. Rumların yaptığı insanlık dışı işkenceleri kanıtlar niteliğindeki izler Kıbrıs'taki Türkler tarafından müze yapılarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Rumlar çatışmalarda hınçlarını alamayarak şehit Kıbrıslı Türklerin ölülerine işkence uygular: "Hüseyin Ruso'nun kurşun yiyen alını göğe açık sırtüstü yattığı yere geldiklerinde, durdular. Geçemediler. Ne de olsa askerdiler, savaşırken ölmüş yiğidi askerce selamladılar. Nikos Sampson'un EOKA çapulcuları ise önlenmesi zor öfkelerde gelmişlerdi, silahlarını çevirdiler Hüseyin'i bir kere daha, bir kere daha ve bir kere daha vurdular; yetmedi kurşunlarını acımasızca boşalttılar" (Sepetçioğlu, 2000: 319).

Kıbrıs'taki Türklerin izlerini yok etmek için ellerinden geleni yapan Rumlar Türkeli köyüne baskın düzenler. Türkeli köyüne baskın yapan Rumlar, buldukları Türkleri kadın, çocuk, yaşlı, erkek demeden kurşuna dizerler. Silah bakımından güçlü olan Rumlar, orantısız güç kullanarak yüzlerce insanın ölmesine neden olur. Bu baskınlar insanların yüreklerini sızlatan, akıl sağlığını etkileyen acı baskınlardır: "Türkeli köyü, şimdi, dehşetin tırnaklarındaydı! Çocukları topladılar, yeniyetme kızları oğlanları sürüklediler, on dokuzuna yeni basmış basmamış gencecik kızları aldılar evlerinden. Yaşamamalıydılar, büyümemeliydiler. Gördüklerini duyduklarını unutsalar bile Türk oldukları için yaşama hakkı verilmemeliydi. Türk soyu Kıbrıs'ta tükenecek ise çocuklardan başlayıp yirmi beşe doğru tümü birden bir anda, sonrakiler daha sonra fakat muhakkak, kesilmeliydiler! Öyle yapıldı; öyle yaptılar. Kirlettiklerini kirletemediklerini henüz yakmadıkları bir evin duvarı boyunca dizdiler. Kurşunladılar! Yaşlılar, orta yaşlılar, hastalar, sakatlar kaldı geriye. Sonra onları bir araya getirdiler, onları kurşunladılar (Sepetçioğlu, 2000: 322,323). Rumların saldırıları kontrolden çıkınca Türklerin çığlıkları yeri göğü inletmiştir. Çıkan bu seslerin yankıları günümüzde de hâlâ devam etmektedir.

Eserde gerçek hayattan bir kesitin sunulduğu bu bölümde hastanelerde maruz kalınan işkenceler gözler önüne serilmektedir. Hastalara sadece Türk oldukları için yapılanlar yazar tarafından şu şekilde anlatılmaktadır: "Devletin hastanesinde Lefkoşa'dan hemşireler, Türk soyundan geldiği için; hasta, bakıma muhtaç, yaşlı insanlar yine Türklükleri yüzünden yataklarından alınıyor sokağa atılıyordu; orada, herkesin gözünün önünde öldürülüyordu. Ses çıkaran yoktu! Ameliyattan yeni çıkmış

hastalar henüz yataklarına yatırılmamıştı, narkozun baygınlığındayken daha, sedyelerindeyken... birkaç saat önce ameliyat edilenler yataklarına yeni yatırılmaktayken, hepsi birden yirmi bir hasta idi halbuki; kadın erkek yirmi bir ameliyatlı, dertlerinden kurtulmuş olmanın ya sevincinde ya sevincini yaşayacaklardı, sağlığın tadını tatma fırsatı da verilmedi hiçbirine, sedyelerinden tekmelenerek devrildiler; yataklarından ite kaka çekildiler yerlere atıldılar, sürüklendiler, sargıları açıldı, paramparça yırtıldı bedenleri, tekmeler rastgele vuruluyordu, ameliyatta kurtulanlar gözü dönük Rum'dan kurtulamamıştı, kinden kurtulamamıştı. Bahçede, hastaların nefeslenmesi için yeşillendirilmiş yerde çok geniş bir çukur açılmıştı, yirmi bir ameliyatlı hasta Türk, çoğu diriliği henüz üzerindeyken çukura gömüldü. Nefessiz bir karanlık oldu dünya toprağı üzerlerine yığıldı, bastırıldı, sımsıkı çiğnendi. Ses çikaran yoktu. Görenler görmüyorlardı” (Sepetçioğlu, 2000: 323,324).

Rumların köylere yaptığı baskınlarda, Türkler kaçarak hayatlarını kurtarma telaşındayken bazı yatalak hastalar geride kalır. Rumlar hiç acımadan bu yatalak hastaları sağlam bir düşman gibi parça parça ederek öldürürler: “Köyün epeyce yaşlı imamı, köyünden ayrılamamıştır; oğlu kötürüm idi ve götürülmesini de istememişti, çünkü gidenlere ayak bağı olurdu. Başka bir kimseciği de olmadığından ikisi baş başa vermiş köylerinde kalmışlardı. Oracıkta delik deşik ettiler ikisini de kaçıp kurutulanlara yapamadıkları işkencenin hıncını yaşlı baba ile kötürüm oğlundan aldılar, yüzlerce kurşun sıktılar. Câmiyi roketatar ile yıktılar” (Sepetçioğlu, 2000: 326,327). Rumların bu tutumu savaş psikolojisinde ne kadar “vahşileşebileceklerini” gösterir niteliktedir.

Rumların, Türkleri nasıl işkenceye maruz bırakarak öldürdüklerini çatışma esnasında mücahitlerin duyacağı şekilde anlatılır: “Yukarıdaki siperlerde aşağı kıyıdan habersiz Rum gözleyen mücahide haberler veriyordu: Dokuz Türk’ün sığındığı bir toprak damlı evin içindekilerle birlikte uçurulduğunu, köyden dere yatağına doğru kaçan Türklerin delik deşik edildiğini ballandıra ballandıra anlattı, sonra Limasol’a geçti, elli Türk öldürülmüş yüz ellisi yaralanmıştı orada dedikten sonra Rumca: ‘Selam kahramanlara! Zafer bizimdir!’ sözlü marşı dinletmeye başladı, avaz avaz bağırılıyordu, marşı yarıda kesiverdi ve: ‘Türkler câmilere sığındı, sinemaya doluştu’ dedi birden büyültülebildiğince büyültülmüş makinalı tüfek mermilerinin ıslıklanışı ve patirtisini verdi, patirtiden öte tarrakalardı ve dağdan dağa yankılanıyordu; bunu çığlıklar izledi; ölenlerin can veriş çığlıklarıydı, arkasından: ‘Bu duyduklarınız yıkılan caminizin gürültüsüydü, yıkılışını duydunuz, oradaki Türklerin ölüş çığlıklarını dinlediniz, sinema ise ateşe verildi..’ denildi” (Sepetçioğlu, 2000: 347,348). Uluslararası kanunlarda cami, kilise, havra gibi ibadethaneler savaş için tarafsız bölge kabul

edilmektedir. Bu bölgelere yapılan saldırılar savaş suçu kabul edildiği halde Rumlar camiye sığınan masum Türkleri hiç acımadan katletmişlerdir.

Rumlar tarafından gerçekleştirilen katliamlardan biri de Larnaka'da yaşayan Türklere karşı olmuştur. Tıpkı Atlılar Türk köyünde yapıldığı gibi katliama uğramışlardır. Türklerin yaşadıkları köylere baskın veren Rumlar, masum sivil vatandaşlara karşı saldırı gerçekleştirmiştir. Doktor Fâzıl Küçük Türkiye'den gelen gazeteciye olup bitenleri anlatırken bu vahşetlerin tüm dünyaya duyurulmasını ve unutulmaması için yazılmasını ister. Doktor Fâzıl Küçük, Lefkoşa ve Larnaka'da yapılan vahşetleri gazeteciye şu şekilde anlatır: "Lefkoşa'daki ve Larnaka'daki sürekli saldırıları hesaba katmayacağım, anlatılır gibi değil çünkü; dehşet, dehşet, dehşet yaşandı hep! O yedi yaşındaki gençten yetmişinde, sekseninde neneye kadar vurulanlar mı istersin; bisikletine binmiş gidiyorken keyif için kurşunlananlar mı, üçer beşer topluca çukurlara canlı canlı gömülenleri mi sorarsın, hangisini? Saysam yetmez, az gelir. Sen yazarsan hatırlanacak kardaşım, çünkü bugünkü ölümlerimiz hatırlanmalı unutulmamalıdır. Kıbrıs Türkü azıcık unutkandır rahatı bulunca zorda geçen günlerini unutuverir, bu şimdiki ölümleri yaşamayanlarımız bile unutmamalı, yazmalısın!" (Sepetçioğlu, 2000: 357,358).

Kıbrıslı romanında başkişi Mehmet'in başından şu şekilde bir olay geçer: "Mehmet ve Mustafa Yusuf bir tatil dönüşü Kristovolos ile karşılaşınca kardeşleri Halit'in kafasını yardığı için Mustafa Yusuf: İnsan olsan, kızından faydalanan İngiliz polise dayanarak kardeşimi o hale getirmezdin, dedi. İnsan olsan, Rauf Hasan'ın koyunlarını çalıp Pareskev'deki çetelerinize götürmezdin. Adam olsan, Salih'in dükkânını ateşe vermezdin. Adam..." (Karatay, 2005: 16,17). Bu diyalog yıllarca Türklere komşu olarak yaşayan Rumların bile Enosis istekleri doğrultusunda yakinen tanıdıkları Türklere ne kadar acımasızca davrandıklarını yansıtır.

Rumların, Kıbrıslı Türklere yaptığı yıldırımlara İngiliz yönetimi aldırış etmez. "Mart başında arttırılan yıldırma hareketlerinde mal ve can kayıpları olur. Mehmet'in köyünde üç ev havaya uçtu, Mustafa Yusuf'ların samanlığı yandı. Şevket ile Salih'i alıp götürdüler İngiliz Polisler. Ustaca bir taktikti bu. Uytuyorlar, sonra saldırıyorlar ve suçlu arıyorlardı karşı taraftan. Toplum iktisaden ve moralman zayıflamadaydı gittikçe. Dağılan evler yardım alamazken, Rumlar daha iyisine kavuşuyordu. İngiliz idareciler, Rumlara hizmet ediyorlardı adeta" (Karatay, 2005: 41). Rumlar psikolojik olarak Türkleri çökertmek için her türlü oyunlar oynamıştır. Bu da Kıbrıs Türklerinin can, mal ve namus endişesi içinde moral olarak çökmesine neden olur.

Damaskinos, yakaladığı köylüyü acımadan dipçik ve süngüyle saldırmaya başlar: “Köylünün gözleri, korkudan fırlayacakmış gibi açılır. Sol bacağından kanlar akıyordu. İki eli kana bulanmıştı. Kanlı parmaklarının izleri vardı başlığında. Damaskinos süngüsünü göğsüne dayadı. Adamın başı nemli toprağa sürünüyordu. Kanlı elleriyle süngüyü kavradı. Damaskinos, korkunç bir gürültüyle güldü. ‘Parçalayacağım’ dedi, hırlarcasına. ‘Çocuklarıma acı’ dedi adam” (Karatay, 2005: 128).

Enosis düşünceleriyle örgütlenerek silahlı saldırıya geçen Rumların, Kıbrıs Türklerini çocuk, bebek oluşlarına aldırmaz etmeden katlettiği, binlerce Türk’ü baskı altında evlerini boşaltmaya zorladığı ve binlerce Türk’ün kaybolduğu belgelerde görülmektedir. “Yere serilmiş yatakta, üç kişinin cesedi vardı. Meydanda ise tanınmayacak şekilde şişmiş cesetler üst üsteydi. Kurşuna dizildikten sonra buraya atılmıştı hepsi. Küçük alanda öldürülmüş at ve eşekler de bulunmaktaydı. Evlerin içi kimsesiz ve tencereler kaynamaya hazır ocakların üzerindeydi. Gözleri açık bir bebe yatıyordu ölü anasının göğsünde” (Karatay, 2005: 41).

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında; Rumlar, Türklerin masumluğundan faydalanır. İki tane Rum, Peyker Teyze’nin evine gelerek su ister. Sonrasında yaşanan vahşeti duyan Eleni Naci’yi vaktinden önce doğurur. “Peyker Hanım’ın ölüm haberi, Naciye’nin ilk oğlunun erken doğumuna neden oldu. Anlatıldığına göre, Lefkoşa’daki kız kardeşini ziyarete geldiği bir zamanda, kapı çalınmış, iki Rum delikanlı su istemişlerdi kendisinden. Peyker Hanım, tulumbaya, suya giderken, arkasından ateş açmışlar, evin koridorunda öldürmüşlerdi. Öyle yatmış kalmıştı soğuk taşların üstünde ışıltı ışıltı Peyker Teyze” (Alatlı, 2020: 131). Bu bölümde yazar okurlarına, yaşananların sadece o neslin değil de gelecek nesillerin de hayatına dokunduğunu, bebeğinden yaşlısına bir toplumun tamamının psikolojisini olumsuz yönde nasıl etkilediğini aktarmaktadır.

Geçmiş ile geleceği arasında sıkışıp kalan Eleni Naciye yaşadığı olumsuz olaylardan sonra, Türk düşmanı Glafkos’la evlenir. Eleni daha önce bir Türk’le evlendiğini ve çocuklarının olduğunu gizler. Kocasının balıkçı dükkanındayken bir gün evlatlık verildiği Menas ailesinin şoförü Hristos gelir, Eleni’yi tanır ve orada olanlara şu sözleri söyler: “‘Kırt!’ dedi Hristos. ‘Kırt!’ Eliyle boğazını keser gibi yaptı. ‘Seninkilerin hepsini temizledik! Bir tek Türk piçi bırakmadık Kıbrıs’ta. Senin gibi Türklere orospuluk edenleri de Barnabas’ın çarmihına çiviledik, verdik götlerinden fitili, yaktık! Anladın mı, döner kebab yaptık! Ne Muhammed kurtarabildi ne de Allah!’” (Alatlı, 2020: 229). Bunları duyan Glafkos adeta cinnet geçirerek Eleni’ye saldırır ve Eleni’yi vahşice katleder: “Eleni Naciye’nin daha önce bir Türk’le evlenmiş

ve dört çocuğunun olduğunu öğrenen Glafkos, elindeki bezi fırlatıp bıçağı kapması, insan gözünün algılayamayacağı bir hızda oldu. Eleni kanlar içinde yere yığıldı” (Alatlı, 2020: 230).

Zaman Uyanışı romanında Rumların asıl amaçlarının Enosis olduğuna ve bu konuda zaman kaybetmeden harekete geçmek istediklerine değinilir: “Grivas, karaya çıktığında karşılayanlarla el sıkıştı, hâl hatır sormadan: ‘Cephane indirilsin!’ buyurdu; ‘Tarlalarda, bağlarda, bahçelerde saklı silâhlar çıkartılıp temizlensin, derhal! Dağıtılır dağıtılmaz ateş edilecektir. Hedef, önce İngilizler! Susturulunca Türklere ölüm yağacak... Kıbrıs’ta bir tek Türkü canlı görmek istemiyorum!’” (Sepetçioğlu, 2020: 198).

“1966 Ocağında Rumlar, Girne’de odun kesen yoksul köylülere ateş edip üçünü yaralar. Lefkoşa’da bütün giriş çıkışlar Türklere yasaklanır. Lefkoşa’da ve Larnaka’daki saldırıları saymayacağım, çünkü tek kelimeyle fecî idiler. On yedi yaşındaki gençten yetmişinde, sekseninde neneye kadar vurulan; bisikletine binmiş gidiyor iken kurşunlanan günahsızdan üçer beşer topluca çukurlara canlı canlı gömülen insanlara, hangisini saysam az gelir? Şuracıkta, Lefkoşa’nın hemen dışında, bağırsan duyulur. Kikko Pazarı’nı geziyor iken iki Türk’ü pusuya çektiler, boğuverdiler geçenlerde” (Sepetçioğlu, 2020: 344). Öncelikle Lefkoşa tüm Türklere “arındırılmaya” çalışılmış, ardından da çevre bölgeler ele geçirilmek için çeşitli saldırılar başlanır.

Rumlar, Kıbrıs Türkünün varlığını adadan silmek için elinden gelenleri yapmaya devam eder: “Kıbrıs’ta doğan Türk çocuklarını nüfusa yazmazlar, çünkü vatandaştan saymazlar. Yurt dışına çıksan pasaport vermezler, nüfus cüzdanı hakkını tanımazlar sana. Bir Rum dilediğince Türk öldürmekte serbesttir, yargılanmaz” (Sepetçioğlu, 2020: 342). Akritas Planına bağlı EOKA örgütünün gerçekleştirdiği cinayetlerde öldürülen kişilerin naaşları halen akrabaları tarafından aranmaktadır. EOKA, Kıbrıs’ta bulunamayan kayıpların ve yaşanan bütün kanlı olayların sorumlusu olan bir örgüttür.

Romanda, yapılan katliamların orada bulunmayanlara anlatıldığında yüreklerinin dayanmadığı, vahşetleri öğrendikleri zaman nefeslerinin kesildiği şu şekilde anlatılmaktadır: “Boy boy, irili ufaklı, bebecikten üç beş yaşa, emekleme çağında çocuklar, ağıtları korkunun duvarlarını yıkmış arşa çıkıyordu. Bir çocuk yalvarmasının ıstıraplı feryadını duymamış iseniz anlamanız zordur, öylesi feryatlar idi; on beş yirmi çocuk ağzından çıkıyorken dinlemeyi düşünmek bile nefes daraltır. Dinleyen yoktu, kulak asan yoktu, aldırın yoktu! Eziyorlardı çocukları ve bebekleri, çığnıyorlardı, parçalıyorlardı; süngülerde delik deşik çocuklar, sokak boyu serilmişti” (Sepetçioğlu, 2020: 297).

Rumların bu zulmünden masum hayvanlar bile payını almıştır: “Rum sürüsü kin kusmuğunu hayvanlara yöneltti. Koyun, kuzu, tavuk, güvercin, tavşan, inek, keçi ne gördüyse makinalı tüfek ateşine tuttu. İnsan kanı, hayvan kanı bulaşmış ellerine yüzlerine” (Sepetçioğlu, 2020: 297).

EOKA’cı, Rumlar Lefkoşa’nın Güneyindeki Matyat’ın Türk mahallesine saldırı düzenler. Akritas Planına sadık kalan Rum saldırganlar, soykırım yaparak köyü haritadan silmişlerdir: “Bir tarifsiz canavarlık yaşandı o kısacak anda. Tüfeklerin namlularından tutmuşlar, dipçikleri sandal kürekleri niyetine savuruyorlardı, vurdukları baş patlıyor, omuz kopuyor, göğüs soluksuz kalıyordu. Fıskıran kan, parçalanmış kafatasları, salyalar ölene de öldürene de bulaşıyor. Rum gençleri kanları yedikçe yüzlerine ve salyalar ellerine bulaştıkça, sarhoşlaşıyordu. Öyle bir delirmiş sarhoşlaşma; geçmişte hiçbir zamanda, hiçbir ilkel insanın yaşamadığı bir delirmiş sarhoşluk idi; gelecekte de yaşanacağını kimse ummaz, ancak orada, Matyat Köyü’nün Türk evlerinde yaşanıyordu. Öldürenler Rumlar idi, gençlik çağında öyle bir kan içiciliğe nasıl alışmışlar, alıştırılmışlardı Yârabbi!” (Sepetçioğlu, 2020: 296).

Levendis’in de Andrea’nın da aralarında bulunduğu Rum Polis Bölüğü, Köşklü Çiftlik Kumsal ve Yenişehir’in batı boşluklarını taramak üzere görevlendirilir. Taramak, Levendis’e göre kımıldayan her bölgeye kurşun sıkmaktır. “Andrea taramayı öldürmek yoluyla temizlemek diye düşünür” (Sepetçioğlu,2020:285). Rumlar yaptıkları vahşeti bir miktar masum göstermek için “öldürmek yoluyla temizlemek” olarak nitelendirmişlerdir.

Romanda Rumların yaptığı vahşette rol oynayan din adamlarının aslında görevlerini kötüye kullandıkları ve bu katliamı yapanların ancak “Tanrı kaçkını” olabilecekleri şu cümleler ile anlatılır: “Kazıklı Voyvodalığını bu Makarios’da gördü dünya; din adamlığının katillğe soyunmuşluğuna Rum papazlarında tanık oldu. Din adamı dinindedir, Tanrısındadır: İsa’lı ise İsa’sında, Mûsâ’lı ise Mûsâ’sındadır. Bunlar İsa bilmez, Mûsa bilmez, Muhammed’i tanımaz bir Tanrı kaçkınlarıdır, gözü dönmüş katiller ordusu kurdular; İngilizleri bıraktılar, bize, Türklere döndüler. Hangi birini sayayım bebeğim? Başlangıçta yedi sekiz polis öldü; on yedisi polis, otuz dokuz yaralımız var” (Sepetçioğlu, 2020: 218). Türklere karşı kitlesel soykırım yapmak isteyen din adamı Makarios, milislerini Kıbrıs Türkünün savunmasız kalması için Türk polislerinin üzerine yönlendirir: “Geçtiğimiz ocak ayında Lefkoşa’da da bir Türk polisi vuruldu, adı şehitlerimin arasına yazıldı. Şubatta, bu defa Magosa’da beş Türk polisini yaraladılar. Aralık ayında Baf’ta, Melinda Orman’ında ölüleri bulunan üç Türk...

Tanrım, insanı nasıl bir insan bıçakla, baltayla keser parçalar öyle?” (Sepetçioğlu, 2020: 219).

4.4. Dayanışma Olgusu

Dayanışma kavramı “Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirine karşılıklı bağlanması, tenasüt” (Türkçe Sözlük, 2009: 479) şeklinde tanımlanır. Dayanışma; toplumdaki insanları olumlu yönde etkileyerek birliği, beraberliği ve düzeni sağlamaktır. Dayanışmanın önemli bir değer olduğunu belirten toplumlardan biri de Türk toplumdur. Bugün tarihe bakıldığında Türklerin yapmış olduğu büyük savaşlarda çocuğundan, yaşlısına, yediden yetmişe birlik ruhu ve içsel özgürlük ruhuyla Türk toplumu vatanlarını savunmuşlardır. Böylelikle de “Biz bilinci yaşamın doğasını yansıtır. Kişinin ait olma gereksinimleri bu anlayış içinde karşılanır” (Cüceloğlu, 2005: 50). Birbirleriyle biz bilincinde yani dayanışma içinde olan topluluklar kolay kolay yıkıma uğramamışlardır.

Romanlarda geçen Kıbrıs Türkünün dayanışma olgusu bu kısımda incelenmiştir. Yardımlaşma temasının işlendiği romanlardan ilki *Kıbrıs'ta Vuruşanlar* romanıdır. Eserde Türkiye’den gelen Kızılay yardımlarının öneminden bahsedildiğini Dr. Ayhan’ın konuşmalarından anlaşılmaktadır. Kızılay’dan gelen yardımlarını anlatırken şu sözleri dile getirir: “Bereket Anavatan iki üç gün sonra imdadımıza yetişti. Kızılay’ın ilk gönderdiği kan yardımını alınca bayram yaptık. Daha sonra Kızılay’ın tıbbi yardımları geldikçe de işler düzene girdi. Sonra bu binayı hastane şekline getirip taşındık. Ayrıca yeni Türk Kız Lisesi binasında Kızılay bir İlk Yardım Hastanesi açtı” (Yaşın, 1974: 20). Savaşın vahşice yansımalarından biri olan hastanelerde tıbbi yardım eksikliği nedeniyle birçok Kıbrıs Türkü hayatını kaybeder. Türkiye bu olaya sessiz kalmayarak derhal Kızılay ile birlikte adaya tıbbi malzeme tedarik eder. Bunun yanında tedavileri yapılamayacak olan ağır hastalar uçaklarla Türkiye’ye getirilir: “Kızılay’ın en büyük yardımı; ‘Kızılay uçakları ile ağır yaralıları Türkiye’ye alıp götürmesi. Yoksa halimiz kötü idi. O küçük imkânlarımız ile yaralıların çoğunu kurtaramayacaktık” (Yaşın, 1974: 20).

Girne'den Yol Bağladık romanında, Türkiye’den Kıbrıs Türklerinin yardımına koşan gönüllü komandoların geldiğini ve bu gelenlere takma isim takıldığını görürüz. “Cemil, siz şu ‘Karasakal’ sözünün anlamını anlatınız bana.

Nihat bey:

- Ben bildiğim kadar ile anlatayım, dedi sakın bir sesle. 1964 yıllarında çok az sayıda bile olsalar Kıbrıslı mücahitlere yardım için Türkiye’den gönüllü komandolar gelmişti

adamıza... Bunlardan küçük bir grup Beşparmak dağlarında görevliydi. Birtakım baskınlar yapıyorlar, Rum askerlerine pusu kuruyorlardı. Hepsi sakal bırakmışlardı. Kıbrıslı, Mücahitler bu komandalardan bahsederken. ‘Türkiyeli’ demeyi sakıncalı bulur, ‘Karasakallar şunu yaptı’ ‘Karasakallar bunu yaptı’ diye konuşurlarmış aralarında. Bu deyim gittikçe yaygınlaşmış... Önce Türkiye’den gelen askerlere sonra tüm Türkiyelilere halk arasında ‘Karasakal’ denmeye başlamış...” (Yaşın, 1976: 247,248). Türkiye’nin her zaman Kıbrıs Türklerinin yanında olduğunu, ada ile olan bağımlı hiçbir zaman koparmadığı anlaşılmaktadır.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Değiş romanına bakıldığında dayanışma değerinin, Türk kültüründe önemli bir yeri olan misafirperverlik olgusu üzerinden gösterilir: “Patlamalar Köşklü Çiftlik ile Kumsal çevresindeydi Polisin anlatışına göre; çok şükür ölen yoktu, on dört, on beş kişi yaralanmıştı, yaralılara bakılmıştı. Evi barkı zarar gören, malından mülkünden olanlara komşular evlerini açmışlardı, şimdilik!” (Sepetçioğlu, 2000: 240). Misafirperverliğin, Türk kültüründe ve İslamiyet’te önemli manevi değerlerden biri olduğunu bilen Kıbrıs Türkleri evlerini zor durumda kalan komşularına açarak dayanışma bilincinin en büyük örneğini bizlere gösterir.

Kıbrıslı romanında dayanışma olgusunun Türk kültüründe ve İslamiyet’te önemli değerlerden olan, zorda kalana yardım etme, zekât verme, misafirperverlik gibi değerlerin anlatıldığı görülür.

Hacı Murat “Ticaretle uğraşıyorum. Zekâtım var biraz. Zekâta layık kimse bulamadım kasabada. Fakir çok, ama İslâmî vecibeleri yerine getiren yok. Zekât, İslam’ın temel unsurlarından. Zekât bir lütuf değildir, muhtacın hakkıdır. Vermeyenden fakir zorla alsa hakkıdır. En başta mücahidin hakkıdır, ilim tahsil eden muhtacın hakkıdır. Zekâtımı vermeyi düşünürken en münasip sizleri gördüm. Siz hem tahsil yapıyor hem İslam düşmanlarıyla mücadele veriyorsunuz” (Karatay, 2005: 53). İslam dini fakirlere yardım edilmesini emrettiği için Kıbrıslı Müslümanlar bu olayı bir ibadet şuuruyla yerine getirdikleri görülür.

Kıbrıs’ın milli varoluş mücadelesinde öğrencilerin toplu bir şekilde yapılan haksızlığa ses çıkardığı görülür: “İngiliz Polis şefi, Sedat Süleyman’ın şikâyeti üzerine Halterci Osman ve arkadaşlarını tutuklar bunun üzerine Mehmet kalabalık bir şekilde karakolun önüne giderek hep birlikte; ‘arkadaşlarımızı isteriz!’ bağrışmaları hem artmış hem kızgınlaşmıştı. Gittikçe öfkelenerek kabaran, fırtınalı bir denizin dalgalarının yalçın kayalıklarda çınlaması gibi sesler, duvarlarda yankılanıp parçalandıkça, kalabalığa yeni katılmalar oldukça, ürkmeye başladı Şef. Okul Müdürünü telefonla arayıp bazı şartlarla serbest bıraktı Halterci Osman’la arkadaşlarını” (Karatay,2005:57).

Öğrencilerin tutuklanması üzerine Kıbrıs Türkleri birlik olup öğrencilerin serbest bırakılmalarını sağlarlar. Bu durum Kıbrıs Türklerinde birlik olma ve dayanışma duygusunu perçinler.

Romanın başkışı Mehmet, Salih'in yetimleri için kendi ders kitaplarıyla Mustafa Yusuf'un kileri de satacakken aklına Hacı Murat gelir. Mehmet, roman kişisi Hacı Murat'ın yanına gider. "Mehmet, geliş sebebini anlatınca Hacı Murat'ın yüzü güler. 'Bana bir sevap vesilesi yüklediğiniz için Allah razı olsun sizden,' der. Böyle derken nurlu yüzü daha aydınlanmış, omuzları düzelir gibi olmuştur. 'Yürüyün' dedi ayağa kalkarken. 'Komşusu açken kendisi tok uyuyan bizden değildir, hadisine uymanın zamanı, yürüyün.' Hasretini çektiği bir çağrıya gider gibi gözlerinde sevinçle ve ihtiyar adımlarında bir çeviklikle önde yürüdü. Girdiği dükkânlarda, 'şehid bir mücahidin yavrularına' diyordu" (Karatay, 2005: 62). Din, tarih boyunca insanları etkileyen en önemli manevi durumlardan biridir. Dinin insanları dayanışmaya, bütünleşmeye katkı sağladığını eserde başkışı Mehmet'in yaptıklarıyla hissettirilir.

"Bir sıkıntı girmişti, Ömer Osman'ın içine. Bu gence destek olmanın faydalarına inanıyordu. Ama yardım ettiğini anlarsa, kim kurtaracaktı kendisini. Belki de peşindedir polis, muhakkak peşindedir, diye geçirdi içinden endişesi artarak. Sedirin üzerinde hemen uyuklayan gence bir daha baktı. Kalk, git diyemezdi. İsterse gelsinler, bunca kuşkuda yaşamak yeter dedi çıktı. Etrafta dolaşırken anayoldan ayırmıyordu gözünü" (Karatay, 2005: 108). Ömer Osman evine misafir gelen Mehmet'i Rum polislerden korumak için canını tehlikeye atması da bir çeşit dayanışma örneğidir.

Fazıl Hoca, dayanışma ruhunu ortaya çıkarmak için köyleri dolaşır. "...iri vücutlu ihtiyar, 'Seni bırakmam Fazıl dedi. Bu gece misafirimsin. Bizim evde toplantı yaparız. Bir karara varırız. Herkes duyar, işitir. Bizde gelmeyecek genç, az bulunur. Onlar gelmezse ben gelirim. Böyle çekmeden ölüm daha evla. Büyük oğlumu senin yanına veriyorum. Hangi köye gidersen Seyit Ali yanında olacak. Yarın, Mustafa Arif'in kamyonu şehre gidiyor. Yola kanyonla çıkarsınız. İlk köyde inersiniz'" (Karatay, 2005: 154). Fazıl Hoca, Kıbrıs'ın bağımsızlığını sağlamak için köylere giderek TMT'ye mücahit toplamaktadır. Bu süreçte evlerini Fazıl Hoca'ya açan köylülerin ne kadar misafirperver ve vatanperver olduğu görülür.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında Kıbrıslı Türklerin, Rum kızı olan Eleni Naciye'ye yardım etmesine değinilir. "Eleni'nin çeşme başında gördüğü kızlardan biri, bir gün bir torba uzattı eline. Parakalo! dedi. Eleni torbayı yokladığında, köselenin sertliğini, şeklini hissetti, 'Efkaristos!' dedi, kıza sevinçle, 'Efkaristos!'" (Alatlı, 2020: 91).

Kıbrıslı Mücahitlerin bağımsızlık mücadelesi verdiği günlerde TMT üyesi olan Arif'in kardeşi Ali çatışmalarda yaralanır. Gece geç saatlerde Ali'nin yarasını kontrol etmeye TMT'nin üyesi olan bir doktor gelir: "Gelen, Türk Mukavemet Teşkilatı'nın ileri gelenlerindendi, doktordu, Ali'nin yarasına bakmaya gelmişti. O gece orada sabahladı, sokağa çıkma yasağının bitiminde, erkenden gitti ertesi gün" (Alatlı, 2020: 131).

Zaman Uyanışı romanında, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Rumların yapmış olduğu zulümlerde yaralılara, hastalara, evleri zarar görüp dışarıda kalanlara Kıbrıs Türkünün yaptığı dayanışma örneği insanları etkiler.

"Doktor Behiç Bey, otomobilinin gidebileceği her köye gider, hasta bakarmış. Yoksul köylüden para almazmış; ilâcını, eğer yanında ilâç yoksa ilâcının parasını cebinden verirmiş, para vermeye çalışanlardan da almazmış: 'Ben ilaçların parasını Doktor Hafız Lokman Hekim'den çıkartırım.' der, dönermiş" (Sepetçioğlu, 2020: 65).

4.5. Göç

Çalışmanın bu kısmında Kıbrıs Türklerinin tarihinde önemli bir yeri olan göç teması üzerinde durulur. Tarihe bakıldığında savaşlar, siyasi ve toplumsal olaylar, hastalıklar gibi birçok nedenden ötürü büyük göçler meydana gelmiştir. Tarih boyunca göç alıp ve göç veren ada olan, Kıbrıs'ta göçler; sosyal, siyasal, ekonomik ve toplumsal nedenlerle karşımıza çıkar. Adaya 1571'de sürgün yoluyla zorunlu olarak göç ettirilen Kıbrıs Türkleri, I. Dünya Savaşı'ndan sonra, çeşitli dönemlerde farklı etmenlere bağlı olarak gelişen göç süreçleri yaşarlar. 1974'e kadar adada varoluş mücadelesini sürdüren Kıbrıs Türkleri, üç ayrı dönemde zorunlu iç göçler yaşamışlar, büyük ölçüde eğitim, üretim ve ekonomik yaşantının etkisiyle de dış göçlere başvurmuşlardır (Aylanç, 2011: 5). Savaşın olduğu bir ortamda zorunlu olarak göç eden insanlar hem kendilerinin hem sevdiklerinin hayatlarını kaybetme endişesindedirler. O halde göç, tehdit ve saldırılardan uzak olma, sevdikleriyle beraber hayatını devam ettirebilme anlamı da taşıyabilir.

Kıbrıs'taki göç unsurunun temeline bakıldığında Rumların, Türklere karşı vahşice yaptıkları yıldırma politikası yatar. Bu politikayla birlikte, EOKA terör örgütü, cinayetler ile Türkleri vatanlarından göç ettirmeye çalışır. 1958 yıllarında ortaya çıkan bu yıldırma siyaseti, 23 Aralık 1963 yıllarında daha da dozunu arttırarak 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı'na kadar devam eder. Yunanlılar ve Rumlar, yapılan göç politikasında, bölgedeki Kıbrıslı Türklere çeşitli işkence ve baskılar uygulayarak; Türkleri adadan zorla göç ettirirler. Türkler adanın güneyindeki topraklarını satarak

veya terk ederek İngiltere, Türkiye, Avustralya gibi Türklerin yoğun olduğu ülkelere göç ederler. Türklerin yerlerine de Yunanistan ve diğer ülkelerden getirilen Rumlar yerleştirilerek, Kıbrıs'ın asıl sahibinin Rumlar olduğu kanıtlanmak istenir.

Özker Yaşın, *Kıbrıs'ta Vuruşanlar* romanında Rumların yıldırma politikası karşısında insanlık dışı olaylara maruz kalıp göç etmeye zorlanan Kıbrıs Türklerinin zorlu süreçlerini anlatır. Bu romanın oluşturduğu kurgu Kıbrıs'ta gerçekten yaşanmış olaylardan alınmasının yanı sıra bir bölümü de kurmacadır. Esere bakıldığında Yaşın, yurt dışına göçlerin sebeplerini işlerken aynı zamanda göç yerine Kıbrıs'ta kalıp yaşanan olayları ele alır. 1963 yılında Kıbrıs'ta yaşanan Kanlı Olaylar nedeniyle İngiltere'ye göç edenlerden eserde bahsedilir.

Romanda İngiliz vatandaşı olan Miss Alice adada binlerce İngiliz ailesinin yaşadığını 1963 Kanlı Olayları nedeniyle Kıbrıs'tan göç ettiklerini anlatır. "Miss Alice, Dr. Ayhan'a iki ay öncesine kadar binlerce İngiliz ailesinin varlığından bahseder. Küçümsenmeyecek sayıda Amerikan aileleri de vardır. Bunların fazlası dostlarımdı. Kanlı Olaylar başlayınca bu aileler adadan ayrıldılar" (Yaşın, 1974: 36). Kıbrıs'taki yaşanan olaylar sonrasında sadece Türkler değil diğer milletler de adadan göç etmek zorunda kalırlar.

Kıbrıs Türklerinin eğitim almak amacıyla da adadan göç ettikleri eserde anlatılır. Bunlardan biri Şadi amcanın oğlu Mustafa'dır. Türkiye'ye tıp eğitimi almak için gider. "Şadi amca, Babamın en yakın en candan arkadaşıydı. Mustafa isimli benden üç yaş büyük bir oğlu vardı. İstanbul'daydı Mustafa. Tıbbiyenin son sınıfında okuyordu" (Yaşın,1974:53). Şadi amcanın oğlu Mustafa gibi birçok Kıbrıslı Türk'ün eğitim almak için adadan göç ettiği bilinir.

Kıbrıs'ta Türkler 1958 yıllarında meydana gelen Türk-Rum çatışmalarında olduğu gibi, 1963 yılındaki Kanlı Olayların başlamasıyla can güvenliklerini sağlamak için, Türklerin yaşadığı yoğun nüfuslu bölgelere kaçarlar. 1963 olayları Türkleri Kıbrıs Adası'nda zorunlu bir iç göçe mahkûm bırakır. Kanlı olayların vahşeti üzerine Birleşmiş Milletlerin askerleri adaya gelerek oluşturulan Yeşilhat'la birlikte Kıbrıs Adası ikiye bölünür. Böylelikle Türkler ve Rumlar ayrıışmışlar, Kıbrıs Türkleri de kendilerini en güvenli buldukları bölgelere göç etmek için yola çıkmışlardır.

21 Aralık 1963 Kanlı Olaylarında Türklerde panik hat safhadadır. Küçük Kaymaklı'ya yapılan baskınlarda Türkler evlerinden alınarak Lefkoşa'nın Rum kesimine esir olarak götürülürler. Türkiye'nin yaşanan olaylara kayıtsız kalamayarak Kıbrıs Adası üzerinde ihtar uçuşları yapması sonucunda Rumlar, Türk esirleri serbest bırakırlar. Güvenli bölgeye geçen bu esirler, Lefkoşa'da göçmen statüsünde

yaşantılarını idame ettirmeye çalışır. Bu olaylardan etkilenenlerden biri de Şadi amcanın evine yerleşen Hemşire Sevgi ve ailesidir: “Şadi amcadan, Sevgi’nin başına gelenleri dinledim. Kız yakayı ucuz kurtardı. Bunların evleri Küçük Kaymaklı ilkokulu yanında. Belediye evlerinde oturuyorlarmış. 24 Aralık Salı gecesi karısı ve iki çocuğuyla geldi Mahmut. Evleri kurşun yağmuruna tutulunca Lefkoşa’ya kaçmışlar. Kazasız belâsız geldiler bizim eve kadar” (Yaşın, 1974: 57). 1963 Kanlı Olayları başlamasıyla birlikte en fazla göç alan bölgenin Lefkoşa olduğu eserde defalarca belirtilir.

Özker Yaşın’ın *Girne’den Yol Bağladık* romanı, *Kıbrıs’ta Vuruşanlar* romanında olduğu gibi göç temasına yer verir. Romanda 1963 Kanlı Olayları sonucu topraklarından on bir yıl boyunca ayrı kalan Kıbrıs Türklerinin, 1974 sonrasında Kuzey Türk bölgesine göç ettirilme hikayesi anlatılır. Yazar romanda ekonomik sebeplerden dolayı Kıbrıs Türklerinin yurt dışı göçlerinden de söz eder. Artan Rum saldırıları ve tahrikleri karşısında Rum katliamından kurtulmak amacı ile kendilerini tehlikede gören birçok Türk köylüsü, eşyalarını, evlerini ve hayvanlarını bırakarak gece karanlığında civar köy ve kasabalara sığınmaya başlarlar. Nitekim Litrankomi Türkleri, Ayantroniko’ya; Ayototrolular, Galatya’ya (Mehmetçik Türk köyüne); Gilanemoslular, Bladanisyo’ya; Piperisteronalılar, Marata’ya; Arnayililer çeşitli köylere, Lefkonuk Türkleri Ipsillat’a (Sütlüce); Lakadamy, Deftera, Somolof civarındaki Türkler de Mora (Meriç) ve Lefkoşa’ya göç etmişlerdir. Aynı şekilde Baf ve Limasol kazalarında da göçler başlamıştır (Serter, 2008: 102). Türklerin göç ettirildikleri bölgelerde şartların elverişsiz olması, İngiltere’ye göç sayısını artırır. Bu süreçte Kıbrıs Türkleri, yıldırma politikaları sonucunda topraklarını Rumlara satarak Avustralya, İngiltere ve Kanada gibi ülkelere göç ederler. Rumlar, Türklerin Kıbrıs’tan göç etmelerini sağlamak için kendi seyahat acentelerinde çok ucuza bilet verirler. Kıbrıs’tan göç edecek Türklerin pasaportlarını Rum memurlar özel olarak ilgilenip kolay şekilde gitmelerini sağlarlar.

Romanda başkişi Oktay ve ailesi Peristerona’da yaşarken 1963 Kanlı Olayların başlamasıyla Lefkoşa’ya göç eder: “Oktay Peristerona göçmeni idi. Köyden kaçtıklarında on üç yaşına henüz basmıştı. Aradan on yıl geçmesine rağmen Peristerona’da yaşadıkları tehlikeli günleri ve sonunda Lefkoşa’ya göç edişlerini bütün ayrıntılarıyla hatırlıyordu” (Yaşın, 1976: 10). Oktay’ın annesi eşinin ölmesiyle Lefkoşa’da ekonomik sıkıntı yaşar. Oğlu Oktay ile birlikte kardeşi Cemil’in yanına İngiltere’ye gitmek ister. Oktay’ın annesi Melek Hanım kocasının ölümünden bir süre sonra, 1964 yılındakinden daha büyük bir göç için hazırlığa girer. “1964’de köylerinden kendi isteklerinin dışında göç ettirilmişlerdi. Şimdi ise Kıbrıs’tan, İngiltere’ye kendi isteği ile göç edecekti” (Yaşın, 1976: 52). Rumlar, Peristerona’daki

arazilerine göç etmeden önce çok yüksek fiyatlar verince Melek Hanım satma taraftarı bir tutum sergiler. Oktay da bu duruma karşı çıkararak satılmasını engeller. Oktay ekonomik sıkıntılar nedeniyle vatanını bırakmayı kendine yediremez, adada tek başına kalmayı tercih eder.

Eserde ekonomik sebeplerle adadan göçenlerden biri de Oktay'ın dayısı Cemil'dir. "Oktay'ın Londra'da ve Türkiye'de iki dayısı vardır. Türkiye'deki dayısı 1946 yılında İstanbul'a okumak için gider. Orada da bir yolunu bulup Türk uyruğuna geçmiş, okuduğu Hukuk Fakültesinde bir sınıf arkadaşı ile de evlenmiştir. Küçük dayısı Cemil, Oktay doğduktan sonra Londra'ya göç eder. Cemil Lefkoşa'daki İngiliz Okulunu bitirince bir süre işsiz dolaşır. Süveyş krizi patlayınca Kıbrıs'tan, İngilizlerin büyük işçi isteği oluşur. Cemil önce işçi yazılarak Süveyş'e gitmiş, iki yıl kadar da Afrika'da kalmıştır. Sonra biriktirdiği para ile İngiltere'ye geçmiştir!" (Yaşın, 1976: 50). İngiliz Kolejinde mezun olan Cemil uzun süre işsiz kalınca işçi olarak Süveyş'e gider. Orada kazandığı parayla İngiltere'ye geçen Cemil ticarete atılarak başarılı bir iş adamı olur.

"Ali, başkışı Oktay'ın babası ölmeden önce oturdukları evde komşularıdır. Küçük Kaymaklı'dan, Lefkoşa'ya göçmen gelmişlerdir. İngiliz üs bölgesinde memur olarak çalışıyordu. Ailece dostluk kurmuşlardı. Rahmetli babası ile konuşurken:

-Sen yine Tanrı'ya dua et Ömer Efendi, derdi Ali. Peristerona'dan biraz eşya kurtarıp Lefkoşa'ya gelebildin. Biz Küçük Kaymaklı'dan üstümüzdeki eşya ile kaçtık. Ovaların içinden Hamitköy'e gidene kadar neler çektik, ne ölüm tehlikeleri atlattık" (Yaşın, 1976: 20). Adada iç göçler yaşanırken Türklerin güvenli bölgelere geçene kadar çok sıkıntılar çektiği romanda anlatılır. Türklerin güvenli bölge olan Lefkoşa'ya gelmeleriyle birlikte büyük sıkıntılar yaşanır. Özellikle barınma ihtiyacı, yeme-içme gibi sıkıntıların yaşandığı görülür. "Lefkoşa'nın Türk bölgesi özellikle son dört beş yıl içinde bir âlem olmuştur. Bir arsa spekülasyonudur gidiyordu. 21 Aralık 1963 Kanlı Olayları başlayıp sağdan soldan gelen binlerce göçmen Lefkoşa'yı doldurunca büyük bir ev sıkıntısı başlamıştı şehirde" (Yaşın,1976:41). Türklerin topraklarını Rumlara satması yasaklanmasına rağmen, barınma sıkıntısının artmasıyla çeşitli yöntemlerle yasalara uydurarak topraklarını Rumlara satan Türkler, İngiltere'ye, Avustralya'ya, Kanada'ya göç eder. "Kıbrıs Türk Yönetimi Rumlara mal satmayı yasaklar. Rumlara mal satan Türkler hapis veya para cezalarına çarptırılır. Bu yasaklama ne yazık ki gerektiği şekilde etkili olmaz. Son zamanlarda birtakım aracılar türemiştir. Aracılar satış işlemlerini çeşitli oyunlarla yasalara uydururlar, böylelikle Türk toprakları Rumlara

satılır ve birçok Türk ailesi İngiltere'ye, Avustralya'ya, Kanada'ya göç eder” (Yaşın, 1976: 52).

Eserde Cemil dayı göç hikayesini şöyle anlatır. “Bir hemşire ile işi uydurduk. Türk uyruğuna girmek için dilekçe yazdım. Kabul etmediler. Kısa bir süre önce Demokrat Parti Hükümeti Kıbrıs Türklerini Türk uyruğuna geçirmemek kararı almıştı. Sözde bu karar ile Kıbrıslı Türklerinin Türkiye'ye gidip yerleşmesini önleyecekler, adanın Türk nüfusunun azalmamasını sağlayacaklardı. Bu silâh ters tepti. Türkiye bu engellemeyi çıkarınca Kıbrıs Türkleri İngiltere'ye, Avustralya'ya, daha sonraları da Kanada'ya göç etmeye başladı... Benim İngiltere'ye gittiğim 1953 yılında beş bin Kıbrıslı Türk yoktu Londra'da. Bugün kırk bin Türk var. Bütün bu büyük göçler son yirmi beş yıl içinde oldu. Özellikle 1960 yılında ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilân edildiği günlerde binlerce Kıbrıslı Türk geldi İngiltere'ye” (Yaşın, 1976: 181). Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte adada Türkler için işsizlik hat safhaya ulaşır. Böylelikle Türkler tekrar göç hareketine başlar. Başta Avustralya ve İngiltere olmak üzere diğer ülkelere göç etmişlerdir.

Vatan hasreti çeken Kıbrıs Türkleri 1974 yıllarından sonra İngiltere'den, Avustralya'dan, Kanada'dan adaya geri gitmek isterler. Öncesinde düzenlerini bozmak istemeyen Türkler Kıbrıs'a gelerek ekonomik keşif yaparlar. Bu keşifleri yapanlardan biri de İngiltere'de yaşayan Oktay'ın dayısı Cemil'dir. Başarılı iş insanı olan Cemil Kıbrıs'ta yapılacak işleri araştırmaya koyulur. Cemil'in yanında yaşayan kardeşi Melek Hanım'da vatan hasreti çekmektedir. Birlikte adaya geri dönüş planı yaparlar.

Romanda, İngiltere'ye göç edenlerin geri dönüşlerine tanık olunduğu olaylardan biri de 1960 yıllarında Londra'ya göç eden Peristeronalı Zekiye Hanım ile kocasıdır. 1974 sonrasında Kıbrıs'a döndüklerinde Londra'da yaptıkları gibi bar açmışlardır. Köyleri Peristerona Rum sınır hattında kalınca büyük üzüntü duysalar da Kıbrıs'a döndüklerinde Türk bayrağının dalgalandığı topraklarda kendi vatandaşlarıyla yaşadıkları için çok mutlu olurlar.

Kıbrıslı Kâzım adlı romanda özellikle Avustralya'ya ve Türkiye'ye yapılan göçler üzerinde durulmaktadır. Eserin başkişisi Kâzım, çocukluğunda Kıbrıs'tan İstanbul'a göç eden ailenin bir oğludur. Üniversiteyi Türkiye'de okuduktan sonra Kıbrıs'a geri döner. Eser, 1974 Barış Harekâtı öncesi Kâzım'ın havaalanında mücahitlikten öğrencisi olan Ahmet ile karşılaşmasıyla başlar. Kâzım eserde karşımıza mücahitlikten sonra milletvekili olarak çıkar. Dürüstlüğü nedeniyle seçimlere bağımsız aday olarak girince kaybeder. Kaybetmenin üzüntüsüyle annesinin yanına İstanbul'a geri döner. Bu süreçte Yeşil Hat bölgesinde mücahitlik yapan öğrencisi Ahmet'i görür. İşsizlik nedeniyle

Avustralya'ya göç etmiş olan Ahmet daha önce Avustralya'ya göç etmiş olan Feriha ile evlenmiştir: “Ahmet, Kâzım Bey'e Kıbrıs'tan taşındığını şu sözlerle anlatır. ‘Ben 1971 yılında Avustralya'ya göç ettim. Orada ağabeyim vardı. Davetiye gönderip arattı beni. Kıbrıs'ta işsizdim. İyice bunalmıştım. Gidip yerleştim. Feriha ile Melburun'da evlendik. Kendisi bizim köylümüzdür. Ailesiyle yıllar önce göç etmişler Kıbrıs'tan. Kızımız Avustralya'da doğdu” (Yaşın, 1978: 10). Karı-koca birlikte çalışarak kazançlarının iyi olduğunu söyleyen Ahmet, Kıbrıslı Türklerin yabancı dil bilmediklerini ve kültür şoku yaşadıklarını da dile getirir. “Ahmet'in anlattığına göre, Avustralya'da çok Türk vardır. Son yıllarda da Türkiye'den çok göçmen gelmiş, Kıbrıslı Türklerle, Türkiye'den gelen göçmenlerin aralarındaki ayrılık, Türkiyelilerin çoğunun yabancı dil bilmeyişleri imiş” (Yaşın, 1978: 12).

Kâzım Bey Kıbrıs'ta sanatçıya saygı olmadığı gibi sanata da saygı olmadığı için birbirlerini çekiştirdiklerini söyler. Sanatçıların adadan göç etme nedeni olarak eserde bu durum öne sürülmektedir. “Niye çekemeyiz birbirimizi? Niye içimizdeki sanatçıları hor görür, kaçıırız memleketten? Bakıyorum da sanatın hangi dalında olursa olsun aramızdan biri çıkıp sivrilme olanağı buldu mu, başka bir ülkeye göç ediyor...” (Yaşın, 1978: 20). Ayrıca sanatçılar kendilerini geliştirmek ve hayat standartlarını yükseltmek için de başka ülkelere göç etmişlerdir.

Kâzım'ın kız kardeşi dayısının oğlu Yaşar'la evlenir. Yaşar eserde göçe maruz kalmış bir aile oğlu olarak tanıtılır: “Yaşar hem eniştem hem yeğenimdir. Dayımın oğlu. Babası 1925 yıllarında Kıbrıs'tan göç etmiş Türkiye'ye. Okuyup ilkokul öğretmeni olmuş. Çalıştığı okulda bir bayan öğretmenle evlenmişler. 1960 yılına kadar hayatları Anadolu'nun çeşitli il ve ilçelerinde geçmiş” (Yaşın, 1978: 51).

Özker Yaşın, romanda başkişi Kâzım üzerinden yurt dışına göç eden Kıbrıslı Türklerin olaylarını anlatır. “Türklük” bilinci yaratmaya çalışan Yaşın Kıbrıs'ta savaş buhranları, ekonomik sıkıntılar, geri kalmışlık, adaletsizlik olmasına rağmen Kıbrıs Türklerinin vatanlarına geri dönüp yaşamalarını Kâzım üzerinden anlatır.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Değiş romanında göç teması Rauf Denктаş üzerinden anlatılmıştır. Türkiye'ye ve İngiltere'ye eğitim için göç eden Kıbrıslı Türkler romanda yansıtılır.

Türkiye'ye okumak için giden Rauf'un yabancılık çekmediği sanki baba evine gelmiş gibi hissettiği eserde anlatılır: “Okuduğu okul, İstanbul'un göbeğinden bir hayli uzak bir yerdeydi, Boğaziçi'nde, Arnavutköy'ündeydi. Sınıfdışları derli toplu çocuklardı; çoğu arkadaş canlısıydı, olmayanlar da düşman davranışında görünmediler, hiç görünmediler; Rauf'a aykırı görüneni olmadı. Rauf da kimseyi yadırgamadı. Sanki

Kıbrıs'ta doğup yaşamamış, yüzyıllardır İstanbul'un buracığında yaşamışçasına benimsemişti" (Sepetçioğlu, 2000: 64). Türkiye'ye eğitim için göç edenlerin Kıbrıs'a geri dönmeyip, Türkiye'de evlendikleri, iş bulup çalıştıkları görülür. Anavatan Türkiye, Kıbrıs Türkleri için iyi bir eğitim ile birlikte iş fırsatı ve evlenip yerleşecekleri güzel bir mekân olarak karşımıza çıkar. Eğitim için yapılan geçici göçlerden birini de Rauf Denктаş İngiltere'ye hukuk eğitimini almak için yapar: "Rauf belgeleri, gerekli yazıları hazırlayıp dosyalayınca kadar İngiltere'ye hareket edecekleri gün de belirlenir. Magosa'dan gemiye binecekler, Mısırda Port Said Limanına uğrayıp doğruca Londra'ya varacaklardı" (Sepetçioğlu, 2000: 164). Ama bu göç sadece eğitim maksatlı olduğu için Rauf Denктаş eğitim süresini tamamladıktan sonra Kıbrıs'a geri döner.

Kıbrıslı romanına bakıldığında adada yaşayan Kıbrıs Türklerinin öğrenimleri için Türkiye'ye gittiği görülür: "Mehmet'le, Muharrem Orhan okumak için Türkiye'ye giderken yolculuk esnasında hoş bir kardeşlik örneği ile karşılaşır. 'Nereden gelip nereye gidiyorsunuz,' diye başladı. 'Ben Eğretli'denim. Adım Osman, Emirdağ'a kadar gideceğim.' Muharrem Orhan verdi cevabı.

-Kıbrıslıyız. Ankara'ya gidiyoruz.

Birden heyecanlanmıştı genç adam.

-Ooo gardaşlar. Hoş geldiniz, safalar getirdiniz! Demek Gıbrıslısınız! Gelin bi öpeyim sizi" (Karatay, 2005: 78). Türkiye'ye göç eden Kıbrıs Türklerinin yabancılık çekmeyip çok çabuk benimsedikleri eserde anlatılır.

Adada kendi yaşamlarında gelecek kaygısı taşıyan Türkler, ekonomi yönünden fırsatlar sunan Türkiye'ye gitmek isterler. Bu Türklerden biri de Yavuz'un ailesidir: "Kıbrıs'ın Bodemya köyünde doğmuş olan Yavuz'un altı yaşına kadar zamanı Türk ve Rum çocuklarıyla oyun oynayarak geçer. Baba-ana, birikmiş paralarından bahsederlerdi zaman zaman. Baba küçük bir arazi almayı tasarlıyordu. Anne, olmaz, diyordu. İstanbul'a gidelim. Buranın tatsızlığı git git artıyor. İstanbul'a gidelim" (Karatay, 2005: 112). Kıbrıs Türklerinin İstanbul'u bir kurtuluş olarak görmeleri eserin farklı bölümlerinde yer almaktadır.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında göç temasına kısmi olarak değinilmiştir. 1571 tarihinde Anadolu'dan adaya yerleştirilen Türkler zor şartlara rağmen adayı vatanları olarak kabul ederler. Osmanlı yönetimi Kıbrıs'ta yaşayan diğer halklara dini hassasiyet başta olmak üzere tam bir özgürlük ortamı tanır. Aynı zamanda Türk-İslam aile yapısını Kıbrıs'ta yayan Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ın önemli bir konumda olduğunu dile getirerek sistematik olarak sevk/iskân çalışmaları yapar. Tarihsel süreçte Kıbrıs Türklerinin etnik kökeni hep tartışmaya açık olmuştur. Söz konusu tartışma üzerine

birçok araştırma yapılarak, Kıbrıs Türklerinin etnik kökenlerinin Anadolu'daki Türk kimliğine dayandığı belgelerle açıklanmıştır. Fakat eserde Halo Dayı aslının Rumelili olduğunu Turgut öğretmene söyler. “‘Rumeli mi? Ben Kıbrıslılar Karamanlıdır sanırdım.’ ‘Hem öyledir hem de öyledir. Rumeli’den de göç oldu buraya’” (Alatlı, 2020: 107). Osmanlı Devleti, İtalyanlarla savaşırken bir yanda da Balkan devletleriyle savaşa girmiştir. Balkan Harbi'nde Osmanlı mağlup olunca Rumeli topraklarını kaybeder. Bu savaş sonucunda Rumeli'den Kıbrıs'a göçler yaşanır.

Zaman Uyanışı romanında eğitim ve ekonomik nedenlerden dolayı göç eden Kıbrıs Türklerine yer verilir. Kıbrıs'ta yaşanan ekonomik nedenler, çatışmalar, vahşet, işsizlik, Rumların yaptığı yıldırma politikaları, ambargolar, Türklerin ekonomik açıdan refaha ermelerini engeller. Kıbrıslı Türklerin savaş ve ekonomik buhranlar nedeniyle yurt dışına göç ettikleri bilinir. Bunlardan biri de roman kişisi Hikmet'tir: “Hikmet, Hocasına ben Vadili'de okudum, dedi. Ortaokulu bitirince babam geçim darlığı yüzünden Londra'ya çalışmaya gittiydi birçoğunun babası gibi” (Sepetçioğlu, 2020: 244).

İngilizlerin Kıbrıs'a gelmesiyle adada yaşam Türkler için zulme dönüşür: “İngiliz geldikten sonra Kıbrıs'tan giden gideneydi. Şu anda hekim çıkan ortanca oğlu Ali evlenip İstanbul'da, küçüğü Ömer'de daha okuyacağım sözüyle yine İstanbul'da kalmış, yerleşmiş anlayacağına göre, kendi ailesinden iki kişi var idi sâdece; ki kalabalık aileler halinde göçen Kıbrıslı Türk, gemi gemi Anayurda taşınmıştı” (Sepetçioğlu, 2020: 28). Romanda, Küçüklerin Fâzıl'ın Türkiye'ye eğitimi için geçici olarak göç ettiği bildirilir. “Küçüklerin Fâzıl İstanbul'a hekimlik tahsili için gidecek” (Sepetçioğlu, 2020: 89).

4.6. Kıbrıs Türkünün Millî Mücadele Savaşı/Çatışmalar

Savaşlar insanlık tarihinde büyük değişimlere yıkımlara neden olmuştur. İnsanlar ilkel zamanda küçük çaplı aletlerin yapımıyla avcı toplayıcı bir hayat sürmüşler daha sonrasında da yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte, saldırılara karşı kendilerini korumak ve büyük topraklar elde etmek için birtakım savaşlar yaşamışlardır. Savaş bir toplumun bir başka topluma fiziksel güçle kendi iradesini kabul ettirmeye çalışan düello sahnesidir. Clausewitz savaşı, düşmana irademizi kabule zorlamak için bir kuvvet kullanma eylemi (Clausewitz, 1999: 20). Olarak tanımlar.

Yüzyıllar boyunca Osmanlı himayesi altında Türklerin yaşadığı bir yer olan ada hem güvenlik hem de içinde yaşayan ırkdaşlarından dolayı Türkiye için önemi büyüktür. Kıbrıs Adası'nın bulunduğu konum itibarıyla yüz yıllardır siyasi mücadelenin içinde olması, tarihsel süreç içinde Türkler, Rumlar, İngilizler arasında geçen

çatışmalara sahne olur. İngilizler adaya huzur getireceğini iddia ederek Kıbrıs Adası'nı sömürmek istemiştir: "İngiliz yönetiminin adada uyguladığı politikalar adaya huzur getirmemiş, aksine Rumların isyanına, Türklerin ise isyan etmedikleri halde Rumlarla birlikte cezalandırılması sonucunda iki toplumda da milliyetçilik düşüncesinin radikalleşme yoluna girmesine neden olmuştur" (Debeş, 1993: 23,34). Kıbrıs'ta yaşayan Rumların Enosis istekleri yani Megali İdea kurma düşünceleri ada içerisinde çatışmaların başlamasına sebep olur. Rumlar yakın tarihte çatışmalarını şiddetlendirerek kıyımlara başlar. Bu vahşetlerin durması için İngilizlerle konuşan Türk Hükümetinin yetkilileri istediği desteği bulamaz. Rumlar, EOKA adında bir Rum çetesi kurarak 1963 yılından 1974 yılına kadar Kıbrıs Adası'ndaki Türk köylerinde kıyımlara başlar. Adada Türklerin izlerini silmek için kitlesel soykırım yaparlar.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında savaş olgusu tema olarak yer almaktadır. Halil, Şinasi ve Orhan savaşı aktif yaşayan kişilerdir. Romana bakıldığında savaşın ilerleyişiyle birlikte oluşan yıpranmalar ele alınır. Romanda savaş esnasında birçok Kıbrıs Türkünün öldüğü dile getirilmektedir. Halil Öğretmen'in hastanedeyken, "20 Aralık'tan beri ilk defa Lefkoşa'ya geliyordum" (Yaşın, 1974, 17). Sözleri okuyucuyu romanın başlangıç tarihine götürür. "Demek ki Halil Öğretmen'in Lefkoşa'ya 20 Aralık'tan sonra gitmesi mümkün olmamıştır. Tüm bunlara bakıldığında, romanda 21 Aralık 1963 yılında başlayan kanlı olayların esas alındığı açıktır" (Büyükkada, 2012: 66).

Roman kişileri Orhan ve Şinasi, hastaneye Halil Öğretmeni ziyarete geldiklerinde Tuncer'in şehit olduğunun haberini verirler. Başkışı Halil; Tuncer, Orhan ve Şinasi ile hasrete gidişini hatırlar. "Teşkilatın sözlüğünde 'hasrete gitmek' 'eğitime gitmek' demektir. Hasrette her çeşit silâh kullanmayı, savaş tekniğini öğretmişlerdi bize. Biz yalnız 'mücahit' olarak değil 'eğitimci' olarak da yetiştirilmiştik. O derece ciddi çalışmalar da bize hep bir oyun gibi gelmişti. Ama istenen her şeyi öğrenmiştik. Özellikle benim ve Şinasi'nin nişancılığı kampta şöhret yapmıştı" (Yaşın, 1974: 30).

Halil Öğretmen hastaneden çıktığında Rumların gerçekleştirdiği baskın gecesini hatırlar. Kıbrıs Türklerinin savunmasız ve silahsız olmaları, kadın ve çocukların bağrıışları kulaklarında çınlar. Kendisinin zorlu mücadelede nasıl çaresiz kaldığını şu şekilde anlatır: "Silâhın patladığı tarafa beş altı kurşun daha sıktım. Salih durmadan ateş ediyordu. Ateşi kesmesini söyledim. Bir dakika kadar sessiz bekledik. Ramazan'ın inleyişi duyuluyordu. Demek ölmemişti" (Yaşın, 1974: 7). "Tabancamı çıkarıp sürünerek yaklaştım. Rum polisler arabaların içinde üst üste yatıyorlardı. Ön arabadakilerin hepsi ölmüştü. Diğer arabada bir kıpırdama hissedince yere kapaklandım. Bir kurşun az ötemden geçti. Bir çiftenin arka arkaya patladığını duydum. Hasan sağ

kalan Rum'u vurmüştü. Başıımı doğrultup arka arabanın içine üç kurşun da ben sıktım” (Yaşın, 1974: 7). Yazar, savaşı acımasızlığını vurgulamak için askeri boyutta sıcak savaş sahnelerini okuyucuya anlatır.

Arpalık olaylarında, iki yüz elli kişilik Rum askerleri Lefkoşa'ya bağı Arpalık köyüne baskın yaparlar. Kıbrıslı Türk köylüleri gözü dönmüş Rumların katliamını önlemek için elinden gelenleri yaparak direnirler. Arpalık köyünde geçen olaylar Halil Öğretmen'in mücahitlikten arkadaşı Şınası tarafından anlatılır: “Şadi amca Arpalık'ta çatışma olduğunu anlatırken şöyle der. Bizimkilerde de av tüfeğı varmış. Cevap vermişler ateşe. Bir Rum polisi de tepelemişler. Silâh sesleri duyulunca diğerk Türk köylüleri de gelmiş yol kenarına. Rum polisler kaçmış. ‘Bilirim bu herifleri. Sıkıyı görünce kaçarlar.’ ‘Evet. Sıkıyı görünce kaçmışlar. Sonra da yedi sülâlerini toplayıp gelmişler. Bir saat geçmiş geçmemiş yüzlerce araba sarmış Arpalık köyünü. Arabalarda beş yüzden fazla Rum. Ellerindeki silâhlar hep Bren, Sten ve Piyade. Arpalığın nüfusu ne ki... Eli silah tutanların hepsi yirmi beş kişi. On beş kadar av tüfeğı, iki piyade, beş on el bombası var bizimkilerde. İşte savaş bu şartlar içinde oldu Halilciğim’ ” (Yaşın, 1974: 61). Teçhizat bakımından zayıf olan Arpalık köylülerinin mermileri bitince Rum askerleri köye girerek yağmalama başlatır. Aynı zamanda İsmail Musa, Mehmet Hüseyin Hasan Molla ve küçük oğlu gibi birçok köylü şehit edilmiştir.

Romanda, Rum milislerin Arpalık'ta yaşlı, kadın, çocuk, genç demeden günahsız insanların nasıl öldürüldükleri anlatılır: “Arpalık destanını yaratan kahramanlar en modern silâhlara sahip beş yüz Rum'a, en ilkel silâhları ile karşı duranlar. Kıbrıs'ta Türklüğün şerefini kurtarmak için can verenler... Hasan Mulla Mustafa: Yetmiş yaşında. İşte oğlu Ali Hasan Mulla: Yirmi altı yaşında... Mustafa Osman, Mehmet Hüseyin, İsmail Musa: On üç yaşında... Musa'nın cebinden çıkanlar, beş altı tane pırıl pırıl, renk renk bilyeler...” (Yaşın, 1974: 65). Arpalık'ta yirmi beş Türk, iman gücüyle beş yüz Rum'a karşı savaşır. Çatışma da en modern silâhlara karşı Türkler kanlarının son damlalarına kadar direnerek unutulmayacak bir tarih yazarlar. Yazılan bu tarihi destanda Batılı devletlerin tutumu şu şekilde gözükür: Türkleri sözde korumak için gelen BM'ler askerleri de araçlarından dışarıya adımlarını atmamışlardır. Katliam gerçekleşikten sonra köye giden gazeteciler, gördükleri manzara karşısında dilleri tutulur. Rumlar, Türkleri çocuk, yaşlı, kadın demeden kurşuna dizer. Hınçlarını alamayan Rumlar, hayvanlara da ateş ederler.

Arpalık olaylarından sonra Rumlar rahat durmayarak yedi bin Kıbrıslı Türkün yaşadığı Limasol'a saldırır. Kıbrıslı Türkler, Rumların yaptığı bu baskına silahlarla karşılık verirler. Bu olay üzerine çok can kaybeden Rumlar ateşkes ister. Fakat aradan

çok zaman geçmeden, Rum hainliğini yaparak güçlendirilmiş silahlarıyla buldozerler ve roketatarlarla tekrar saldırıya geçer: “Lefkoşa'nın Türk mahallesinde insanların yüzleri asık, ölüm sessizliği vardır. Takvim yaprakları 1964 yılının 13 Şubat Perşembe gününü gösteriyordu. Herkesin dilinde aynı sözler vardı:

‘Limasol düşmüş...’

‘Limasol’da son Türk mevzileri ele geçmiş. ’

‘Limasol’da yüzlerce şehit vermişiz. ’

‘Limasol’lu mücahitleri toptan imha etmişler. ’

‘Limasol düşmüş...’

‘Limasol’da Rumlar Türk kesimini zapt etmişler. ’

‘Limasol’da Rumlar tanklar kullanıyormuş. ’

‘Tanklar... Zırhlı buldozerler...’

‘Limasol’da Rumlar havan topları, bazukalar ile hücumla geçmişler. ’

‘Havan topları, bazukalar ile...’

‘On binlerce adam taşımışlar Rum köylerinden.’

‘Plates, İpsona, Erimi, Arçoz, Omodoz, Pahnna Rumları hep Limasol’a gitmiş...’

‘Hep Limasol’a gitmiş EOKA’cılar...’ ” (Yaşın, 1974: 88). Romandaki karakterlerden aydın bir kişilik sergileyen Şadi amca, Limasol’da öğretmenlik yaptığını, Türklerin azınlıkta olduğunu anlatır. Arkasından haberleri duyan herkesin bu duruma moralleri bozular. Fakat kısa sürede bu haberlerin yalan olduğunu Halil Öğretmen arkadaşı Şinasi’den şehit sayısının yedi olduğunu Rumların daha fazla kayıp verdiği öğrenilir:

“ ‘Limasol’da Rumlar bozguna uğramışlar. ’

‘Rum radyosu hep yalan söylüyor.’

‘Bir tek mevziimiz düşmüş yalnız.’

‘O mevzidekiler de çok Rum öldürmüşler.’

‘Sokaklar Rum leşleriyle doluymuş.’

‘Rumlar mütareke yapalım demişler.’

‘Yorgacis silahların teslimini istemiş...’

‘Yorgacis istesin bakalım.’

‘İstesin Yorgacis...’

‘Mücahitler alay etmişler Yorgacisle.’

‘Denize kadar dayanırız demiş Türkler.’

‘Kara mayınları kullanmış mücahitler.’

‘EOKA’cılar şaşkına dönmüş.’

‘Hiç boşa kurşun atmamış bizimkiler.’

‘Attıklarını vürmüşlar.’

‘Türk mevzilerinde Türk bayrakları dalgalanıyor Limasol’da.’

‘Yaşasın Limasol Türkleri.’

‘Ders verdik gâvura.’

‘Yine aldılar derslerini Limasol’da’ ” (Yaşın, 1974: 92). Rumların çatışmalarda Türkleri yıldırmaq için durumları kendi aleyhlerine çeviren propagandalar yaptığı görülür. Rumların yaptıkları bu propagandaların kısa sürede yalan olduğu anlaşılmiş, Türklerin varoluş mücadelesinde motiveleri daha da artmıştır.

“9 Mart 1964’te gün doğarken, Baf, bir Yunan albayının sevk ve idaresinde iki bin Rum’un saldırısına uğrar. Bu bölgeyi, 120 kadar yeminli mücahit ile onlara katılan halk savunur. Türklerin tüm silah gücü, başta av tüfekleri olmak üzere 9 adet Bren, birkaç sandık el bombası, piyade tüfeği ve Sten makineli tabancadan ibarettir. Düşman yoğun bir roketatar ateşi ile Türk mevzilerini tahrip etmeye başlamasına rağmen, Türkler mevzilerini bırakmaz. Sonrasında, mermi tedariki için, mevziden ayrılan, 3 mücahit geri dönemez. Saldırıların en yoğun olduğu Mavrali’de, 13 mücahidin savunduğu mevziler düşer, esir alınan direnişçilerin parmakları kesilir ve tümü şehit edilir. Teslim olmayı ret eden kasaba, makineli tüfek, roketatar mermileri, havan topları ve el bombaları ile karşılık verir. Özgürlük mücadelesi veren kasaba halkı, paniğe kapılmadan direnir. Türklerin direnişinin devam etmesi ve Türkiye’nin artan baskıları karşısında, Rumlar ‘ateşkes’ anlaşmasına razı olurlar” (Büyükada, 2012: 75, Emircan, 2007: 24).

Romanda Baf’taki olayların çıkış nedenine bakıldığında bir “Türk’ün, dükkânında, Rumlar tarafından öldürülmesi ile başladığını, zaten eskiden beri Baf kasabasında, iyi elemanlara sahip TMT’nin büyük bir mücadele içine girdiğini, Türk ve Rum nüfusunda fazla bir eşitsizliğin olmadığını ancak, Rumların 156 nüfuslu Bozalan Türk köyüne saldırdığı, Türkleri rehin almalarının ve burada beş Türk’ü kurşuna dizmelerinin ardından, köye başka yerlerden kamyon kamyon Rum getirildiğini, İngilizler aracılığı ile rehine değişikliği yapıldığını, Türklerin kendilerinden sayıca ve sahip oldukları silah bakımından üstün olan Rumlara karşı, direnişi bırakmadıklarını, nihayetinde çarpışmaların durduğunu, Türklerin şehit sayısının, umulan kadar olmadığını, ancak on beş şehit verildiğini, yirmi iki yaralı olduğunu ve Türk mallarına yapılan zararın ise üç milyon sterlin olduğu belirtilir” (Yaşın, 1974: 190,192). Baf dolaylarında Türk köylerini yakıp yıkan Rum ve Yunan askerler Türk olmaktan başka hiçbir günahı olmayan insanları acımasızca katletmişlerdir. Yapılan bu barbarca

davranış, tüm dünyanın gözü önünde olurken adaletli insancıl olduğunu söyleyen Batılı devletler bu olayları uzaktan seyretmekle yetinirler.

Eserde, Doktor Ayhan Rumların ağır silahlarla saldırdığını mücahitlerin birinden öğrenince Halil öğretmenin yaşadığı eve gelerek rapor verir. “Baf’ta çok şiddetli çarpışmalar oluyormuş. Rumlar büyük takviye almışlar, bazuka kullanıyorlarmış. İnşallah yeni bir felâketle karşılaşmayız yarın. Buraya gelmeden önce hastanede işittim. Baf Türkleri ile irtibat kesilmiş. Ne olup bitiyor daha belli değil...”(Yaşın,1974:188). Böylelikle savaşın iki kesim arasındaki eşitsizliği gözler önüne serilir. Savaşı başlatan Rumlar, Kıbrıs Türklerine göre daha modern silahlara sahiptir. Bu eşitsizlik içinde, Kıbrıs Türklerini adada yok etmek isteyen Rumlar ellerinden geleni yaparlar.

“Baf’ta bulunan kasabadaki Türkler yiğitçe EOKA’cılara karşı koyar. Rumlar bazuka, havan topu, zırhlı arabalar kullanır. Halil Öğretmen, ilk gelen haberlerden düşmanın yüze yakın ölü verdiğini öğrenir. Rumların zırhlı arabalarından biri de kullanılmaz hale getirilmiştir. Bir diğerini ise yıkılan Aşağı Caminin minaresi yolu kapayarak hareketsiz bırakmıştır...” (Yaşın, 1974: 191). Rumlar, eli hiç silah tutmamış çocukları, kadınları ve yaşlıları bazuka ve havan topları kullanarak katlederler. Türkler, Kıbrıs’ta yeni bir devlet kurmak için ayaklanma yapmamışlardır. Türklere karşı soykırım düzenleyen Rumlar, imzalanan Londra Antlaşmasının hükümlülüklerine uymayarak kıyım yapmaya devam eder. Yaşanan bu olaylar Türklere karşı savaş suçu işlendiğini gösterir. Dolayısıyla işlenen bu suç Uluslararası Hukuka göre Uluslararası Ceza Mahkemesinde Rum-Yunanlıların yargılanmasını gerektirmektedir.

Halil Öğretmen, Türkiye’nin tek taraflı müdahale hakkını kullanacağını gazeteden öğrenir: “Cinayet yağma, soygun kundakçılık, tecavüz, işkence gibi Kıbrıs’taki Türk cemaatine karşı işlenen bütün bireysel veya toplu suçların bundan böyle durdurulması istenir. Bütün adada hemen ateşkes sağlanması ve bütün ateşkes antlaşmalarıyla, Lefkoşa’daki Yeşil Hat Antlaşması’na tamamıyla ve istisnasız uyulması, Türk yerleşim birimleri etrafındaki kuşatmaların bundan böyle her yerde kaldırılması; tam dolaşım, iletişim ve hareket özgürlüklerinin derhal sağlanması, Türk rehinelere ve öldürülenlerin cesetlerinin gecikmeden Türk cemaatine iadesi, bunların gerçekleşmemesi durumunda, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin 16 Ağustos 1960 tarihli Garanti Antlaşması’nın kendisine tanıdığı tek taraflı müdahale hakkını kullanacağı bildiriliyordur” (Büyükkada, 2012: 76, Oberling, 1988: 89). Bu olaylar üzerine adaya gelen BM askerleri 30 Aralık 1963’te ateşkes başlığı altında “Yeşil Hat” antlaşmasını uygulamasıyla bir süreliğine çatışmalar dursa da 7 Ağustos 1964 yılında Erenköy savaşı başlar. Yaşanan bütün bu

katliamlar on bir yıl sonra gerçekleştirilecek Kıbrıs Türk Barış Harekâtına zemin hazırlayacaktır.

Erenköy, Kıbrıs Türklerinin var olma mücadelesinde önemli bir konuma sahiptir. Stratejik konumu itibariyle Anadolu'ya açılan kapıdır. Türkiye'den gelen savaş mühimmatların büyük bir bölümü Erenköy'den adaya sokularak direniş gösteren TMT üyelerine dağıtılır. Aynı zamanda Erenköy, Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesinde yurt dışındaki vatanseverlerin adaya giriş yaptıkları bölgedir. Kıbrıs Türkünü yok etmek için 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren başlayan Rum saldırılarına karşı, Kıbrıs Türkünün direnişine destek vermek ve vatanlarını savunmak için İstanbul ve Ankara'da yüksek öğrenimini sürdüren Kıbrıslı öğrenciler ile Londra'da bulunan öğrenciler, Kıbrıslı Türkleri örgütleyerek Kıbrıs'a dönerler. Bu kişiler mücahit olarak 31 Mart 1964 tarihinden başlayarak o gün için Kıbrıs'ın Anadolu'ya açılan kapısı olan ve silah ikmali için bir köprübaşı konumunda olan Erenköy'e çıkmaya başlarlar. Kıbrıs tarihinde Erenköy direnişisi olarak geçen bu olayda Kıbrıs Türkünün genç üyeleri yurt savunmasında büyük bir başarı örneği sergilemiştir. Erenköy, Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesinde çok özel bir öneme sahiptir. Çünkü burası mücadele süresi boyunca Türkiye'den gelen silahların adaya giriş yaptığı yer konumunda olmuştur. Kıbrıs Türkünün Rum saldırılarına karşı direnmesine olanak tanıyan silahların çok büyük kısmı 1958 yılından itibaren bu bölgeden adaya sokularak ada geneline dağıtılmıştır (Kırmızı, 2009: 52).

Erenköy'ü savunmaya gelenler arasında Türkiye'de tıp okuyan Şadi amcanın oğlu Mustafa'da vardır. Halil ve arkadaşı Orhan Ağırdağ'daki eğitim kampındayken Erenköy ve Dillirga çevresine yaşananları konuşurlar. Orhan Türkiye'den iki bin eğitimli komandonun geldiği söyleyince, Halil'in buna inanmaması gerektiğini, gelenlerin Türkiye'de, İngiltere'de ve değişik ülkelerde yaşayan Kıbrıslı üniversite öğrencileri olduğunu söyler. Erenköy'de çatışmalar devam ederken Halil Öğretmen olayların neden bu noktaya geldiğini düşünür. Bu olayların geçmişte atalarından kaynaklandığına kanaat getirir. Rum'a bu hakkı verenin bizler olduğunu şu sözlerle dile getirir. "Bir an kabahat hep atalarımızda diye düşündüm. Yüzyıllarca bu adanın hâkimi olarak yaşadılar. İsteselerdi tek bir Rum bırakmazlardı adada. Atalarımızın adaleti, Katolik kilisesine, Venediklilerin yasakladıkları hakları tekrar tanımalarıdır, bize bu çileyi çektiren..." (Yaşın, 1974: 238).

BM Barış Gücü Rumların, Türk toplumuna karşı yaptıkları saldırılarını engelleyemez. Grivas komutasındaki Rumlar stratejik olarak önemli bir yer olan Erenköy'e denizden ve karadan saldırıya geçmişlerdir: "... ateş-kes bildirimlerini

reddeden gayri insanî hareketine 9 Ağustos 1964 günü de devam eden Makarios Kuvvetlerinin taarruzları saat 13.00'e kadar büyük bir sabırla takip edilmiştir. Bir gün öncesinden ders almayan bu Enosis harekâtını sona erdirmek maksadıyla Türk Hava Kuvvetlerine emir verilmiş ve dünküne nazaran daha büyük bir kuvvetle hava harekâtı icra edilmiştir. Bu harekât bomba, roket, yangın bombası ve makineli tüfeklerle yapılmış, taarruzları özellikle mahsur bulunan ve silâhlara yöneltilerek başarılı neticeler alınmıştır. Pilotlarımız sabahın erken saatlerinden beri ateş altında tutulan Erenköy bölgesindeki mütearrız Rum kuvvetleri, kıta toplulukları ve ağır hedeflerini alevler içinde bırakarak dönmüşler ve taarruza iştirak eden bütün uçaklar üslerine inmişlerdir” (Yaşın, 1974: 317-318). “Türk Hava Kuvvetlerinin pazar günkü destekleme harekâtına altmış dört jet uçağı katılır. Bu harekât sırasında, bir Rum hücumbotu batırılmış, yedi gemi ile dört Baltrap tipi deniz vasıtası tahrip edilmiştir. Ayrıca beş gemi ve iki tanker batırılmıştır. Öte yandan Alevkaya-Poli yolu tahrip edilmiş, Pomo-Paşlamo yolundaki vahşi Rum saldırılarına yardım getiren nakliye kolu faaliyetten alıkonmuştur. Mansura civarındaki üç tank tahrip edilmiş, yol üzerindeki tankların yarısı hasara uğratılmıştır. Rumların uçaksavar ateşiyle düşürülen uçağımızın pilotu Cengiz Topel'in paraşütle Lefke yakınlarındaki asfalt üzerine düştüğü ve bir Rum Hastanesinde öldüğü öğrenilmiştir. Türk Hava Kuvvetlerinin destekleme harekâtı, Rum saldırıları sona erinceye kadar devam edecektir” (Yaşın, 1974: 318). Böylelikle Türkiye Kıbrıs'a müdahale isteğini ilk kez Türkiye'den gönderdiği askeri kuvvetlerle gerçekleştirir. “8 Ağustos Cumartesi günü Türk jet uçakları Erenköy ve Mansura bölgesindeki çarpışmayı tespit ederek olaya önce makineli tüfek ateşiyle müdahale ederler. Yine ne yazık ki bu müdahale de Makarios'un aklını başına getirmez. Dillirga'daki Türk köylerine beş binden fazla Yunan ve Kıbrıs Rum ordusu askerinin vahşi hücumları devam eder. Üç yüz kadar Türk mücahidi usta bir çekilme hareketiyle Erenköy'de toplanırlar. Türk jet uçaklarının bombardımanı başlar. Halil, iki gün devam eden bombardıman süresince karargâhın damındaki mevziden hiç ayrılmaz. Bu iki gün içerisinde brenle Lefkoşa'nın Rum kesimine binden fazla kurşun sıkar. Radyo ulusal marşlar çalmaya başladığı saatler Türk jetleri dalgalar halinde Dillirga'daki saldırgan Rum kuvvetlerine ölüm ve ateş yağdırmaktadır. Sekiz aydan beri çektiklerimizin öcünü alıyordu Türk Hava Kuvvetleri. Nihayet gelmişlerdi işte. Bazen umutla beklediğimiz, bazen umudumuzu tamamen yitirdiğimiz o hesaplaşma saatini görmek kısmet olmuştu bize” (Yaşın, 1974: 317). Bu olay üzerine Kıbrıs Halkının yıllardır beklediği umut gün yüzüne çıkar. Türk savaş uçaklarının bombalamaya başlamasıyla, Kıbrıs Türk'ü sokağa çıkma yasağına karşın bu yasağı delerek marşlar söyleyip sokaklara dökülür.

Ankara Radyosu gece yarısı haberlerinde Cengiz Topel'in uçağının, Rumların uçaksavar ateşiyle Lefke yakınlarındaki asfalt üzerine düşürülmesinin ardından, Topel'in, bir Rum hastanesinde öldürüldüğü haberi ile Türk Hava kuvvetlerinin destekleme harekâtının, Rum saldırıları sona erinceye kadar devam edecekleri haberine yer verilir (Yaşın, 1974: 317-318). Yüzbaşı Cengiz Topel'in yaralı olarak yakalandıktan sonra hangi işkencelerle öldürülmesi ihtimali üzerinde durulur. Albay Engin Naşit: "BM barış gücü tanıklığında Türk doktorlar tarafından yapılan otopsinin, Yüzbaşı Topel'in insanlık dışı yoğun işkencelere maruz bırakıldığını açık seçik gözler önüne serdiğini, sol gözünün işkence ile tahrip edildiğini, adalelerinin matkapla zorlandığını, edep yerinin hurdahaş hale getirildiğini, kafatasının sol tarafında çok derin darbe izleri görüldüğünü, şehidin sol ayağının kırıldığını ve boğazından göbeğine kadar göğsü yarılarak çuval diker gibi dikildiğini," söyler (Emircan, 2007: 106). Halil bu olayı öğrenince boğazı düğümlenir: "Ankara Radyosunda Dillirga'yı bombardıman eden jet pilotları konuştular. Sonra spiker Cengiz Topel'in hayatını anlattı. 'Otuz yaşında imiş. Bekarmış. Eskişehir'de oturan yaşlı annesine acı haberi söyledikleri zaman kadın çok metin davranmış. Ben oğlumu bugün için doğurdum. Vatan sağ olsun demiş' " (Yaşın, 1974: 326). Rumların saldırılarında adada barış ortamı oluşması, gelecek nesillerin özgür ve mutlu yaşaması için Türk jet uçakları görevini yaparken Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel şehit olur.

Rum kuvvetleri tarafından Gaziveren köyü kuşatılır. Rumlar, köyde Rum polislerinin himayesinde bir karakolun kurulmasını, Kıbrıslı Türklerinde silahlarını teslim ederek, Türklerin kurduğu mevzilerin yıkılmasını talep eder. TMT üyeleri bu isteği olumlu karşılamaz. Bunun üzerine Rumlar ağır silahlarla saldırıya geçer: "Gaziveren köyü büyük sayıda Rum kuvvetleri tarafından sarılır ve şiddetli çarpışmalar başlar. Rumlar sadece sayıca değil, silahça da çok üstündür. Zırhlı arabaları, bazuka ve havan topları ile Gaziveren'i ateş yağmuruna tutarlar. Gaziverenliler yiğitçe bu saldırıya karşı koyarlar. BBC radyosu muhabiri Newsreel saatinde Gaziveren çarpışmalarını savaş yerinden naklen yayımlar. Bazukaların, brenlerin, tomsonların ve av tüfeklerinin sesleri korkunç bir gürültü ile aralıksız devam ediyordur" (Yaşın, 1974: 217). Gaziveren'de Rumların ağır saldırılarına karşılık, Türk mevzilerinin kahramanca mücadele ettikleri görülür.

Eserde Bozdağ çatışmalarına da yer verilir. Romanın başkişisi Halil Öğretmen ve arkadaşları, Ağırdağ kampında TMT'ye katılan öğrencilere eğitim verir. "Halil öğretmen etrafına altı gönüllü oturtur. Elindeki silahı göstererek, 'Buna dokuz milimetrelik tam otomatik tabanca derler' der. 'Dün Takarof tabancasını görmüştünüz.

Takarof yarı otomatikti beyler, bu silâh tam otomatik. Özellikle sokak savaşlarında kullanılır. Yetmiş beş metre tesir sahası vardır. Hatırlayacağınız gibi takarofun yirmi beş metre tesir sahası vardı' ” (Yaşın, 1974: 240). Çatışmalara karşı kendilerini savunmak için kamplara alınan Türklere silah kullanma eğitimi verilir.

Ağırdağ kampında eğitim verilirken emir gelir. Herkes Bozdağ çatışmasına katılır. Rumlar Girne boğazına ilerlemeye çalışırken, Türk mücahitler Bozdağ'ı korumak için karşı hücumla geçerler: “İki gündür Bozdağ'da çarpışmalar oluyor. Rumlar Bozdağ'ın doğusundaki Dikomo köyüne büyük yığınak yapıp ateşe başladılar. Maksatları Girne Boğazını ele geçirmek” (Yaşın, 1974: 243). Yaşanan bu çatışma gününe bakıldığında 23 Nisan 1964 tarihidir. Bu tarih Türkler için önemli olan hem Kurban Bayramı hem de Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na denk gelmektedir. O tarihlerde yaşananlar nedeniyle Türkler dini ve milli bayramlarını kutlayamazlar.

“Halil öğretmen kampta eğitim verirken, roman kişisi Orhan Rumların baskına geldiğini söyler: “Acele fırlayıp giyindim. Tabancamı taktım belime. Steni alıp çadırın önüne çıktım. Silâh sesleri dağın ardından geliyordu. Teğmen Eybil, Ali, Şinasi, dışardaydı. Çadırdan çıktığımı görünce acele şekilde yanıma geldiler. ‘Rumlar, Lâpta, Karava, Girne tarafından hücumla geçmişlerdi dağa.’ ‘Karşı koymadı, mı bizimkiler?’ ‘Gafil avlamışlar. Ön mevziler hep düşmüş. Doğrusunu istersen ne olduğunu ben de iyice anlayamadım. Tek bildiğim Kuzeyden binlerce Rum'un plânlı bir baskın yapması. Herifler bizim dikkatimizi Dikomo bölgesine çekip bu oyunu oynadılar’ ” (Yaşın, 1974: 254). Rumlar, Türk mücahitlerinin mücadeleci ruhunu engellemek için ani baskınlar düzenler. Mücahitler varoluş mücadelesi kazanmak için ani gelen bu baskınları engeller.

“Dağda bütün gece atış devam eder. Gün ışıyınca kurşun sesleri çoğalır. Daha çok içine girdiğimiz oyuğun karşısındaki tepelerden ateş ediyorlardı. Gece pek hedef görmeden ateş etmişlerdi. Ortalık ağarınca düzgün atışlar başladı. Havanlar, bazukalar, makineli tüfekler aralıksız mermi yağdırıyordu. Anlaşılan Rumlar karşımızdaki tepelere çıkmışlardı. St. Hilarion kalesi ilk büyük hedefleriydi. Bütün silâhlar kaleye doğru çalışıyordu” (Yaşın, 1974: 258). Rumların makineleri tüfeklerine ve bitmeyen mermilerine karşı, sınırlı mermisi olan Türkler savunmaya geçerler. Bu satırlar Kıbrıs Türklerinin ne kadar sıkıntı yaşadığını da gösterir niteliktedir. Kıbrıs Türk halkı varoluş mücadelesi vererek haklı olduğunu dünyaya kanıtlamaya çalışır.

“Papaz Hükûmetinin Mısır'dan aldığı üç hücumbot ve ağır sahra topları Kıbrıs'a getirilir. Makarios, adanın ‘aşılmaz bir kale olduğunu’ sık sık tekrarlıyordu konuşmalarında” (Yaşın, 1974: 308). Kıbrıslı Rumlar aldıkları destekle hiç hız kesmeden Türklerin üzerine ölüm yağmurunu yağdırırlar: “Bütün gece Rum kesiminden

kurşun yağıyordu. Bazen havan topu kullanıyorlar. Akşam Bayraktar Ortaokulunun çatı katında koca bir delik açmıştı havan topu mermisi. Çarpışmalar öylesine kızıştı ki pek az uyku uyuyabiliyoruz. Mecbur kalmayınca ateş etmeyin diye emir var mevzilere. Sinirlerimiz çok gergin. Biz de olur olmaz saatlerde ateş ediyoruz. Lefkoşa sabaha kadar kurşun sesleriyle çınlayıp duruyor. Gündüz sıcak basınca ateş biraz azalıyor. Tek tük atışlar oluyor. Güneşin çekilmesiyle yine kızışıyor çarpışma. Brenler, ağır makineli tüfekler çalışıyor” (Yaşın, 1974: 316). Hiç kesilmeyen kurşun seslerine karşı, aç, susuz kalmış kahraman Türk mücahitleri Rumlara karşı korkmadan çatışmaya devam eder. Bu savaş var olma yok olma savaşıdır. Bunun bilincinde olan mücahitler psikolojik açıdan bunalım yaşasalar da ellerinden gelen mücadeleyi verirler.

Kıbrıslı Türkler çatışmalarda kendilerini savunmak için silah ve mühimmat bulmakta çok zorluk çekmişler, silah temin etmek için de çeşitli yollara başvururlar. Halil öğretmen birkaç İngiliz askeri ile para karşılığında anlaşıp yardım alır: “Devamlı Erenköy’e çıkarılan silâhları taşıyorlardı bize. Bu taşıma devam ederse durumumuz az çok düzelecekti. Aslına bakılırsa Rumlara gelen vapurlar dolusu ağır silâhlar yanında bizim bütün gayretlerimiz ‘devede kulak’ kalmaya mahkûmdu. Diğer tarafa yalnız silâh değil, binlerce asker geliyordu Yunanistan’dan. Son haftalar içinde belki beş bin Yunan askeri çıkarılmıştı adaya” (Yaşın, 1974: 290,291). Kıbrıs Türkleri için silah bulmak çok zordur. Bu konuda Bereketçi Vehbi Mahmutoğlu şunları anlatır: “Başladık köyümüzü nöbetleşe beklemeye. Koca köyde bir tabanca, bir av tüfeği, şiş, balta hepsi o kadardı. Silah lazımdı bize. Rum askeri ensemize binmişti. Silah getirmek kolay değildi. İngiliz bizi yakalasa idam edilirdik. Rum yakalasa kurşuna dizerdi. Silah lazımdı, kayık lazımdı, silah sevkiyatı için Türkiye kıyılarına ulaşmak şarttı. Kardeşim Celal’e gittim. Polis olarak çalışıyordu. ‘Silah getirmeliyiz buraya!’ dedim. 70-80 Sterlin verdi. Rum’dan bir kayık aldım, kayığın üzerinde elefteria yazıyordu yani hürriyet. Sadece ileri vitesi vardı. Geriye gidişi yoktu. Ufacık bir tekneydi. Kıbrıslı Türkler bu durumdan çok mustarip oldukları için, Artık silâhlarımızın çoğunu Lefkoşa’da kendimiz yapıyoruz. On beş yaşından altmış yaşına kadar yüzlerce kişi çalışıyor bizim Kırıkkale fabrikasında. Stenler, havan topları, havan mermileri, geri tepmezler ve benzeri silâhlar yapılıyor. O derme çatma yerde, yüzlerce insanın mevzilere daha fazla silah ve cephane yetiştirmek için en ilkel usullerle arı gibi çalıştığını her görüşte bir güven duyuyorum içimde” (Yaşın, 1974: 301). Romanda Türklerin kullandıkları silahların Rumların kullandıkları silahlara nazaran zayıf olması nedeniyle, silah ihtiyacını karşılamak için Kırıkkale fabrikasında kendi silahlarını imal ettiği bilgisi okuyucuya anlatılır.

“Şinasi heyecanla omuzuma vurdu:

-Reis, dedi. Bu iş böyle devam ederse Türkiye'nin çıkarma yapmasına lüzum kalmayacak.

-Niye?

-Silahlar gelsin, yeter. Biz hallederiz işimizi.

-O kadar güvenme kendine. Sen daha bir uçak silâh getirdin. Adamlar vapurları doldurup doldurup getiriyorlar.

-.....?

-Hem en ağır silâhları, en modern zırhlı araçları getiriyorlar. Bu kadarla da kalmıyor, binlerce asker geliyor Yunanistan'dan. Aramızda insan gücü ve silâh korkunç olan nispetsizlik gittikçe artıyor.

-Şu Girne Limanı elimizde olsaydı, dedi Şinasi.

-Belki o zaman bu dengesizliği biraz azaltırdık” (Yaşın, 1974: 253,254). Kıbrıslı Türkler ile Rumlar arasındaki savaşın adaletsizliklerle dolu olduğunun bir kanıtı da kullanılan silahlardan anlaşılır.

Girne'den Yol Bağladık romanı Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesinde girdiği çatışmaları anlatan önemli bir eserdir. Rumlar EOKA örgütünü kurmasıyla birlikte Enosis idealarını gerçekleştirmek için harekete geçerler. Roman bu süreç içinde 1974 Kıbrıs Barış Harekâtında meydana gelen olayları da yansıtır.

Yunanistan ve Kıbrıslı Rumların birlikte hareket etmeleriyle 1963 yıllarında başlayan ve tam on bir yıl sürecektir savaşta, Kıbrıs Türklerine yaptıkları zulüm 1974 Barış Harekâtıyla sona erecektir. “Rumlar, 21 Aralık 1963'ten itibaren Türkleri yok etme amaçlı Akritas Planı çerçevesinde Kanlı Noel harekâtına girerek köy ve kasabalardaki Türklerin evlerini ve işyerlerini basarak yıkarlar” (Nesim & Öznur, 2012: 25). 1963 yılında Rumların baskıları nedeniyle Türkler on bir yıl topraklarından ayrı kalmıştır. 1974 yılında adaya Türkiye'nin çıkartma yapması sonucu Türklerin Kuzey'e göç etmeleri de romana yansıtılır.

Romanda Türklere umut veren aynı zamanda esere de adını veren, Yasemin Kumral'ın “*Girne'den Yol Bağladık Anadolu'ya*” şarkısı eserde sık sık ön plana çıkar. Özker Yaşın romanda kendi şiirlerine de yer verir. Romanın içeriğine bakıldığında Oktay'ın günlüğünde tarihi olaylarda anlatılır. Yazar, Makarios'un 16 Temmuz 1974 yılında televizyonlarda öldü haberlerinin verildiğini ancak Bayrak Radyo'sunun Makarios'un ölmeyip kaçtığı haberini verdiğini ve Lefkoşa'da çarpışmalar başlayınca mücahitlerin silahlandığını da Oktay'ın günlüğü arayıcılığıyla okura anlatmaktadır.

Yazar, eserde gerçekçi bir anlatımla savaş ve mekân tasvirlerini yazıya döker. Savaşın toplumlar üzerindeki psikolojik yansımalarını gerçeğe yakın bir şekilde

örnekler vererek anlatır. Oktay'ın günlüğünde Kıbrıs Barış Harekâtı'nın aşamaları görülür: “20 Temmuz 1974'te denizden çıkarmanın ve havadan indirmenin yapılacağını, sabah gün ışımadan duyurdular bize, bütün gece çalışmış, Boğaz'da yapılması için görevlendiğim koruganı tamamlamıştık. Çıkarma sabah gün ışıırken başladı. Önce Girne, taraflarından gelen top seslerini duyduk. Az sonra Beşparmak dağlarını aşan Türk taşıt uçakları Gönyeli ovasına paraşütçüleri atmaya başladı. Bulduğum yerden paraşütçülerin indiği düzlük bütün açıklığıyla görülüyordu. Yanımdan ayırmadığım küçük cep radyomu açıp ibreyi Ankara'nın üzerine getirdim. İlk duyduğum ses Başbakan Ecevit'in heyecanlı, buruk sesi oldu: ‘Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Kıbrıs'a indirme ve çıkarma harekâtı başlamış bulunuyor. Allah milletimize, bütün Kıbrıslılara ve insanlığa hayırlı etsin’ diyordu Ecevit” (Yaşın: 1976: 95). Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit, adaya savaşmak için değil, barış getirmek için çıkartma yaptıklarını söyler. Bu kararı almadan önce bütün diplomatik yollara başvurduklarını ve bu çabalar sonuç vermeyince insanlık adına Kıbrıs Barış Harekâtını düzenlediklerini dile getirir. Türkiye'nin çıkarma hareketi bütün dünyada geniş ses getirir. Türkiye'nin bu tutumuna ABD ve İngiltere tepki gösterir.

Romanın başkışı Oktay, savaşın sıcaklığını şu sözlerle anlatır: “Deniz yolu ile durmadan kıyıya asker ve tank çıkarıyorduk. Bedrettin Demirel Paşa'nın tanklarının görevi Girne ile Boğaz bölgesinde bulunan Türk birliklerini birleştirmek için düşman direnmesini yıkmaktı. Askerî harekâtın başarısı bu operasyonun sonucuna bağlıydı. Askerce düşünürsek gerçek buydu” (Yaşın, 1976: 97). “Birinci Barış Harekâtından sonra köyde uzun süre çarpışma olmuş, Gaziverenliler sayı ve silâhça çok üstün düşmana karşı uzun süre yiğitçe direnmişlerdi” (Yaşın, 1976: 205). Türklerin mermileri bitince Rumlar Gaziveren köyünde kadın ve erkeleri ayırırlar daha sonra erkekleri esir alarak götürürler. Geri kalanlar ise okulun içine geçirilip barbarca üstlerine ateş edilerek şehit edilir. Ağır şartlar altında verilen mücadelede Kıbrıs Türklerinin mermilerinin bitmesiyle kâbus yaşanır. “Kıbrıs'ın güneyinde Rum tarafından açılan yaylım ateş, en ağır silâhlarla yapılıyordu. Sivil halkın bulunduğu bölgeye dört bir yandan havan mermileri düşmeye başlamıştı. Her geçen dakika şehitlerimizin sayısı artıyordu. Ne yazık ki mücahitlerin elinde ağır silâh yoktu. Saatler ilerledikçe gerilemeye başladık” (Yaşın, 1976: 28). Türkleri kısıp almak isteyen Rumlar Larnaka'ya ağır silahlarla hücum eder. 20 Temmuz'da gerçekleştirilen harekatta Türk köylerini basan Rumlar birçok sivili de katleder. Adada pek çok katliam yaşanmasına rağmen ne Kızılhaç ne BM ne de insan haklarını savunan Avrupa seslerini çıkartmaz.

Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesinde önemli kahramanlardan biri olan Mustafa Üsteğmenin savaşı ruhu mücahitlere büyük moral kaynağı olmuş, çatışmalarda şehit ve yaralı vermemişlerdir. Fakat daha sonrasında Mustafa Orhan çatışmalar esnasında kısaca alınca Rumlara teslim olmamak için kendi kafasına sıkmıştır:

“-Nasıl şehit oldu? diye sordu Oktay.

Fuat:

- Lârnaka’da çarpışmalar 20 Temmuz Cumartesi günü başladı. 21 Temmuz Pazar sabahı sona erdi. Teğmen Mustafa Orhan, Büyük Caminin yanındaki ön mevzilerdedir. Rumlar çok kalabalıktılar ve çok ağır silâhlarla hücumla geçmişlerdi. Ön mevzilerin boşaltılmasına karar verildi. Bütün mücahitler geriye çekilirken Mustafa: ‘Ben bu mevzide ölene kadar çarpışacağım’ diye direktmiş. Yanından ayrılan son mücahide kolundaki saati çıkarıp vermiş: ‘Bu saati sağ kalırsanız eşime verirsiniz’ demiş. Fuat’ın gözleri dolmuştu. Bir an sustu. Sonra yavaş bir sesle devam etti anlatmasına:

-Bu ön mevzide belki bir saat tek başına çarpıştı Mustafa Teğmen. O’nun yiğitçe direnişi yüzünden mücahitlerin geriye çekilişi, şehit ve yaralı vermemeleri sağlandı. Rumlar uzun süre alamadılar Büyük Cami yanındaki mevziyi. Sonuçta yaraladılar Mustafa’yı. Olay izleyenlerin anlattığına göre Rumlar Mustafa’nın bulunduğu mevziye girerken o, şakağına bir kurşun sıkarak intihar etmiş, teslim olmamıştır” (Yaşın, 1976: 148,149).

1974 Harekâtı eserde tüm canlılığıyla okuyucuya hissettirilmektedir. İkinci harekât Türk askerinin istediği neticede sonuçlanır. Rumlar Türk askeri karşısında daha fazla dayanamayınca canlarını kurtarmak için kaçmaya başlarlar. Fakat Rumlar kaçarken Kıbrıslı Türklerin evlerini yağmalamaya çalışır.

Eserde İkinci Türk Barış Harekâtıyla Kıbrıslı Türklerin zafer kazanması sonucu Rumlar ve Türkler arasında sınır hatları çekildiği anlatılır: “13 Ağustos 1974 İkinci Türk Barış Harekâtı başladı. Türk jetlerinin Lefkoşa’da Yunan Askerî hedeflerini bombalayışını seyrettik. 15 Ağustos 1974 dün Lefkoşa ve Serdarlı kartonları birleşti. Türk ordusu Doğuda Magusa’ya, Batıda Lefke’ye doğru ilerliyor. Magusa’ya girdik, Lefke’nin alınması an meselesi... 16 Ağustos 1974 Lefke alındı. Hat çizildi. Sana şükürler olsun Tanrım. Kıbrıs Türklerine bu günleri gösterdin” (Yaşın, 1976: 105). Harekâtın 3. günü Yunanistan’daki darbe liderleri Kıbrıs Türk Barış Harekâtı’nın emin adımlarla devam etmesiyle sarsıntıya uğramış ve liderler, eski Yunan başbakanı Konstantin Karamanlis’e “Millî Birlik Hükûmeti”ni kurması için yetki vermiştir. Bu olay, Türkiye tarafından sevinçle karşılanır. Türkiye, başlattığı Barış harekâtı ile

Yunanistan'a da demokrasiyi getirmiştir. Yunan cuntacıların devrilmesiyle Kıbrıs'taki Sampson önderliğindeki askerî yönetimde çöküvermiştir (Yeniasır, Gökbulut,Tamer, 2020: 164).

Yunanlılar, Büyük Bizans'ı kurma hayallerinin başlangıcının Kıbrıs'ı almaktan geçtiğini düşünür. Bu yüzden Kıbrıslı Rumlara sürekli silah, mühimmat, asker desteği yapar. Bu desteklerle Rumlar-Yunanlılar, Yunan komutanların nezaretinde insanlık tarihine kara leke olacak birçok katliam yapmıştır. Bu olaylar da Rum halkının yanında Yunanistan'ında resmi ve fiilen Kıbrıs'taki Türklere karşı yapılan soykırımlara iştirak ettiği açıkça görülür. Eserde Yunanlıların savaş ortamında yaptıkları faaliyetler roman kişileri Cemil ve Burhan Çavuş tarafından anlatılır:

“Cemil:

-Büyük askeri bir zafer kazandı Türkiye. Savaşmasını çok iyi bildiğimizi dünyaya bir kez daha gösterdik. Yunanlıların, Rumların Beşparmak dağlarına yaptıkları o beton koruganlar bir işe yaramadı... Gerçekte Türkiye Kıbrıs'ta ada Rumları ile değil Yunanistan ile çarpıştı.

Burhan Çavuş:

-Çok haklısınız Cemil Bey kardeşim, dedi. Kıbrıs'ta 1963'de, 1964'de, 1967'de ve 1974'de, bizimle çarpışan Yunanistan'dır. Türklere karşı bütün saldırılar Yunanlı subaylar tarafından yönetildi” (Yaşın, 1976: 243). Aslında bu harekâtla bir nevi Türklerin vatan edindikleri toprakların kolay şekilde işgal edilemeyeceğini Yunanlılara ve diğer dünya devletlerine gösterilmiştir.

Çatışmalar esnasında ele geçen mühimmatlar arasında Türk yapımı uçaksavar mermileri vardır: “Asteğmen, Yerolakko'daki Yunan Alayını gezdikleri esnada başkışı Oktay'a sayılamayacak kadar mermi ve silâh ele geçirdiklerini anlatır. Bizi en çok hayrete düşüren ele geçirdiğimiz uçaksavar mermilerinin Türk yapımı oluşudur” (Yaşın, 1976: 341). Alay komutanı basın toplantısında bu mermilerin Kıbrıs'a nasıl geldiğini şu şekilde açıklar. “Gerçekte bu mermiler Türkiye Makine Kimya Endüstrisi Tesislerinde NATO için imal edilmiştir. Anlaşılan Yunanistan kanalı ile mermiler Kıbrıs'a gelmiş ve kendi imalâtımız bizim uçaklarımıza karşı kullanmıştır” (Yaşın, 1976: 341). Türk yapımı mermilerin Yunanistan aracılığı ile Rumların eline geçip Türklere karşı kullandığı tarihi bir gerçek olarak kayıtlara geçmiştir.

Bir Ömür Boyu Boyun Eğiş romanında Sepetçioğlu, Kıbrıs Türklerinin hayatta kalmak için yaptığı direnişleri anlatır. Rumların gövde gösterileriyle Kıbrıs Türklerine yıldırma politikası uyguladığını dile getirir: “Urum Yunanlıların deniz gücünü de getirdiler Limasol'dan, Larnaka'dan dayadılar Türklerin gözüne! İngilizlere de elbette.

Yunan Donanmasının Miyaoli zırhlısı Limasol Limanında görünür” (Sepetçioğlu, 2000: 145). Rumlar, Yunanistan donanmasını Türkiye ile savaş ihtimaline karşı hazır bulundurur. Yunanistan’dan güç alan Rumlar Enosis isteriz naraları atmaya başlar.

Bir Ömür Boyu Hayır Deyiş romanında Sepetçioğlu, okuyucuya o günlerde yaşanan olayları hissettirecek şekilde anlatır. Yazar yaşanan kanlı çarpışmalarda, Kıbrıs Türkünün zor şartlar altında nasıl mücadele ettiklerinin ve nasıl bağımsızlıklarını kazandıklarının unutulmaması için yazıya dökme gereksinimi duyar.

Rumlar, 1800’lü yıllarda adaya İngilizlerin gelmesiyle birlikte taşkınlıklara başlamışlardır. O günlerden Kıbrıs Barış Harekâtına kadar Türklerle Rumlar hep çatışma halindedirler: “Rumların azgınlaşmasından sonra İngiliz yönetimi yasaklarını arttırır. İngiliz hükümeti Yunan konsolosu Kyrrou’yu adadan sürer. Yasama Meclisini süresiz olarak kapatır. Trodos Dağlarındaki İngiliz Birliğinden yüz asker ile bir hayli subay getirmiş, Lefkoşa’ya yerleştirmiştir. İngiliz Kraliyet Donanmasından London ile Shropshire zırhlıları limanlarda kol geziyordur. Yeterli görülmemiş olmalı ki bu kadar, İngiltere’den de uçakla bir tabur asker daha getirtilir. Sıkı yönetim uygulaması kimseye göz açtırmaz” (Sepetçioğlu, 2000: 81). Her ne kadar adada sıkı yönetim olsa da İngilizler, Helen soyundan gelen Kıbrıslı Rumları, Kıbrıs Türklerine nazaran ayırdım eder. Esnosis naraları atılırken İngiliz hep susar. Kıbrıs Türkleri haklı veya haksız her koşulda hep suçlu sayılır.

Rum baskılarına dayanamayan Türkler, Anavatan’a telgraf çekerek yardım isterler. Türkiye olaylara kayıtsız kalmayarak “Çanakkale Savaşlarında kutsallaşmış Hamidiye Zırhlısını Magosa’ya gelmek üzere gönderir. Bu haberin fısıldanışı bile duyan Kıbrıs Türkünü ayağa fırlatır. Bir yıl önce Yunan denizcileriyle zırhlısı Limasol’da görününce Rumları kimse tutamamış, bütün yasaklar çiğnenmiş, geceyi gündüze gündüzü geceye karıştıran şamatalar şenlikler Rum olmayanları da uykusuz bırakmıştı” (Sepetçioğlu, 2000: 116). Eserde Türkiye’nin desteğinin Kıbrıs Türklerine çok büyük moral verdiği görülür.

“Paşa köyünün oralarda bir yerde uçaklar geliverdi. Yaklaştılar. Alçaldılar. Saymak istiyorken Fâzıl Küçük şaşırıldı. İtalyan, Fransız uçakları bir aradaydı. Yayılivermişlerdi ovanın üstündeki kızgın göğe. Birdenbire bombalarını saldılar. Patlamalar toz duman, havalanan yer ile çöken gök birbirine girdi. Bombaların düştükleri yerlerde havuzlanmış çukurlar patlamanın dehşetini haykırırcasınaydı. Bir göz açımında sürmüştü; geldikleri gibi gidiveren uçakların ardından kalan dehşete düşmüş Mesarya Ovasına yıkık toprakları kalmıştı” (Sepetçioğlu, 2000: 132-133). Bu yaşananlar Kıbrıs Adası’na yaklaşmakta olan savaşın ayak sesleridir.

“Lefkoşa üstünden uçan İtalyan uçağının kentin kıyı mahallelerini bombalaması Rumlara bir fırsat verir. Bu sefer Rum komünistleri, Kıbrıs’ın komünist partisinin piçleri Faşizme ölüm çığırkanlığıyla sokaklara dökülür. 1920 yılından bu yana AKEL, bu komünist böceklerinin yuvası, kendini gösterecek yer arardı, 1936’da İspanyol İç Savaşında bunlar, bu komünist Rum döllerini bölük pörçük İspanya’ya aktıydı, Franco’ya karşı oradaki komünistlerle el ele verdiler. Bunları göz ardı edemeyiz. İtalyan uçağını bahane edip faşistlere ölüm çığırlarıyla sokağa dökülmeleri daha çok Türkleri yıldırmaq için yoksa faşizmin Türk mahallesinde işi ne? Olmadığını onlar da bilir” (Sepetçioğlu, 2000: 144,145). AKEL, bu olayı fırsat bilip makineli tüfeklerle Türklere ölüm saçmaya başlar. Enosis için kan akıttıklarını ve akıtmaya devam edeceklerini söyler. Savunmasız yüzlerce Kıbrıs Türkü katledilir.

Adada önce İngilizleri yıldırıp göndermek isteyen Rumlar daha sonrasında Türklere ölüm yağdırmayı hedefler. “Grivas, karaya çıktığında karşılayanlarla el sıkıştı, hâl hatır sormadan: ‘Cephâne indirilsin!’ buyurdu. ‘Tarlalarda bağlarda bostanlarda saklı silâhlar çıkartılıp temizlensin, geciktirilmeden! Dağıtılır dağıtılmaz ateş edilecektir. Hedef, önce İngilizler! İngilizler susturulunca Türklere ölüm yağacak... Kıbrıs’ta bir tek Türk’ü canlı görmek istemiyorum!’ ” (Sepetçioğlu, 2000: 230). Grivas’ın emrindeki birlikler saldırılara geçmek için hazırlanırlar. Türk düşmanı Grivas, Makarios’tan emirleri alarak Türklere kitlesel bir soykırım yapmak ister. Bu istekleri de bir bildiriye yayınlanır. “Diğenis imzasıyla Grivas’ın yayınlayıp dağıttığı bildiriye sözler, Köküne kibrit suyu dökülecek ve tümü birden kesilecek Kıbrıs Türklerini, yeni doğmuşundan en yaşlısına, bir tekini bile sağ bırakmadan yok etmek olacaktır!” (Sepetçioğlu, 2000: 238). Rumlar büyük bir soykırımın yapılmasını amaçlayan bildiriye açıkça paylaşırlar.

Planlar dahilinde Kıbrıs Rum Milli Muhafızları belirlenmiş köylerin Türk sakinlerini temizlerken, Kıbrıs Rum nüfusun yardımcı olması içinde organize edilmesi açıkça belirtilir. Rum kadın ve çocuklar evlerinde kalacaklar, fakat herhangi bir çatışma sırasında buradan ayrılmak isterlerse, Kıbrıs Rum İşçileri, Savunma ve Çalışma Bakanlıkları bu insanların barınma, yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını sağlamaktan sorumlu olacaklardır. Sağlık Bakanlığı da sağlık durumları ile ilgilenecektir. Böylece, 400 yıl aşkın süreden beri vatandaşları olan Türkleri katletmek ve soykırımda yer almak için adanın bütünündeki Kıbrıslı Rumların tamamı seferber edilecektir (Gibbons, 2003: 316). Kıbrıslı Rumların tamamı seferber edilirken “İki patlama daha duyulur art arda; üst üste binmiş bomba patlamalarının sesi kara çarşafly umacılara dönüvermiş olan gecenin bütün örtülerini yırtar: ‘Gazeteciye, Türk Mahallelerinden bu patlama

kardaşım! Türk evleri havaya uçurulur kardaşım!’ diye bağırdı Fâzıl Küçük; acı, boğaz yırtıcı, göğsü olduğu gibi, eleleriyle kederleriyle birlikte olduğu gibi dışarıya dökmüş korku sesiydi doktorun ağzından çıkan ses: ‘EOKA Türklere döndü eyvaaah! Bu gece döndü’ ” (Sepetçioğlu, 2000: 237). Grivas’ın kurduğu terör örgütü Kıbrıs Türklerini yok etmek için namlusunu masum insanlara çevirir. Rumlar, ağır silahlarla, bombalarla en büyük insanlık suçunu teşkil edecek soykırımı yapar.

Yağan bombalardan biri Kıbrıs’taki kutsal mekanlardan biri olan Bayraktar Camisi’ne düşer. Türk Alay Kumandanı Albay Turgut Sunalp bu haberi Rauf Denktaş’a şu şekilde aktarır: “Bayraktar Câmîni bombalamışlar. Hazırlan Denktaş uğrayıp seni alacağım. Birlikte gidelim bir bakalım der” (Sepetçioğlu, 2000: 288). İngiliz yönetimindeki Kıbrıs Adası’nda EOKA terör eylemlerinin Türk azınlığın adadan gitmediği süreçte devam edeceğini söyler.

Rumlar birçok Türk bölgesini bombalarlar, Türklere bazılarını da acımasızca öldürürler. “Lefkoşa’nın dış mahallelerinde, Çağlayanda, Küçük Kaymaklı’da, Köşklüçiftlik’te, Kumsal’da, Kızılbaş’ta bazen yer yer bazen topluca ve sürekli silah sesleri bütün gece sessizlikleri bozmuş öfkeleri bilemişti. İki gündür süren tek yanlı Rum saldırıları bu sefer karşılık buluyordu” (Sepetçioğlu, 2000: 310). Bu bölgeler Rumların en çok kıyım yaptığı yerlerdir.

Nikos Sampson ile Makarios Kıbrıs Türklerini katlederek Enosis mücadelesinin gerçekleşmesi için çatışmalara başlar. Nikos Sampson komutasındaki Rum kuvvetleri Küçük Kaymaklı’ya girerek kanlı eyleme başlar: “Kıbrıs Cumhuriyeti’nin İçişleri Bakanı Yorgacis, gizli Rum ordularının bir bölümünün başına geçer. İkinci bölüğe Nikos Sampson kumandan olur, üçüncü bölük Makarios’un özel hekimi Vasos Lissaridis’in buyruğundadır, üç bölümün savaşçısı bin kişiyi aşar. Sıradan tüfek, otomatik tüfek, el bombaları, bazukalar, zırhlı buldozerlerle donanmış bir çetin kaleydi her bir bölük, yürüyordu. Küçük Kaymaklı’yı aklına yazmıştı. Nikos Sampson’un üç zırhlı buldozeri ayrıca çelik zırhlarla güçlendirilmişti. Kuşluk vakti Yunan’ın dokuz yüz elli kişilik, görünen, Kıbrıs alayından yardım geldi. Hafif uçaksavarların Sampson’un buyruğuna girdiğini herkes öğrenmişti. Rum polisi seferber oldu, jandarmanın hazır ola geçirildi” (Sepetçioğlu, 2000: 316). Sampson, Türklere karşı gerçekleştirilen katliamların uygulayıcısıdır. Nikos Sampson’un amacı tek Türk kalmayana kadar adada savaşmaktır. Rumların, Türklere karşı saldırısında Küçük Kaymaklı’da mücahitlerin sayısı Rumlara göre daha azdır. Mücahitler silah ve mühimmat bakımından zayıfken Rum kuvvetleri en ağır silahlarla Küçük Kaymaklı’yı almayı hedeflemişlerdir.

Küçük Kaymaklı'nın dünya ile irtibatı kesilir. Etrafı sarılan Küçük Kaymaklı'ya takviye destek alan EOKA örgütü bütün gücünü bölgeye sevk eder: “Küçük Kaymaklı'nın Kovan Beyi bir an, imkânsızlığın uçurumlaştığını görür; çaresizliğin hâlsizliğini hissediyordu, savunucuların elindeki bütün silahları saniyenin binde birinden de az bir sürede zihninden geçirdi: altı tüfek, beş adet sten tabanca otomatikti; biri ilerde Hüseyin Ruso'daydı, iki Bren makinalı tüfek vardı ancak birinin onarılması gerekiyordu tezinden, eğer onarılmamış ise onu sayma, bir iki tabanca, belki yüz elli adet çifte, hepsi bu ve yarısı patlamayabilecek mermiler” (Sepetçioğlu, 2000: 317). Zorluklar içinde mücadele veren Türkler mermileri bitene kadar Küçük Kaymaklı'da direnmeye devam ederler.

Kıbrıslı Türklerin bağımsız ve egemen bir devlet anlayışına sahip olmak için yaptıkları varoluş mücadelesinde çocuklarda görev alır. “Zırhlı buldozerler, aralarında daha az zırhlı olanlarıyla desteklenmiş Hüseyin Ruso'nun arkadaşlarının üstlerine yönelmişlerdi, Hüseyin görünen sonu beğenmedi. Baktı. Haberci on bir yaşlarında bir cılız oğlancıktı, tüfeği omuzuna çapraz takılıydı lâkin: ‘O tüfeği kullanabilir misin?’ diye sordu düşünmeden; ‘Adın ne senin?’ ‘Halil’ dedi çocuk aynı hızda: ‘Bilirim! Atar vuranlardanım ben!’ ” (Sepetçioğlu, 2000: 318). Diyen Halil, küçük kahraman olarak karşımıza çıkar. Küçük Kaymaklı'da yaşlısı, genci, kadını, erkeği hep birlikte direniş gösterir, kendileri yaptıkları ilkel silahlarla Rumların elindeki makineli silahlara karşı kahramanca mücadele ederler. Hüseyin Ruso'nun “mermisi tükenmişti, belinde üç el bombası vardı ancak. Kaldırdı tüfeğini geriye, Halil'e fırlattı attı: Tüfeği kurtar, geri çekil, hemen! Emirdir geri çekil! dedi, beklemedi. İkisinin birden tapasını çekti el bombalarının, o durum da Rum'un üstüne yürüdü, yaklaştığında attı, biri bir makinalıyı öteki buldozerin birini uçurdu. Üçüncüsünü çekemedi Hüseyin Ruso, alına gelen bir kör kurşun, el bombasını da unutturdu “(Sepetçioğlu, 2000: 318,319). Rumların kurşunuyla şehit olan Hüseyin Ruso Türklerin direnişinde önemli bir yere sahip olan gerçek bir Türk kahramanıdır.

Kıbrıslı, romanında Rum terör örgütü EOKA'nın Kıbrıs Türkleriyle girdiği çatışmalara değinilir. Bu romandaki çatışmaların özünde daha çok Müslüman-Hristiyan çatışmaları vardır.

“Mehmet sohbetleri esnasında Fazıl Hocaya, Rumların hazırlığı artıyor bizde silahsız ev çok hocam, dedi. Cevap bulmaya çalışan hocanın gözlerindeki gölge koyulaşırken, Salih çıkageldi. Büyülü bir ışıkla parlayan gözleri, kemikli yüzünü daha iri daha heybetli gösteriyordu. Bakkal dükkanını Rumların kundaklamasından sonra yeniden düzenlemişti. Türklerin bir karargâhıydı sanki dükkân. Haftada bir gün, gizli

silah eğitimi yaptırıyordu gençlere” (Karatay, 2005: 27). Türklerin adadaki yapılan baskınlara karşı kendilerini savunabilmek amacıyla gizlice örgütlendiği eserde bu şekilde bahsedilmektedir.

Mühimmat sıkıntısı çeken Türkler direniş gösterebilmek için arayışa girer. “Mehmet yanına Salih, Yakup ve Şevketi alarak Rumların cephane olarak kullandıkları mağaraya gider; iki kasa mermi, üç hafif makineli, bir kasa bomba ve bir kasa tahrip kalıbını mağaradan çıkartırlar. Salih cep lambasını Mehmet’e verip Yakup’tan fitil ve dinamiti ister. Mağaranın dehlizlerinde yığılı, infilak ettirilecek cephanelere uzayan fitili açarak, ‘çıkıyoruz’ diye seslenir. Diğerleri malzemeleri yüklenirken Salih, fitili çakmakla ateşler” (Karatay, 2005: 31).

Rum baskınlarına karşı, mücahitler silah sesleriyle birlikte köyde hazırlıklara başlarlar. Güneş tam batmadan Rum kuvvetleri, köyün önüne dek sokulurlar. Çatışmanın gerisindeki mücahitler, derin bir sessizlik içinde beklemededirler. “Rum kuvvetlerinden, öncü bir manga köyün derinlerine doğru ilerler. Türkçe olarak bağırdı içlerinden biri: Ey köy halkı! Sizlere dokunmayacağız! Silah kullanmayın! Kullanırsanız biz de kullanacağız!” (Karatay, 2005: 119). “ ‘Silahlarınızı teslim ederseniz ilişmeyeceğiz size! Kaledeki katillere yardım ederseniz, onlarla birlikte imha edilirsiniz!’ Ani bir patlamayla bağırtkan Rum devrilir. Öteki Rumlar da kendilerini yere atar. Siperlerde silahlar işlemeye başlar. Gerideki Rum kuvvetlerinden önce şaşkın ve düzensiz, sonra gittikçe şiddetlenen, güçlenen saldırı genişler. Ortalığı toz duman, havayı barut kokusu sarar” (Karatay, 2005: 120). Roman başkışisi Mehmet ve mücahitlerin bulunduğu köye saldırı düzenlenir. Rumların silahlarınızı bırakın size dokunmayacağız sözüne güvenmeyen Türk halkı silahlarını teslim etmeyerek Rumları bozguna uğratar. “Makineli tüfeğe sarılan Reis, Mehmet’e yanına üç kişi alıp Muharrem Orhan’la üçüncü barikata gitmesini söyler. Zaman geçtikçe kızışan, genişleyen çarpışmada mermilerden biri Muharrem Orhan’a isabet edince siperle indirirler. İki kişi barikatta çarpışıyordu. Yavuz, tüfeğinin üzerine abanmış hareketsiz duruyordu. Yarasından akan kanlar, göl olmuştu yattığı yerde. Mesafeyi gittikçe daraltan Rum ateşi, yaralıyla uğraşacak zaman vermiyordu. Beş kişi amansız, kesiksiz bir ateşe başladılar. Sıçrama hareketine girişen iki Rum devrilirken, tümseği siper alan bir Rum, çıkarttığı bombanın pimini çekmeğe hazırlanıyordu. Mehmet’in işaretiyle tehlikeli Rum’a ateşe başladılar. Olduğu yere düşüverdi Rum” (Karatay, 2005: 121).

“Mücahitlerin savunmaları etkili olunca saldırılarında büyük kayıplar veren Damaskinos geri çekilir. Yolda Tomaras, Lefteris gibi zenginlerin neden bizimle savaşmıyor diye düşünür. ‘Tomaros, Lefteridisin oğulları neden savaşa gitmez? Biz

burada ne arıyoruz? Onlar orada keyif sürüyorlar. Biz burada ne arıyoruz? Enayi miyiz? Ne arıyoruz?’ Kuru yüzlü, uzun boylu, yırtık parkeli Damaskinos, diğerleriyle birlikte acıyarak. Tomaros’a baktı. Gözleri, yerde yatan cesede takıldı sonra: ‘Müslüman avlıyoruz,’ diye mırıldandı. Tekrar etti. ‘Müslüman avlıyoruz’ ”(Karatay, 2005: 125). Eserde bazı Rumların kendilerini sorguladıkları görülür. Yukarıdaki konuşmalardan hareketle bazı Rumların, Türklere karşı zorla savaştırıldığı anlaşılır.

Rumlar, Baf, Magosa, Girne ve Limasol dolaylarında saldırıya geçmişlerdir. Bazuka ve havan topu kullanan EOKA mensupları katliamlarını insanlık dışı metotlarla uygularlar; Türk mahallelerine girerek kadın, çocuk, yaşlı demeden masum insanları kurşunlamışlardır. Saldırı, sistemli bir şekilde köylere kadar genişletilmiş; önemli bir EOKA kuvveti, mücahitlerin kahramanca savunmaları sonucu, eriyerek dağılmıştır (Karatay, 2005: 142). Bu köylerde EOKA terör örgütü vahşetin eşsiz örneklerini gösterir.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Alev Alatlı yazdığı bu eserde EOKA örgütünün ne derece tehlikeli olduğuna ve Megali İdea düşüncesini gerçekleştirmek isteyen Rumların Türkleri öldürmesine dikkat çeker.

Halo Dayı, Ali’ye “Be oğlum, anlaman? Papaz’a karşı imam, kiliseye karşı cami dikmedin mi, sonu gelmez bu işin. Nasıl kalkındırdı Rum, Yunanistan’ı ayağa? İngiliz’i de Fransız’ı da Birleşik Devletleri de bilmez mi Kıbrıs Rum’unun Yunan olmadığını? Yunanlının gendi bilmez mi? Garşı garşıya goy, birinin lafını öbürü anlamaz. Daha şurada ne oldu, Yunan, Rum’u sahipleneli? ‘1951’ dedi Berber. Kim sahiplendirdi? Kilise değil mi? Papazlar değil mi? Neden anlaman hâlâ haçın hilâle karşı savaştığını?” (Atlalı, 2020: 124). Halo Dayı bu çatışmaların Türk-Rum çatışması değil, Hristiyan-Müslüman çatışması olduğunu Ali’ye anlatır. Rum saldırıları daha ortalıkta yokken Halo Dayı Rumların 1800’lü yıllardan bu yana Enosis hazırlıklarına başladıklarını söyler. Çok fazla zaman geçmeden Halo Dayı’nın dedikleri çıkar ve EOKA, Türklere saldırmaya başlar: “30 Ocak’ta, siyah başlıklarla çıkan Türkiye gazetelerinde, sayılar daha da artmıştı ve isimlerin arasında Ali Tahsin de vardı. Kimin attığı belli olmayan bir bombayı, halkın arasında patlamadan kapmış, uzağa, boş bir okulun bahçesine savurmuştu. Orada patlayan bomba, civardaki tüm camları kırdı ve bir hesaba göre yüzlerce insanın canını kurtardı. Görenler öyle anlattılar. Ali’nin fotoğrafı, yıllarca mücahitlerin ceplerinde, evlerin duvar aynalarının kenarlarında sıkıştırılmış kaldı” (Atlalı, 2020: 130).

“Roman başkışisi Eleni, Ksenya’nın evinin EOKA tarafından silah deposuna dönüştürüldüğünü öğrendiği zaman, ezanlarına sığındığı Bayraktar Camisi berhava

edilmiştir” (Alatlı, 2020: 169). Eleni Naciye'nin teyzesinin evi Rumlar tarafından mühimmat deposu olarak kullanılmış ve bu mühimmatlarla Müslüman Türk mahallelerine saldırı gerçekleştirilir. “Aralık ayı başlarında, günlük Cyprus Mail gazetesini okuyan Mr. Brenner, ‘Vadili'deki Türk ilkokulu bombalanmış,’ diye anlattı karısına” (Alatlı, 2020: 172). Bombalamalar devam ederken Rumların azılı lideri Makarios, Türk polislerinin silahlarını Kıbrıs'ta toplatır (Alatlı, 2020: 180). Rumlar bu sayede Kıbrıs Türkünü savunmasız bırakıp kolayca kıyım yaparlar.

Zaman Uyanışı romanında Kıbrıs'a Türk askerinin gelişi anlatılır. Eserde aynı zamanda Rumların Türklere saldırımları sonucu yaptıkları insanlık dışı olaylar da anlatılır.

“Yunan Gizli Servis görevlileri şu günlerde Türk Hükümeti'nin hem kendi içinden, özel subaylarından; hem Kıbrıslı Türklere, Türkiye'de bulunanlardan gençler seçiyor, aklı başında kimseler ayırıyor, eğitiyor bunları” (Sepetçioğlu, 2020: 193). Türklere örgütlenip eğitim aldığını duyan Rumlar çılgına dönerek, ağır şekilde Türklere saldırıda bulunurlar. Bu saldırılar üzerine Türklere ayaklanarak yürüyüş yaparlar: “Lefkoşa'da Magosa'da ayaklandık yürüdük. Rum'a hayır! dedik, İngiliz'e hayır! Makinalı tüfekle üstümüze ateş ettiler yavrucuğum, yedi şehit de oracıkta bıraktık, kanları toprak içindi, toprağa aktı, senin yurdun, öz yurdun içindir” (Sepetçioğlu, 2020: 219). Diyen Volkan'ın Nenesi, Kıbrıs Türkünün başından geçen olayları torununa anlatır.

“Ne Volkan ne Kara Çete ne 9 Eylül Cephesi ne de bunlara bağlı işçi çiftçi direniş güçleri var artık. Hepsi görevini tamamladı; Türk Mukavemet Teşkilâtı tek başına Türk Kıbrıs'ın savunmasını, korunmasını, varlık savaşını üstlendi. Şimdi yalnız TMT var; bizim vurucu gücümüzdür” (Sepetçioğlu, 2020: 229,230). Bölgesel savunmada yeterince müdahalede bulunamayan direniş güçleri Rauf Denktaş'ın önderliğinde EOKA örgütüne karşı düzenli bir örgüt haline getirilmiş TMT'yi kurar.

TMT'nin kurulmasıyla birlikte Rum saldırısına karşı savunmalar yapılarak Rumlar geriye püskürtülür: “Lefkoşa'nın dış mahallelerinde, Çağlayan'da, Küçük Kaymaklı'da, Yenişehir'de, Köşklü Çiftlik'te, Kumsal'da bazen yer yer, bazen topluca ve sürekli silah sesleri bütün gece sessizlikleri bozmuş, öfkeleri bilemişti. İki gündür süren tek yanlı Rum saldırıları bu defa karşılık buluyordu” (Sepetçioğlu, 2020: 283). Kıbrıs Türklerinin vatan aşkı ölüm korkusunda daha güçlüdür. Özgürlük mücadelesinde yüzlerce şehit verilmiş; yüzlerce insan gazi olmuştur. Kıbrıs Türkleri savaşçı ruhları ve azimleri sonucunda Rum esaretinden kurtulur.

Küçük Kaymaklı'nın savunulması 1963 çarpışmalarında olduğu gibi Kıbrıslı Türklerin, Rumlara karşı direnişinde önemli bir yere sahiptir. Bu bölge de 21 Aralık olayları meydana geldiğinde Türkler düşmana karşı son mermisine kadar toprağını savunur. "Küçük Kaymaklı'nın Türk mücâhitleri ne kadar saysan doksan kişi! Artmaları imkânsızdı. Onlar da biliyorlardı bu imkânsızlığı. Azalmazlarsa Allah'a şükredeceklerdi. İşe yarar cephaneleri ise pek azdı. Çoğu patlamayan nemlenmiş mermilerin patlayabilmesi için bin dua gerekiyordu. Doksan mücâhit yol kenarı hendeklerden en uygun tümseklere kadar mevzilenmiş; vurulmamak, fakat vurmak, muhakkak vurmak için toprağın imkânlarına gizlenmişti" (Sepetçioğlu, 2020: 291). Etrafı sarılan Küçük Kaymaklı'ya takviye destek alan Rum örgütü ağır silahlarla kuşatmaya devam eder: "Nikos Sampson'un üç zırlı buldozeri ayrıca çelik zırlarla güçlendirilmiştir. Kuşluk vakti Yunanistan'ın dokuz yüz elli kişilik görünen Kıbrıs alayından yardım alır. Hafif uçaksavarların Sampson'un buyruğuna verildiği bildiriliyordu. Rum polisi seferberdi, jandarma hazır ola geçirilmişti" (Sepetçioğlu, 2020: 291). Mermisi tükenen mücahitler sivil halkın diğer güvenli Türk bölgesi olan Hamitköy'e göç etmesini sağlar. Rumlar Küçük Kaymaklı'ya girdiklerinde kaçamayan sivilleri yakalayıp bir kısmını şehit eder. Şehit edilen Türkler EOKA'cı terör örgütü tarafından bilinmeyen bir yerde açılan çukurlara gömülür.

"Baf, Rumlar tarafından İngilizlere de kapatılır. Rumca kırığı Türkçe konuşan yayvan ağızlı bir kişi Baf'taki Türk mevzilerinin roketatarlarla, otomatik silahlarla nasıl darmadağın edildiğini anlatır. Laputi ve Limasol'un, Mallia köylerinin tamamının Türklerden temizlendiğini bildirir. Yöredeki Türkler okullara sığınmıştı, üç gündür kuşatma altındaydılar" (Sepetçioğlu, 2020: 317). Rumlar, Türklerin moralini bozmak için olan kayıplardan daha fazla sayı söylerler.

Fâzıl Küçük, Rumların aldıkları yardımların epey fazla olduğunu söyler. "Geçen hafta altı yüz jandarma daha silah altına alındı. Milisler diye bir teşkilât çıkarıldı ortaya, Çekoslovakya'dan iki bin tüfek, bir o kadar otomatik, yarı otomatik silâh, yirmiden fazla havan topu, o kadar da zırlı araç alındı. Bunlar ne için dersin gazatacı gardaşım?" (Sepetçioğlu, 2020: 343). "Kıbrıs'ta yirmi binden çok Yunan askeri var, Yunanistan'dan gelme askerler. On bin kişilik Rum millî muhafızları, daha da fazladır ya, ben on bin diyorum; bunları Yunanistanlı zabıtlar eğitiyorlar, onlar yönetiyorlar. Su içinde yirmi bin kişilik yedekleri var. Papaz Makarios, Rum polisinin bütçesini iki yüz bin Sterline çıkardı" (Sepetçioğlu, 2020: 343). Yunanistan adaya ağır silahlar ve asker göndererek savaşın doğmasına sebep olur. Rum-Yunanlıların ortak şekilde Türklere açtığı bu saldırılarda işlenmiş olan vahşetler tarihin sayfalarına kara bir leke olarak geçer.

Rum'un elindeki silahlara karşı en ilkel silahlarla direnip şehitler veren Türkler hiçbir zaman Rum zulmüne boyun eğmemiş, teslim olmamışlardır.

“1974'te sağlanan huzur içinde doğan çocuklar kavgasız, gürültüsüz, aşağılanmadan, kan görmeden, yakınlarını çarpışmada yitirmeden, korkmadan, çocuklukların ve gençliklerini yaşayarak büyüdüler. Bu sonucun neler pahasına kazanıldığını bildiklerine, bilmiyorlarsa okuyup öğreneceklerine, çocukların bu bilgiyle yetiştireceklerine inanıyorum. Bu güzel sonucu sağlamak için Kıbrıs Türkleri genel olarak 1.672 şehit, binlerce yaralı, Türk ordusu da 498 şehit, 1.200 yaralı verdi. Rumların (ve Yunanlıların) kaybı şöyledir: 4.000 ölü, 12.000 yaralı. Bu savaşın nedeni Rumların uzun yıllar Türklere haksızlık yapmaları, uzlaşmaya, anlaşmaya yanaşmamaları, sorunu sürekli yokuşa sürmeleri, son olarak da bir darbe yaparak Enosis'e ulaşacakları hevesine kapılmalarıdır” (Özakman, 2022: 445).

4.7. Ölüm

Ölüm, hayatın değiştirilemez bir gerçeği ve yaşamın kendi iç dinamiği içerisinde insanın geri döndürülemez şekilde ebedi hayata geçüdür. Ölüm, canlılık belirtilerinin ortadan kalkması, bilinmeyene yönelmektir. Fransız yazar Levines ölümü şöyle tanımlar: “Ölüm varlıkların canlı görünmelerini sağlayan dışa dönük hareketlerin yok olmasıdır, bu hareketler her zaman yanıt biçiminde olmuşlardır. Ölüm, her şeyden önce hareketlerin özerkliğini ve yüzlerini örten ifade gücünü ortadan kaldırmaya yönelir. Ölüm yanıt yokluğudur” (Levines, 2021: 11,12).

Türk edebiyatında eski tarihlerden bugüne kadar ölüm teması işlenmiştir. Ölüm teması hem şiirlere hem de düz yazıya konu olur. “İnsan, ölümü tıbbî, dinî, felsefî, psikolojik ve sosyolojik açıdan farklı şekillerde yaşamak zorunda kalır” (Öksüz, Güneş, 2020: 85). Yaşanan farklı ölüm şekillerine tezin bu bölümünde değinilir.

Ölüm teması romanlarda verilen kayıplar ile birlikte işlenir. Çalışmada incelenen eserlerde; işkenceler, seyahat esnasında yaşanan kayıplar, açlık, hava koşulları, hastalıklar ve savaş kaynaklı birçok ölüm anlatılır. Her ne kadar ölümler çoğunlukla savaş esnasında gerçekleşmiş olsa da Rumların maruz bıraktığı işkencelerle de büyük kayıplar verilir.

Kıbrıs Türklerinin anlatıldığı romanlarda ölüm ve işkencelerin, çoğunlukla Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan askerleri tarafından yapıldığı söylenir. Özker Yaşın'ın incelediğimiz romanlarında, Kıbrıs Türk halkı ve Rumlar arasında geçen ve birçok masum insanın ölümüne neden olan savaş işlenir.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar ve Girne'den Yol Bağladık romanları, Kıbrıs Adası'ndaki 1963 yılında başlayan Türk ve Rum çatışmalarını, savaşta Kıbrıs Türk halkının yaşadığı zorlukları, dağılmış hayatları, maruz kalınan işkenceleri, Rumların baskılarıyla ve ölüm korkusuyla göç etmek zorunda olan Türklerin mücadelesini konu edinir.

Ölüm korkusuyla yaşayan Türkler savunmalarını hiçbir zaman bırakmamış, bu varoluş mücadelesinde kadın, erkek, yaşlı, çocuk demeden herkes direniş göstermiştir. Kıbrıs Türkü'nün hakkını savunan çocuk kahramanlardan biri de Talât'tır: "On yedi yaşındaki çocuk kahraman Talât ikinci el bombasını Rum askerlere savururken vurulur" (Yaşın, 1974: 7). Körpecik delikanlının acı haykırıları oradaki mücahitler tarafından duyulur. Talât, gösterdiği bu mücadeleyle sonrasında Kıbrıs Türk halkının kahramanlarından biri ilan edilir.

Halil Öğretmeni hastaneye ziyarete gelen Orhan ve Şinasi, başkişinin yokluğundaki gerçekleşen olayları anlatır. Konuşmalar sırasında Tuncer'in şehit olduğu haberini alan Halil Öğretmenin gözleri buğulanır (Yaşın, 1974: 27).

Halil Öğretmen hastanede tedavi görürken yanına Yusuf adında bir çoban hasta gelir. Daha sonraki süreçte Çoban başından geçenleri Halil Öğretmene anlatır. Rumlar bu çobanla arkadaşına sürülerini otlatırken keyfi olarak ateş ederler. Halil Öğretmen olaylardan üç gün sonra sabah gazeteye baktığında Yusuf Ağa'yla birlikte vurulan Süleyman'ın Kızılay İlk Yardım Hastanesinde aldığı yaralara dayanamayıp öldüğünü okur (Yaşın, 1974: 34).

Roman başkişisi Halil savaş yıllarında ekonomik sıkıntı çektiği için arkadaşı Şinasi ona eski bir palto verir. Düğmesini diktirmek için terziye gittiğinde, Terzi Halil'e karısıyla birlikte bahçedeki yüklüğün içinde nasıl esir kaldığını anlatır: "Terzi Kumsal'daki baskın gecesinde Dr. Binbaşı Nihat İlhan'ın evine bir sokak kadar yakın olan evlerinin bahçesindeki yüklüğe karısıyla saklanarak kurtulur. Bizim sokakta yalnız Erdoğan Rıfat'ı öldürdüler. Ne korkunç geceydi o. Bağrıışmalar, çığlıklar, silah sesleri, çocuk ağlamaları. Mahallede öldürmediklerini alıp götürdüler" (Yaşın, 1974: 42). Bu baskında Kıbrıs'ın sevilen sanatçılarından biri olan Erdoğan Rıfat da şehit düşer. "Eşi, çok yoğun ateşin olduğu 25 Aralık 1963 günü, Erdoğan Rıfat'ın ailesini ve yakınlarını kontrol etmek için eve geldiğini, ışıkları söndürdüklerini ve Erdoğan Rıfat'ın av tüfeği ile diğer odaya gittiğini, sonrasında Rumların evi taradıklarını, o hâlde sabaha kadar beklediklerini, sabah ise eşi Erdoğan Rıfat'ın Yunan askeri tarafından şehit edildiği haberini aldığını anlatır" (<http://www.ekinocomputer.com/kkct/21-aralikkumsalkatliami.html>, 2010 aktaran, Büyükada, 2012: 68).

“Öteki sabah Arpalık'ta olanlar Lefkoşa'da duyulur. Her kafadan bir ses çıkar, olaylar çeşitli şekillerde anlatılır. Türklerden beş ölü, altı yaralı varmış. Rumlar radyoda altı ölü ve on yedi yaralı verdiklerini açıklamışlar. Ancak yabancı, muhabirler Rum ölülerinin verilen rakamdan fazla olduğunu söylüyorlardı” (Yaşın, 1974: 60). Orhan, Arpalık köylülerinin Akıncılar'a sığındıklarını Türk Jandarma İstasyonundan öğrenir. Doğru haberin Türklerin beş şehit verdiği ve Rumların en az yüz ölüsü olduğunu Halil öğretmene söyler. Limasol, Türklerin azınlıkta olduğu bir kasabadır. Otuz bin Rum ile beş bin Türk yaşamaktadır. “Kıbrıs Rum Radyosunun verdiği haberlere göre Limasol'da Türk âsileri son mevziide susturulmuştur. B.B.C.'nin haber bülteninde ise Limasol'da kanlı çarpışmaların devam ettiği en az yüz elli ölü olduğu söylenmişti. Ankara Radyosu Kırk Türkün şehit edildiğini bildiriyordu” (Yaşın, 1974: 89). BM Barış Gücü'nün sivil ölümlerine sessiz kalarak Kıbrıs Türklerine ihanet etmeleri en baskın konulardan biridir.

13 Şubat 1964'te Türk mevzilerinin Limasol'de EOKA'cı Rumlar tarafından ele geçirildiği ve çok fazla Türk'ün öldürüldüğüne dair halk arasında söylentiler başlar. Halil, Şinasi'ye Limasol'de çarpışmaların nasıl olduğunu sorduğunda:

“-Limasol'da bütün mevzilerimiz düştü diyorlar.

-Yok canım. Tek bir mevziimiz düştü. Dr. Özden'in kliniği. Stratejik bakımdan savunulması zordu bu mevziinin.

-Kaç kişi vardı içinde?

-Yedi kişi. Üçü kurtulmuş, dört arkadaş şehit olmuş.

-Diğer mevziler?

-Diğer mevziler yerinde. Çarpışmalar devam ediyor” (Yaşın, 1974: 90). Cevabını alan Halil, Rumların yıldırma propagandası yaptığını anlar.

Yine bir gün kitapçıya giden Halil, Türkiye'nin adaya müdahale hakkını kullanacağını öğrenir. Kitapçıda bulunan kişilerinde bu haberi duyunca sevinçten gözleri yaşarır. Bunlardan biride dükkâna yumurta satmak için giren Hasan Mehmet Buba'dır. Haberi duyunca gözlerinden yaşlar akmaya başlar. “Kitapçı bilgi ister gibi baktığımı görünce döndü bana. Yumurtacıyı işaret ederek:

-Bu Hasan amca Ayvasıllı, dedi.

-.....?

-Ayvasıl katliamı ailesini yok etti. Doktor Binbaşı Nihat kadar acıklıdır serüveni. Binbaşının üç çocuğu ile karısı öldürülmüştü. Bu ihtiyarın iki oğlu, karısı ve torunu öldürüldü” (Yaşın, 1974: 128,129). Bunu duyunca Halil Öğretmen'in tüm sevinci kursağında kalır.

Savaş insanlık tarihi boyunca bütün güzellikleri yıkıp yerine acıyı, ölümü koyar. Savaşın getirdiği ölümlerden biri de Baf'ta görülür. Baf'taki çarpışmalar bir Türk'ün Rumlar tarafından dükkânında öldürülmesiyle başlar. "İlk gelen rakamlara göre Türkler bir ölü üç yaralı vermişlerdi. Rumların beş ölü otuz üç yaralısı vardı. Kıbrıs Rum Radyosunun haberlerinden EOKA'nın büyük bir yenilgiye uğradığını anlıyorduk. Yılan ısığına benzeyen bir ses gerçekleri gizlemeye çalışıyordu" (Yaşın, 1974: 190). Savaş tüm acımasızlığı ile devam eder. "Baf'tan ölü ve yaralıların tam listesi geldiği zaman biraz rahatladık. İnsanca kaybımız Rum Radyosunun söylediklerinden ve bizim korktuğumuzdan çok az idi. Bütün çarpışma süresince on beş şehit, yirmi iki yaralı vermiştik" (Yaşın, 1974: 192).

Baf'tan sonra Gaziveren bütün imkânsızlıklara rağmen Rum saldırılarına karşı durmuş, derme çatma Türk mevzileri düşmemiştir. Bu çarpışmalarda Gaziverenliler beş şehit verirler. "Rumlardan kırk sekiz kişinin öldüğünü İngiliz askerlerinden öğrenmiştik. Papazın kuvvetleri yine rezil olmuşlardı. Bizi en çok yıkan yollarda rehine olarak alınan ve öldürülen Türklerdi" (Yaşın, 1974: 216,217). Bu saldırılar sırasında birçok Kıbrıslı Türk EOKA'cılar tarafından şehit edilir, evlerinden kendi topraklarından sürgün edilir.

Rumlarla girilen sıcak çatışmalarda şehit edilen kahraman mücahitler romanda şu şekilde anlatılır: "İki yüz metre aşağıımızda, sık bir çalılığın kenarında Şinasi'nin cesedi kanlar içinde yatıyordu. Ali devrilmiş arabanın hemen yanında, yüzükoyun yere kapaklanmıştı. Pek feciydi durumu. Başının yarısı ezilmişti. Eybil'i ilk vurmuşlardı, arabadan düştüğünü görmüştüm. Cesedi yolda olmalıydı. Bulduğumuz yerden yol görünmüyordu" (Yaşın, 1974: 258).

Girne'den Yol Bağladık romanında ölüm temasının yoğun bir şekilde işlendiği görülür. Eserde yüzlerce Türk cesedin Rumlar tarafından toprağın altına sahipsiz gibi gömüldüğü anlatılır. Eserde birçok ailenin acı kayıplar verdiğiinden söz edilir. Ölüm duygusu Kıbrıs Türkleri için günlük yaşamın bir rutini haline gelir. Psikolojik şiddet yaşayan Kıbrıs Türkleri için ölüm bazı durumlarda bir kurtuluş yolu olarak da görülür. Romandaki susuzluk, açlık, barınma vb. gibi bütün olumsuzluklar ölümün yanında sıradan bir hal alır.

1963 Kanlı Olaylarla birlikte Kıbrıslı Türklerin işkence ve ölümlerle mücadelesi başlar. "1963 yılının 21 Aralık Cumartesi günü Lefkoşa'nın Tahtakale semtinde iki Türk öldürülür" (Yaşın, 1976: 10). Kanlı olayların başlamasıyla birlikte birçok Türk katledilir. Rumlar bu katliamlardan birini de Taşkent köyünde gerçekleştirir. "Taşkent köyünde bütün erkekleri öldürmüşlerdir" (Yaşın, 1976: 18).

Eserde anlatılan ölüm olaylarından biri de Yunan askerlerinin mücahitleri tuzağa düşürüp öldürmeleridir: “Balabayıs’tan gelen Yunan askerleri Doğruyol’daki mücahit arkadaşlarımın çoğunu tuzağa düşürüp akıl almaz işkencelerle öldürdüler. İki gün içinde komandolar bu bölgeyi düşmandan temizleyince cuma sabahı ayrıldığım Doğruyol’daki mücahit arkadaşlarımın hemen hemen hepsinin öldürüldüğünü gördüm. Çoğunun ölümlerini tanımakta bile güçlük çekiyordum” (Yaşın, 1976: 97). Roman başkışı Oktay, ölen mücahit arkadaşlarını görünce kendini kötü hisseder.

Rumlar, kendilerini adanın sahibi olarak gördükleri için kendileri dışındaki herkese potansiyel düşman gözüyle bakar. Adaya gelen yabancı basın mensupları da Rumların yaptığı tuzağa düşerler. “Lâpta’nın batısında acı bir olay oldu. Üç araba ile seyahat eden yabancı basın temsilcileri Mirti-Panağra-Lâpta yönünden Girne’ye gelirken Rumların döşediği mayın tarlasına düştüler. BBC muhabirlerinden Edward Stoberg öldü. Yine BBC’den Simon Tringler’le AP ajansından Paul Rock yaralandı. Simon Trigler bir Türk subay tarafından mayınlar arasından kurtarıldı. Boğaz bölgesine nakledilerek buradaki Askerî Hastanede ameliyat edildi” (Yaşın, 1976: 104). Rumlar önlerinde engel olan herkese kin gütmüşlerdir. Bunlardan biri de ABD’nin büyük elçisidir: “19 Ağustos 1974 Amerika Birleşik Devletleri’nin Lefkoşa Büyükelçisi Roger Davis, Büyükelçiliğe saldıran bir grup Rum tarafından vurularak öldürülür” (Yaşın, 1976: 106).

Rumlar Türkiye’den gelen basın mensuplarını Türk olduğu için esir alarak öldürürler: “Kıbrıs’ta gazetecilik görevini yaparken esir alınarak gözleri bağlı olduğu halde kurşunlanan Adem Yavuz bugün Adana Numune Hastanesinde ölmüş” (Yaşın, 1976: 108).

Mücahitlerden biri çarpışma sırasında Türk düşmanı olan rütbeli Rum subayını vurur: “Sokak çarpışmaları başladı. Bu arada bir mücahidimizin, Fodi isimli Yarbay rütbeli bir Rum subayını vurup öldürdüğünü öğrendim. Bu subay sonradan aldığımız bilgiye göre koyu bir Türk düşmanıymış ve şayet öldürülmezse bir Muratağa, bir Sandallar katliamı Gaziveren’de de tekrarlanacaktı” (Yaşın, 1976: 206). Gaziveren köyünde üç oğlu ve iki damadı Rumlar tarafından alınıp götürülen bir ihtiyar ile köy erkeklerinin kahramanca çarpıştıkları eserde anlatılır: “Burhan Çavuş, işi o kadar ileri götürmüşler ki sokak çarpışması bile olmuş köyün içinde diye Cemil’e anlatır. Bu arada Fodi isimli bir Rum Yarbayı da köy sokaklarında vurup öldürmüşler. İhtiyar bizi alıp Yarbay Fodi’nin vurulduğu yere götürdü. Kafatasını delip devirmiş kendisini nişancı bir mücahidimiz. Bu Fodi isimli herif Kıbrıslı eski bir EOKA’cı ve azılı bir Türk düşmanı imiş. Öldürmeseydi bütün köyü yakacaktı dedi ihtiyar” (Yaşın, 1976: 259).

Kıbrıs Türklerinin katledilmesi için yapılan saldırılar sayıca çok ölümlere neden olur. “Asteğmen, eserde Ayvasıl köyünde beş yüze yakın Yunanlıların ölümlerini saydıklarını Burhan Çavuş’a anlatır. Biz de harekât sırasında en fazla şehidi bu çarpışmalarda verdik. Kaybımız kırk civarında oldu ve çoğu en seçkin komandolarımız idi” (Yaşın, 1976: 341). Romanda işlenen ölüm teması tüm gerçekliğiyle gözler önüne serilir. “Ayvasıl köyü Yunan Alayındaki ölümleri Birleşmiş Milletler Barış Gücü yetkilileri, Kızılhaç aracılığı ile alıp götürdüler Rum tarafına. Ölüler götürülürken ben burada idim. İnanır mısınız on Kızılhaç kamyonu geldi ve üst üste yığıldı ölümleri. On kamyon ölü ne demektir” (Yaşın, 1976: 342). Rumlar çatışmalarda en modern silahlara sahip olmasına rağmen savaş ruhlu Türk’ün ilkel silahlarına mağlup olarak sayıca fazla ölümleri olur.

Kıbrıslı Kâzım romanında ölüm teması küçük çaplı olarak yer verilir. Eser incelendiğinde tam anlamıyla ölüm temasının işlendiği görülmemiştir. Romanda yaşanan olayların anlatısı için ölüm teması bir araç olarak kullanılır.

Eserde şehit düşen Yüzbaşı Cengiz Topel’e değinilir: “Bugün 8 Ağustos. Kıbrıs’a Türk uçaklarının ilk sınırlı Polis Harekâtını yaptığının on ikinci yıl dönümü. O harekât sırasında şehit düşen Yüzbaşı Cengiz Topel’in mezarına gidip çelenk koyacağız” (Yaşın, 1978: 164).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanı ölüm teması açısından incelendiğinde birkaç olayın yansıdığı görülür. Rumların işkencelerle masum Türkleri nasıl öldürdüğü bu romanda Halil adlı bir genç üzerinden anlatılır: “Rum’un salladığı bir kamanın böğrüne, girmesiyle çıkması bir oldu; aynı kama aynı hızda karnına saplandı, deşti, yırttı, tüketti Halil’i” (Sepetçioğlu, 2000: 232).

Limasol olayları yukarıda anlatılan romanlarda görüldüğü gibi ölümün ve vahşetin yaşandığı yerdir. “Limasol’deki ayaklanmaların ertesi günü on altı ölü saydılar, biri meyhâneci Lambonun kör oğluydu. Polis kurşunundan ölmüştü. Ölülerden üçü çocuktu, o yumucuk üç yaşındaki kız sekiz yerinden bıçaklanmıştı. Yüz otuz dört yaralı bulundu, bilinen idi o da bilinmeyen, yarasını kendi saran sayıya katılmadı” (Sepetçioğlu, 2000: 234). Kurşunlar kadın-çocuk, yaşlı-genç demeden birçok insanın canını almıştır.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanında ölüm teması belirgin olarak işlenir. Yazar eserde, işkence yoluyla ve savaş esnasında ölenlerin yanı sıra farklı nedenlerle hayatını kaybeden kişilere de değinir. “Şehirli Mehmed ‘Fatma!’ diye fısıldadı: ‘Rauf’a söyle, unutma, söyle. Yoldaşım Giritli Mülazım Mustafa, dedi ki, geleceğiz! Gittiğimiz gibi geleceğiz! Rauf beklesin; zâbitlerimizin dönüşünü beklesin. Karşılansın.

Benim yerime de...' Ezan okundu o anda. Sabah ezanıydı. Çok yakından geldi sanki ezan, çok yakından geldi! Şehirli Mehmed sözünü tamamlayamadı: 'Allah...' dedi. 'Tanıgımdır' diyecekti" (Sepetçioğlu, 2000: 75). Şehirli Mehmet'in hasta olduğu için eceliyle vefat ettiği görülür.

Rauf'un abisinin âşık olduğu kızın ölüm haberi romanda verilir. "Sâcide'nin annesi haber saldı, dedi. İstanbul'da Câhit'in âşık olduğu kızın öldüğünü de o duymuş, doğrusu budur" (Sepetçioğlu, 2000: 99).

Rauf Denктаş'ın babası Yargıç Raif Bey'in ölüm haberi romanda öne çıkan olaylar arasındadır. "Rauf Girne'ye vardığında, daha okula girmek üzereyken babasının öldüğü haberini ulaştırdılar" (Sepetçioğlu, 2000: 128,129). Raif Bey'in defin işlemi ile ilgili detaylı bilgi romanda verilir.

Eserde Rumların yalan söylemesiyle akıl hastanesine yatırılan Beşir, Rauf Denктаş'a kendisini kurtarması için yalvarır: "Rauf Denктаş ayrılırken hâlâ yalvar yakar fakat bir parçacık umudun umutlusu olmanın güvencesinde ayakta durabilecek güçteydi. Ne var ki haftasına kalmadı, Beşir öldü, oradan cenazesi çıktı" (Sepetçioğlu, 2000: 221). Romanda Beşir adlı kişinin akıl hastanesine zorla kapatılarak ölüme terk edildiği anlatılır.

EOKA, Türklerin üzerine ölüm, vahşet, yıkım yağdırır: "EOKA'nın azgınlıkları, dehşet verici saldırıları İngiliz'e hoş geliyor olmalı ki birine bile ateş etmediniz! Var mı? Gösterebilir misiniz? Azgın Rum yakıp yıkarken görme, sus, geri çekil; günahsız Türk'ün bir küçücük yürüyüşünü fırsat bil, vur! Yedi insanımızı öldürdünüz bugün yedi şehidimiz var" (Sepetçioğlu, 2000: 260).

Kıbrıs Türkleri, İngilizlerin ve Rumların baskılarına maruz kalırlar. İngilizler ve Rumlar birlikte hareket ederek Türkleri acımasızca öldürürler: "Birkaç aydır EOKA İngiliz ile birlikte Türkleri de vuruyordu. Türk polisinden yedi ölü on yedi yaralı ile Türk köylerinden bir ölü yirmi iki yaralı köylü vardı. İngilizlerden de otuz dokuz asker öldürülmüş yüz altmışa yakını yaralanmıştı. İngiliz asıllı polisten de bir ölü altı yaralı sayılmaktaydı. Kayıtlara geçen bunlar. Ya geçmeyenler?" (Sepetçioğlu, 2000: 264). Kanlı terör örgütü EOKA'nın Türklere pusu kurarak haince öldürdükleri romana yansımıştır: "Türklerden altı şehit vardı, elli yaralı. Altı Türk şehidinin altısı da pusuya düşürülerek öldürülmüştü, ölümler tuzak ölümleriydi, kalles ölümle. Rumların ölüsü beş; beşi de saldırırken öldürülmüşlerdi" (Sepetçioğlu, 2000: 311).

Rumlar, İngilizlerden aldığı destekle vahşetlerin dozunu sürekli arttırırlar. Sampson'un, Makarios'un özel hekimi Vasos Lissarides'in, Cumhuriyetin İç İşleri Bakanı Yogacis'in bölüklerinde birçok papaz gönüllü askerlik yaparak masum insanları,

günahları olmayan canları kurşuna dizerler. Bunlardan biri de on bir yaşındaki Halil'dir. "Az ilerde Halil yatıyordu, birkaç yerinden vurulmuştu, eli kendi tüfeğinin tetiğindeydi, sol elini, yetişemeyeceği kadar uzağına düşmüş Hüseyin Ruso'nun tüfeğini kapabilmek için uzatmıştı; yetişememişti. Yetişemeyen el Hüseyin'in tüfeğine uzanamamanın çaresizliğinde solmuş, bükülmüştü" (Sepetçioğlu, 2000: 319). Rumların genç, yaşlı demeden Türkleri vahşice katlettiği romanın çeşitli bölümlerinde anlatılır.

Kıbrıslı romanı Kıbrıslı Türklerin ölüm korkusuyla birlikte verdikleri mücadeleleri anlatır. Ölüm teması *Kıbrıslı* romanında açıkça görülür. Hapishanede Rumların yaptıkları işkenceler sonucunda Salih adında bir çocuğun ölümü Türkler arasında büyük üzüntüye sebep olur. "...iki hafta sonra köy halkı, Salih'in ölüm haberini aldı. Hapishaneden kaçarken nöbetçilerin vurduğunu söylemişlerdi yetkililer. Ama köyde inanmadı hiç kimse. Kimileri kaçma süsü verildiğini, kimileri işkenceyle öldürüldüğünü söylüyordu" (Karatay, 2005: 41). Eserde Karatay, Salih'in hapishanede olduğu sürede maruz kaldığı işkenceleri ve ölümleri anlatır.

Romanın başkişisi Mehmet Türkiye'de okurken Kıbrıs'taki Mustafa Yusuf'tan gelen mektubun satırlarına göz atarken şu sözleri okur: " 'Ölüsü köprü'nün ayaklar dibinde bulundu. İngiliz ve Rum polislerinden şüpheleniliyor. Bana kalırsa Anadolu Kitabevi sahibinin parmağı var. Böyle takdir etmiş yüce Allah. Bir bakıma bu olay.' Bir daha bir daha okudu Osman'la ilgili satırları. Gözlerinden yanaklarına yavaş yavaş yaşlar süzüldü" (Karatay, 2005: 94). Mehmet'in can dostu Halterci Osman'ın EOKA'cı Rumlar tarafından şehit edildiği eserde işlenirken Mehmet'in buna nasıl tepki verdiğine de değinilir.

Rumlar ile Türkler arasında çıkan bir kavgada Damaskinos'un babasının öldüğü romanda anlatılır: "Damaskinos, Ayirini Köyünden Magosa'ya geldiğinde on üç yaşındaydı. Babası Ayirini'de Müslümanlarla Rumlar arasında çıkan bir dövüşte öldürülmüştü" (Karatay, 2005: 126).

Kıbrıs Türkleri, Rumlarla girdikleri çatışmalarda kayıplar verir. Yazar olayları aktarmada farklı bir kurgu kullanarak esere gerçekçi bir boyut kazandırır. Bu reel olaylardan biri de Yavuz'un şehit olmasıdır: "Mehmet, Yavuz'un yanına döndüğünde: 'Yavuz' dedi kucaklayıcı sesiyle. Cevap yerine sağ eli oynadı yalnızca. Kucaklarcasına sokuldu Mehmet. Zedelememeye gayret ederek, sırt üstü çevirdi. Kana bulanmayan yeri kalmamıştı ön tarafında. Gömleği yukarı sıyrıldı çevirirken. Bağırsaklarının dışarı taşığını görünce, gözlerinden kayan yaşlar şehidin yüzüne düştü. Sesler ve tozlar yükseliyordu geriden" (Karatay, 2005: 122).

Savaşın getirdiği ölümler insanın kanını donduran cinstendir: “Mehmet, Muzaffer Hamit’le birlikte ölümlerin arasında dolaşıyordu. Sinirleri alt-üst eden, korku hissi veren bir görünümdeydi meydan. İki ekip yaralı toplama işini yürütüyordu. Mermilerin biçtiği çalıkların iki metre gerisinde, iki ölü sırt üstü birbirlerine ters vaziyette düşmüşlerdi. Birisinin sadece sağ gözü görünüyordu. Öbür gözünü başından akan kan, tamamen doldurmuş; alınıla aynı seviyeye getirmişti. Diğeri, göğsünden ağır bir yara almıştı. Yedi metre kadar ileride başka bir askerin ağzı açıktı. Sonuna kadar görünen dişleri, ağlıyormuş hissini veriyordu. Beyaz yüzü kırışıklıklarla dolmuştu. Acıdan sıkılmış avucunda toprak görünüyordu” (Karatay, 2005: 129).

Ölümün, vahşetin gerçekleştiği mekanlardan biri de Avrasi’dir. Alçakça ölümlerin gerçekleştiği Avrasi’de Rumlar yaşlı, çocuk, kadın demeden savunmasız olan herkesi katletmişlerdir. “Dün, bir İngiliz soruşturma heyeti Avrasi’e gitti. Kazılar yapıldı. Çukurlardan, üçer-beşer gömülmüş insanlar çıktı. İçlerinde on yaşında bir kız, altmış yaşında bir nine vardı. Yirmi bir ölünün çoğu sırtından yaralıydı. Manzaraya üzülen Amerikalı gazeteci, başını çevirip ‘Horrible Horrible’ diye bağırdı” (Karatay, 2005: 148). İnsanlar yapılan zulümlere direnmeye çalışsa da kendilerini savunacak askeri bir teçhizatları olmadığı için birbirlerinin gözleri önünde katledilir. Aynı zamanda açılan bu çukurlardaki ölümlerin izleri de savaşın boyutunu yansıtmaktadır.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında Kıbrıs Türklerine karşı yapılan katliamlar görülür. Türkler yıllarca beraber yaşadıkları Rumlar tarafından yapılan katliamlar karşısında üzüntü içinde hayal kırıklığına uğrarlar. Kıbrıs bu dönemde kaosun yaşandığı Türklerin kendi içlerine kapandığı huzursuzluğun mekânıdır. “1958 yılı bütün hışmı ile girdiğinde, Naciye ilk oğluna hamileydi. 27-28 Ocak olaylarında, Taksim lehine gösteriler yapan Türklere, İngiliz polisi ateş açar. Bir sonraki günün Halkın Sesi gazetesi, yedi Türk’ün öldüğünü ve yetmiş yakın Türk’ün de yaralandığını bildiriyordu” (Alatlı, 2020: 130). İlerleyen süreçte Rum kuvvetleri şiddetlerin dozunu arttırır. “Temmuz’da olaylar daha da şiddetlendi. Bir ay içinde kırk üç Türk öldü” (Alatlı, 2020: 131). Yaşanan trajediler tüm gerçekliğiyle okuyucuya anlatılır.

Romanda farklı koşullarda gerçekleşen ölümlere de yer verilir. Bu olaylardan biri de Menas ailesinden iki çocuğun ölümüdür. Akdeniz anemisi hastalığına sahip olan Yohanides, karıştığı bir olay sonucu hapse atılır. Hapishanede tedavisi yapılmayan Yohanides hayatını kaybeder. “Bugün burada, Maria oğlu genç Yohanides’i merhametli kollarının sonsuzluğuna verdik. O senin yolunda şehit oldu, Efendimiz! Senin yolunda!” (Alatlı, 2020: 68). “Diğer Akdeniz anemisi hastalığına sahip olan Maria, Yohanides’in

ölümünden bir yıl kadar sonra, küçük Aletradis'i de toprağa verdiğinde yaşayan bir ölüden farkı kalmamıştır” (Alatlı, 2020: 71).

Zaman Uyanışı eserinde ölüm teması tam anlamıyla görülme de ufak çaplı olarak yer verilir. Romanda İrfan Bey'in oğlu Veysel ansızın hastalık kapar. “Hekimler hastalığın ne olduğunu araştırırken, hastalık Veysel'in ömrünü aldı, çaktı götürdü... Nisan'ın ilk günüydü, Veysel öldü” (Sepetçioğlu, 2020: 29). İlerleyen süreçte Arslan Bey, dedesi İrfan Bey'e: “Beybabacığım, haberler fena. Annen, benim güzel Gülpenbe Nenem İstanbul'da sizlere ömür. Kardeşim Ali, benim küçüğüm, kardeşim Hekim Ali Bey'in Çanakkale'den şehit haberini aldık. Ömer, Bingazi'den dönmemiş” (Sepetçioğlu, 2020: 54,55). Bu şekilde Arslan Bey dedesine torunlarının ölüm haberini verir.

Behiç Bey Kıbrıs'ın bağımsızlığı için Türkleri bilinçlendirir. Bunu bilen Rumlar Doktor Behiç Bey'i hileyle hapse attırır. Karısı Fatma Hanım'da kocasının hapisten çıkması için İngilizlerden ricada bulunur. Bunu öğrenen Doktor Behiç Bey: “Karısı Fatma Hanım'ı üç yerinden vurmuş! Öldürmüş!” (Sepetçioğlu, 2020: 109). Doktor Behiç Bey Rumların yaptığı zulme karşı Türkleri bilinçlendirirken karısının kendi için İngilizlere ricada bulunmasını gururuna yediremeyip karısını öldürür.

Lefkoşa ölümü, işkenceyi simgelemesiyle birlikte yıkım ve yağmalamanın mekânıdır. Lefkoşa yakınlarında iki köye EOKA terör örgütü saldırır: “Ölüler var idi yine, yaralılar var idi, yetmedi, Baf'ta bir Türk polisi daha şehit edildi” (Sepetçioğlu, 2020: 219). Baf kasabasında Kıbrıs Türklerinin verdikleri mücadele sonucu Rumlar öç almak için geri gelirler: “Ertesi günü de aktardı kinini, öfkesini, kustumklarını Rumlar. Türk Mukavemet Teşkilâtı, her yerde, karşılarındaydı; her yerde durduruyorlardı, her yerde engel idiler. O gün 23 Aralık 1963 günüydü, akşama doğru Reuter Ajansı'nın habercisi, ajansa kısa telgrafını çekti: ‘Kıbrıs'ta savaş çıktı!’ Ölüler beş Rum. Türklerden altı şehit vardı, elli yaralı. Altı Türk şehidinin altısı da pusuya düşürülmüştü; tuzak ölümleriydi, kalleşçeydi” (Sepetçioğlu, 2020: 284).

4.8. Yağmalama

Yağma kavramı Türkçe sözlükte “Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması, çapul, talan, akıncıların düşman topraklarına yaptıkları baskın, baskın veya zor kullanılarak elde edilmiş olan, savaş sonunda zafer kazanmış asker insanları tutsak olarak almak ve malı ele geçirmek” (Türkçe Sözlük, 2009: 20179) şeklinde tanımlanır. Kıbrıs'ta faaliyet gösteren Yunanlılar, Kıbrıslı Rumlarla birlikte günden güne taşkınlıklarını arttırır. Rumların asıl amaçları, Türkleri korkutup

karışıklıklara sebebiyet vermektir. Daha sonra da adada güvenlik sağlanamıyor diye Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesini sağlamaktır. Yaşanılan bu hengamelerde büyük yağmalar yapılır.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında yazar Rumların, Kıbrıslı Türklere karşı yaptığı katliam ve yağma hareketlerinde bahseder. “Rum köylerinden yağmacılar ağılları boşaltıyordu. Türk köylüleri dün taşımıştık. İngiliz askerleri ile Kızılhaç'ın yardımı olmuştu az çok. Fakat K... köyünün zahiresi, hayvanları geride kalmıştı. Sözde yarın hayvanlar ile zahire taşınacaktı. Yarına kadar Rumların köyü tamamen boşaltacağı anlaşılıyordu” (Yaşın, 1974: 5). Yaşanan kargaşalarda birçok mahalle ve köy yağmalanır. Bu mahallelerden biri de Halil Öğretmenin ailesinin yaşadığı Lefkoşa'dır. Halil, kardeşi Ayşe'ye Lefkoşa'da ne yaptınız diye sorar:

“-Bizim hikâyemiz uzun ağabey. Evimiz yağma oldu.

-Hiç mi eşya kurtaramadınız?

-Elbiselerimiz, buzdolabı, televizyon, radyo, elektrik ocağı gitti. Senin düğünümüzde aldığım çamaşır makinesini de çaldılar. Yatakları, koltukları parçalanmış bulduk. Şükür ki evi yakmadılar.

-Sizin mahallede yakılan ev var mı?

-Kemal beyin evini de yaktılar” (Yaşın, 1974: 18). Diye anlatır.

Halil Öğretmen hastanede yatarken yanına Çoban Yusuf adında yaralı ihtiyar bir adam gelir. Rumların keyfi ateş açmaları sonucu arkadaşı ölen kendisi yaralanan Çoban Yusuf'un koyunlarını Rumlar yağmalar. Yağma yaptıkları sırada hiç günahı olmayan bir köpeği de acımasızca kurşuna dikerler. Halil öğretmen, Çoban Yusuf'a ova da ne kadar kaldın diye sorduğunda: “Bilmem ki oğlum. Güneş tepedeydi vurduğumda. İlkini hiç kıpırdamadım. Biraz sonra baktım sekiz dokuz kişi bizim koyunları sürüp götürüyor. Karabaş'ın havlaması duyuluyor. Bir iki silah sesi geldi. Alçaklar Karabaş'ı da vurdular” (Yaşın, 1974: 32). Rumlar sadece Türklerin değil adada yaşayan zengin Ermenilerin dükkanlarını da yağmalayıp kaçmalarını sağlarlar. “Ünal: O meşhur Ermeni tüccarları top atıyormuş teker teker, diye söze karıştı. Bazıları tası tarağı toplayıp İngiltere'ye kaçmışlar. Bazılarının dükkanları yağma edilmiş” (Yaşın, 1974: 44). Rumlar geçtikleri her yeri yağmalayıp yıkarken Türk kesime gelen yardımlarında ulaştırılmasına engel olur: “Halil, işportacı adama portakallar Lefke'den mi? diye sorunca adam Lefke'den olduğunu söyler. Portakalcı: Fakat yolda çok yoklamışlar. Malın bir kısmını da yağma etmiş namussuzlar” (Yaşın, 1974: 85).

Türk hücumları Kuzey'de ilerlerken, Rumlar da Güney kısımda kalan Türklerin evlerini yağmalayıp kaçarlar: “Halil öğretmen Birleşmiş Milletlerin eskortu ile Münir

Ağa'yı köye bahçelerine bakmaya gönderir. 'Keşke gidip görmeseydim Bey. Önce köyün içine girip Türk evlerine bakalım dedik. Evlerin sadece iskeleti kalmış. Kapıları pencereleri alıp götürmüşler. Bazı evleri yıkıp dümdüz etmişler. Damlardan kiremitler alınmış.' 'Peki bahçeler?' 'Büyük ağaçların bir kısmı yerinde duruyor, bir kısmı kesilmiş. Fidanlar hep parçalanmış. Su makineleri çalınmış, kenarlardaki dikenli telleri bile alıp gitmişler' ” (Yaşın, 1974: 297).

Girne'den Yol Bağladık romanına bakıldığında öldürülen Kıbrıs Türkleri, tecavüze uğrayan kadınlar, işkenceye maruz kalarak kurşuna dizilmiş insan cesetleri, yağmalanan iş yerleri ve evler ayrıntılı bir şekilde anlatılır.

Eserde, Oktay yaşanan çatışmaların kısa sürede biteceğini düşünürken, on üç yaşında ayrıldığı köyüne on sekiz yaşında döner: “23 Aralık 1963'te on üç yaşında ayrıldığı köyüne ancak 1968'de on sekiz yaşında gidebildi. Babası ve annesi ile birlikte Peristerona'ya bu gidişleri iki saat sürmüştü. Kurumuş bahçelerini, yağma edilmiş ve yıkılmış evlerini görüp yine geriye, Lefkoşa'ya dönmüşlerdi” (Yaşın, 1976: 16). Romanda Fuat adında bir kişinin Rumların elinden nasıl kaçtığı anlatılırken evinin yağmalanmasına da değinilir: “Ali, Oktay'la Fuat'ı tanıştırır.

-Dikelya yolundan mı kaçtın? diye sordu.

-Evet, dedi Fuat.

-Evin ne oldu

-Soyuldu. Yağma edildi.

-Hiç mi eşya getiremedin

-Getirdim, dedi Fuat. En lüzumlu eşyalarımı ve elbiselerimi bir bavula doldurup getirdim. O bavulu da burada çaldılar” (Yaşın, 1976: 23).

Oktay Peristerona'daki evlerinin yağmalandığını görünce çocukluğundaki güzel anılarının da yağmalandığını hisseder. “Mutlu çocukluk yıllarını geçirdiği babasının bin bir güçlkle yapıp Oktay altı yaşındayken tamamlayabildiği, köydeki evleri, Peristerona'daki evleri... Şimdi Rumlar tarafından soyulmuş yıkılmış, bir baykuş yuvasına döndürülmüş bulunan 1963 yılına kadar ailece içinde yaşadıkları o güzel, o şirin ev” (Yaşın, 1976: 43). Oktay ailece 1964 yılında ayrıldıkları köyelerine 1968'de tekrar gidip evlerini görme imkânı bulur. “Oktay, o günü tüm ayrıntıları ile hatırlıyordu. Kapısını kilitleyip çıktıkları evlerini yanmış, yıkılmış, yağma edilmiş, tavandaki selotekslere kadar sökülmiş bir halde görünce şaşkınlık geçirir” (Yaşın, 1976: 47).

Rumlar, bölgedeki Türklere vahşice işkence, yağma ve baskılar uygulayarak; Kıbrıs Türklerini adadan göç ettirmeye çalışırlar. Küçük Kaymaklı'da yaşanan hadise şu şekilde anlatılır: “Ali: O gecedен sonra bir daha bizim Küçük Kaymaklı'daki eve

gitmek kısmet olmadı. Evimin bütün eşyası yağma edildi. Eşya bir yana evin kapıları, panjurları sökülüp götürüldü. Damındaki kiremitlere kadar aldılar. Dünyanın parasını harcayıp yaptırdığım o güzel evin yerinde bir harabe buldum yıllar sonra. Çilemiz dolmamış ki doksan altı gün esir olduk Limasol'da. İkinci defa evimiz yağma edildi. Bin bir sıkıntı ile ev eşyamızı tekrar düzenlemiştik. Yine hepsini aldılar götürdüler” (Yaşın, 1976: 136). Türklerin evleri yağmalanıp yakılmış, ele geçirdikleri ev sahiplerinin bir kısmını kurşuna dizmişler bir kısmını da esir almışlardır.

Rum örgütünün vahşetinden kaçmak zorunda kalan Kıbrıs Türklerinin yerlerini Rumlar almış, adada dengesiz bir ortam oluşmuştur. Türkler bu yüzden çoğu zaman aç kalırlar. Türklerin aksine adada yaşayan diğer azınlıklar ve Rumlar ticareti ellerine geçirdiği için, Kanlı Olay günlerinde de Türklerin mallarının yağmalanması ve Türklerle kısıtlamalar getirilmesiyle birlikte maddi-manevi açıdan Türklerden daha iyi durum olurlar: “Peristerona, Lefkoşa kazasının en zengin karma köylerinden birisidir. Köy nüfusunun yüzde altmışı Rum, yüzde kırkı Türk'tü 1963 yılına kadar. İşin ilginç yanı bu köyde Türkler Rumlardan daha zengin. Toprak yüzde altmış Türklerde. Köyde on üç artezyen kuyusu var. Bunlardan on tanesi Türklerin. Toprağı sulak, bereketli. Sulu ziraat yapılıyor. 21 Aralık 1963 olayları başlayıp Türkler göç edince Rumlara gün doğar. Türklerin tarlalarını ekip biçmeye, su makinelerini kullanmaya başlarlar. Anlayacağınız Peristeronalı Türklerin yalnız kaçtıkları günlerde evleri yağma edilmekle kalmadı, 1970 yılına kadar mallarının geliri de sömürüldü” (Yaşın, 1976: 375). Çatışmalarda Türklerin malları yağmalanmasıyla köylerde çiftçilik yapan insanlar Rum zulmünden kurtulmak için göç ederler. Gitmek zorunda kaldıkları köylerine Rumlar yerleştikleri için, Rumlar ticarete oldukları gibi tarımda da iyi duruma gelirler.

Kıbrıs'ın Rumlar tarafından işgalinden, kurtuluşuna kadar geçen sürede Türklerle yönelik zulümler, yağmalar, cinayet ve tecavüzler tarih boyunca kara bir leke olarak kalacaktır.

4.9. Öç / İntikam

Öç: “kötü bir davranış veya sözü cezalandırmak için kötülükle karşılık verme isteği ve işi; intikam” (Türkçe Sözlük, 2009) anlamına gelirken intikam: “Kendisine, bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme” (Saraç, 2013: 142) anlamında kullanılmaktadır. Kıbrıs'ta yaşanan savaşın yıkımları ve acıları kin, nefret ve intikam ateşiyle geri döner. İntikam duygusu insanların zihnindeki korkuyu silerek yerine cesareti bırakır. Böylelikle sevdiklerinden

ayrılan Kıbrıs Türklerinin, içlerindeki ölüm korkusu yerini kin ve nefret gibi duygulara bırakır.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında intikam alma duygusunun Rumlar tarafından da yapıldığını görmekteyiz. Rumlar çatışmalarda fazla kayıp verip geri çekilince öçlerini almak için ağır silahlarla Kıbrıs Türklerine saldırırlar. “EOKA çapulcuları kasabada uğradıkları korkunç yenilginin öcünü kallesçe bir yoldan almaya kalkıştılar ve o civardaki Bozalan Türk köyüne hücum ettiler. Bozalan 156 nüfuslu küçücük bir köydü. Köy halkı Baf Rumları tarafından ‘Kendilerine hiç dokunulmayacak’ vadine kanmış, daha güvenilir bir yere göç, etmemişlerdi. Köylüler tamamen silâhsızdı. Rumlar bu günahsız insanların hepsini rehine olarak aldılar. İlk anda beş kişiyi köy meydanında kurşuna dizdiler” (Yaşın, 1974: 191).

Girne'den Yol Bağladık romanında Kıbrıs Türklerinin intikamının Mehmetçikler tarafından alındığına dair bilgi verilir: “Binbaşı İlhan 20 Temmuz'da, Birinci Barış Harekâtı başlayınca transistörlü radyosunu alıp mezarlığa gider. Radyoyu açıp sabaha kadar çocuklarının ve öldürülen eşinin mezarları başından ayrılmaz. Biteviye dinleyin diyormuş dinleyin. On bir yıl sonra Mehmetçikler gitti Kıbrıs'a. Sizin öcünüzü aldılar. Sizi öldürenlere hesap sordular” (Yaşın, 1976: 232). Mehmetçiğin Kıbrıs'a çıkartma yapmasıyla birlikte nefes alan Türkler, Atatürk heykelinin önünde görkemli bir kutlama yaparlar: “Girne Kapısı Atatürk heykelinin önünde görkemli bir bayrak töreni yapılır. Yıllarca beklediğimiz o mutlu gün gelmişti artık. Tekke bahçesindeki şehitlerin kanının diyeti alınmıştı. Özgürlüğe kavuşmuştu Kıbrıs Türkleri” (Yaşın, 1976: 360).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında da öç bir tema olarak işlenir. Rum Papaz, zor durum da olan Kıbrıslı Türklerini; baba, oğul, kutsal ruh adına kutsayarak Hristiyanlaştırır. Bunu duyan İmam Efendi, uyarmak için Papaz'ın yanına gittiğinde aşağılanması üzerine Müslüman Türklerin intikamını almak için köyün en güçlü delikanlısıyla konuşur: “İmam Efendi Papazı ziyaret ediyor, yaptığı işin ayıp olduğunu söylüyor, insan satın almanın haramlığını anlatıyor, yaptığı işin komşuluğa sığmayacağını da diyor ki, ‘ben de gelsem, sizin Hristiyanlarınızı, Müslüman etsem yakışık alır mı? Gücenmez misin?’ diyor. Papaz sırtıyor, alay edercesine, ‘Gücün yetmekteyse gel inandır; siz aç karnınızı doyurmaktan göz açamaz iken nerde kaldı Hristiyan'dan adam alasınız! Geçti o eski günler, aslanlığınız ite döndü!’ diyor Papaz da bu cevabı veriyor. Bunun üzerine imam Efendi doğruca köyün en bıçkın delikanlısına gidiyor, durumu anlatıyor, böyle böyle diyor. ‘Oğlum bizim dinimizde cana kıymak büyük günahdır, bağışlanması da yoktur, velâkin bu papazın canı can değildir, kanı hiç kan değil, yaptığını yedi kat kâfir yapmaz. Üstelik bilerek isteyerek yapıyor ki biz

bunlara köle olalım, aşağılanalım. Bunu yok etmek sevaptır artık, öldürmek helâl sayılır. Ben yaşlıyım, gücüm yetmeyebilir. Bana yardım et, yok edelim şu herifi. Senin günahın varsa eğer Mahşer günü ben üstüme alacağım cevabını ben vereceğim, yemin ediyorum, işte kitabımız, el basıyorum' ” (Sepetçioğlu, 2000: 256) dedikten üç gün sonra papazın ölüsü aşağı derede bulunur.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanında da öç teması görülür. Eserde Rumlar tarafından şehit edilen mücahit öğrencilerin öcünün alındığı anlatılır: “Rauf Denктаş Mansura’ya vardığında, Erenköy’ünün savunucu mücahidi, şafak vakti Ballura’da şehit düşen gönüllü öğrencilerin öcünü Rum’dan almak için hazırlanmışlardı. Mosfilî Rum köyüydü ve Piyenyadan Pirgodan sürekli destek alıyordu, ne cephaneye sıkıntısı çekiyordu bu yüzden ne de beslenmeden yana şikâyetleri vardı” (Sepetçioğlu, 2000: 345). Romanda şehit edilen öğrencilerin öcünün Rumlardan alınışı şu şekilde anlatılır: “Dört mücahit Bozdağ yönünden Massango Tepesine, Rum mevzilerine yaklaşır. Sonrasında bildikleri, dört atmaca uçuşunda yaptıkları baskın oldu; oradaki yedi Rum ölüydü artık, Erenköy’ü ile Mansura arasındaki Mali Tepesi temiz sayılabilir; şafaktaki öğrenci gönüllülerin öcü alınmıştı” (Sepetçioğlu, 2000: 346).

Kıbrıslı romanına bakıldığında öç temasının belirgin şekilde işlendiği görülür. Romanda Salih’i şehit eden Makarios’tan öç almak isteyen Halit ve Hamza intikam ateşiyle büyür. “Salih’in oğulları, Halit, ‘Makarios’un kafasına’ diye fırlatıp vuramayınca Hamza ondan hırslı davranmıştı. ‘Babamı öldüren çavuyun başına,’ diye attı, vuramadı. İkisi de yeniden taşlara sarılırken Mehmet bir atışta devirdi hedefi” (Karatay, 2005: 61). Babası öldürülen küçük Türk çocukların öç almak istedikleri eserde anlatılır.

Mehmet arkadaşı Halterci Osman’ın ve babasının öcünü almak için Türkiye’den Kıbrıs’a gitmek ister: “Hışım ile geri döndü Mehmet. İki gündür içinde biriken hıncı, boşaltmak istercesine, babasının ve halterci Osman’ın öcünü almak istercesine geri döndü” (Karatay, 2005: 98).

Roman başkişisi Mehmet Kıbrıs’ın bazı köylerinde çarpışmalar olduğu haberini alır. Bu köylerden birisi, kendi köyüdür. “Üç yaralıdan birisi Refik Hasan’dı. Bir daha okudu. Evet ağır yaralıydı babası Refik Hasan. Hislerimi köreliyordu ne? Üzüntü, acı, öfke, kin duymuyordu. Babasının hayali canlanıp konuşuyordu kendisiyle ‘Düşmanın üzerine varma oğlum. Sen mi düzelteceksin tıpası kaymış dünyayı?’ diyordu. Ve kanlar içinde kalmış yüzüyle bakıp sürdürüyordu konuşmasını. ‘Mektebine devam et, sakın öç alayım deme. Vururlar, seni’ ” (Karatay, 2005: 97). Refik Hasan oğluna öç almaması

nasihatinde bulunurken, Rumlarında intikam almak için nasıl katile dönüştükleri romanda anlatılır: “Damaskinos, Rumlar, izci kampları adı altında gençler için askeri eğitim başlatınca katılır. Eğitim sonunda, dönmeyeceklerine, öleceklerine, öldüreceklerine İncil üzerine yemin ediyorlardı. Bunu her gün tekrarlatıyordu bir papaz. En gür ses, Damaskinos’tan çıkıyordu. ‘Baba’ sözü geçince Damaskinos, kanlı bir bacak hatırlıyordu. Bir Müslüman öldürmek istiyordu” (Karatay, 2005: 126).

Yaseminler Tüter Mi Hâlâ? Romanında üç teması Papaz’ın Rumları kışkırtmasıyla gerçekleşir. Peder Türk kanı içmenin zafer göstergesi olacağını ne kadar çok Türk kanı akarsa o kadar sevap işleyerek cennete girecekleri söyleyip vahşetin destekleyicisi olur. “Yohanides’in ölümü üzerine Peder Andrias: Kim alacak yiğit delikanlının öcünü! Kime düşer bu kutsal ölünün öcünü almak? Sizler Aziz Paulus’un, Aziz Barnabas’ın torunları değil misiniz? Bu adanın her karışı sulanmadı mı, azizlerin kanıyla? Aziz Andrias’ın kutsal mezarında mavi beyaz bayrağımızı görmek için ne zamana kadar bekleyeceksiniz? Ne malınız ne bahçeleriniz ne de aile sorunlarınız, sizi durdurmamalı! Çünkü, bugün, bir başka ulusla paylaştığımız, dört tarafı sularla çevrili toprak parçası size yetmez! Kıbrıs, ancak Yunanistan’la vardır!” (Alatlı, 2020: 68,69).

Zaman Uyanışı romanında Doktor Fâzıl Küçük Lefkoşa’daki Saray Oteli’nin kapısında bir çocuk hızlıca yanına gelerek bir kâğıt verir. “Bu kâğıtta İngilizce, Rumca, Türkçe yazılmış: ‘EOKA’nın öldüreceği veya yaralayacağı her Türk’e karşılık dört Rum öldürecek!’ deniliyordu. Altında imza yerinde tek bir söz, iri harflerle ‘VOLKAN’ yazıyordu” (Sepetçioğlu, 2020: 215). Mücahitler, öldürülen her Türk’e karşılık dört Rum’un öldürülmesi için intikam yemini gerçekleştirirler.

Üç mücahidin şehit olmasıyla bir üç alma planı yapılır: “Mostili’de Rumlar mevzileri için cephaneye ve erzak yığınağı yapmışlar, öğrenci mücahitlerden üç gönüllü bu erzak ve cephaneyi almak için gittiklerinde bubi tuzağına düşerek şehit olurlar. Kuşluğa doğru mücahitler, gönüllü öğrenci mücahitlerin şehitlik öcünü almak, Rum’da bırakmamak niyetinde hazırlanırlar. Mostili, Rum köyüydü; Piyanya’dan, Pirgo’dan sürekli destek alıyordu, cephaneye ve erzakla besleniyordu. EOKA’nın adamları için iyi bir köprübaşıydı. Oradan Bozdoğan ve Mansur’un Türk mevzilerini vurmaya kolaylaşıyordu. Bu da düşünülünce Mostili’nin temizlenmesi meselesi onaya çıktı. Hem şehitlerin kanları yerde kalmayacaktı hem de Mostili temizlenecekti” (Sepetçioğlu, 2020: 314). Eserde Rumlara karşı misilleme olarak Mostili köyünün alınma amacının hem şehitlerin intikamını almak hem de EOKA’nın geçiş yolu olan bir bölgenin ele geçirilip örgüte karşı güçlü bir koz elde etmek olduğu anlatılır.

4.10. Milli Kimlik: Yavru Vatan Kıbrıs

Kıbrıs, Türkiye Türkleri için vücudun kopmaz bir parçası, adada doğmuş ve adaya sürgün edilenler içinse kendi vatanlarını temsil etmektedir. Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra Kıbrıs'ı çeşitli toplumlar ele geçirmek ve asimile etmek isterler. Kıbrıs'a İngilizlerin gelmesi de yıllarca sürecek olan Türk-Rum çatışmasına neden olur. Bu süreçte Kıbrıs'ta yaşanan zulümler, işkenceler, baskılar Kıbrıs Türkleri için artarak devam eder. Bu nedenle Kıbrıs Türkleri kendi varlıklarını kabul ettirmek ve milli bir kimlik oluşturmak amacıyla varoluş mücadelesine girişirler.

Kıbrıs Türkleri, varoluş mücadelesinde milli kimliğin öneminden ve etnik kimliğe sahip çıkılması gerektiğini vurgular. “Kimlik, kişiye ve topluma nitelik kazandıran ne olduğunu belirleyen ve öteki konumundan ayıran bir karakter yapısıdır. Kimlik sorunu, açıkça gösterdiği gibi ferdin bir grup içinde kayıp olmasına ve amorf bir yapıya dönüşmesine set çeken bir mobilizasyon gücüdür. Bir toplumda kimliğin silinmesi, dışlanması; insanı insan yapan, evrensel bir varlık olarak algılanmasına zemin hazırlayan değerlerden soyutlanması demektir” (Türkdoğan, 2016: 23).

Milliyetçilik, Fransız Devrimi'nin oluşturduğu sosyolojik bir kavramdır. “Millet olmak için nesnel kriterler saptama ya da belirli gruplar “milletleşirken”, belirli grupların neden “milletleşmediğini” açıklama girişimleri; genellikle ya dil ve etnik köken gibi tek bir kriter ya da dil, ortak topraklar, ortak tarih, kültürel özellikler gibi bir kriterler kümesine dayanmıştır” (Hobsbawm, 2020: 20). Bugün milletler devletlerle bütünleşerek bir etnik kimliğe bağlı olarak dille ve kültürle devletin kimliği haline gelerek diğer etnik kökenlere bu durumu kabul ettirmek için çabalarlar. “Aşiret, kavim, millet, vs. isimleri ile tanımlanan ve siyasi, sosyal gelişmenin çeşitli aşamalarında bulunan birçok toplumu Osmanlı topraklarında bulmak mümkündür. Gayrimüslimler arasında Ermeniler, Rumlar ve Orta Doğuda Süryaniler, Maruniler gibi birçok kavim ve cemaat din ve dil yolu ile birbirinden ayrılmıştır. Bunlar din üzerine kurulmuş kavimlerdir ve bütünleşmiş değildirlir. Buna karşılık Müslümanlar dil ve etnik köken yani dış kimlik farklarına rağmen aynı iç kimliği paylaştıkları için bir bütün olarak gelişmişlerdir. Bu bilhassa Anadolu, Rumeli ve Kafkaslar için geçerlidir. Arapça konuşan ülkeler ise başka türden bir kimlik değişimi geçirmişlerdir” (Karpat, 2010: 36). Milliyetçiliğin tanımına bakıldığında kendini millet olarak gören ve devlete hâkim belirli grupların milli kültürlerini, dillerini ve geçmişlerini (abartarak ve tarihi kendi görüşlerine uygun yazarak) yücelten bir ideolojidir (Karpat, 2010: 37).

İnsanların aidiyet hissettiği milli kimlikleri vardır. Milli kimliğin bir unsuru patria (vatan) fikridir; yasaları ve kurumlarıyla tek siyasi iradeye sahip bir topluluktur (Smith,

2017: 26). Bu topluluğun fertleri milli kimliği oluşturmak için birbirleriyle ilişkili kültürel, etnik, siyasi, ekonomik, gibi pek çok unsurları bir araya getirerek kendi devletlerinin ifadesini bürokratik olarak gösterirler. Sosyo-politik olarak bakıldığında milli kimliği yaratan unsurun milliyetçilik kavramı olduğunu söyleyebiliriz. Gellner: “Milliyetçilik, milletlerin öz-benlikleri konusunda uyanmış olmaları değildir; milliyetçilik olmadık yerde milletler icat eder” (Smith,2017:117) diyerek meselenin özünü anlatır.

Kıbrıs Türk milliyetçiliği de diğer milliyetçilikler gibi modern döneme ait bir inşa sürecinin bir ürünü olur. Türk milliyetçiliği Smith’in işaret ettiği tarzda olup, bu süreçte milliyetçi birliğin sağlanmasında aydınların önemli rolü olacaktır. Kıbrıs Türk halkının coğrafi, siyasi ve ekonomik bakımdan Türkiye’den ayrı bir yapılanma içinde olmasına karşın, Türk milletiyle özdeşlik kurması, Smith’in işaret ettiği ortak tarih, dil, din gibi unsurların varlığı ile açıklanabilir. Kıbrıs Türk milliyetçiliğinin inşa sürecinde aydınlar ve elitler dışında, bir yandan Rum milliyetçiliğinin Enosis isteği, diğer yandan İngiliz sömürgeciliğine karşı anti kolonyalist tavır ve kolonyal idare de büyük etki de bulunmuştur (Akgün, 2012: 131). Bu yönden bakıldığında hem Kıbrıs’ta hem de Türk halklarının yaşadığı diğer ülkelerde teşekkül eden destanlar, mitler, ananeler gibi kültürel unsurları oluşturan milli kimlik vardır. Bu konuyla birlikte Kıbrıs Türklerinin 1983 yılında kurdukları ulus devletli milli kimliğe sahip olduklarını gösterir. Kıbrıs’ta Batılı anlamda milli kimlik oluşumu zorlu bir süreçte ilerler. Zira Kıbrıs Türklerinin adadaki varlıkları uzun bir geçmişe dayanır. “O halde, ne yapmalı? Her şeyden evvel gerek memleketimizde gerek diğer İslam ülkelerinde daima milli bilinci uyandırmaya ve kuvvetlendirmeye çalışmalı. Çünkü bütün ilerlemelerin kaynağı milli bilinç olduğu gibi, milli bağımsızlığın çıkış ve dayanak noktası da yalnız odur” (Gökalp, 2021: 110). Bu aşama da Kıbrıs adasının milliyetçilik temelinde şekillenen yapısı, aynı zamanda siyasi tarihinin en belirgin unsuru olmuştur. Adada Rum ve Türk kimliği, uzun ve bitmek bilmeyen bir mücadele sonunda gelişerek, bugüne kadar gelen tarihi bir geçmişe sahiptir. Çok çeşitli kavimlerin, imparatorlukların, kültürlerin ve ulusların egemenliği altında kalan adada, 1571 yılında başlayan Osmanlı İmparatorluğu dönemi ve ardından 1878 yılında başlayan İngiliz egemenliği, çoğunluk olan Rum unsurunun karşısında Kıbrıs Türk kimliğinin oluşmasında ve şekillenmesinde belirgin bir rol oynamıştır (Akgün, 2012: 128). Kıbrıs Türkleri, İngiltere ve Rumların yaptığı askeri, kültürel, ekonomik baskılarına karşılık manevi olarak Osmanlı’dan aynı zamanda günümüz Türkiye’sinden bağımlı koparmayarak milli kimliklerini korumak amacıyla büyük çatışmalar yaşamışlardır. Araştırılan romanlarda Kıbrıs ve coğrafyası tasvir edilir.

Kıbrıs milli ve kutsal bir mekân olarak aktarılır. Eserlerde Kıbrıs'a özlem, aşk ve vatan gibi değerler yüklenir.

Özker Yaşın şiirleriyle, romanlarıyla, vatan aşkı, anavatan, özgürlük, milliyetçilik, vatan sevgisi gibi duyguları işleyen yazarların başında gelir. *Kıbrıs'ta Vuruşanlar* eserinde işlediği milliyetçilik temasında, Rum saldırılarına karşı direnen Kıbrıs Türklerinin kutlu mücadelesini görürüz. Açıklanmayan pek çok gerçek olayı yazılarıyla bizlere aktaran Yaşın, Kıbrıs Türklerinin duygularının tercümanı olur.

“Yaşlı Adam:

-Cemaat Meclisinin bu köy adlarını Türkçeleştirilmesi iyi oldu. İyi oldu ama bir türlü alışamadık, dedi.

-Büyük köyleri kolay kolay belledik. Luricina'ya Akıncılar, Malya'ya Bağlarbaşı demek aklıma geliyor. Fakat küçük köylerin yeni adlarını bir türlü ezberleyemedim” (Yaşın, 1974: 39). Asimile edilmeye çalışılan Türklerin konuştukları dilin kullanımına yasaklar getirilir. Sokak isimleri Rumca yazılınca da Türkler milli şuurun etkisiyle köy adlarını Türkçeleştirirler.

Milli bir uyanışa geçen Kıbrıs Türkleri kendi aidiyet duygularını canlandıran olaylara imza atar: “Türk polisler olayların başladığı ilk günden kollarındaki ve şapkalarındaki Kıbrıs Cumhuriyeti'nin arması olan iki zeytin dalı arasındaki güvercin sembolünü söküp atarlar. O sembol yerine Türk polisleri şapkalarına ay-yıldızlı arma takar” (Yaşın, 1974: 62). Kıbrıs'ta milli bilincin uyanması ile Türklük duygusu yaşanılmaya başlanılır.

Kıbrıslı Türlerde vatan sevgisi ölüm korkusunun önüne geçer: “Yüz kişi kadar bir kalabalık toplandı tekke bahçesine. Teker teker mezarlarına kondu Arpalık destanını yaratan kahramanlar. En modern silâhlara sahip beş yüz Rum'a en ilkel silâhları ile karşı duranlar. Kıbrıs'ta Türklüğün şerefini kurtarmak için canlarını verenler” (Yaşın, 1974: 65). Kıbrıs Türklerinin bağını, inancını ortaya koyan olayların milli duyguları güçlendirdiğini ve vatan sevgisinin her şeyden üstün olduğunu tek amaçlarının vatan olduğu dile getirilir.

Savaşın Kıbrıs Türk çocukları üzerinde bıraktığı ağır yıkımları ve sosyal bunaltı şu dizelerle anlatılır: “Sevginin erkek kardeşi Erbil, mahallenin iki oğlan çocuğu ile kapının önünde oynuyorlardı. Bizi görünce Erbil emir verdi: ‘Rumlar geliyor. Ateş!’ Çocuklar tahta silâhlarıyla ateşe başladılar üstümüze.

‘Cav... Cav... Cav... Cav...’

‘Tak... Tak... Tak...Tak...’

‘Cav... Cav... Tak... Tak...’ ” (Yaşın, 1974: 82).

Edebiyat, bugünün nesillerine geçmişte yaşanmış savaş trajedilerini anlatsa da savaş ortamında devletin en önemli silahı propaganda aletidir. Milli bilinci uyandırarak duyguları yönlendirmede edebiyatın önemi büyüktür. Edebiyat, toplumlara kanalize ederek, bir düşünce etrafında birleştirici özelliğini kullanarak, savaş silahından daha etkili bir propaganda aracı olur.

Vatanının korunması için Halil’in tanrıya dua ettiğini şu satırlarda görülür: “Halil Öğretmen, Şinasi’ye sarılıp yanaklarından öper. Tanrım sen Limasol Türklerine kuvvet ver. Tanrım utandırma bizi. Tanrım gâvura ezdirme Kıbrıs Türklerini” (Yaşın, 1974: 91). Yazar, Türklerde vatan aşkının insanların kalbinde nasıl yer edindiğini açıkça aktarır. Çünkü Türklerde vatan kutsal bir emanet olarak bırakılan uğruna ölünecek yerdir.

“Halil Öğretmen, Sevgi’ye; Şadi amcanın oğlu Mustafa’nın Erenköy’e geldiğini söyler:

-Yalnız o değil. Türkiye’de, İngiltere’de okuyan Kıbrıslı Türklerin çoğu Erenköy’de, Mansura’da...

-Nasıl geldiler?

-Gizli olarak hücum botla çıkmışlar adaya” (Yaşın, 1974: 232). Kıbrıs’ın Ulusal Kurtuluş Savaş’ında vatanlarını savunmak için canları pahasına gelen öğrencilerin birçoğu şehit olur. *Kıbrıs’ta Vuruşanlar* romanında Rumların Enosis düşünceleriyle başlattığı ırkçı saldırılar sonucunda Kıbrıs Türkünün yaşadığı bütün bahtsız olaylar reel bir şekilde anlatılır.

Özker Yaşın’ın *Girne’den Yol Bağladık* romanında Türkiye kurtarıcı kahraman olarak görülür. Türk bayrağının Anavatan ile Yavru Vatan arasında güçlü bir bağ oluşturduğunu, Türk bayrağının kutsallığından bahsedilir: “Mücahitler ellerindeki silâhları Birleşmiş Milletler Karargahı’na bıraktıktan sonra bütün Limasol Türkleri, beşikteki çocuğundan doksanlık ihtiyarlarına kadar Limasol Türk Genel Hastanesi’nin avlusunda toplanıp beklemeye başlar. Rum askerleri havaya ateş ederek çevrelerini sararlar. Rumlar, Türklere ellerini yukarı kaldırmaları için buyruk verdiler. Şehitler Anıtı’ndaki ve Arnavut Camii minaresindeki Türk bayrağını indirip yaktıktan sonra, Zito Enosis, Zito Ellâda, naraları atarak yerlerine Yunan bayrakları çekerler. Üzerimize silâhlarımızı çevirip ‘savaş istiyorsunuz ha köpekler, bir tanenizi sağ bırakmayacağız’ diye bağırıyorlardı” (Yaşın, 1976: 28,29). Bu çatışmaların temelinde bayrak unsuru dikkat çektiği gibi bütün sorunların temelinde Megali İdea ve onun sonucu olan Enosis tutkusu

yatar. Yunanistan'ı da Kıbrıs Rumlarını da kanlı yanılgılara sürükleyen bu hastalıklı anlayıştır (Özakman, 2022: 446).

Yazar, Kıbrıs üzerine yazdığı romanında dönemin ve ortamın ruhunu okuyucuya aktarmak ve aynı zamanda okuyucuda milli bir bilinçlenme sağlamak ister. Çünkü Kıbrıs'ta yüzyıllardır süren Türk hâkimiyeti sona ermiş, Türkler kendi topraklarında azınlık durumuna düşmüş ve Kıbrıs tarihinde yaşanan en büyük çaplı göç ile Kıbrıs Türkleri, atalarının yadigarı topraklarını terk etmek zorunda kalmıştır: “Rum yönetimi Türklerin dış ülkelere gitmesini kolaylaştırmak için elinden geleni gösteriyor. Avustralya'ya gidecekler için Rum seyahat acenteleri kredi ile bilet veriyorlardı. Rum memurlar göç edecek Türklerin pasaport işlemlerini mümkün olan çabuklukla yapıyorlardı. Ada Türkleri eriyor, tükeniyordu yavaş yavaş” (Yaşın, 1976: 52). Kıbrıs Türklerini asimile etmek için uyguladıkları politikalarından biri de adadan Türkleri gönderip akıllarınca bu coğrafyanın kendilerine kalacaklarına inanmalarıdır.

Savaşın getirdiği koşullarda Türk milletinin üzerinde olan sorumluluğu gösteren Oktay, Rumlara para kazandırmak istemez: “Oktay pazardaki satıcıları izliyordur. Bir satıcıda çok güzel muzlar vardı. Oya çok severdi muz. Kıbrıs'ın kendi ürünü değil, dış ülkelerden getirilen iri muzlardı bunlar... Kızına getirmek için bir okka almayı düşünmüştü. Bir Rum satıcı ile alışveriş yapmak içinden gelmemişti sonunda. Rum satıcıya ‘bir okka tart’ diyeceği an vazgeçmiş, yürümüşü arabasına doğru” (Yaşın, 1976: 157). Rumlara kazandırılan her bir para kendilerine kurşun olarak yansımaktadır. Ticareti kendi ellerinde tutan Rumlar, Türklerin evlerini ve arazilerini almak için yüksek fiyatlar verir.

Enosis çağrılarını yapan Rumlar şiddet içerikli taşkınlıklara devam eder. Adada isyan başlatan Rumlar, sonrasında Kavanin Meclisinin kaldırılmasına neden olmuş, yasa çıkartma yetkileri dahil İngiliz Vali'ye verilmiştir. Her türlü ulusal faaliyetlerin yasak edildiği, özellikle Kıbrıs Türklerinin özgürlüklerinin kısıtlandığı görülür. Türk okullarına sıkı bir denetleme getirilmiştir. Okullarda Türk tarihi dersi yasaklanır. İngiliz yönetimi Rumların yaptığı isyanı fırsat sayarak, Türk milliyetçiliğine de baskı başlatır. “İslâm Lisesi'ne... Gerçekte Cemil'in doğduğu yıl bu okulun adı Türk Lisesi idi. Rumların 1931 ayaklanması ile başlayan sömürge yönetiminin baskısı Türk Lisesinin başına bir İngiliz müdür getirilerek iyice arttırılmıştı. Bu İngiliz Müdür Çanakkale'de Türklere karşı savaşırken yara almış bir adamdı. Eşi Türk düşmanı bir Ermeni kadındı. Ulusal günlerde Türkler ve Rumlar için bayraklarını asmayı yasaklayan İngilizler, bu müdür ve eşinin öncülüğü ile ‘Türk’ kelimesinin üzerinde de durarak Türk Lisesinin adını İslâm Lisesine çevirttiler. Cemil, çeşitli baskılar altında iki yıl okuyabildi, İslam

Lisesi'nin ortaokul bölümünde. Bazı arkadaşları ile bir 29 Ekim günü okulun tatil edilmeyişini protestoya kalkıştı. Cumhuriyet Bayramı gecesi bulabildikleri bir Türk bayrağıyla gizlice okula girerek İngiliz bayrağı yerine direğe çektiler. İngiliz bayrağını yırttılar. Okul kapısındaki 'İslâm' kelimesini boyayıp yerine 'Türk Lisesi' yazdılar" (Yaşın, 1976: 78). Milli kimliğin tahrip edilmesi için Türk kelimesi yasaklanarak Müslüman adı ile değiştiriliyor ve bu sayede Türklüğün unutulması ve Rumlaştırma politikaları benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu olay Yunanlıların Megali İdea düşünceleri süresince uyguladığı milli kimliği yok etme girişiminin örneklerinden biridir. Milli bilinci, Türklük bilincini ortadan kaldırmak için yapılan çalışmalardır.

Rumlar açısından tepkiyle karşılaşılan Rumca köy isimlerinin değiştirilmesi, Türkler açısından önemli bir mesele olarak karşımıza çıkar. "Cengiz Topel'in öldüğü hastaneye on yıl sonra şehit pilotumuzun ismi verilir. Perihan, Oktay'a Rumca köy isimlerini değiştiriyorlar mı diye sorar.

-Hepsi yakında değişecek, diye cevap verdi Oktay. Bildiğim kadarı ile Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı ve Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi ilgilileri Rumca köy isimlerinin değiştirilmesi üzerinde çalışıyorlar uzun bir süreden beri. Yalnız hazırlanan isim listesinin Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Meclisinin onayından geçmesi gerek" (Yaşın, 1976: 207). Türk, ulus bilincinin inşası için Rumca isimlerin yerine öz Türkçe kullanılarak yeni isimler verilir. Bunun amacı Kıbrıs'ın bir Yunan adası olmadığını kanıtlamaktır. Bu kararın ardından Türkleşme çalışmalarına hızla başlanılır.

Kıbrıs Türk kimliğinin dünyadaki diğer etnik gruplar tarafından bilinmesi için milli kimliğinden ödün vermeyen Kıbrıs Türklerinin mücadele ettiği romanda anlatılır: "Oktay:

-Benim okulda Erenköylü bir sınıf arkadaşım vardı. Dokuz yaşına kadar hiç Türkçe konuşmamış. Çok güzel Rumca bilirdi. Ben ona Türkçe öğretirdim. O bana Rumca öğretirdi. Bir gün babası okula gelmişti. Baktım baba oğul hep Rumca konuşuyorlar. Sonradan adamın Türkçe bilmediğini fakat büyük bir vatansever olduğunu söylediler. TMT kurulduğu yıllarda küçük bir gemi ile Türkiye'ye gidip gelmiş. Kıbrıs Türklerine silâh ve cephane taşımış ve İngiliz sömürge idaresi tarafından yakalanıp hapse atılmış" (Yaşın, 1976: 221). Rumların asimile politikasına karşı kendince önlem alan Kıbrıs Türkünün, Türklüğünü kaybetmemek için Anavatan'a göç ettiği görülür.

Uzun yıllar Rumcanın Türk diline baskın olduğu dönemde etkileşim genelde tek merkezli olur. Rumlar içinde Türkçeyi iyi konuşanlar çok azdır. Oysa Türklerin fazlası Rumca bilir. Anlaşmak ve bir takım ticari ilişkiler kurmak için Rumca öğrenmek zorunluluğu duyulur. "Rumlar bizi ikinci sınıf yurttaş görme hastalığında olduklarından

dilimizi de öğrenemediler hiçbir zaman” (Yaşın, 1976: 319). Türkçe nüfuzun etkisinin azaldığı yerlerde Rumcanın dayatılmasıyla, konuşma dili Türkçe yerine Rumca olmuştur.

Romanda milli kimliği, vatan aşkını öne çıkaran bir diğer unsur Yasemin Kumral’ın “Girne’den Yol Bağladık Anadolu’ya” şarkısıdır. Şarkının içinde geçen Türk, zafer, ordu, can vermek gibi kelimeler Kıbrıs Türkü’nün milliyetçi duygularını kabartmaktadır. Bu şarkının çalmasıyla Kıbrıs Türkleri yüksek sesle şarkıyı söyleyerek Anavatana olan aidiyetlerini dile getirirler. Kıbrıs Türkleri içsel olarak Türkiye’ye bağlı milliyetçilik sergiler. Bu yüzden yukarıdaki adı geçen her iki eserde Kıbrıs Türkleri her zaman Anavatani kurtarıcı olarak görmüşlerdir. Mehmetçik, Kıbrıs’a çıkartma yaptığında sokağa çıkma yasağına rağmen Türkler bayram havasında sokakları doldurur. Roman başkişisi Oktay’ın, Kıbrıs Türkünün sorunu olarak belirttiği mesele aslında tüm Türk Dünyası’nda eksik kalmış bir noktadır: “Binlerce yıldır ayakta durmaya çalışan Türk milletinin, geçmişte uğramış olduğu zulümler ve bugün halâ üzerine uygulanan baskılar, saldırılar tarih sayfaları içerisinde kalmaya mahkûm edilmiş ve edilmektedir” (Büyükada, 112: 2012).

Yaşın’ın *Kıbrıslı Kâzım* adlı romanında vatan sevgisi, vatan özlemi gibi temalar görülür. Birçok genç Kıbrıs Türkünün vatan toprağı için çarpıştığı anlatılır: “1964-1967 yıllarında Lefkoşa’nın Yeşil Hat bölgesinde birlikte mücahitlik yaptığımız gençlerden biriydi yanılmıyorsam. Hem o günlerde genç değil çocuk sayılırdı daha. Lise birinci sınıf öğrencisiydi. Gündüz okuluna gider, gece mevziye gelip kendisine ayırdığımız saatte nöbet tutardı. Viktorya Caddesindeki Ermeni Kulübü karargâhımızdı. Ayrı bir oda vermiştik Ahmet’e” (Yaşın,1978:8). Kahramanca çarpışan çocuk kahramanlardan olan Ahmet, Kıbrıs Türkü’nün özgürlüğü uğruna kendi canını hiçe sayarak bir karış vatan toprağı için mücadele etmiştir.

Gönüllü olarak İngiltere’ye göç eden Kıbrıs Türklerinin vatan özlemi çektiği romanda anlatılır: “Cemil, Londra’da Kıbrıs Türk Cemiyeti’ne sık sık giderdim. Konuşurduk. Hemen hepsinin işi gücü yerindeydi. Kazançları verindeydi. O büyük kentin bütün uygar olanaklarından yararlanıyorlardı ama Kıbrıs’ı özliyorlardı nedense. Kıbrıs’a dönmek, Kıbrıs’ta yaşamak istiyorlardı” (Yaşın, 1978: 54). Kıbrıs’ın kazanılmış yerlerinde, Türk bayrağının gölgesinde ailesiyle yaşamak isteyen Kıbrıslı göçmen Türkler, Kıbrıs’a döndüklerinde milli duyguları yükselmiş, çok sevinçli bir hayat yaşamışlardır.

Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesinde yaşanan kanlı olaylardan sonra milli şuurun oluşması ve kolektif hafızanın bilinçlenmesine katkı sağlamak için yazar

romanda başkışı Kazım Bey üzerinden dünyanın dört bir tarafında yaşayan Türklere seslenerek Kıbrıs'a geri dönmelerini söyler: “Ömer Seyfettin gibi Adaam sen de... dedim kendi kendime. Ne diye bırakıp gidecekmişim doğduğum yeri. Kıbrıs benim vatanım. Burada yaşamak, en çok benim hakkım! Türkiye’de, İngiltere’de, Avustralya’da, Kanada’da, yaşayan, dünyanın dört bucağına dağılmış üç yüz binden fazla Kıbrıslı Türkü düşündüm. Bu memlekete asıl sizlerin dönmeniz, gelip yerleşmeniz gerekir dedim” (Yaşın, 1978: 190,191).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında Yazar, Kıbrıs Türkünün mücadelesini, Türklerin asimile edilmek istenmesini, Kıbrıs’tan gönderilmeye çalışılan Türklere yapılan oyunları milliyetçilik bağlamında okuyucuya anlatır. Adanın tüm hâkimiyeti Türklerin elinde olduğunu Kıbrıs’ın sahibinin Türkler olduğu romanda işlenir: “Şimdi, şu saatlerde, henüz kulağa hoşça gelen sesleri ile dokumacılar gibi bütün çarşı boyu ve arasta arasta kollara ayrılmış dükkânın tezgâhın pazarın ve ocağın, her ocağın sahibi Türkler idi” (Sepetçioğlu, 2000: 18).

Durkheima’in sosyolojik yaklaşımı, Osmanlı toplum yapısı için de geçerlidir. Çok kültürlü, ancak birlikteliği ve dayanışmayı yitirmiş bir yapıda gözlenen iç ve dış ayaklanmalar, fesat yuvaları sürekli anarşi kaynağı olur (Türkdoğan, 2016: 29). “Osmanlımız Türklük gücünde gelmiş Kıbrıs adamızı Latinlerden aldığıında burada bir Ortodoks Urum milleti diye bir kalabalık bulmuş, o kalabalığın adı sanı aslında silinmişti” (Sepetçioğlu, 2000: 25). Kıbrıs Türklerin sorunları eserde anlatılırken Türklerin neden ezildiğinin sebebi de bizlere gösterilir. Her ne kadar Rumlar ve İngilizler taşkınlıkları yapsa da bu olayların temelinde Türklerin zamanında yani Osmanlı döneminde Rumlara ayrıcalıklar vermesidir. “Osmanlımızın Türklük gayreti ölüyü diriltircesine Urumu yeni baştan diriltmiş, ayak sileceği değil havlu yerine koymuş, kiliselerini de yüceltmış, neden?” (Sepetçioğlu, 2000: 26). Osmanlı fethettikleri topraklara hoşgörü ve İslami ahlakı götürürken Kıbrıs’ı aldığıında Venediklerin baskısında olan Ortodoks Rumlara da imtiyazlar verir. Zamanla güç kazanan Rumlar fırsat buldukları zamanda Kıbrıs’ta taşkınlıklar çıkarmaya başlarlar: “Urum, bu Urum ise aksine millettir; kölenin efendisine yaklaşmasında yaklaşır, yağlar yüzler... el ovuşturur etek öper koparacağını koparır gider. Sen sahipsin, vermek içinsin; o köle, almak içindir. Biz böyle başladık burada, bu Kıbrıs’ta. Vere vere ne kaldı? Ellerimiz boş fakat toprak henüz bizde... görünüyor. Hiçbir şeyi olmayan çöpsüz Kilise; biz geldiğimizde yâni elinden varı yoğu alınmış sefil kalmış Kilise her yıl yeniden, yeniden, yeniden zenginleşti. Zenginleştiğe Padişah’tan yetkiler istedi, onu da aldı. Zengin ve yetkili kilise ne yapmalıydı? Türk’ün Padişah’ına da Türk’e de dua etmeli,

bağlı ve güvendirici olmalıydı değil mi, öyle değil mi?” (Sepetçioğlu, 2000: 27). “Şehirli Mehmed’e Kıbrıs’ta, ne kaybedildiyse aslında Kıbrıs Türkünün ipe un sermek huyu yüzünden kaybedilmiş olduğunu söylemeye çalışırdı” (Sepetçioğlu, 2000: 27). Rumlara verilen bu kadar imtiyazlar sonucunda Avrupa’da gelişen modernleşme ve milliyetçilik akımının etkisi Kıbrıs Adası sorununu çıkarmıştır.

Romanda Rumların, Türklerin zararına ekonomik anlamda faaliyetler yaptığı dile getirilir. Türkler karşısında her geçen gün güçlenen Rumlar çocuklarını dahi Türk düşmanı ırkçı bir tavırla büyütür. “Türk’e kinli, Müslümana düşman çocuklar büyüttüler. O çocuklar günü geldi zenginleşti, zengin Urumlar çoğaldı. Her zengin Urum bir yandan kendisi için yaşarken beri yandan da Kilise için yaşadı; bir yandan Kilise için yaşarken beri yandan geleceğin Urumlaşmış Kıbrıs’ı için yaşadı. Geleceğin Urumlaşmış Kıbrıs’ında bir tek kendi Kilisesi olsun diye yaşadı... çan çalınсын sâdece, ezan okunmasın; ezan hiç, hiç okunmasın diye yaşadı. Ya biz?...” (Sepetçioğlu, 2000: 28). Zenginleşen kilise, paranın gücünü Türklerin aleyhinde bir kurşun olarak kullanmıştır. Ekonomik kayıplar yaşayan Türklerin fakirleştiğini gören Rumlar bir fırsat bilerek Türk topraklarını satın almaya başlarlar. Şehirli Mehmet ve arkadaşı Mustafa seyahat ederken Çeri köyünde mola verdiklerinde köyde yaşayan bir ihtiyardan şu sözleri duyarlar “...iki üç ev, dağınktır. O evlerde insanlar oturur... idi! Bir sabah vakti baktık ki yoklar. Gitmişler. Kimi der ki gittiler, Rumlaştılar, Hristiyan’a döndüler. Kimi der ki o evleri, oraları kilise satın aldı parasını bir Urum zengini verdi kiliseye bağışladı. Daha orda, bizim câmimizi de görmektesiniz! Bir gün bu köyün adı da kalmayacak belki, gelen geçen Urum daha şimdiden Türklerin eseri deyip durmakta...” (Sepetçioğlu, 2000: 51). Kıbrıs Türkleri, Rumlara karşı varoluş mücadelesi vererek kendi milli kimliklerini korumaya çalışırlar. Fakat bu mücadele de siyasal, kültürel ve ekonomik baskılar sonucunda halkın ekonomik sıkıntılar çektiği görülür. Bu sıkıntıları çeken Türkler mallarını istemeden Rumlara satarlar. Böylelikle adadaki Türklerin milli kimliklerini koruması gittikçe zorlaşır.

Eserde toprakları kaybetme nedenlerinden biri de Türklerin toprakları işlemek yerine kolayca kaçmak için sattıkları anlatılır. Roman kişilerinden Şehirli Mehmed bu durumun vahametini çevresindeki insanlara anlatmaya çalışır: “Şehirli Mehmed: -Burada doğdum, burada büyüdüm, bilirim! Bir düşün hele. İkinci Selim Han Kıbrıs’ın tamamını aldığı anda ada bütünüyle, toprağıyla ve her şeyiyle yâni kimin idi? Onun, yâni bizim idi. Kaç yıl geçti? Üç yüz yıl. Ya şimdi? Çoğu toprak yine bizde ammaaaa epeycesine de Urumda ve Kilisede. Eyi de nasıl oldu bu? El kadar toprağı bulunmayan ayak silicisi durumuna düşürülmüşler nasıl oldu da bunca toprağı ele geçirebildiler?

-Nasıl? Nasıl oldu?

-Bizim zenginlerimizin yüzünden! Beylerimizin, Paşalarımızın yüzünden! Ağalarımızın işlemek değil, işletmek de değil; en kolayından satarak! Bağışlayarak! Lütfederek dağıttılar diyelim. Benim hovarda gençliğimin bencilliği gibi yaşayışlarda harcanmış topraklardır” (Sepetçioğlu, 2000: 28). Rahatlıkları nedeniyle topraklarını işlemek yerine Rum tefecilerden borç olan Türkler zor zamanlar geçirir. Rum tefecilerin Türklerle yüksek faizle borç vererek Türkleri baskı altında tutmaya çalıştıkları eserde anlatılır: “Acınmanın yerinmenin hatta geçmişin sarhoşlaşmış esintilerinin karışığı bir yüklenmeyle Mulla Hüseyin dertlerine geri dönüverdi:

-Bilmem ki, deyiverdi. Ben de onun peşindeyim işte. Bütün toprakları tefecilere devretsem temize çıkamam onlara bakılırsa. Duydum ki Larnaka’da bir zengin Urum el altından İstanbul’un Urumlarına ya da Atina’nınkilere toprak satın almaktaymış” (Sepetçioğlu, 2000: 56). Rumlar ekonomik açıdan baskı kurarak Türkleri göç ettirmeye zorlamışlardır.

Romana bakıldığında İngilizlerin Kıbrıs’ı teslim almaya geldiklerinde kibirli yönleri dikkat çeker: “Hemen arkasından da Amiral Lord John Hay kendi dilinde bir şeyler söylemişti. Özel çevirmeni o sözü, özellikle, Kiracı köyünün eşekçileriyle, katircılarına, ânında aktarmıştı:

-Diyor ki Amiral Paşa Hazretleri, Türkler şimdiye kadar Kıbrıslılardan hep alırdı, aldı, hiç vermedi, hiç! Biz vermeğe geldik. Bu çok değerli gümüş İngiliz akçeleri geçer akçedir, Kıbrıslılar içindir, Kıbrıslılara dağıtılacaktır, Majeste Kraliçemiz Viktorya Hanımefendi hazretlerinin Kıbrıslılara armağanı olacaktır!” (Sepetçioğlu, 2000: 60,61). İngiliz Vali Lord John Hay, adanın teslim töreninde dengeleri değiştireceğini göstermiştir: “Kıbrıs, Türklerin sahipliğinden çıkacaktı, İngiliz bayrağı göndere yerleşince de Türkler sıradan bir Rum gibi o bayrağın altında kalacaklardı” (Sepetçioğlu, 2000: 75). Bu cümlelerden İngilizlerin Rumlara ayrıcalıklı davranacağını anlaşılır. Teslim töreninde Rumlar taşkınlık çıkarır. Tören esnasında Türk bayrağının yerine İngiliz bayrağı çekilmek istenince Türklerden kimse bayrağı indirmek istemez. Bu sırada alkollü bir Rum gelerek yıllardır o bezi indirmeyi hayal ettiğini söyler, indirmek için direğe doğru yönelir. Tören sırasında bu olaylara şahitlik eden Mülazım Mustafa Rum’u döver. Türkler ile Rumlar kavgaya tutuşunca: “Amiral Lord John Hay’ın kesin buyruğu ile bir anda hareketlenen İngiliz askerleri Rumlarla Türklerin arasına girer. Zâten Türkleri gören Rumlar geri çekilme yolu arıyorlardı, İngilizleri kurtarıcı sayarlar. Ne var ki İngilizler bununla yetinmedi, Türkleri tutukladılar”

(Sepetçioğlu, 2000: 76). Bu olay üzerine İngiliz Vali, haklı olmalarına rağmen, Mülazım Mustafa ve bazı Türkleri hapse attırır.

Vali'nin adadaki ilk icraatı Türklerin Kıbrıs'taki hakimiyetini simgeleyen Paşa Konağını yıktırmak olur: "Vâli Sir Garret Wolseley, Osmanlı'nın Kıbrıs'a geldi geleli Lefkoşa'daki varlığı ve ağırlığı diye önemsenen Paşa Konağını yıktırttı!" (Sepetçioğlu, 2000: 87). Bu durum Rumlara cesaret vererek Türklere baskı yapmalarına neden olur. İngilizler Kıbrıs'ta Rum'a olan kayırmacı politikalarını gösterir. "İngiliz'den sonra Urumlar sandı ki efendi biziz; yâni Türk ayakaltıdır bundan sonra, köledir, efendi Urumdur, sâhip Urumdur, bunun gibi. Artık böyle biliyorlar. Gelirsen, bacanak olursak sırt sırta veririz şunlara efendi kim sâhip kim gösteririz!" (Sepetçioğlu, 2000: 90).

Türkler, edepli terbiyeli, sessizce hatırlattılar; bu gidişin iyiye olmadığını söyleyen oldu. İngiliz Vâli: 'Bunca yıldır esirlik altında yıpranmış bir Hristiyan ırkı çoğaltmak ve onları kalkındırmak benim görevimdir!' deyip susturuyordu hatırlatmaları" (Sepetçioğlu, 2000: 94). İki toplumun dini yaşamlarına karşı İngiliz Vali'nin yanlı bir bakış gösterdiği ortaya çıkar. İngiliz Validen destek alan Rumlar "azdı azıttı, Limasol'dan Larnaka'ya edepsizlik eder durur; İngiliz de Urumun edepsizliğini, açıktan görünmese de gizliden yellemekte... birkaç köyde adam döğme, mala zarar verme gibi olayları epeyce ileri götürdüler" (Sepetçioğlu, 2000: 110). İngilizlerin Rumlara destek vermeleri ve Türklere karşı davranışları I. Dünya Savaşı yıllarındaki düşmanca tavrına dönüşür.

Enosis rüyalarıyla büyütülen çocuklar Türk düşmanı olarak terör olayların başlatıcıları olurlar. "Yunan bağımsızlık günü şenliklerinde, eline meşaleyi alan Urum naralarıyla şarkılarla Türkleri yok edeceğiz bağırtılarıyla Lefkoşa'dan Tahtakale'ye girdiler, yaktılar, sonra Vadili'de Vitsa'da tabancalar tüfekler atarak Türkleri tedirgin etmediler mi günlerce? Etiler. Suçu da Türklerin üstüne atıp üstüne üstlük bizi suçlamadınız mı?... Allah'tan Magosa'daki İngiliz Komiseri suçlular Urumlardır, olay çıkaran onlardır, dedi de biraz duruldu ortalık" (Sepetçioğlu, 2000: 117). Rumlar kanlarına işleyen Türk düşmanlığı yüzünden masum insanları katletmek için taşkınlık yapmaya başlar. Aynı zamanda bölgedeki Türklere çeşitli baskı, yağma ve işkence yöntemleri uygulayarak, Türkleri Kıbrıs'tan göç ettirmeye çalışırlar. "Paşayı, şişire şişire Ondan lütfedilmiş ödünler koparmalar... Şimdi ise, şu gün, İngiliz görmezlikten gelmekte olduğundan Urum sıraya dizmişçesine köyleri basmakta, saldırmakta. Enosis istemekte avaz avaz, Enosis istemekte!" (Sepetçioğlu, 2000: 144). Megali İdea hülyası çerçevesinde Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını isteyen Rumlar, Türklere karşı şiddetini gittikçe artırmıştır

Romanda, Sepetçioğlu Raif üzerinden Kıbrıs'ın asıl sahibinin Türkler olduğunu geçmişle bağı olan kültürel değerlerin korunması gerektiğini, Kıbrıs'ı bırakmamak gerektiğini, Türklüğün değerlerini koruyarak adada Türklerin varlığının devam etmesi gerektiğini anlatır. "Raif: "Herkes Kıbrıs'tan giderse bu ezanlar kimi çağıracak?" dedi. "Camiler, mescitler, minareler Kıbrıs'ta da Türklüğün simgesidir, ezanlar varlığımızın dilidir, geçmiş ile geleceğimizi sağlama alır!" (Sepetçioğlu, 2000: 176). Türk-İslam medeniyetini oluşturan unsurlar arasında ezan, cami, mescit ve Kur'an önemli bir konumdadır. Türklerin minarelerden duyduğu ezan sesleri ruhlarında milli duyguların şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Türklüğün mekân üstündeki yansımaları, öz varlığını coğrafya üzerinde inşa etmesi, Türk nesillere milli kimliğini hatırlatmaya yetecek sembollerdir. Böylelikle Türklüğün simgelerinden olan kültürel değerler, dini değerler, örfler, adetler milli kimliğin oluşmasına ve unutulmamasına olanak sağlar.

Romanda dikkat çeken bir hususta Yunan milliyetçiliğidir. Rum öğrencileri eğitmek için Yunanistan'dan gelen öğretmenler, Megali İdea düşüncesini Rum öğrencilere aşılacaktır. Yunanlı öğretmenler, Enosis isteyen bir nesil yetiştirmek için provokasyonlar gerçekleştirir: "Yunanistan'dan getirtilen bir Yunanlı öğretmen var, adını duymuş musun bilmem, Haralambo... Yunan milliyetçiliğini ateşlercesine dolaşır durur aday, Atina'dan yük yük kitaplar getirtilir, Türkleri yeren Yunanlı öğen kitaplardır bunlar. Her yana dağıtır. İngiliz de bilir bunu, bilmez görünür. Yine bu adam bütün Rum okullarını Rum bayraklarıyla donattırır, İngiliz bayrağını okullara sokmaz bile; İngiliz Kraliçesinin resimlerini de indirtmiş her okuldan, yerine Yunan kralıyla kraliçesinin resimlerini doldurmuş okul duvarlarına. İngiliz bunu da bilir, bilmezlenir; böylesi hem işine geliyor hem de Rum'u okşamak niyetini belli ediyor böylece" (Sepetçioğlu, 2000: 254,255). Bu olayda dikkat çekilmesi gereken nokta Rumların milli kimliği asimile etme düşüncesidir. Rumlar hem dini değerleri unutturarak hem eğitim alanında asimile politikası uygulayarak Türklerin milli benliklerini kaybetmelerini sağlamaya çalışmışlardır.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanı Rauf Denктаş'ın çocukluğundan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemini anlatır.

Kıbrıs'ın Türkleşmesini engellemek için yeni projelerin düzenlendiğini Yargıç Raif Bey gazetelerdeki dizelerden şu şekilde öğrenir. "Yargıç Raif Beyin sevgili Emine'sinin ölüm haberini yazan gazetenin altında şunlar yazar: Alman Siyonistlerinden Davis Trietsch, Doğu Avrupalı Yahudilerin Kıbrıs'a yerleşmesini istiyor ve gerçekleşmesi için yoğun çabalar harcıyor. Ona göre Yahudiler Rumlara karşı işe yarar bir denge unsuru olacaklardır ve Kıbrıs'ın İngiliz toprağı olarak muhafaza

edilmesinde büyük yardımlarda bulunacaklardır!” (Sepetçioğlu, 2000: 18). Asimile edilmeye çalışan Türklerin Kıbrıs'ta azınlık hale dönüşmeleri sağlanmak istenilir.

Kıbrıslı Türklerin uykularından uyanması gerektiğini vurgulayan Mustafa Necati Sepetçioğlu, Milli şuurun canlanması gerektiğini ifade eder: “Rauf zaten değişmişti, sanki çağalık günlerini deviriverip bir yana bırakmış, arka bahçedeki koca mersin ağacının dalları arasında birinden ötekine sallana atlaya sıçrarken: “Ben bir Türküm dinim cinsim uludur!” deyişini, babasından duyduğundan daha güvenli daha sert söylüyordu artık; onunla da yetinmiyor: ‘Düşman! geri dur! Geliyorum!’ haykırışlarında daldan dala atlıyordu. “İstanbul’da okuyacağım, pilot olacağım. Uçağımı Giride süreceğim, Giridi geri alacağım Kıbrıs’a geleceğim!” diye çığıra pazularını da güçlendiriyordu aklınca” (Sepetçioğlu, 2000: 41). Rauf sanki Yurdakul’un şiirinde bahsettiği gibi bir uyanış, bilinçlenme yaşar. Mehmet Emin Yurdakul’un şiirlerinde ait olduğu ya da aidiyet duygusu hissedilen değerlerin yeniden bireysel bilinç ve toplumsal bilinçte yer edinmesini sağlamaktır. Bu açıdan Osmanlı İmparatorluğu’nun sancağı altında kendine yaşam alanı bulmuş kendini bu milletin değerlerine dönüştürmüş kişi ve milletleri, Türklük bilinciyle yeniden harekete geçirmeyi görev bilir (Şahin, 2016: 125). Kolektif bilincin oluşmasında kimlik inşası yapmak için Kıbrıs'ta yaşayan ve bu vatana aidiyet duygusu besleyen herkesin birlik içinde olması gerektiği vurgulanır. Rauf’un bu uyanışı milli bir sese dönüşerek Türklük bilincini ortaya çıkarır.

Türklerin milli kimliklerinin asimile edilme çalışmaları İngiliz Vali’nin müftülüğü kaldırmak istemesinde görülür. “Vali, bu sizin müftülük gereksizdir, Kıbrıs için gereksizdir. Büsbütün kaldıracığım fakat bir yıl daha beklemeliyim. Önümüzdeki yılın bütçesinde müftülük giderleri kaldırılacak, konulmayacak. Dolayısıyla da benim atadığım Müftü Hürremzâde açıkta kalmış olacak. Yazılacak iki satırlık bir yazıyla da Müftülük değil Fetvâ Emmini oldunuz, der, işi bağlarız” (Sepetçioğlu, 2000: 53). Bu olay üzerine Kıbrıs Türkleri kendileri için önemli olan bu kurumun kapatılmasına tepki gösterir.

Eserde İngilizler Türk kelimesi yerine Müslüman kelimesi kullanılmasını istemektedirler. “Yargıç bir yıl kadar önceki Müftü Ziyâi Efendi’nin o yağmurlu günde sızıldarcasına yakınışını hatırladı, onu söyledi Münîr Bey’e:

-Neden Türk denilmiyor Kıbrıs Türkü denilmekten kaçınılıyor da Kıbrıs Müslümanları denilmekte? Aramızda ayrı soylardan olma Müslümanlar yok ki ayırım yapılmasın düşüncesidir, diyelim. Sen, ben, o, hepimiz Türk’üz Allah’a şükür. İngiliz’in çıkarı Rum’un hatırı için neden Türklüğümüzden olalım? dedi” (Sepetçioğlu, 2000: 57,58). Kıbrıs Türk toplumunun sömürgeleştirilmesi zihniyetine destek verildiği görülmektedir.

Kıbrıslı Türklerinin milli kimliklerini asimile etmek isteyen İngilizler Türk kelimesini yasaklayarak yerine Müslüman kelimesinin kullanılmasını zorunlu hale getirirler. Bunun yanında adada yaşayan diğer azınlıklara böyle bir kısıtlama getirilmemiştir.

Şehirli Mehmet, vatan bilincinin, milli kimlik kurma ve yaşatma olgusunun vatan toprakları içerisinde olacağını ifade eder. “Şehirli Mehmed: Yanlış yapıldı, yanlış yapıldı!! diyor. Rauf’un İstanbul’a gönderilişini beğenmediğini belli ediyordu: Kardaşları orada işte. Herkes gibi onlar da orada. Giden geliyor mu? Gelmiyor! Orada kalıyor. Halbuki giden buraya dolu dönmeli, Kıbrıs’a dönmeli, orada kalmamalı. Hele Rauf burada, Kıbrıs’ta büyümeli, Kıbrıslıların arasında öğrenmeli öğreneceğini. Kıbrıs’ı bilmeyen Kıbrıslıyı anlamayan yarım adam olur; yarım adamın kime ne yararı dokunur ki? Yarım adam Kıbrıs’ı da batırır! diyor “(Sepetçioğlu, 2000: 70). Rauf’un aidiyet duygusunu Kıbrıs’ta güçlendirmesi gerektiğini söyleyen Şehirli Mehmet, Türklük ülküsünü de korumak içinde adada kalması gerektiğini vurgular.

Türklük ülküsüne sahip insanların eserde ele alındığını görmekteyiz. “Abdullah Usta: Bilir misin? Yargıç Beğim sizin Dellal Aziz ne yapar? Kalkar gider alır kendisi ayarında otuz kırk esnafı yancağızına basar bizim Lisemizi! Varır çeker bayrak direğinden indirir İngiliz Bay-rak-cığını. Meğer kurnazdır, getirmiş göğüsçeğizinde bir kos-koca-man Türk Bayrağı. Yaa! Çıkarır onu, indirdiği İngiliz bayracığının yerine çeker bizimkisini! Dalgalanır bre bizim bayrak al al! Şap şap eder yukarılarda. Kesinlikle inmeyecek bu buradan der Dellal Aziz, arkasında esnaf sıralı durur. Dellal Sâlim Aziz iri yapılıdır ya, sıskacık mektep Müdürü Mr. Wood korkudan yanaşamaz. Şimdi ister misin İngiliz öfkelen sin Yargıç Beyim? İster misin?” (Sepetçioğlu, 2000: 123). Yüzlerce yıldır Kıbrıs Türklerinin beden ve zihinlerinde şekil almış bu memleket, tepeden tırnağa Kıbrıs Türküne aittir. Türklük ateşiyle baskın yapan Dellal Aziz, vatan sevgisini İngilizlere göstermek ister.

Yaptıkları ekonomik baskılar sonucunda Türklerin mallarını alan Rumlar daha çok toprak almak için Mısır’dan ve Yunanistan’dan gelen Rumların da gayrimenkul almasını sağlar. “Mısırdan, Yunanistan’dan şurdan burdan bir sürü göçmen Rum geliyordu. Çoğu paralı heriflerdi bunların, açıyorlar kesenin ağzını bastırıyorlar parayı Türklerin mallarını mülklerini satın alıyorlardı. “Kilise de arkalarında!” dedi Rauf; “Rahmetli Babamdan da Con Rıfat Beyden de sonra rahmetli Remzi Okan Beyden de duydum; dedikleri şu, bilirsiniz siz de elbette, Kilise ödünç diye para verir aldirtır Türk mallarını, Kiliseye bağışlatırmış. Sonra uzun süreli ve kolay taksit ödemelerinde öncelikle çok çocuklu Rumlara verirmiş” (Sepetçioğlu, 2000: 146). Bu olaylar

neticesinde Rauf Denктаş Türk esnafını ekonomik alanda güçlendirmek için Türklerin kendi içlerinde alışveriş yapmalarını söyler.

Kıbrıslı Rumların, Türklere karşı yaptıkları kanlı eylemler sonucunda Enosis'e karşı mücadele etmek için Kıbrıslı Türkler "Kıbrıs Adası Türk Azınlığı" adı altında siyasi bir örgüt kurarlar. "Ahmet Zaim'in sözünü ettiği KATAK kurulmuştu sonunda. Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu diyordu O. Geçtiğimiz nisan ayının ortalarında bir pazar günü Lefkoşada Evkâf Daire'sinin bahçesinde avukat, eczacı, hekim, esnaftan ve tüccardan temsilcilerle toplanılmış: yetmiş dokuz temsilci Rumların Yunanlılarla birleşme isteklerini durdurmak, İngiliz'in baskısına karşı Türk haklarını, korumak üzere Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumunu gerçekleştirmiş, genel sekreterliğe de Doktor Fâzıl Küçük getirilmişti" (Sepetçioğlu, 2000: 167,168). Siyasi örgütlenme sonrasında Kıbrıs Türk Milli Halk Partisi de kurulur. Daha sonra bu örgütler "Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu adıyla Kıbrıs'taki bütün Türk kurumlarını bir araya getiren bir örgütü gerçekleştirmeyi başarır" (Sepetçioğlu, 2000: 174). Bu yapılanma gerçekleşikten sonra bazı fikir ayrılıkları görülür. Fakat yer yer siyasi ayrılıklar olsa da Kıbrıs'taki Rumların Enosis düşünceleri için kanlı terör eylemlerine başlaması, Türklerin adada açık hedef haline gelmesi, Kıbrıs Türklerini bir araya getirerek milli bir şuurda hareket etmelerini zaruri kılmıştır.

Rauf Denктаş, Kıbrıs Türklerinin lideri olarak adada dikkat çeker. Kıbrıslı Türklerin sorunlarına karşı Türkiye'nin, İngiltere'nin, Rumların dikkatlerini çekmek için Lefkoşa'da bir mitingde konuşma yapar. "Size Kıbrıs'ın asıl sâhibi derken gerçeği söylediğimi siz de biliyorsunuz. Çünkü sâhip olanlar kendilerinden emindir. Yaygaradan şamatadan medet ummazlar. Zorbalık da yapmazlar: Şirretliği hüner, yaygarayı marifet bilenler kölelerdir; zorbalıktan yarar sağlayanlar ise toprak çalmanın ustasıdır. Büyükbabalarımız dört yüz yıl önce Kıbrıs'a hürriyet için hürriyetlerini getirdiler. İnsanları sevmenin din, insanlara saygı duymanın iman, yaratılanları eşit kabul etmenin ibadet olduğunu biliyorlardı. Öğretmeye böyle geldiler; bu sahipsiz toprağın sâhibi oldular. Böyle yönettiler. Düşünmenizi istiyorum. Söylediklerim yalan olsaydı, Büyükbabalarımız benim söylediklerimin aksine davransalardı Kıbrıs'ta dört yüz yıl içinde bir tanecik Rum kalabilir miydi? Bir tek kilise görebilir miydiniz, tek bir çan sesi duymanız mümkün olabilir miydi? Evet, soruyorum: bir tek Ortodoks yaşamaktayım, diyebilir miydi?" (Sepetçioğlu, 2000: 194,195). İngiltere'de hukuk eğitimi alıp avukat olan Rauf Denктаş, Kıbrıslı Türklerin mücadelesinde Dr. Fazıl Küçük'le birlikte hareket eder. Enosis'e karşı yapılan ilk mitingde halka hitap ederek

büyük takdir toplayan Rauf Denktaş bu etkili konuşmasında, kalabalığın milli duygularını da üstüne alarak Kıbrıs Türkünün dünyada tanınmasını sağlar.

Romanda Yunan-Rum ikilisinin yıllardır gerçekleştirmek istediği Megali İdea fikrini Grivas'ın düşünceleri üzerinden anlatılır: "Makarios'un içinden geçenleri okudu Grivas: "Biz Kıbrıs'ı kutsal Yunanistan'a bağlamak çabamızdayız!" dedi" (Sepetçioğlu, 2000: 225). Enosis emellerini gerçekleştirmek isteyen Rumlar vahşice planlar düzenler. "Lâkin karşımızda bin yıllık inançların körükleye körükleye ayaklandırıldığı bir Megali İdea var. Ne Mora'da ne de bütün dünyada tek bir Türk bırakılmasın ayakta! Türklerle savaşırken öndeki davulların ardından, ileri! diye söyleye, din ağırlıklı bir soykırım savaşına hazırlandılar, artık hazır haldeler!" (Sepetçioğlu, 2000: 233). Türklere karşı soykırım planının yapılması tarih içinde sürekli kendini yenilemiştir. Türklere karşı yapılan bu düşmanlıklar tarihi belgelerle birlikte kanıtlanarak insanlık adına kara bir leke olarak karşımıza çıkar.

Türk kimliğinin büyük olaylar karşısında tek bir noktada bulaşarak büyük bir güç haline gelinebildiğinin göstergesi Kıbrıs Ada'sında görülür. "Kıbrıs Türklerinin Türk Meclisine, evet doğrudan doğruya çektikleri telgrafı unutmak mümkün mü? Türkiye'deki öğrenci dernekleri Kıbrıs davasını milli dava diye dünyaya duyurur" (Sepetçioğlu, 2000: 226). Bu olay Türk milletinin gücünü gösterirken, demokrasinin de önemini belirtir. Kıbrıs davası, Türkiye Türklerinin de milli bir davası olduğu için tek bir yürek olarak Türk'ün gücünü dünyaya göstermiştir. "Yunan gizli servis görevlileri şu günlerde Türk Hükümetinin hem kendi içinden, özel subaylarından; hem Kıbrıslı Türklerden Türkiye'de bulunanlardan gençler seçip ayırdığını öğrendi; eğitiyorlar bunları, kesin haberlerdir bunlar. Türkiye'de eğitilen bu güç ya Kıbrıs'a yollandı şu günlerde ya da yollanmak üzeredir. Halbuki cihana karşı, bizim Kıbrıs davamız diye bir meselemiz yoktur, demekteler" (Sepetçioğlu, 2000: 226). Rumlar oyunlarının içinde Türklerin onlara oyun yaptıklarını anladıkları zaman vakit onlar için geçmiştir. İngilizleri Kıbrıs'tan göndermek isteyen Makarios, adanın asıl sahibinin Türkler olduğunu itiraf eder. "Grivas: 'Efendim İngiliz yönetimi bir başlangıç mıdır?' dedi Makarios'un sözünü kesti attı; 'Elbette İngilizleri Kıbrıs'tan süreceğiz, sürmek için bıktıracağız, fakat İngilizler değil ki kim Kıbrıs'ın sahibi, Türkler! Türkler bize buyurun alın mı diyecekler? Hayır. Kıbrıs'taki Türkler de buyurun gelin, demeyecekler hiçbir zaman. Hatay'ın Türkiye'ye nasıl katıldığını bilmeyeniniz var ise anlatayım' " (Sepetçioğlu, 2000: 226).

Türk düşmanı olarak yetiştirilen Makarios, Atina'ya gidip EOKA yemini eder. "Makarios elini göğsünün üstünde tuttu, sıkıca. Sesi, yeraltından, ısınmış sıvıların

arasından çıkarcasına inişli çıkışlıydı, eriyiklerin akışında: ‘Aynı ve ayrılmaz Ekânim-i Selâse adına, Kıbrıs’ın Yunanistan’a katılma davası için bildiğim ve işittiğim ne varsa hepsini, kendi hayatımı feda etmek pahasına da olsa, en ağır işkenceler altında bile gizli tutacağıma yemin ederim’ ” (Sepetçioğlu, 2000: 228). Bu yeminden sonra “Makarios her ağzını açtığı anda karanlık geçmişinin öfkesini kusar; ‘Elenizmin düşmanı Türk Milletinin Kıbrıs kolu olan Türk azınlığı Kıbrıs’tan kovulmadıkça EOKA yiğitleri milli ve kutsal görevlerini tamamlamış sayılmayacaktır!’ ”(Sepetçioğlu, 2000: 280). Makarios, Türkleri Grek Uygurluğunun en büyük düşmanı ilan eder.

Coğrafya derslerinde, milli kimlik inşası yapmak isteyen Rumlar Odiseus gibi Yunan milli kahramanları öğrencilerine öğretirler. “Bütün mekteplerin duvarları Yunan kralıyla kraliçasının, Yunan millî kahramanlarının yöneticilerinin şunların bunların resimleriyle doluydu, gördüler. Girit’in Dirilişi diye bir savaş resmi bunların en ünlüsüdür. Coğrafya derslerinde Yunan ezberletilir, Yunan-lılığı yücelten parçalar okuma kitaplarını doldurur. Az kabaca çocuklara Odiseus okutulur durmadan; Ksenofon’un Anabasis’i ezberlettirilir” (Sepetçioğlu, 2000: 235). Yunan milliyetçileri Megali İdea’yı gerçekleştirmek için tarih bilincini oluşturmaya çalışırlar. Eğitim yoluyla millî kimliklerini oluşturmaya çalışan Rumlar, Türkleri dolaylı olarak ötekileştirmek ister. Rum okullarında faşist Yunanlı öğretmenler öğrencilerin beyinlerini yıkayarak Enosis propagandası yürütürler.

Türk ve Rumların köylerinin nispeten karşılaştırıldığı görülen bu kısımda zenginleşen Rumların daha refah seviyede olduğu dikkat çekilir. “Rum köyü okulundan öğretmeninden de belliydi. Temiz, bakımlı, düzenli okullarda karnı tok Rum öğretmen Yunan tarihinden Yunan bilmem nesine her aklına geleni okuyup öğretiyor. Yunan bayrağını korkmadan asabiliyordu. Türk köyünde okul da tozun toprağın seçilmezliğindeydi, çoğunlukla. Temiz ve bakımlı olanların öğretmeni yalın görünüyordu. Türk Bayrağı asmak cesaret işiydi, Türk tarihini belgeler bir resim göstermek duvarlarda şurda burda yasak; Türk tarihi okumak? Suçtur!” (Sepetçioğlu, 2000: 205). Yunanlıların Megali İdea düşünceleri süresince milli kimliğin tahrip edilmesi için Türk bayrağı asılması ve Türk tarihi okutulması yasaklanır. Böylelikle Türklük bilinci ortadan kaldırılmak istenir. Fakat bu eğitim sürecinde kendi okullarında Rum öğretmenler Enosis isteklerini Rum çocukların zihinlerine kazırlar.

Rumlar, Türklere her fırsatta sataşmaya başlamışlar, Türklere karşı vahşet propagandaları gerçekleştirmişlerdir. Vadili’de birkaç Rum karışıklık çıkarmak ister. “EOKA, İngilizleri ürkütme peşindeyken bu ahlâksızlar gece yarısı silahlanmış sokağa çıkmışlar; kapı kapı dolaşarak öteki Rumları da silahlanmaya çağırmışlar, yoksa, kalkıp

silahı ele almazsanız Türkler hepinizi kesecek, hazırlandılar! Yetmemiş ardından da sağa sola kör atış, başlamışlar dan duna. Ortalık kızışmış. Bizim Türkler evlerinden dışarı çıkmamış. Bakmışlar ki durum bu, oturmuş bir şikâyet mektubu yazmışlar; Türkler sebepsiz yere bize ateş ediyor canımızı kurtarın falan filan yazmışlar. Allah'tan ki oranın İngiliz Teğmeni için içyüzünü bilecek kadar akıllıdır, bana dedi ki, senin Rumlar yine tıynetlerindeki gösterdi hem rastgele ateş ettiler hem Türkler bizi vuruyor diye bağurdılar, karşınızdaki Rum bu Rum işte kardaşım, hem çalarlar hem evime hırsız girdi diye yaygarayı basarlar, bunu da bilmelisin” (Sepetçioğlu, 2000: 235). Rumlar Türklerden intikam almak için sebepsiz yere bahaneler uydurarak evlere baskınlar düzenler.

Kanlı saldırıların başlaması üzerine “Dağda, yukarıda ise son savunma çizgisi daha aşağıya çekilmişti, savunucu Mücahit yeni çizilen sınıra çekilecekti, bundan sonrası da zaten Erenköyü'nün teslimi olurdu: Ölmeden kimse yerini bırakmayacak artık, geri çekilme sınırı kalmamıştır, ya kesin bir soykırıma boyun eğerez tek mil Erenköylüler yok edilir, ya da Rum püskürtülür!” (Sepetçioğlu, 2000: 338). Rauf Denктаş, Mücahitlere destek olmak için balıkçı teknesiyle gizlice Erenköy'e çıkar. Denктаş, Mücahitlere milli şuurunun önemini, vatan sevgisini gösterdikten sonra Ankara'dan gelen emirle Türkiye'ye gider.

Eserde vatan sevgisinin bir örneği de çocuk kahramanın yaptığı hareketten görülür. “Bir çocuk, on on iki yaşlarındaydı ancak, bir Yunanlı'nın elinden tüfeğini kaptığı gibi ateş etti. Kimse ummuyordu, beklemediği için aptallaştılar o anda. Epeyce yaralanan oldu, ölen olmadı lâkin; sonra çocuğun elindeki tüfek tutukluk yaptı. Sanıyorum çocuk ancak o vakit yaptığı işin büyüklüğünün farkına varabildi, heyecanlandığını gördüm, lâkin korkmadı, hiç düşünmedi; namlusundan tuttuğu gibi tüfeği sopa yerine savurdu, vurdu. Nasıl gücü yetiyordu şaşılacak durumdu. Yedi sekiz yerden ateş ettiler çocuğa; kurşunlar Kıbrıslı Türk Çocuğunun üzerine yağmur gibi yağdı, o kurşun yağmurunu görüyorduk; çocuğun kurşunlanışını, yelde yaprak benzeri delik deşik sarsıla sallana duruşunu görüyorduk” (Sepetçioğlu, 2000: 363). Mili şuurun verildiği bu romanda toplumsal olaylar gerçekçi aynı zamanda milliyetçilik çerçevesinde anlatılmıştır.

Kıbrıslı romanında, Kıbrıs'ta verilen milli mücadele ekseninde Türk-Rum çatışmasının yanında Müslüman kimliği ile Hristiyan kimliğinin çatışması da anlatılır.

Eserde milliyetçilik bağlamında Rumların Türklere ekonomik baskılar yaptığı anlatılır. Türklere ait tarlaların İngilizlerin desteğiyle Rumlar tarafından zorla alındığı şu dizelerle anlatılır: “Bakın, dedi. Bakın, şu görünen yerlerin çoğu Rumların. Bak

Niko'nun tarlasına. İşte Tomaras'ınki... Mustafa Yusuf üzgünce ve sayıklar gibi mırıldandı.

- Eskiden hep bizimmiş.

-Almışlar, İngilizler zorlamış. Yalnız bu köy değil, eskiden her taraf bizimmiş. İngilizler bizden almış, Rumlara vermiş” (Karatay, 2005: 9). Diyerek, Türklerin, Müslümanların esir olunamayacağını, milli şuurun canlanması gerektiği de şu sözlerle dile getirilir. “Kalkınız, savaşımızı verelim! Ya ölelim ya kurtulalım” Esir olmaz Müslüman, uyanın!” (Karatay, 2005: 16). Roman başkışisi Mehmet, Türkiye’de Kıbrıs meselesini konuşan arkadaşlarına varoluş mücadelesi için Kıbrıs’a geri döneceğini, İngiliz özentisi gençliğin ruhunun esir olacağını söyleyerek şu sözlerde devam eder: “Atalarımız, Anadolu’yu da Kıbrıs’ı da mideleri için zulmedenlerden temizlemişler. İslam’la şerefendirip aydınlığa çıkmışlar. Ruhta rahatlık olmadıkça döşeğin rahat olması neye yarar” (Karatay, 2005: 101). Bu sözlerle Mehmet, Müslüman kimliğin öneminden bahseder.

Katı Rum faşistliği ile yetişen Damaskinos’u annesi intikam duygularıyla besler. “Biraz büyüyünce, yakaladığı küçük Müslüman çocukların burunlarını kanatmadan bırakmıyordu. ‘Sen iyi döğüşüyorsun’, diyorlardı. Magosa’ya gelmeden bir sene önce, ablası bir Müslümanla kaçtı, ikisi de köye bir daha dönmediler. Damaskinos’un bütün isteği bir Müslüman öldürmekti. Yakalayabilirse ablasını da öldürecek. Rum çocuklarından bir çete kurdu. Türk Mahallerinin çocuklarıyla hemen her gün kavgaya tutuşuyorlardı” (Karatay, 2005: 126). Barbar zihniyetle yetişen Damaskinos Türklere karşı acımasızca davranır.

Romanda İngilizlerin asimile etme faaliyetlerine şahit olunur. Bu göreve getirilen “Müsteşrik Jonathean, Bir ulusun yok olmasını mı istiyorsunuz? Önce onun kültürünü eritmek icap eder. Kültürü eriyince ardından kendisi erir. Hakimiyetinde bulunduğu milletin potasında yok olur. Ben yirmi üç yıldan beri bu konuda araştırmalar yapıyorum. Tarihe gömülmüş ulusların ölüm sebebi budur. Bir ulusu inançlarından çözmek için, o ulusun aydın sınıfını elde etmek kâfi. Zaman gelince, aydın sınıfı inançlarını horlamaya başlayacak” (Karatay, 2005: 172). Bu şekilde misyonerlik faaliyetlerinde bulunan İngilizler, Türkleri kimliklerinden uzaklaştırma çabasına girerler. Karma köylerde Türklerin Batı yaşantısına özendiği de görülür.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında Kıbrıs Türklerinin ve Rumların var olmak için verdiği kimlik bunalımına değinilir. Eserde Rumların Türklere karşı gerçekleştirdiği terör olaylarına da yer verilir. Gizlice gece saatlerinde EOKA’cı gençlerin kilisenin duvarına yazdıkları yazıyı “Sabri görür, kötü bir kehanet gibi

ürperen yazıyı onlarca defa okumuştur: “Köleler zincirlerinizi kırın! Ya istiklâl ya ölüm!” Ethini Organosis Kiprion Agoniston, EOKA. Hemen altında Hainlere Ölüm!” (Alatlı, 2020: 18). Yazısını yazmışlardır. Rum milliyetçilerin faaliyetleri bununla sınırlı kalmaz bir gün ansızın karakolu basmışlar içeride polisleri gafil avlamışlardır. Bu terör örgütü faşistliğin sınırını çizemeyerek hep bir üstüne çıkmışlardır. Masum çocukları kendi bünyesine çekerler. Olaylara gerçekçi bakamayacak yaşta olan küçük Rum çocukları pisi pisine ölmüşlerdir.

Kıbrıs Türk Yönetimi Türklerin, Rumlara topraklarını satmasını yasaklar. Hatta engel olunmak için de satanlara para ve hapis cezaları verilir. Fakat bu cezalarında etkili olmadığı eserde görülür. “Mikalis Menas’ın özellikle Kıbrıslı Türklerin elden çıkarmak durumunda oldukları bahçeleri değerlendirmekte üstüne yoktu. Girne’nin yarısını bu yöntemle kapattıktan sonradır ki, Türk Mukavemet Teşkilatı’nın yeni yeni celallenen militanları, Rumlara toprak satışlarını durdurmak üzere kampanya açmak zorunda kaldılar” (Alatlı, 2020: 28). Türkler, TMT ile kendilerini korumaya çalışarak EOKA terör örgütüne karşı savunmaya geçmişlerdir.

Yunanlıların Megali İdea ülkelerine kavuşmak için yaptıkları çalışmalarda Mikalis Menas, EOKA’cı terör örgütüne silah desteği yapmaktadır. Silah kaçakçılığını neden yaptığını şu sözlerle açıklar. “Niye yaptım ben bütün bunları? Niye? Filhelenizm, Yunanistan aşkı! İşte bundan! Ben bir yurtseverim! Yurtseverim ben!” (Alatlı, 2020: 48). Rum halkının bu ülkeye katılması, Türk-Rum, Hristiyan-Müslüman halkların birbirleriyle yaptıkları milliyetçi çatışmalar okuyucu ile buluşturulur. Grivas, EOKA terör örgütüne bütün Rumların Enosis ülküsünde etkin bir şekilde görev alması için emir verir. Bu ülke uğruna küçük çocukları kandırıp kendi kanlı olaylarında kullanırlar. “Neden Yohanides, neden? Senin yaşında bir çocuğun bombayla ne işi var? EOKA mı kandırdı seni? EOKA beni kandırmadı! Biz hepimiz EOKA’yız. Bütün Kıbrıs EOKA! Söyle o adama Bay Lawrence diyerek kamp müdürünü işaret eder” (Alatlı, 2020: 55). Yukarıda anlatılanlara bakıldığında okul çağındaki çocukların masum duyguları sömürülüp terörize edilmektedir. Megali İdea uğruna Rum halkları Türklere karşı kışkırtılır: “Peder Andrias Kulak ver, Maria! Kalk ve sevin! Menas kanı atalarının yüzünü kara çıkarmada! Efendi’imizin krallığı yine Efendi’imizin olacak! Bu ilk adımdır, Maria İolanti! Aziz Paulus’un terinin ıslattığı bu kutsal adanın, her karışımını geri alacağız! Büyük Hellas! Megalo İdea’nın, rahminde filizlendirdiğin oğlunun yüreğini aydınlattığını düşün ve sevin!” (Alatlı, 2020: 66). Türk-Rum savaşının çıkartılmasında etkisi olan durumlardan biride kilisedir. Megali İdea düşüncesi kilise tarafından devralınmış ve Rum halkına Enosis düşüncesiyle empoze edilmeye çalışılmıştır.

Papazlar Türk kimliğini yok etmek için Rumları tahrik etmeye çalışırlar. “Peder Andrias haç çıkartarak “Ey Yunan ırkı! Tanrının sevdiği ve seçtiği ırk! Girne zindanlarından kötü haberler geliyor. Yunan toprağı çatırıyor. Oysa, kutsal savaş bu topraklar üzerinde yeşermiştir. Bunu bizler hepimiz biliriz” (Alatlı, 2020: 68). EOKA, ırkçı söylemleriyle, Enosis hayalini gerçekleştirmek için büyük hazırlıklara başlarlar. Bu hazırlığı bir nevi etnik temizlik yani Türkleri temizlemek olarak nitelendirilebilir. “Enosis hazırlıkları 1880’lerden beri sürüyor. 1890’dan bu yana Yunan milli marşı söylerler okullarda. Vatansever Kıbrıslılar Ligi diye bir teşkilat kurdular, ya 1896 ya 1898” (Alatlı, 2020: 105). Rumların Türklere yaptıkları kanlı eylemler sonrasında Türkler kendilerini savunmak için şöyle demektedirler. “Onların EOKA’sı vardır da bizim TMT’miz yoktur? Rumlar ne derse desin, Kıbrıs Türk’tür, Türk kalacaktır!” (Alatlı, 2020: 108). Milli şuurun canlanması gerektiği, Türklerin savaşçı özelliklerini ortaya çıkartması gerektiği vurgulanır.

Adanın hakimiyetinin İngiliz yönetimine girmesiyle “Glafkos’un dünyada nefret ettiği iki ulus vardı, biri Türkler, öteki de İngilizler. Almanlardan bile nefret etmezdi bu ikisinden ettiği kadar. Oysa, İkinci Dünya Savaşı’nda, partizanlardan yana savaşan babasını yakalayıp kurşuna dizen onlardı. Bunları hiç konuşmazdı” (Alatlı, 2020: 180,181).

Eserin sonlarında Menas’ların şoförü Hristos’un ırkçı söylemler yaptığı şu şekilde görülür. “İşte bunlar! Bunlar gibi Türklerin altına yatanlar yüzünden! İşte, bu Eleni Morias gibi, kilisenin aforoz ettiği orospular yüzünden! Türklere döl verenler yüzünden, elden gidiyor vatanımız!” Der (Alatlı, 2020: 229). Türk düşmanı olan Glafkos bu sözleri duyunca Eleni’yi öldürür.

Zaman Uyanışı romanında Kıbrıs’ın Rumlaştırılması için Türkler aleyhinde ekonomik politikalar uygulandığı anlatılır. Yazar eserinde dönemin ve ortamın ruhunu okuyucuya aktarmak için ve okuyucuda milli bir bilinçlenme sağlamak amacıyla olayları reel bir şekilde anlatır. Çünkü Kıbrıs’ta yüzyıllardır süren Türk hâkimiyeti sona ermiş, Türkler kendi topraklarında azınlık durumuna düşmüş ve Kıbrıs tarihinde yaşanan en çaplı göç ile Kıbrıs Türkleri, atalarının yadigarı topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Ekonomik açıdan iyi durum da olan Rumlar, kilisenin de desteğini alarak Kıbrıs Türklerini topraksız bırakarak adadan göç etmelerini sağlarlar. “Terazinin bir gözüne altın koyacaksın, öteki kefesine Türkün toprağını koyacaksın. Altın ağır gelse bile görme, ver altını hemen Türkün toprağını kapat, al elinden! Çünkü Türk’ü Kıbrıs’tan yollamanın tek yolu budur, çıkarmanın tek yolu!” (Sepetçioğlu, 2020: 28). Kıbrıs Türklerinin yok edilmesinin en kolay yolu ekonomik alanda yapılacak olan

çalışmalar olduğuna Rumlar tarafından kanaat getirilir. Rumlar bu politikanın yanında Türk gençlerini eğlence bataklığına çekerek borçlanmalarını sağlamışlardır. Zamanla tefecilerin eline düşen Kıbrıslı Türkler topraklarını değerinin altında satmak zorunda kalırlar.

İngilizler Türk kelimesinin söylenmesini yasaklarlar. Bunun üzerine Kıbrıs Türkünün Müslüman kimlikle tanımlanmasına karşı çıkan “Doktor Behiç Bey de hep Türk, diyordu, Türklük diyordu, Türkçü diyordu; Müslüman sözünü pek az kullanıyor veya hiç ağzına almamaya özen gösteriyordu” (Sepetçioğlu, 2020: 85). Dr. Behiç Bey’in bu milliyetçi tutumu Kıbrıslı Türkler açısından önemli yer tutar. “Doktor Behiç Bey, “Osmanlı İmparatorluğu’nun ana yapısı Türk’tür efendim, bilinmektedir, dedi; Ana yapısı olan Türk’ün sırtından yükselmiş ve yaşamış olanlar çekip giderken Türk’ün varlığı, yok olması önem kazanır. Her giden ana yapıdan can alıcı parçalar söker götürürse ne olur? Geriye ne kalır? Kıbrıs’ta biz, Türk’ten gayri kime güvenir, kime dayanırız? Müslüman.? Elhamdülillâh biz de Müslümanız; Türk, İslâm’ın özü bana kalırsa... Özü!” (Sepetçioğlu, 2020: 86). Türklere milli kimliklerini unutturmak isteyen İngiliz yönetimi milli faaliyetlere yasaklar getirir. “İngiliz yönetimi “Türk” sözü dâhil, Türkün olan her şeye, görünürlerde olmasa da yasak koyar. Rumlar kilise okullarında, gizli açık kilise okullarında yıllardır Helenizm’in dilini, tarihini, coğrafyasını okurken bizimkilerin okuyup öğrendikleri nelerdir? İngiliz’in izin verdikleri, İngiliz’in isteği doğrultusundakiler... bunlarla bir millî ruh yaratılamaz. Millî ruhtan yoksun insanlardan millet oluşmaz” (Sepetçioğlu, 2020: 89). İngiliz yönetiminin Türk toplumunu asimile etmesine karşı, Türklerin milli ruhu oluşturması gerektiği eserde vurgulanır.

Türk düşmanı olarak yetiştirilen Muskos Makarios, Atina’ya eğitim almaya gittiğinde Grivas’la tanışırılır. “Agoratos Anthropos’un asıl adı Grivas’tır, dedi; “Sen efendim gibi, o da Kıbrıslıdır. Yurttaşınızdı; Magosa’ya bağlı Trikomo köyü’nde doğdu. Sen efendimin doğumundan on beş yıl önce doğdu... ilkokulu doğduğu köyde okudu. Şanlı Yunan tarihini pek sevdiğini söyler, İskender İmparatorluğunun sınırlarını bekleyen destanlar, efsâneler yarattığı Digenis Akritas’ı dilinden düşürmeyecek derecede sever. Lefkoşa’da, sen efendimin de okuduğu Kıbrıs Cimnazyumu’nda Yunanlı öğretmenlerin milliyetçi ırkçı öğütleriyle okudu. Bütün koşma yarışlarında birinci gelirdi. Atina’ya gitti. Orada asker mektebine girdi, asker akademisine. Akademiyi birincilikle bitirince Türkiye de sürekli bir şekilde ilerleyen Yunan ordusuna yazıldı. Mustafa Kemal’i temizleme hareketlerinde gerilla savaşını öğrendi; çok usta bir çeteci oldu” (Sepetçioğlu, 2020: 175). Grivas’la tanışırıldığı zaman Enosis hayalleri aklına kazıtılır. Grivas’ın emri altına giren Makarios, Kıbrıs’a gönderilir. Zamanla

başpiskopos olan Makarios, Enosis hayali için EOKA yemini eder. “15 Ocak 1950 günü, pazar idi; ayinlerini kısa, çok kısa kesmeleri için din adamlarına uyarılar yollandı. Kilise çanları sabahın erken saatlerinde başlamıştı. On sekizinci yaşını yaşamış kadın kız kızan... kiliselerde hazırlanılmış defterleri imzalama sırasına girdi. Her sahifesinin başında “ENOSiS” istiyoruz yazılmıştı, altındaki boşluğa imzalar sıralanıyordu... imzalar, imzalar, im-zalar; kilise çanları durmadan dövünür” (Sepetçioğlu, 2020: 187). Rumlar her ne kadar Enosis istese de Kıbrıs bakımından Enosis tarihe karışmıştır. Enosis düşüncesini bütün Rumların ve Yunanlıların kafalarından ve yüreklerinden silerek gerçekten Kıbrıs’ın bağımsızlığını benimsemeleri tarihin tekrarlanmasını önler. Bazı Rumların ‘Enosis için gerekirse yüz yıl bekleriz’ gibi sözleri vardır. Yüz yıl sonra Türkiye 100 milyon nüfuslu bir ülke olacaktır. Enosis fanatikleri bu hesabı bilerek hayal kurmalıdır (Özakman, 2022: 446).

Kıbrıs’ın asıl sahibinin Türkler olduğunun gerçeği Rumların kendi ağızlarından duyulur. “Grivas: “Efendim, İngiliz yönetimi bir başlangıçtır!” dedi, Makarios’un sözünü kesti attı; Elbette İngilizleri Kıbrıs’tan süreceğiz, sürmek için bıktıracağız. Fakat İngilizler değil ki Kıbrıs’ın sahibi! Türkler... Türkler bize buyurun alın mı diyecek? Hayır, Kıbrıs’taki Türkler de buyurun demeyecekler hiçbir zaman! Hatay’ın nasıl Türkiye’ye katıldığını bilmeyenimiz var ise anlatayım!” (Sepetçioğlu, 2020: 193). Rumlar adanın gerçek sahibinin 1571 yılından beri Türkler olduğunu bilmektedir. Fakat Enosis istekleri için EOKA terör örgütünü kurarak katliam yapan Rumlar, Türklerin mücadelesi sonucunda geri adım atarlar. Eğer mevcut durum da bir değişikliğe gidilecekse adanın asıl sahibi olan Türkiye’ye geri verilmesidir.

Türk olmak dünyadaki ve tarihteki yerini (canınız isterse buna mekânda ve zamanda tutulan yer de diyebilirsiniz) Diyâr-ı Rum’un Türk vatanı haline getirilmesi suretiyle aldı. İslam’ın Arap hâkimiyeti altında geniş topraklara el koyduğu dönemlerde bile Hristiyan tasallutundan kurtulmamış Anatolia, oraya el koyan Türk’le kimlik kazandı. Türk’e kimliğini Anatolia verdi. Ne söylendiğine dikkat edin: Türkler Anatolia’ya yeni bir kimlik vermedi Anatolia kimliğini Türklerle kazandı. Çünkü arkaik dönemlerden itibaren bu topraklar üstünlük yarışına giren müstebit, müstevli muktedirlerin av sahasıydı. Türkler ise vatan sahibi oldukları kadar muktedir rolünde; muktedir rolünde oldukları kadar vatan sahibi idiler. Bu gerçek 1071’den beri değişmedi. Hiç kimse Türklere dönüp “Buraya sen benden sonra geldin” diyemez. Çünkü bunu diyecek olan ne olduğuna ancak buralar Türk vatanı olduktan sonra muttalî olmuştur. Bretonlar Bretonluklarını Fransa Fransızların mülkü olduktan sonra anlamışlardır. Demek odur ki, bu diyarı “Dârü'l-İslâm” kılan Türkler hem sahada

hüküm yürütme vasıtasıyla şahsiyet sahibi oldu, hem de sahada yürüttükleri hüküm topraklara şahsiyet kazandırdı” (Özel, 2019: 16,17).

4.11. Ötekileştirme

Farklı etnik grupların gelenek ve görenekleri aynı mekânda bir araya gelince kültürel zıtlıkları ortaya çıkarır. Türkçe sözlüğe bakıldığında öteki kelimesi “Bilinenden, sözü edilenden ayrı, öbür, diğer: Sözü edilen veya benzer iki nesneden önem ve konum bakımından uzakta olan” (Türkçe Sözlük, 2009: 1551) anlamlarını içermektedir. Felsefeden, psikolojiye; edebiyattan, siyaset bilimine kadar birçok çalışma ötekinin kurgulanışı ve anlamı üstüne odaklanmıştır. “Ötekinin kim olduğuna ilişkin birçok yorum ve açıklama bulunmakla beraber; bu kavrama getirilebilecek en basit yorum ben veya bizden farklı olan ya da farklı tanımlanmış olandır” (Sönmez, 2018: 17).

Öteki, sosyolojik ve psikolojik derinliği olan bir kavram olduğundan bireyin kimlik oluşumunu etkiler. Toplumun kimlik oluşumuna etkisi olmayan birey, öteki değildir. Etkisiz olan bu birey, diğeri/başkası kavramı ile konumlandırılır. “Bu bireyin (diğeri/başkası) öteki olabilmesi için benlik yapılanmasının yanında bireyin kimliğini, tarihî ve kültürel noktada da etkilemelidir. Kimlik, yokluktan varlığa uzanan inşa sürecinde olmanın şuurudur. Bu oluş, ötekinin varlığına bağlıdır” (Biricik, 2020: 10). “Bir toplumun ‘biz’ kimliğini oluşturabilmesi, ‘bize benzemeyen’in belirlenmesi ile mümkün olur. Kendisi ile kendisinden olmayan arasındaki ayırt edici özellikler ve sınırlar belirlenerek kimliğe ulaşılabilir. Bu durum da kendinden olmayana ‘öteki’ sıfatı yüklenir ve öteki olumsuz bir uzamda konumlandırılır” (Akpınar, Şahin, 2017: 331).

Türkler ve Rumlar farklı etnik grup olmalarına rağmen yüzyıllar boyunca aynı topraklarda yaşamışlardır. Coğrafyanın bir araya getirdiği bu iki farklı toplumun ortaya çıkardığı siyasi çekişmeler biz iken, “ben ve öteki” konumuna düşürür. Modernizmin yayılması sonucunda ulusal kimlik anlayışı benimsenmiş böylelikle bu iki farklı etnik grup birbirlerine karşı yabancılaşarak milli kimlik arayışına girmişlerdir. Bu arayış ile birlikte iki toplum birbirine düşmanca söylemlere başlar. “Türklerin gözünde oluşan “öteki” Yunan tabiri, zalim, cavar, düşman olarak genel bir söyleme dönüşürken Yunanların gözünde de Türkler, barbar, Müslüman, düşman olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda Türk edebiyatında Rum imgesi ve Rum/Yunan Edebiyatında Türk imgesi ele alındığında ilk değinilecek noktalardan biri de “ötekileştirme”dir. Bu iki toplum arasındaki “biz-onlar” ayrımı bireyleri/toplumları zaman içinde etnik bir ötekileştirmeye ve milliyetçiliğe dahi itmektir” (Sönmez, 2018: 4).

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında öteki kavramının oluşum süreci Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başlamasıyla birlikte Fransız Devrimi'nin etkisinde ortaya çıktığı görülür. Eserde Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesinin anlatımında, Kıbrıs Türkünü ayakta tutarak Rumlara karşı “ötekileştirmeyi” koruyan şuur, kültür ve milli kimliktir. Romanda kültürel sembollerin yanında Rumlar ve Türkler arasında “öteki” motifi karşımıza çıkar. Eserde Türklerin Rumlara duyduğu nefreti gösteren “gavur” sözcüğünün kullanıldığı görülür. “On yedi yaşında bir genç ile bir kesik kol. Bunun karşılığı on iki gâvur ölüsü idi” (Yaşın, 1974: 11). Eserden anlaşılacağı üzere Türk-Rum çatışması anlatılırken Rum yerine gavur kelimesi sıklıkla kullanılır.

Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesinin anlatıldığı bu romanda, Rumlara karşı “ötekiliği” koruyan en büyük şuur, “milli kimlik”tir. Yaşın, eserindeki mekânlardan kurgudaki motiflere kadar romanı milli ve kültürel sembollerle donatarak okuyucuya Rumlar karşısındaki “öteki” görülmenin dinamizmini sunar:

“-Yahu Şinasi. B.B.C. yüz elli ölü var dedi haber bülteninde.

-Tamam. Biz de dinledik B.B.C.'yi.

-Eeee?

-Ulan Reis. Kafan işlemiyor bugün. B.B.C. yüz elli ölü var dedi. Türk ölüsü var demedi ki.

-Demek bizim yedi şehidimiz var.

-Yedi şehidimiz...

-Demek diğerleri ...

-Diğerleri gâvur ölüsü olacak anlaşılacak...” (Yaşın, 1974: 91). Türkler ve Rumlar arasında etnik temelli farklılıktan ortaya çıkan ötekileştirmenin yapıldığı görülür.

Modernleşme sürecine bakıldığında Osmanlı Devleti'nin Batıyı taklit ederek yenileşme hareketlerine başladığı görülür:

“-Türkiye’de otomobillerin direksiyonları solda. Arabalar yolun sağından gidiyor. Bizim direksiyonlar sağda. Yolun solundan gidiyoruz.

-Yalnız Türkiye’de mi böyle?

-Yok canım. Esas terslik bizde. Yalnız İngiltere’de direksiyon sağdadır. İngilizler bizi kendilerine uydurmuşlar” (Yaşın, 1974: 224). Batı'nın taklit edilmesi sürecinde ötekileştirilmeye zorlanan Türkler, yenilik hareketlerine zorunlu olarak uydurulur.

Girne'den Yol Bağladık romanında Kıbrıslı Rumlar adada Türkleri öteki gözüyle resmederken aynı zamanda Yunan askerlerine de öteki gözüyle baktıkları anlatılır: “Nihat Bey, Kıbrıslı Rumların, Yunanistan’dan gelen askerlere ‘Kalamara’ dediklerini Cemil’e anlatır.

-Ne demek Kalamara? diye sordu Cemil.

-Balıkçı, dedi Oktay.

-Küçültücü bir anlamda mı kullanıyorlar bu kelimeyi?

-Sanırım. Kıbrıslı Rumların parasal durumları, kişi başına düşen yıllık geliri bir Yunanlıdan daha iyi ve yüksek! Bu ‘Balıkçı’ kelimesi malı mülkü olmayan züğürt, parasız ve de küçültücü anlamında kullanılıyor Yunan askerlerine karşı” (Yaşın, 1976: 257). Bu kelimeyi kullanmalarının sebebi olarak da eserde Yunan askerinin biri savaş esnasında yaralı Rum askerinin paralarını ve saatini çalmasıdır.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında çatışmaların ya da ötekileştirmelerin sebebi din ekseninde etrafında oluşan etnik milliyetçiliklidir. “İbrahim fırsat vermedi buna da duyup öğrendiği bir tek Urumca küfür vardı, Urum çocukları ile oynarlarken birbirlerini o küfür ile kızdırırlardı, onlardan öğrenmişti onu da önlerini kesenlerin suratlarına var gücüyle bağırırdı o küfürü: “Türkosporo! Türkosporo! Türkosporo!” (Sepetçioğlu, 2000: 227). Adada her iki toplumun birbirlerini ötekileştirerek etnik küfürler yaptığı görülür. Rumların Türklere karşı yaptığı zulümlerin arkasında Rum toplumunda söz sahibi olan papazlar olması, romanda ötekileştirme unsuruna zemin hazırlar. “Çanlar artıkça artıyordu. Gelenlerin bağırtiları bir ağızdan uğuldadığı için yaklaştıkça korkutuculuğunu artırıyordu: ‘Bello Turko!.. Şillo Türko, şillo, şillo, şillo Turko!’ sesleri seçilen, duyulabilen sesler arasındaydı, sıkçaydı. Çocuk İbrahim’e korku saldı, atladı arabadan: ‘Urum kudurdu! Urum kudurdu!... Kudurdular, Urumlar kudurdular!’ diye bağıra çağıra evlerine doğru kaçtı” (Sepetçioğlu, 2000: 228). Osmanlı yönetimi Rumlara her ne kadar özgür bir hayat sunsa da buna karşılık Rumlar, Türkleri Bello Turko, Şillo Turko olarak tanımlamaktadır ve bu dönemi kendileri için esaret dönemi olarak kabul etmişlerdir.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanında iki toplum arasındaki “öteki” kavramının sebebinin tarihsel bir süreçten gelen soruna bağlı olduğu gösterilir. Türkler için Rumların Osmanlı’ya ve günümüz Türkiye’sine neden bu kadar tepkili olduklarını anlaması güçtür. Osmanlı egemenliğinde Türklerin ve Rumların rahat şekilde yaşadıkları ve Osmanlı’nın Rumlara karşı gösterdiği hoşgörü politikası kabul edilmektedir. Buna binaen Rumlar dört yüzyıllık Osmanlı Devleti’nin hakimiyetini esaret dönemi olarak tanımlar: “Loizu’nun anaokulunda bugün ne öğrendiniz diye sorduğunda kız gevezeceydi de öğrendiğinden hoşlanmış, babasına öğrendiğini satmanın hevesinde ağzını yaya yaya: ‘Türklerin pisliğini öğrendik; en iyi Türkün ölü Türk olduğunu öğrendik, bir de Türkleri Kıbrıs’tan nasıl yok ederiz’ dedi” (Sepetçioğlu,

2000: 287). Rumların daha çocukluktan itibaren Türklere karşı yaptığı faşist tutum romana bu şekilde yansıtılmıştır.

Tarihi geçmişteki iki toplum arasındaki siyasi olaylar göz önüne alındığında, iki etnik grubun genel algılaması “öteki”nin düşman olduğudur. “Sıkılı yumruğunu Rumlara doğrultuyordu: Şuracıktalar, şunların üstüne bir bomba aslanım, bir bomba haydeee! Uçur şu domuzcuklar bre, uçursana” (Sepetçioğlu, 2000: 339). Canavar, leş yiyen, zalim olarak ismi Türk-İslam aleminde telaffuzu çok söylenmeyen domuz kelimesi Rumlarla özdeşleştirilip “öteki” düşman olarak karşımıza çıkar. Bunların sebeplerinden biri her iki toplumun birbirine karşı değişmeyen ön yargıdır. Yine bu ön yargının kaynağına bakılırsa tarihsel bir birikim karşımıza çıkacaktır. Tarihi süreçte her iki toplum milli kimlik kazanmak için birbirlerine karşı mücadele verirler. “Mosfilî Rum gâvuru, yukarda mevzilenmişti; erzak ve cephe yığınağı yapmıştı” (Sepetçioğlu, 2000: 344).

Kıbrıslı romanında Türklere hakaret içerikli ötekileştirme yapıldığı anlatılır. Dört yüz yıllık birlikte geçmişleri olan ve uzun yıllar aynı topraklarda yaşamış iki toplumun milliyetçilik tutumları birbirlerine karşı hep “öteki” gözüyle olur: “Kristovolos boğuk, hırçın, hırtlak sesiyle bağırdı yine: Duymadınız mı yılan yavruları!” (Karatay, 2005: 12). Birbirlerine olan düşmanca tutumları duyulur şekilde hakaretlere yansır. “Rumların yedisinden yetmişine içleri kin doludur. Altı yedi yaşında bir Rum çocuğu, öteki çocuklara ‘pis Türk’ diye bağıırıyordu” (Karatay, 2005: 129). Eserde hem Rum tarafı için hem de Türk tarafı için öteki olanın düşman olduğu görülmektedir.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında karşımıza çıkan çatışmaların nedenine bakıldığında din sorunsalın yanında milliyetçilik kavramıdır. İki farklı etnik grubun iki farklı dine sahip olmaları kamusal çerçevede olumsuz çatışmaları sebep olur. Eserde Rumları, Türklere karşı ayaklandıran kişilerin papazlar olması büyük çatışmalara zemin hazırlar:

“-Nişanlı değil midir, bu Hacı Hüsrev'in İstefan? diye sordu kahvedekilerden birisi, ne bakar ciracığa böyle?

-Kumaşçı Fruksidis'in kızı ile nişanlıdır, dedi helvacı Salim.

-Ayıptır be guzum.

-Gavurdurlar, dedi İbrahim Hoca. Bu izahın olayı açıklamaya yetmiş olması gerekir gibi sustu herkes” (Alatlı, 2020: 95). Ötekileştirmenin getirdiği etnik çatışmalar Eleni Naciye'nin hayatına yansır. Eleni, tamircilik yapan Arif'e âşık olur. Bu aşkın sonucunda Eleni dinini değiştirmiş ve Naciye adını almıştır. Fakat bu olaylar neticesinde iki taraftan dışlanan Eleni Naciye kimlik kargaşası yaşamaktadır. Hristiyanlar onun Türk'le

evlenmesi sonucu en büyük günahı işlediğini söyleyerek afroz eder, Müslümanlar ise ona gavur diyerek kendilerinden saymaz. “Şekibe, bu gavura da ne oluyor? dedi eltisi, olayı öğrenmek için uğradığında, ‘Bütün mahalle duyar yaygarasını!’ Belki Peyker’i sevdiğinden, belki de yeri geldiğinden, döndü Naciye’ye, ‘Nedir bağırdığın? Aklınca bizi gandıracan? Seninkiler öldürdüler gadını işte! Biz bilmeyik mi, domuzdan post, gavurdan dost olmaz!’ ” (Alatlı, 2020: 132). Arif’in yengesi, Naciye’yi “öteki” olarak görmüş, düşmanca bir kin beslemiştir. “Şekibe, can havliyle bir dirsek attı Naciye’nin karnına. İki büklüm yığıldı kadın. ‘Deli misin sen!’ İsmet yürüdü Şekibe’nin üstüne. ‘Öldürecek misin gadını?’ ‘Gebersin gavur dölü,’ diye soludu Şekibe, ‘Doğsa ne olacak gavur piçi! Doğmasa daha iyi!’ ” (Alatlı, 2020: 132) diyerek, Naciye’nin doğacak çocuğunu “gavur dölü” diyerek istemez. Bu olay Şekibe’nin faşist bir şekilde davrandığını göstermektedir. Türklerin kendinden olmayanları “gavur” olarak ötekileştirildiği eserde görülmektedir.

Zaman Uyanışı romanında yüzeysel olarak “öteki” temasına değinilir. Kıbrıslı Türklerin varoluş mücadelesine bakıldığında Türklerin sesini dünyaya duyurması için gazetenin önemli olduğu görülür. “Veysel, Sedat, bak bak, gördün mü? Gazetedir bu! Türkçedir. Ağam! Bizimdir. Bundan böyle Rum gâvurunun sesine ses verecek bizimkiler de Kıbrıs’ta” (Sepetçioğlu, 2020: 5). Türklerin savaşçı yanları ve özgürlüklerine düşkün olmaları nedeniyle seslerini duyuracak bir yayın organı çıkarmalarına sebep olur. Yukarıdaki dizelere bakıldığında da kendinden olmayan (ötekiye) Rumlara gavur kelimesini kullanıldığını görülür.

Milli kimlik ve ötekileştirme olgusunun en önemli unsurunun yabancılar olduğunu görmekteyiz. Tarih boyunca Osmanlı Devleti’nin çok uluslu yapıya sahip olması birçok farklı etnik grubu bünyesinde barındırdığı bilinilmektedir. Yenileşme hareketleriyle Osmanlı topraklarında yaşayan azınlık gruplar milliyetçilik akımının da etkisiyle devletin yıkılmasında rol oynamışlardır. Kıbrıslı Türkler, yukarıda adı geçen eserlerde Müslüman kimliğin yanında İslam’la birleşmiş Türkleri temsil etmektedir. Ayrıca Kıbrıs Türklerinin kendi öz vatanlarında, kendi topraklarında “öteki” olarak tanımlanması dikkat çekilmektedir. Bu romanlarda Kıbrıs Türkleri ve dünyanın diğer coğrafyalarında yaşayan Türklerin vatan aşkına da vurgu yapılır.

4.12. Kıbrıs Türklerine Karşı Bir Tehdit Yozlaşma/Özünü Kaybettirme Politikası: Asimilasyon

Doğu ile batı medeniyeti savaşlarının yaşandığı yerlerden biri olan Kıbrıs tarihe bakıldığında; Hititler’den, Romalılar’a, Venedikliler’e sonrasında Osmanlı’dan da

İngilizlere birçok medeniyetin sömürgesine girmiştir. Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs üzerindeki egemenliği tarih boyunca değerli görülmüştür. Kıbrıs, Osmanlı için önemli bir bölge olarak tarihte yer almıştır. Osmanlı'nın gerileme dönemine girmesiyle ada üzerindeki hakimiyetinin zayıflaması üzerine İngilizler Kıbrıs'a gelerek baskı rejimi kurmuştur. Böylece ada yıllarca İngiliz güçlerin asimile politikalarına maruz kalmıştır. Adayı İngilizlerin işgal etmesiyle Türk kültürü, töresi, folkloru, mimarisi kasıtlı olarak yok edilmek istenmiştir. Kıbrıs Türkü kendisine karşı yapılan asimilasyon politikaları karşısında yok olmanın eşiğine gelmiştir.

Kıbrıs Türk toplumunda var olma kaygısı, adadaki sömürge yönetimlerinin uyguladığı politikalar sonucunda gerçekleşir. Rum yönetimi, ulus-devlet idrakinin aksine, yıkıma uğrattığı coğrafyadaki Kıbrıs Türk halkının kimliğini tahrip etmek için onları kademeli olarak asimile etmeye çalışır. “Marksist düşünceye göre proletarya, kendisini sömüren burjuva sınıfına karşı iş birliği içinde mücadele etmelidir. Çünkü sömürüden kurtulmanın tek çaresi burjuvazinin üretim araçlarını ele geçirerek bu sosyal sınıfı yenilgiye uğratmaktır” (Ateş, 2020: 101). Rumlar bu anlayışı benimseyerek Türkleri sosyo-ekonomik konumlarını ellerinden alarak asimile politikasını uygulamak istemektedirler. Bu süreçte kilise de boş durmayarak Hristiyan kimliğini Kıbrıs Türküne giydirmek ister. Rum yönetimi Müslüman-Türk kimliğini asimile etmek için çeşitli politikalar uygular. Bu politikasını uygularken kısmi olarak bazı köylerde başarılı olur. “Bir ulusun yok olmasını sağlamak için dilinden, dininden, değerlerinden uzaklaştırmak, bir kimlik inşa edilirken de o kimliğin temsilcisi olan ideal rol modeller sunmak kitleleri etkilemek açısından ne kadar önemliyse, bir kimliği tahrip etmek için de o kimliğin temsilcilerinin yozlaşmış kişiler olarak ötekileştirilmesi aynı derecede önemlidir” (Ateş, 2020: 101).

Girne'den Yol Bağladık romanında Rumların uygulamaya çalıştığı politikalar neticesinde Kıbrıs Türklerinin, Rumca konuştuklarını hatta bazı bölgelerdeki Türklerin Türkçe bilmediği anlatılır. Oktay, yemek yiyecekleri lokantanın sahibi yaşlı kadınla Rumca konuşunca, Perihan Hanım niçin Rumca konuştunuz, bu kadın Türk değil mi diye sorar. “Türk, dedi Oktay. Türk ama Türkçe konuşmasını bilmiyor. Bu Dillirga bölgesinin yaşlı insanları iyi Türkçe bilmezler ve aralarında Rumca konuşurlar” (Yaşın, 1976: 221). Osmanlı'nın hakimiyetinin adada azalması sonucu Rumlar, Türkler üzerinde baskı kurarak milli kimliği yok etmeye başlamışlardır. Bunun örneklerini Türklerin kendi öz topraklarında kendi öz dillerini bilmemeleri ile görmek mümkündür. Türklüğün unutulduğu Rumlaştırma politikalarının işe yaradığı eserde gözükmektedir. Rum sömürüsüne maruz kalan Türkler kendi diline karşı yabancılaşmıştır.

Özker Yaşın, yurt dışına giden insanların kültürel değerlerini kaybettiğini ve bu durumun Kıbrıs Türklerinin yozlaşması olduğu dile getirmektedir: “Baba Türk, ana İngiliz doğan çocuklar ise yarı Türk, yarı İngiliz’di. Bir garip kuşak yetişiyordu. Bunlar zamanla Londra gibi büyük bir kentin içinde eriyip İngilizleşeceklerdi. Şayet evde baba etkin olabiliyorsa çocuklar Türkçe öğrenebiliyordu. Babanın etkinliği az ve kadın otorite ise Türkçe de konuşamıyorlardı” (Yaşın, 1976: 266). Yurt dışında yetişen yeni nesil, vatanlarına, kültürlerine yabancılaşarak kendilerini Avrupa kültürüne daha yakın hisseder. Adada Türklerin ve Rumların birlikte yaşaması neticesinde bazı etkileşimler olmuştur. Bu etkileşimlerin günlük kullanım diline yansıdığı romanda belirtilir. “Rumca bir oyun başladı. Kara kuşaklı, kara şalvarlı bir köylü karısı ile kavga ediyordu ekranda. Tipik bir Rum köylüsünün konuşmasını taklit ediyordu adam. Birkaç kez Türkçe kelimeler söyledi karısına bağırırken. Cemil:

- Bakın Türkçe kelimeler de söylüyor, dedi.

Nihat bey:

-Kıbrıs’ta Rumlarla yıllarca birlikte yaşamının etkisi bunlar, dedi. Bizim dilimize nasıl bazı Rumca kelimeler girip yerleşmişse Rumların da diline Türkçe kelimeler girip yerleşmiş” (Yaşın, 1976: 264).

Kıbrıslı Kâzım romanına bakıldığında, roman kahramanı Kâzım Bey havalimanında mücahitlikten öğrencisi Ahmet ile karşılaşır. Avustralya’ya göç eden Ahmet’in eşinin konuşmasında bazı yabancı kelimeler çıkar. “Feriha’nın tatlı bir konuşması vardı. Bazen Türkçe cümlelerinin içine İngilizce kelimeler de katıyordu. Avustralya’ya küçük yaşta gitmiş olmasının etkileriydi bunlar” (Yaşın, 1978: 12). Kültür ve medeniyet açısından Batı’da yetişen Kıbrıslı Türk toplumu kendi lisanlarına karşı yabancılaşmaya başladıkları görülür.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında da asimile bir tema olarak işlenir. Eserde Yargıç Raif Bey, Kıbrıs Türklerinin bir sorunun İngilizlere uyup ağızlarına Türk sözcüğünü almadıklarıdır der. Türk toplumunun kendi öz vatanında Türkçe konuşmaması, Türk kimliğinin kaybedilmesini gösteren bir özelliktir. Dil toplumun milli kimliğidir. Toplum bir araya getirip milli şuuru oluşturan en önemli unsur ortak dildir: “Kıbrıs’taki Türkleri soyundan, dilinden koparırsan köle edersin, kölelerin önderi de köle olur. İnanmak bu yüzden çok önemlidir işte. Kıbrıs Türkü, Rumlar gibi Kıbrıslı olabilir, lâkin Türkiye’nin kopmaz bir parçasıdır, onu ne sen ne ben ne de bir başkası istese de koparamaz! Yazık ki Rumlar bu işi başarıyorlar... bilmiyordum, Lefke’ye gelince gördüm, tanık oldum, anladım; gözüm açıldı birdenbire. Bunlar, bu yıllardır sâdece özlerini ve çevrelerini düşünenler Türkleri düşünmediler ya Müslüman dedikleri

dindaşlarını da düşünmediler. Dillirga yöresinde Türk köyleri Rumlaşıyor artık amca Türk köyleri Rumlaşıyor! Kadınlarımızın çoğu Türkçe yerine Rumca konuşur” (Sepetçioğlu, 2000: 252). Asimile olmanın önemli özelliği bilinçdışı gerçekleşmesidir. İnsanlar, başka bir etnik grubun değerleriyle bütünleştiklerinin farkına varamazlar ve bu değişim süreci de çok az fark edilir. Bu süreçte asimile etmek için bir dile ihtiyaç vardır. Toplum kültürel sembollerini kullanırken kendine özgü bir dille insanlar arasında iletişim kurar. Bu noktada asimilasyon edilecek gruba dille müdahale edilir.

Kıbrıs Türklerinin kilise aracılığıyla Rumlaştırılma çabaları romana yansır. Türk halkının milli benliğini kaybetmesine neden olan bu süreç şu şekilde anlatılır: “Yargıç Raif Bey, benim doğduğum köyün, Aybifa’nın Manastırı kapılarını açmış, papazlarını yöreye yaymış; Hristiyan olup vaftiz edilenlere aş da iş de toprak da bolca verilecektir demiş duyurmuş, vermiş de! Katırlara yüklenmiş giyecekten yiyeceğe aklına ne gelirse getirilmiş dağıtılmış. Senin Efendilerin şanolarda kadın kız peşinde hovardayken papazlar halk mektepleri açmışlar oracıklarda, okuma yazma öğretmişler. Sen gidip açmayı düşünmemişsin bile. Bizim Eskibağlar dediğimiz köy, Balyoambelia elden gidivermiş, derken Varişa köyü toptan Hristiyanlaşmış, derken Lutro kopmuş, Galini ona uymuş, Kambo Deresi artık Türk değil, Müslüman değil! Bunların hepsi şimdi Hristiyan köyüdür” (Sepetçioğlu, 2000: 253). Kıbrıs Türklerinin asırlar boyunca oluşan dinî ve millî kimliklerinin bir anda ortadan kaldıramayacağını bilen Rum yönetimi, tarih boyunca süre gelen değerlere nişan alarak Türk ve Müslüman kimliklerini dejenere etmek için ellerinden geleni yaparlar.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Değiş romanında da Rumların asimile etme politikaları kısmi olarak görülmektedir. Türkleri değerlerinden uzaklaştırarak asimile etmeye çalışan İngilizler, göz boyamak için büyük uğraşlar verecektir. “Size İngiltere’yi sevdirmek için uğraşacaklardır, İngiltere’yi vatanınız bilesiniz diye çekici yanlarıyla göstereceklerdir. İngiltere vatan değildir, İngiltere vatanları yutan bir ejderhalar vatanıdır” (Sepetçioğlu, 2000: 113).

Kıbrıslı romanına bakıldığında Kıbrıs Türklerinin asimile oldukları şu satırlarla gözler önüne serilmektedir: “Bölük bölük bölmüş bizi düşman. Kimimiz İngiliz’e, kimimiz Fransız’a, kimimiz Rus’a, kimimiz Rum’a özenir olmuşuz. Eğrileri eğriltmiş bizi. Elen tehlikesinden daha büyük tehlike içimizde. Yabancılaşmış bir kafa, yabancı düşüncesiyle nasıl savaşır? Elenleşen, Elen tehlikesiyle nasıl savaşır? Kökümüze, benliğimize dönmezsek, mücadelemiz köksüz, tabansız olacaktır. Birbirimizle mücadele eder olacağız hatta. Aynı düşünceden olmayanlar, aynı eve aynı dille kavga eder” (Karatay, 2005: 22).

Yaseminler Tüter Mi Hâlâ? Romanında asimile etme politikasının dil üzerindeki etkisini görmekteyiz. Türklerin, Rumca öğrenmesini zorunlu kılan Rumlar gündelik hayatta Kıbrıs Türklerine öteki olarak bakmışlardır. Türk çocukları eğitim almak için gittikleri okullarda zorla İngilizlerin ve Rumların törenlerini yapmak zorunda kalmışlardır. Buradaki asıl amaç etnik kimliği değiştirilmek istenen Türklerin zamanla milli kimliklerinden uzaklaştırılarak Rumlaşmasını sağlamaktır. “Arif Tahsin, ilkokula, Kral VI. George’un tebaası olarak başladı. Okullarının kapısında dalgalanan bayrak, Union Jack’ti ve merasimlerde ‘God Save the King’ ‘Tanrı Kralı Korusun’, söylenirdi” (Alatlı, 2020: 83). Türk halkını asimile etmek için Anadolu’yla bağını kesmek isteyen Rumlar, Kıbrıs Türklerine Rumca konuşmayı zorunlu kılarlar. Günlük konuşma dilinde de Türkler ister istemez bazı Rumca kelimeleri kullanırlar.

“İngiliz okullarında öğrenciyi öğrenciye yönettiren bir sistemde Ali öğrencilerin başkanıdır. Şefika Hanım:

-Rum oğullarına da bakar mın?

-Hepsine.

-Konstibl gibi desene!

Yaşdaşı Kıbrıs Türklerinin hemen hepsi gibi, polis sözcüğünün İngilizce karşılığını kullanıyordu” (Alatlı, 2020: 86). Adadaki yaşamda Rumlarla iç içe duran Türkler her ne kadar dış güçlerin etkisiyle birbirlerine düşman kesilseler de etkileşim halinde oldukları görülmektedir. “Hacı Hüsrev’in, Rum kalfası İstefan, ‘Ah, ah, nişanlı olmayacaktım ki!’ diye iç geçirdi, Eleni’yi görünce. Her zaman aynı şeyi söylerdi. Arif kızdı, ‘Dikkat et, bre!’ diye bağırdı Rumca” (Alatlı, 2020: 92). Eserde roman kişilerinden Arif’in arkadaşına Rumca bağırdığı görülür.

Mustafa Necati Sepetçioğlu’nun *Zaman Uyanışı* romanında Türklerin asimilasyonuna dair bilgiler verilmektedir. Milli kimliğin en önemli öğelerinden biri de din olgusudur. Kıbrıs Türkleri, İslam inancına sahiptir, Rumlarda hâkim olan Hristiyanlık inancı Türklere de geçirilerek İslam inancından kopartılmak istenir. Bu şekilde Türklerin daha kısa sürede asimile edileceği düşünülerek İslam karşıtı politikalarla milli kimliği dejenere etmek istenir. “O yıl içinde ilk defa denize doğru götürdüler Kikkotis’i. ‘Tillirya’da eski Türk köylerinin Hristiyanlaşmaya hazır durumunu görmemiz iyi bir uygulama olabilir sizin için’ diyorlardı. ‘Türklerin Eski Bağlar dediği Balyoambelio’dan, Galini, Varişa, Lutro’dan geçeceksiniz; Kanbo Deresi boyunca gidilecek. Yavaş yavaş Türklere alınan Türkleri göreceksiniz, iyi bakın. Gözünüzü açın. Keşişlerin yılmayan çalışmalarının sonucunda kazanılmışlardır. Örneğiniz olmalıdır!’ diyorlardı” (Sepetçioğlu, 2020: 130).

İngilizler ve Rumlar tarafından asimile edilmeye çalışılan Kıbrıs Türkleri yapılan zulümlerden sonra kendi içlerinde bağlarını daha da güçlendirdikleri görülmektedir. Dilini, dinini, adetlerini, gelenek ve göreneklerini korumak için ananelerine daha da bağlanırlar. Türk olduklarından adeta gurur duydukları eserlerin tümünde açıkça ifade edilmiştir.

4.13. Modern Olgunun Sancısı: Yabancılaşma

Yabancılaşma sözcüğünün kökeni olan yaban kelimesinin tanımına bakıldığında, “İnsan yaşamayan ıssız yer, ıssız yerde yaşayan veya yetişen canlı, yaban olan, yabana özgü olan, yabancı, el, yerli halktan olmayan kimse” (Türkçe Sözlük, 2009: 2101) olarak tanımlanır. Yabancı sözcüğüne bakıldığında ise “Başka bir millettten olan, aileden, çevreden olmayan, aynı türden, aynı çeşitten olmayan, belli bir yere veya kimseye özgü olmayan” (Türkçe Sözlük, 2009: 2102) şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Bu çerçevede hiçbir toplum değişen dünya düzeninde aynı kalmaz. Toplumlar dünyadaki değişimlere ayak uydurmak, dönüşümü yakalamak zorundadır. Ancak zorunlu bazı değişimler o toplumda yabancılaşma, milli kimlik bunalımı gibi kültürel sorunları getirir.

Kıbrıs Türklerinin karşılaştığı yabancılaşma, siyasi ve tarihi olayların yaşanmasıyla hem kültürel hem de politik düzeyde şekillenen olgudur. Eserler, Kıbrıs Türklerinin toplumsal, siyasi ve tarihsel olaylar neticesinde baskı altında maruz kaldıkları yabancılaşma olgusunu çeşitli yönlerden ele almaktadır. İncelenen romanlarda Kıbrıs Türklerinin farklı boyutlarda maruz kaldıkları yabancılaşma olgusu derinlemesine işlenerek, Kıbrıslı Türklerin milli kimlik krizini ve kültürlerinden nasıl koparıldıklarına dair bilgiler verir. Kıbrıslı Türklerin toplumsal ve kültürel yabancılaşması, adada birlikte yaşadığı Rumlarla olan ilişkileri üzerinden anlatılır.

Girne'den Yol Bağladık romanına bakıldığında yenileşme üzerine bazı konuşmalar görülmektedir: “Bu kadar arabanın direksiyonunu şimdilik değiştirmek olanak dışı. Daha değişmesi gereken o kadar ters şeyler var ki. Örneğin biz hâlâ uzaklıklar için ‘mil’ hesabı yapıyoruz. Oysa dünya ‘kilometre’ kullanıyor. İngilizler Osmanlı zamanından kalan ağırlık ve uzunluk ölçülerini de devam ettirmişler. Bunlar değiştirilebilir.

-Doğru. Biz ‘okka’ kullanıyoruz, ‘arşın’ kullanıyoruz... Oysa ‘kilo’, ‘metre’ kullanmak mümkün” (Yaşın, 1976: 156). Bu ifadeler toplum tarafından çağa ayak uydurmaya çalışıldığını göstermektedir.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanında yenileşme, Yargıç Raif Bey'in şapka kanununa uymasıyla görülür: "Gazi Paşamız Türkiye'de fesi atmış şapka giyilecektir buyurmuş. Gazi Paşamız Türkiye'de öyle buyurunca bizler de Kıbrıs'ta uymalıyız, dedi; Kaynatası Şehirli Mehmed'e baktı: Fesi atmalıyız artık! diye devam etti. Gazi Paşamızın buyruğuna uyulmalı" (Sepetçioğlu, 2000: 30). Kıbrıs Türklerinin Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip ettikleri görülür ve kendi aralarında Türkiye'de konulan şapka kanununa uymaları gerektiğini de tartışmışlardır.

Kıbrıslı romanında da yabancılaşma temasının işlendiği kısmi olarak görülür. Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs'taki siyasi ve ekonomik gelişmeler neticesinde kültürel kimliğe, dine, dile olan aidiyet duygularını kaybedip, kendilerini vatanlarında hissedememeye başlarlar. "İç düşman, dış düşmandan tehlikelidir diye düşünürken; Fazıl Hoca'nın bir sözü geliyordu aklına: Batılılar, maymunları Afrika'da tuzakla avlıyorlar, bizde eğitimleriyle maymunlaştırıp avlıyorlar" (Karatay, 2005: 46). Değişen eğitim sistemiyle yetişen yeni nesil kendini Avrupa yaşam tarzına yakın bulur ve vatanlarına yabancılaşırlar. Romanda Batı özentisi olan Necla Öğretmen'in Türk milletinin kültürel değerlerini küçümsediği görülür. "Necla Öğretmen hayret ve öfkesini gizleyemedi: -Bu çocuğun zamanı geçmiş fikirlerini öğrencilerin benimsemesine şaşırıyorum. Sayılar artıyor hem de. Çağımızın genci olmaktan çıkıyorlar tuzağına düşenler. Eğlenmeleri, kız-erkek mesafesini kaldırmaları gerekir. Gerekir ki cinsel sorunlar olmaya, bunalım olmaya. Rum Lisesi öğrencilerini bizimkilerinden modern görüyorum" (Karatay, 2005: 59). Milli değerlerini korumaya çalışan gençleri eleştiren Necla Öğretmen, bu durumun Kıbrıs Türklerinin kimliğinin bir parçası olduğunu görmezden gelir. Bu romanda Türk-Yunan çatışması üzerinden enternasyonalizm gerçekleştirme çalışması ve milli değerlerin küçümsenmesi gösterilir.

Zaman Uyanışı romanında yabancılaşma teması kültürel hassasiyet üzerinden anlatılırken, Türkiye ile olan bağı koparmak istemeyen Kıbrıs Türkleri, Anadolu topraklarında yapılan yenilikleri kabul ettikleri görülür.

İnsan doğduğu, büyüdüğü topraklara, kültürüne, toplumuna kenetlenir. Kendi vatanında, kendi vatandaşı ile büyümenin getirdiği değerler vardır. Fakat bazen, bir birey kendi kültürüne yabancılaşabilir. Bu romanda da bunun örneğini şu şekilde görürüz. "Şık Mehmed Bey, Arslan Bey'i görür görmez ayağa kalktı, ceketini ilikledi. Ceketini İngilizlere benzer Türkleşmiş bir kesimde biraz eski latanın İngilizleşmesi gibiydi" (Sepetçioğlu, 2020: 60).

Kıbrıs, Türkler tarafından kuşatıldığı andan bugüne kadar geçen zamanda Türk siyasetinde önemli bir yer tutar. Adaya İngilizlerin gelmesiyle, uluslararası alanda

Kıbrıs sorunu teşekkül etmiştir. İngilizler, Kıbrıs'taki kültürel yapıyı ve eğitimi etkileyecek müdahaleler yapar. Türk eğitim sisteminin etkisi böylelikle azalır. Bu zayıflık sırasında Britanya İmparatorluğu adada İngilizlere karşı daha sempatik davranan yeni neslin yetiştirilmesi gerçekleşir. Böyle bir durum da İngiliz sömürsünü istemeyen Kıbrıs Türkleri, Türkiye'nin Latin harflerini kabul etmesi üzerine aradaki bağın kopmaması adına yeni harfleri kullanırlar. “Yeni harfli gazetelerimiz yayımlanmakta, Lâtin harfli okuyoruz. Türk bayrağı sağda solda biraz daha sıkça görülüyor. Lefkoşa Lisesi'nin adı Türk Lisesi, bunlar iyi. Atatürk var iken” (Sepetçioğlu, 2020: 147).

4.14. Sömürge

Romanlara yansıyan kamusal olgulardan birisi de sömürgeci. Sömürgecinin kelime anlamı “Bir devletin kendi ülkesi sınırları dışında egemenlik kurarak yönettiği ekonomik ve siyasal çıkarlar sağladığı ülke, sömürülen ülke, müstemleke, koloni” (Türkçe Sözlük, 2009: 1800) şeklindedir.

Kıbrıs Türkleri sadece Rumlara karşı varoluş mücadelesi vermemiş aynı zamanda adaya yerleşen İngiliz sömürge yönetiminin baskılarına karşı da var olma mücadelesi vermiştir. Kıbrıs Türkü canlarını hiçe sayarak İngiliz sömürgeciye karşı gelmiş, özgürlük isteğini dile getirmiş ve hapis yaşamayacağını dünyaya göstermiştir. Adanın İngiliz sömürü düzenine geçmesiyle, Kıbrıs Türkleri yöneticilik vasfını kaybederek üçüncü sınıf vatandaş konumuna geçerler. Kıbrıs'ın taşıdığı farklı özellikler değerlendirildiğinde adanın İngiltere açısından önemi kolayca anlaşılmaktadır. “Ortadoğu'daki petrol çıkarları açısından Kıbrıs, İngiltere için stratejik konumdaydı ve adanın önemi 1950'li yılların ilk yarısında artmaya başladı. Yalnız İngiltere'nin Kıbrıs'a yaklaşımına karşı ABD'nin de hesapları vardır” (Hasgüler, 2000: 48).

Tarihte onlarca medeniyete ev sahipliği yapmış olan Yeşilada, uğruna büyük mücadelelerin verildiği bir yerdir. Farklı isimlerle de anılsa tarihin eski devirlerinden beri, Kıbrıs'ta var olan Türklerin, adadaki hakimiyetleri Osmanlı Devleti zamanında daha da kuvvetlenmiş, daha sonra Kıbrıs seksen iki yıl İngiliz sömürgeci altında kalmış ve bu süreç içinde, ada Türkleri, Rum tedhiş örgütleri ile mücadele etmiştir. Bu onur ve bağımsızlık mücadelesi, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı gerçekleşene kadar devam etmiştir.

Girne'den Yol Bağladık romanında İngilizlerin adada yaşayan her iki halka da baskı yaptıkları anlatılır. Roman başkışisi Oktay bir akşam yemeğinde karısı Aysel ve dayısı Cemil ile Kıbrıs'ın sömürge altındaki hayatını ve Türk toplumuna etkilerini konuşurlar. Kıbrıs'ın Osmanlı'nın elinden çıkıp İngiliz yönetimine bırakılışını,

Rumlarında 1931 yılında Vali Konağını ateşe verdiklerini ve bu olaydan sonra da İngiliz sömürü yönetiminin Türklere ve Rumlara ağır baskı uyguladıkları, ulusal marşlarını söylemeyi ve bayramlarını kutlamayı hatta kendi bayraklarını asmayı yasakladıkları romanda anlatılır.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı sömürler ülkesi İngiltere'ye bırakmak zorunda kaldığı anlatılır. “Kıbrıs'ın İngiliz Valisi Sir Harry Luke bir davet esnasında, Kıbrıs Adasının, kesinlikle İngiltere sömürgeleri arasına katıldığı haberini verdi: ‘Bugün, 5 Kasım gününden başlayarak Afrodit'in Adası Kıbrıs'ı, Osmanlı amirine bağlayan bağ kesinlikle, evet doğru duydunuz kesinlikle, koparılmıştır!’ dedi” (Sepetçioğlu, 2000: 156). İngilizler sadece kendilerini düşünerek, adalet için gittikleri toprakları karıştırır ve sömürdükleri milletlere karşı acımasızca yaklaşır. İngiltere'nin asıl amacı sömürge yollarını güven altına almaktır. “Bugüne bugün bu Churchill İngiliz'in Londra'daki Sömürgeler Bakanıydı. ‘Kıbrıs demek İngiliz'e sömürge olmuş haa?’ demenin ne âlemi var, buz gibi sömürgeydi hem de. Adlı adıyla Sömürgeler Bakını sömürgesinin durumunu öğrenmek için geliyor ise sen sömürülen olmuyor musun?” (Sepetçioğlu, 2000: 148).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanında Kıbrıs Türklerinin yıllardır süren İngiliz sömürü yönetiminden ve Rum saldırılarından kurtulmanın tek çaresi Türkiye olduğu dile getirilir: “Kimi de diyor ki İngiliz adadan gitmesin, Rum'a bırakırsa bizi de Londra'ya bağlasın. Sömürge ruhunun körleştirdiği gözler Türkiye'yi göremiyorsa onlar için şifalar dileyelim” (Sepetçioğlu, 2000: 196). Ne olursa olsun Kıbrıs Türkü umudunu hiçbir zaman yitirmeden Anavatan'ın gelmesini beklemiştir. Bu süreçte elinden gelen mücadeleyi tüm dünyaya gösterir.

Kıbrıslı romanında Kıbrıslı Türklerinin eğitimden barınma ihtiyacına kadar İngilizlerle hep mücadele içinde olduğu romanda görülmektedir. “Hep Kıbrıs'tan, Halterci Osman'dan söz ettiler, andılar, yorumladılar. Sökülüyor, parçalanıyordu İngiliz ambarlarından biri olan Kıbrıs. Paslanmıştı İngilizlerin ambara geçirdiği çelik zırhlar. Her insanın, her evin, her tarlanın sayımları yapılmış, işaretlenmiş, verim dereceleri hesap edilmişti İngilizlerce şimdi ambara vurdukları kilitler sökülüyor, ellerinden çıkıyordu Kıbrıs. Üretim aracı olarak etiketlenen her dişi ve erkek zarar vericiydi artık. İki ırkı birbirine boğazlatarak elde tutuyorlardı şimdilik” (Karatay, 2005: 96). Türkleri zor durum da bırakmak için ekonomik yollarla yıldırma politikasının izlendiği görülür.

Çalışmada yer alan romanlardan hareketle Rumlar en büyük insanlık suçlarından birine mührünü basar. Gelişen vahşet verici olaylara göz kapatan İngiliz sömürge

yönetiminin Türklere yaşatmış oldukları bu kötü günler sadece tarihin tozlu sayfalarında kalmamış, edebi yönden de çeşitli eserlere ilham kaynağı olmuştur.

4.15. Aşk

Aşk, “Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık duygusu” (Türkçe Sözlük, 2009) şeklinde tanımlanır. Aşk teması insanların birbirlerine duydukları en derin duygu olarak kabul edilmektedir. “Aşk duygusu kendini ya bedenle ya da dille ifade edebilir. Bedenin duygu olarak yansıması olan aşk, iki kişilik bir eylemle kendini sınırlarken; dil, aşkın deneyimlenmesinde ve aktarılmasında birincil rolü oynar. Aşk duygusu dile geldiğinde derin anlamları olan bir yapıya sahiptir ve dilin kullanımıyla aşk bir söyleme kavuşur” (Karadoğan, 2021: 9). Aşk, insan ilişkilerinde duygusal bağla birlikte derin bir bağlılık ifade eder. İnsan ilişkilerinde aşk, farklı şekillerde ve farklı anlamlarda kendini gösterebilir. Aşk insanlar arasında farklı bir bağlılık yaratır. İlişkilerde aşk, iki insan arasındaki sadakati ve bağlılığı simgeler. Kâinatın varlığında vatan aşkı, ferdi aşk, Allah aşkı gibi pek çok şekilde aşk bulunmaktadır.

Kıbrıs Türkleri ile ilgili kaleme alınmış bazı eserlerde aşk teması işlenmiştir. Aşk temasının işlendiği eserler aşağıda oluşturulmuş olan tablodaki gibidir;

Tablo 1. Aşk temasının işlendiği romanlar

Romanlar	Aşk Teması
<i>Kıbrıs'ta Vuruşanlar</i>	Halil Öğretmen-Sevgi Hemşire
<i>Girneden Yol Bağladık</i>	Oktay-Ayşe / Cemil-İnci / Cemil-Perihan
<i>Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş</i>	Raif-Emine
<i>Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş</i>	Câhid-Sâcide
<i>Kıbrıslı</i>	Fizik Öğretmeni Necla-Sedat Süleyman
<i>Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ?</i>	Arif-Eleni/Glafkos-Eleni

Kıbrıs Türkleri ile ilgili yazılmış olan eserlerde aşk temasının işlendiği romanlardan biri *Kıbrıs'ta Vuruşanlar* romanıdır. Eserde tarihi olayların yaşanılmasının yanında genç Halil Öğretmenin aşk hayatına da yer verildiği görülür. Halil'in yaralanması sonucu tedavi olmak için gittiği hastanede Sevgi Hemşire ile tanışır. İlerleyen zamanda Halil Öğretmen ile Sevgi Hemşire arasında duygusal bir bağ başlar. Romanın başlarında Sevgi Hemşire, Halil'i terslese de duygusal yakınlaşmalardan sonra aşklarını birbirlerine itiraf ederler. “Tatlıcıya uğrayıp evdekilere pasta, çocuklara çikolata aldık. Sevgi koluma girdi. Hoş bir sıcaklık sarıyor vücudumu. Yavaş yavaş yürüyoruz yolda. Sevmek ne güzel şeymiş diye düşünüyorum” (Yaşın, 1974: 227).

Zaman zaman Kıbrıs'taki yaşanan kanlı olaylardan dolayı birbirlerinden ayrı kalsalar da bulduğu ilk fırsatta Halil az bir sürede olsa Sevgi'yle vakit geçirir. "Sevgi'nin avucumun içinde tuttuğum küçük, yumuşak elinden vücuduma yayılan tatlı sıcaklık bütün acı gerçekleri unutturdu bana. Tarifsiz bir hazdı bu! Mutluydum. Seviyordum çünkü" (Yaşın, 1974:1 37).

Girne'den Yol Bağladık, aşk temasının işlendiği bir diğer romandır. Eserin ilk kısımlarında Oktay ve Aysel'in aşkları hakkında bilgi verilmiştir. Oktay ve Aysel'in aşkları eserin sonlarına kadar anlatılmaktadır. Romanda ikilinin nasıl tanıştıklarına da şu şekilde yer verilmiştir: "Aysel Lefkoşa'nın Arasta sokağındaki bir çorap satış mağazasında tezgahtarlık yapıyordu. Bir gün Oktay çorap almak için bu mağazaya girdi ve Aysel'i tanıdı. İlk karşılaştıkları günden ikisi de hoşlanmışlardı birbirlerinden" (Yaşın, 1976: 89).

Eserde işlenen diğer bir aşk teması da Oktay'ın dayısı Cemil'e aittir. Cemil, Türkiye'ye gittiği bir dönemde İnci isimli bir kızla tanışıp birbirlerine âşık olurlar. Fakat bu aşkların sonu ayrılıkla bitmiştir. "Aysel, abisi Cemil'e Karaköse'deki hemşireyi sorar.

-İnci isimli güzel bir kızdı, dedi. Nişanlanmıştık. Evlenemedik ne yazık ki. Ailesi ille Türk uyruğuna geçmemi istiyordu. İnci de etkileri altında kalmıştı. Ne bileyim biz Kıbrıslılara biraz da 'gâvur' gözü ile bakıyordu o yıllarda bazı tutucu kişiler. Benim Türkçe kadar rahat İngilizce konuşmamı gâvurluk alâmeti sayıyordu İnci'nin kardeşleri. Baktım olmayacak ayrıldık. Hemen istifa ettim Karaköse'deki işimden. İngiltere'ye gittim" (Yaşın, 1976: 182).

Cemil Bey, İngiltere'de yaşadığı rahat döneminden uzun yıllar sonra Kıbrıs'ta tanıştığı Perihan Hanım'a âşık olur. "Perihan'ın, Cemil'den hoşlandığı bakışlarından belli oluyordu. Cemil de aynı yakınlığı duymuş, hoşlanmıştı genç kadından" (Yaşın, 1976: 265).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında Yargıç Raif Bey, yıllarca küçük nişanlısı Emine'ye kavuşmanın hayaliyle beklemiştir. Raif, yıllarca görmeden uzaktan sadece sesini duyarak zihninde Emine'sini tasvir eder. Raif ve Emine ilk karşılaşmalarında birbirlerinden çekinseler de tutkulu bir aşk yaşamışlardır. "Emine daha bir güzel güldü, güldükçe güzelleşiyordu. Raif Bey bir gözü Emine'nin gülerken güzelleşmesinde, ona baka kalır" (Sepetçipğlu, 2000: 241).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanına bakıldığında Rauf'un abisi Cahit'in Türkiye'de öğrenciyken kaldıkları ev sahibinin kızına âşık olmasına değinilir. Eserde aile büyükleri Cahit'in Kıbrıs'ta yaşayan bir kızla evlenmesi istemektedirler. "Cahit'in

İstanbul’da kaldığı evin kızına âşık olduğunu bilmez misin anacağım, dedi. Benim de gönlümden geçer, Cahit’in anlı şanlı bir hekim olması, Kıbrıs’a dönmesi, burada kendine yakışır bir kız ile, Sacide olabilir elbette, evlenip çoluk çocuğa karışması. Lâkin her gönülden geçen gerçek olmuyor ki, bizimki de olmadı” (Sepetçipğlu, 2000: 97).

Kıbrıslı romanında aşk temasına bakıldığında platonik aşk örnekleri görülmektedir. Karşılığı olmayan tek yanlı aşk terimi platonik aşkta bireyin istenir olması, karşı tarafın tanınır olması her zaman mümkün olan bir durum değildir. Tek taraflı bir istenç olduğunda platonik aşklar doğar. “Platonik aşklar, bireyde bir takıntı haline geldiğinde patolojik bir hale dönüşür” (Bayram, 2019: 1059). Eserde Mehmet’ten hoşlanan Hera bir fırsatını bulup Mehmet’le konuşmak ister. Fakat Mehmet idealist Müslüman-Türk olduğu için Hera’ya yüz vermez. “Mehmet’in yanına gelen kız Adım Hera, dedi, Rum Lisesinde okuyorum. Bir maçta gördüm sizi. Centilmenliğinize hayran oldum da” (Karatay, 2005: 21). Diyen Hera’nın yüzü kızarmaya başlar. Mehmet, Türkiye’ye okumaya gittiği günlerde benzer bir aşk olayı yaşamıştır. “Üç kız öğrencinin yakınındaki masaya oturması, daldığı hayalden ayırmıştı. Rahatsız edercesine bakıyordu kısa etekli olan. Mehmet hafif yan dönünce kızlar gülüştüler. İkinci sınıf öğrencisiydi kısa etekli. ‘Bebek Nurten’ adıyla tanınıyordu, öğrenciler arasında. Mehmet’e duyurmak amacıyla sesini yükseltmişti kız” (Karatay, 2005: 85).

Romanda bir diğer aşk teması Fizik Öğretmeni Necla Hanım ile Sedat Süleyman arasında geçmektedir. “Fizik Öğretmeni Necla Hanım, her gelişinde, Sedat Süleyman’ı biraz daha donuk ve durgun buluyordu. Öleceği zamanı bilip de günlerini sayanların halini görüyordu, bu yakışıklı adamda. Aşıkane tavırları, işveli davranışları kâh şefkat gösterileri boşa gidiyordu. Evlenme eşğine gelen bir yakınlık kurmuşlardı” (Karatay, 2005: 163).

Yaseminler Tüter Mi Hâlâ? Romanında Arif ile Eleni Naciye’nin aşkları anlatılır. Büyük tutkuyla birbirlerine bağlı olan Arif ve Eleni’nin aşkı iftira atılması sonucunda ayrılıkla son bulur. “Arif’i neden sonra fark etti Eleni. Türk kızları, ağızlarına yemeni ile kapatıp, ‘Bakar sanga seningi,’ diye uyardıklarında, eli ayağına dolaşır oldu” (Alatlı, 2020: 94). Eleni’ye atılan iftira sonucunda evi terk etmek zorunda kalır. Hayatına devam ettirmek için iş arayan Eleni, eski patronu Menas’ın yanına gider. Menas tarafından bir İngiliz ailenin yanına yerleştirilen Eleni bu süreçte Glafkos’la tanışır. Eşi ölmüş olan Glafkos büyük tutkuyla Eleni’ye âşık olmuştur. “Glafkos, eski eşini unutmak için bir nedeni olmayan birinin, yenisine haksızlık etmekten duyduğu kaygının, çok ötesinde bir duyguyla açtı yüreğini Eleni’ye. İlk kez âşık olduğunu

söyledi mahcup mahcup. ‘Lokma lokma, yudum yudum âşık ettin beni kendine, küçük Kıbrıslı!’ diye okşadı karısını” (Alatlı, 2020: 217).

4.16. Kadın

Türk romanında Kıbrıslı Türk kadını, toplumsal mücadeleyi ve direnişi temsil eden bir figür olarak anlatılır. Kıbrıslı Türk kadını varoluş mücadelesinde pasif olarak değil, milli varoluş mücadelesinin bir parçası olarak eserlerde anlatılır. Kıbrıslı Türk kadınları yaşanan çatışmalarda çeşitli görevlerde yer almışlardır. Roman türü içerisinde kadın temasının işlenmesi ile güçlü karakterlerin oluşturulduğu görülür (Şen, 2020: 279). Romanlarda genelde annelik vasfıyla karşımıza çıkan Türk kadını varoluş mücadelesi sırasında sivil halkı koruma, lojistik ve erzak tedariki gibi görevlerde bulunmuşlardır. Bu gelişmeler Türk kadınının kültürünü yükseltmiş, milli mücadele yıllarında vatan meseleleriyle ilgilenmelerini sağlamıştır. Savaş döneminde cepheye yardım eden, örgü ören, mermi yapımında yardımcı olan kadınlarımız, Kıbrıs Türk toplumunun hafızasında güçlü karakter olarak yer edinmiştir.

Türk kadınının toplum içinde gösterdiği mücadele, kurgusal olaylar ve şahıslar üzerinden anlatılır. Kıbrıs Türklerini anlatan romanlarda mücahide Türk kadını tipiyle karşılaşmaktadır. Türk kadını kimi zaman sağlıkçı, eğitimci, kimi zaman istihbarat elde etmede görevli kimi zamanda kolektif bilinci canlandırmada miting konuşmacısı olarak karşımıza çıkar. Varoluş mücadelesinde Türk kadını geriden büyük görevler üstlenmiştir. Türk kadını 11 yıl boyunca kendi topraklarında varoluş mücadelesi için gece-gündüz çalışmıştır. Bu uğurda sevdiklerinden evlatlarından ayrı kalan vatansever birçok Türk kadını şehit olmuştur.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında en belirgin işlenen temalardan birinin de kadın teması olduğu görülür.

Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesinde devlet tarafından görevlendirilmiş kadın sağlık çalışanlarının aktif görev yaptığını görürüz. “Halil öğretmen yaralı odasında yatarken köye yeni gönderilen hemşire yarasına pansuman yapmak için içeriye girer” (Yaşın, 1974: 10). Çatışma ortamında Türk kadının üstlendiği kahramanca hizmetler önemli bir yer tutar. Türk kadını eski tarihlerden beri erkek ile eşit sorumluluğa sahip olmuştur. Bu anlayış yerleşik hayattan önceki dönemlerde, maruz kalınan tehlikeli olaylardan dolayı ortaya çıkar. Kadın, erkeği evden uzaklaştığı esnada evini korumakla hükümlüdür. Bu durum kadın ile erkeğin eşit olduğunun göstergelerinden biridir. Bu gelişmeler Türklerin yerleşik hayata geçmesiyle devam eder, kültür düzeyi ilerleyen Türk kadını milli mücadele döneminde vatanlarını korumak için mitingler düzenlerler.

“5.000 Türk kadını Barış Kuvveti’nin aczini protesto eden muhteşem bir gösteri yaptı, yazıyordu bir gazetede. Bizim ağaç kovuğunda geçirdiğimiz gün Lefkoşa’da Türk kadınları büyük bir miting düzenlemişlerdi” (Yaşın, 1974: 269). Gelişen milliyetçilik akımının etkisiyle Türk kadınları, Türklük şuurunun canlanması için etkili bir miting düzenlerler. Bu şuurla birlikte Türk toplumunda “kadın” önemli bir metafor olarak karşımıza çıkar.

Türk kadınları vatan sevgisiyle varoluş mücadelesinde bir rol üstlenerek, kahraman mücahitlerin yemek ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçerler. “...iki haftadır Lefkoşa Türkleri Girne dağlarında çarpışan mücahitlerimize yiyecek hazırlıyorlar. Her ev yapabileceğini, bulabildiğini pişiriyor. Sonra bu iş için görevlendirilmiş kadınlar topluyorlar evlerden hazırlananları. Yiyecekler dağa gönderilip mevzilere dağıtılıyor” (Yaşın, 1974: 281). Birlik içinde olan kadınlar askeri görevlerde yer alarak varoluş mücadelesine katkı sağlamışlardır.

Girne’den Yol Bağladık romanında kadın temasının toplumsal zihniyette nasıl algılandığı gösterilir. Tanzimat’la birlikte Türk romanında görücü usulü evliliğe eleştiri getirilmiştir. Hatta para karşılığında kızlarını tanımadıkları insanlara verilmesi roman kahramanları aracılığıyla anlatılmıştır. Eserde Ali Ağabey, Oktay’a Filistin Araplarına kız verme sürecini anlatır. “Ben Araplara kız verme modası çıktığında yedi sekiz yaşlarındaydım. Bir sürü Arap dökülmüştü Kıbrıs’a. Özellikle 1931 iktisat krizinden sonra yoksul ve perişandı Kıbrıs Türkleri. Türkiye’ye okumak için giden gençlerin fazlası geri dönmezdi. Sömürge idaresinin baskısı yavaş yavaş eritiyordu bizi. Fakir fukara kızları koca bulamıyordu. Rumların bir geleneği bize de geçmiş. Türkiye’nin tam aksine. Türkiye’de kız babası kızını kocaya verecek mi ‘başlık’ ister. Para ister sizin anlayacağımız. Kız evladı bir nevi satış işlemi görür. Bizde biliyorsunuz tam aksidir. Oğlan mal ister ev ister hızını alamayan otomobil bile ister. Fakir fukara kızları da evde kalır. Bu havanın içinde cebine üç beş kuruş koyan her Arap Kıbrıs’a gelir, kendisini çok zenginmiş gibi tanıtır, Türkiye’de uygulanan usul örneği kız ailelerine üç beş kuruş da vererek gencecik kızlarımıza nikâh kıyıp, alır giderlerdi. O zamanlar Medeni Kanun da kabul edilmemişti Kıbrıs’ta. İmam nikâhı ile alırlardı kızları” (Yaşın, 1976: 142,143). Bu süreçte Ali kızlarını Araplara satmanın iğrenç bir durum olduğunu dile getirir de maddi olarak zor durum da olan Kıbrıs Türkü, Filistinli Araplara kızlarını satmaya başlar. Bu evlilikler nedeniyle Kıbrıslı Türk kadınlar göç etmek zorunda kalmışlardır. Adadaki eğitimsizlik ve ekonomik sıkıntılar çerçevesinde çok çocuk yaparak çiftçilikle uğraşan aileler maddi sıkıntıdan kurtulmanın yolunu, kızlarını Araplara satmakta görürler.

“Ali, Oktay ile yalnız kalışını fırsat bilerek az önceki konuşmasını sürdürdü: Sana bu Necdet’in hayatının tümünü anlatmak istiyorum Oktay. Çünkü çok ilginçtir. Kıbrıs Türkleri şu 20 Temmuz 1974 tarihine gelinceye kadar neler çekmediler. Bunları bilmeni istiyorum. Evet, Filistin Arapları bir zamanlar Kıbrıs’a geldiler, imam nikâhı ile fakir Türk kızlarını alıp alıp gittiler memleketlerine. Bu heriflerin çoğunun aslında iki, üç karıları vardı. Böylece zavallı gencecik kızlarımızın çoğu perişan oldu. Genel evlere düşenler oldu. İki, üç çocukla Kıbrıs’a dönenler oldu. İşte bu Necdet’in anası geriye dönenlerden. Daha iki yaşındaydı geldiklerinde. Mahallemizde oturlardı. Benim ailemin himayesinde büyüdü diyebilirim” (Yaşın, 1976: 144). Kıbrıslı Türklerle ticaret faaliyetleri sürdüren Filistinli Araplar, Kıbrıs’ı açık tenli güzel kızların satıldığı yer olarak algılar. Kıbrıs’ta kendilerini zengin iş adamı olarak tanıtan Araplar, aracılarla iş birliği yaparak fakir Türk ailelerin kızlarını evlenmek için satın alırlar. Yoksul aileler kızlarını Araplara vererek akıbetleri bilinmeyen bir yolculuğa evlatlarını uğurlamışlardır. Bunlardan bir örneği de eserde geçen Necdet’in annesidir.

Kıbrıslı Kâzım adlı romanında güçlü kadın izleğinin öne çıktığı görülmektedir. Romanda başkişi Kâzım’ın hayatından kesitler geriye dönüş ve özetleme teknikleri kullanılarak verilmiştir. Genç yaşta kocasını kaybeden Feride Hanım, Kıbrıs’taki ekonomik buhranlar nedeniyle iki çocuğuyla birlikte İstanbul’a göç eder. Ataerkil aile yapısına göre Türk kadını, sorumlu olduğu ev işleri yapma ve çocuk yetiştirmenin yanı sıra, modern kadın kimliği taşımaktadır. Feride Hanım ölen kocasının görevini üstüne alarak çocuklarına bakar. “İstanbul’da geçen çocukluğum, ilk gençlik yıllarım, öğrencilik günlerim geliyor aklıma. Annem çalıştığı için, evde yemek yemezdim çoğu zaman” (Yaşın, 1978: 25). Burada Kâzım Bey’in baba gibi manevi bir değerden yoksun olduğunu anlamaktayız. Yine de annesi bu görevi yerine getirmek için elinden geleni yapmıştır.

Ataerkil bir toplumun önemli parçası aile kurumudur. Boşanmak veya eşini kaybetmek aile birliğinin bozulması anlamına geldiği için bu durum istenilmemektedir. “Dul. Kocasını bir yıl önce trafik kazasında ölmüş. Eh bir yıl yeterli değil mi? Ne demiş şair. En fazla bir yıl sürer yirminci asırda ölüm acısı” (Yaşın, 1978: 30). Ataerkil düzende kamusal alanda erkeğini kaybetmiş kadına farklı gözle bakılarak dul kelimesi kullanıldığı esere yansıtılır.

Modernleşmenin etkisiyle kadınların birçok alanda faaliyet gösterdiği, özel ve kamusal alanlarda haklar kazandığı görülmektedir. Evde temizlik, yemek, çocuk büyütülmesinin yanı sıra Türk kadınının sosyal faaliyetler kazandığı romanda görülür.

“Leyla Hanımın da can sıkılmış olacak ki Zaliha’dan, piyano çalmasını istiyor. Böylece Zaliha’nın çok iyi bir piyanist olduğunu da öğreniyorum” (Yaşın, 1978: 156).

Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesinde kadınların görev yaptığı eserde anlatılır. Kıbrıslı Türk kadın bir öğretmen olarak da karşımıza çıkar: “Kadın öğretmen ilkokul öğretmenimiz Atiye Hanım, çok iyi bir kadındı. Ne yoksul şartlar içinde okuduğumuzu biliyordu” (Yaşın, 1978: 122). Kadın öğretmenlerin anne şefkatiyle öğretmenlik yapmaları yanı sıra milli bilincin oluşmasına katkı sağladıkları görülür.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanı kadın temasının işlendiği romanlardan biridir. Eserde Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesini kazanmada yardım edem geleneksel Türk kadının kahramanlıkları anlatılır. Kıbrıslı Türk kadını kocası veya oğlu gibi varoluş mücadelesinde ya şehit olmuş ya da gazi olmuştur.

Romanda cepheye ekmek götürmek için Hafize Nene savaşta vatani için evlatlarını gözden çıkararak Türk annesi olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda vatan savunması için mücadele veren kadın örneğini gösterir. “Aşağıda, kıyıya yakın kumsalda Hafize Nene tek kımıldayan canlı oldu. Vakit gelmişti. Fırını yakmalıydı. Ekmeği pişirmeliydi. Sepetine koymalıydı. Yukarıya götürmeliydi. Önce torunu Fevâide vermeliydi ekmeği, sonra öteki yiğitlere dağıtmalıydı; birer birer, elleriyle teslim etmeliydi” (Sepetçiöğlü, 2000: 336,337). “Kadın, bir yandan doğurganlığıyla milletin biyolojik/maddi devamlılığını sağlarken, ‘bireye yönelik annelik’ konumunu sembolik planda ‘milletin anneliği’ hâlinde genişletir. Diğer yandan biyolojik var oluşuna katkıda bulunduğu ‘milletin evlatları’nı ruhsal ve zihinsel anlamda beslemeyi ister. Milleti kolektif bilinçaltını oluşturan ve mitik anlam derinliği taşıyan anlatıları aktararak aynı anlatılarla beslenmiş ortak duyuş tarzlarına sahip milleti oluşturur” (Argunşah, 2021: 403). Eserde vatan savunması için cefakâr tutum sergileyen Kıbrıslı Türk kadınları bugünün milli kimlik oluşumunu inşa etmişlerdir. Yazar Sepetçiöğlü, Rauf Denктаş’ın Kıbrıs mücadelesinde eşi Aydın Hanım’ın desteğini eserde şu şekilde ifade eder: “Aydın yine: ‘Gitmen gerekir.’ dedi, ekledi: ‘Rauf’cuğum şunu bilmeni isterim. Bu gece bu çağrılışın belki de unutulmaması gereken bir meselemize açıklık getirecek. Sen kocamsın. Bundan sonraki ömrümüzü ayrı ayrı değil, tek bir yolu yürüyerek varacağımız, yere vardıracağız. Sen Kıbrıs için yaratılmış bir insansın. O gün, Selimiye önünde konuşurken Kız Mektebi’nin penceresinden seni dinledim. Oraya ulaşan sesin, benden çok Kıbrıs Türkleri için yaratılmış gibi geldi. Çağıracaklar, gideceksin! İşin Kıbrıs’tır senin, yüreğinde ben nasıl var isem, ne kadar var isem Kıbrıs da o kadar var Kıbrıs Türkleri de öyle var. Ben bu güzel varlığı yok edemem, ben bu aşkını ancak besleyebilirim, besleyeceğim de! Evi düşünmemelisin bundan sonra. Evi de kendimi de

çocuklarımızı da olduğunda, bana bırak; sen Kıbrıs'ı yücelt, Kıbrıs Türkünü güçlendir bu yeter bana; beni güçlendirmiş gibi olursun.” (Sepetçioğlu, 2000: 202).

Eserde savaş ortamındaki kadının kahramanlığının anlatılmasının yanında geleneklerimizi yaşatan kadın örneğine de değinilir. Günümüze kadar gelen sünnet geleneğinin yaşatılmasında da kadınların rolünün büyük olduğu romana yansımıştır. “Fatma Hanım ile Havva Kadın baş başa verdi, fısıfısıfısıldadı aralarında, Emine’yi de kendi yanlarına çekince Rauf’cuğun sağ eline kına yakıp, törenini eksik etmediler” (Sepetçioğlu, 2000: 13). Kıbrıslı Türk kadınları sünnet, düğün gibi gelenekleri yaşatarak milli kimliğin korunmasında dil ve kültürün yaşatılmasında oldukça etkili olmuşlardır. Düğün geleneğinin yaşatıldığı sahne Rauf üzerinden okuyucuya anlatılır: “Nişan gibi nikâh töreni de ev içinde, eş dost arasında yapıldı, tamamlandı. Düğün dernek gibi gösterişli şatafatlı şeyleri Aydın sevmiyordu Rauf Denктаş hiç sevmiyordu. İmam Efendiye bu yüzden: ‘Öyle ağırlık mağırlık yok!’ dedi. ‘Mıhr-i muaccel mıhr-i müekkel de bize göre değildir, bence. Ben Aydın Hanıma iki yüz elli İngiliz Lirası vermeyi kabul ediyorum, vereceğim. Boşama hakkını, şimdiden söylüyorum, kullanmayacağım, bu hakkı da Aydın’a bırakıyorum. Din töreden değildir, görülmemiştir böyle şey denilmesin. Bunlar lütfen yazıp senet hâline getiriniz. Kadının eşitliği, hatta üstünlüğü bizim Türk Töremizde vardır” (Sepetçioğlu, 2000: 200). Eserin bu bölümünde Rauf üzerinden kadına verdiği değer ve Türk kadınının toplumdaki yeri açıkça belirtilir.

Rumların yaptıkları vahşetler, katliamlar, tecavüzler Kıbrıs Türkünün varoluş mücadelesini anlatan eserlerde ortaya konan motifler arasındadır. Rumların ulusal savaş kurallarını ihlal ederek yaptıkları vahşi olaylar eserlerde anlatılır. “Cemâliye dışlerini sıkıyordu, üstünü arayan Rum’un niyetini sezmişti, kendini tutuyordu. Rum’un yılanımsı eli gelip de göğsünü sıkınca, yetinmeyip bir de sıkıştırınca tutamadı kendini dirseğiyle Rum’un göğsüne vurdu” (Sepetçioğlu, 2000: 307). Yazar Mustafa Necati Sepetçioğlu masum Türk kadınlarının çektikleri çileleri ve dayanmak zorunda kaldıkları aşağılayıcı hareketleri okuyucuya acı gerçeğiyle anlatır.

Kıbrıslı romanında batılılaşma sürecinin getirdiği bazı kadınsal tutumların romana yansıdığı görülmektedir. Batılı yaşamın eğlenceyi ve hazzı bencilce tüketmesi sonrası ahlaksız olayların sonucunun kötü bittiği romanda gösterilmiştir: “Lise son sınıf öğrencisi ve güzel bir kızmış Hera. Canına kıyma sebebi, İngiliz Çavuş Milton tarafından aldatılmasımı” (Karatay, 2005: 48). Batılılaşmanın getirdiği yeni medeniyet dairesinin topluma yansıyan kısmında düşmüş kadın örneği eserde yansıtılır: “Yeni gelen miyendiz var ya? Müdürün garısına bi göz gaş etti. Garı dünden gönüllü. Fırladı geldi, adamın gollarına. Adam bi yapıştı. Ne diyem size. Sülük gibi. Böylesi

kaltak dünyada görülmemiş. Dön babam dön. Dön babam dön. Matematikçiniz var ya? Anasının gözü ha. İtoğlu it. Kızlardan çok evli garırlara düşkün. Niyazi Bey'in kızı, Nail Bey'den ayrılmadı. Size ben ne annadam? Hangisini annadam?" (Karatay, 2005: 115). Batılılaşmanın getirdiği bazı yeniliklerin Türk toplumunun hayatına dahil olmasıyla kendi değerlerine yabancılaştığı görülmektedir. "Her kadın gecenin en güzeli olmaya, erkeklerin dikkatini üzerlerinde toplamaya çalışır; balo dönüşlerinde evlerde sinirlilik artar, hemen her çift kavga ederdi" (Karatay, 2005: 115). Türklerin batılılaşmanın etkisiyle milli kimliğe yabancılaştığı görülmektedir.

"Mehmet'e:

-Siz kadını tanımayan bir zihniyete mi taraftarsınız? dedi. Şaşkınlığını atamamıştı Mehmet. Bir şeyler arar gibi bakınarak başladı:

-Kadınlığını kaybetmiş olanlar, kadınlık nutukları mı çekecek bize? Biz kadını haya anıtı olarak tanıyan; anne, bacı, eş olarak tanıyan, İslami ölçüler içinde etken tanıyan zihniyetin taraftarıyız" (Karatay, 2005: 86). Yazar Karatay burada Türk toplumunun kültür ve medeniyetini ayakta tutan en önemli değer inancına değinir. Din toplumların kültürünü oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Din, milli kimliği sağlayan, yaşatan önemli bir etkidir. Türkler İslamiyet'in etkisiyle giyim tarzlarını ve hayat felsefelerini İslami inanç etrafında yaşamışlardır. Fakat Batılılaşmanın etkisiyle kendi gelenek-göreneklerine ve kültürüne karşı yabancılaşma döngüsüne girmiştir.

Türk toplumunda kadının yeri ve mahremiyet sınırlarının çizildiği ev iki önemli metafor olarak ortaya çıkmaktadır. Ataerkil bir düzende olan Türk toplumu erkeğin tek başına otoriter bir yapıda kurduğu ailede kadın edilgen durumdadır. Erkek zihniyetinde kadının çalışmaması gerektiği, evde oturup temizlik, yemek, çocuk büyütme gibi görevleri olduğu empoze edilmiştir. Bu zihniyetin bir örneği de romanda Yavuz'un anne ve babası arasında geçen şu diyalog ile okuyucuya anlatılır: "Yavuz'un babasıyla, anası arasında kavga, İstanbul'da başlamıştı. 'Şurada burada çalışmayacaksın' diyordu baba, 'Çalışacağım' diyordu ana. 'Çalışmam gerek. Çocukların masrafı, artıyor. Ben çalışmazsam sen yetiştiremezsin.' 'Şunun bunun konağında gezmen kafamı bozuyor' diye diretiyordu baba" (Karatay, 2005: 112). Türk kadınları Batılılaşma sürecinin etkisiyle kamusal alanda hak sahibi olmak isteyip bu sayede eşlerine ekonomik olarak destek olmak istemektedirler.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumlarında kadınların karşılaştıkları zorluklar ve kadın teması Eleni Naciye üzerinden işlenir.

Eserde Orta Çağ Avrupa'sında kadınların ikici planda konumlandırıldıkları görülmektedir. Bu çerçevede kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yanında hemcinsleri arasında da dışlandığı örneğine bir kesit sunulur: “İsabella, “Ben hep derim, mavi gözlü kadınlardan uzak duracaksın. Eskiden kazığa bağlar yakarlarmış böylelerini” (Alatlı, 2020: 21). Bu da kadınların toplum içerisinde çeşitli yönlerden ayrımcılığa maruz kaldıklarını gösterir.

Hristiyanlığa bakıldığında, kadın günahkâr biri olarak kabul edilir. Çünkü ilk günahı işleyen kadın Hz. Adem'in cennetten kovulmasına sebep olmuştur. Erkeği baştan çıkararak bir figür olan kadın kötülükten ibarettir. Bu yüzden eserde de kadına biçilen rol net bir şekilde Hristiyan zihniyetini yansıtır: “Sessiz durmalı kadın kilisede. Arkalarda, göze batmayacak bir yerde oturmalı. Varsa öğrenmek istediği bir şey, eve saklamalı ve evde kocasına sormalı. Kadın sesinin, kilisede çınlaması aşağılık bir iştir. Kilisede başını da örtmelidir kadın. Erkeğin örtmesi gerekmez. Çünkü, erkektir Tanrı'nın görüntüsü ve Tanrı'nın görkemini erkek simgeler. Kadın, erkeğin görkemini yansıtır. Çünkü, erkek kadından değil, kadın erkekten yaratılmıştır. Erkek kadın için değil, kadın erkek için yaratılmıştır. Başının örtüsü, itaatinin simgesidir” (Alatlı, 2020: 23). Yukarıdaki kelimelerden anlaşılacağı üzere Orta Çağ Katolik Kilisesi eril düzlemin egemen olduğu yapıdadır.

Eleni'nin babası Zangoç Spiro on iki yaşındaki kızını karısına sormadan Menas'lara evlatlık olarak vermiştir. Bu durum Kıbrıs'ta yaşayan Rum toplumunda eril gücün baskın olduğunu göstermektedir. Küçük yaşta hizmetçilik yapan Eleni zorlu yaşantısında psikolojik şiddet gösteren Menas'tan duyduğu küfürler olmuştur. “Menas, Eleni'nin koltuğu kaplamış eşyalarını görünce, ‘Açsana şunu’ diye ön kapıyı gösterdi Hristos'a. ‘Amm da kurulmuş haspa!’ ” (Alatlı, 2020: 29). Eril dilin yarattığı cinsiyetçi küfürlerin yaygın olarak kullanılması eserde kadına yönelik şiddetin olduğunu gösterir.

Anne şefkati romana şu şekilde yansır. “Yohades'in kaybolması Maria Menas'ı yataklara düşürür. Kocasına bir şeyler yapıp, para yedirip hasta oğlunu bulmasını ister. Yakasına yapışarak: ‘Oğlumu bul Mikalis. Oğlumu bul! Yoksa lanetim cehenneme kadar üstünde olsun!’ der” (Alatlı, 2020: 62). Bu kesitle, her ne kadar ataerkil bir toplum olsa da sosyoekonomik olarak refah seviyesi daha yüksek olan ailelerde kadının söz sahibi olabildiği okuyucuya anlatılır.

Eleni, biraz büyüyüp güzelliği meydana çıktığında, Mikalis Menas tarafından kadına yönelik şiddetin her çeşidini yaşar. “Bir şey istediğini, ya da unuttuğunu sanan, uyku sersemi kıza, ‘Çekil öteye!’ dedi kısaca. Yatağının içine girdi. Kızı soymadı. Uzun, pazen geceliğini yukarı sıyırtıp, işaret parmağını vajininden içerlere, ani bir

hareketle sokuncaya kadar, ne olduğunu da anlayamadı Eleni. Çılgınlığını bir suçlunun içgüdüleriyle bastırdı. ‘Ne edepsiz şeysin sen’ diye azarlanmaktan korkar gibi sustu. Korktu ise, debelenip böğüren Mikalis Menas’ın öleceğini sandığından korktu” (Alatlı, 2020: 72,73). Bu olaydan sonra Mrs. Menas, Eleni’yi suçlayarak babasına haber vermiştir. Eleni, tecavüze uğramasına rağmen babası Zangoç Spiro tarafından dövülerek teyzesi Ksenya’nın evine bırakılır. Bu olayla hangi toplumdaki olursa olsun tecavüze uğramanın kadının suçu olarak görüldüğü okuyucuya çarpıcı bir şekilde anlatılır: “Mikalis Menas tarafından tecavüze uğrayan Eleni’ye, Spiro bahçe kapısından bağırır: -Orospu! Çiçek tarhlarını bir adımda geçti. Orospu! Rezil ettin bizi Karpas’a! Başına inen ilk yumrukla sendeledi, Eleni. Babası saçlarından yakaladı, düşmesini önledi. İkinci yumruk ağzının üstüne indi” (Alatlı, 2020: 74).

Kadının rolünün erkeğe hizmet etmek olduğu, ataerkil toplumun düşüncesinde vardır. Kadının görevi, çocuk doğurmak, hizmetçilik etmek ve namusunu korumaktır. Kadının kendisiyle ilgili hiçbir görüşü sorulmaz, erkek tarafından alınan karara uymak zorundadır. Kadının giyimine, kuşamına dikkat etmesi, gideceği ortamda seçici olması, namusunu koruması kendi sorumluluğu altındadır. “Şekibe kavga esnasında Havva Hanım’ın peruğu çekince Naciye bir başörtüsü verir bağlaması için, gerekmez diyerek reddeder. ‘Hep gördünüz nasıl bir cenabet olduğumu! Mualla’ya gebeyken döküldü hepsi. Rahmetli de ondan bıraktı da kaçtıydı Beyrut’a. Ölmeden de gelmedi geri!’ ” (Alatlı, 2020: 153). Eril düzlemde bütün olumsuz durumlar kadının suçu olarak gösterilir.

Kültürel olarak mekân toplumsal yaşamın oluştuğu yerde belleğin oluşmasını ve sürekliliğini sağlar. Kamusal mekanlar bazı toplumlar açısından farklı algılanmaya sebep olabilir. “Aman aba, n’olursa senden olur. Yüzbaşısı hep gelirmiş bizim Saray Otel’e, bir soralım bakalım doğru mudur dedikleri!” “Öldürür be Arif bengi! Nasıl giderim kadın başıma otellere?” (Alatlı, 2020: 154). Burada kadının gideceği ortamı iyi bilmesi seçeceği arkadaşı kendisinin iyi tanınması gerektiği üzerinde durulur.

“Şekibe, vurgun kokusu almış, amatör bir üçkâğıtçı heyecanı ile evine giriyordu. Alt katta, divana iç gömleği ile uzanmış, horuldayan Cemil’i sallamaya başladı.

-Kalk, kalk be herif! Kalk da göresin, sengin o dümbük gardaşının garısı orospuların peşine takılmış, gendini düzdürmeye gider!

-Uh?

-Gendim gördüm gözlerim ilen. Halayıkların peşinden gider gendini düzdürmeye. Kalk da göresin nereye gider!” (Alatlı, 2020: 157). İftiraya uğrayan kadın örneği romanda yansıtılmıştır. “Zaten nereye gider orospular otelden başka?” (Alatlı, 2020: 158).

Eleni Naciye Arif'le evlenip mutlu olmuştur. Fakat her şey yolunda giderken yardım için otele gitmesi, onun kötü kadın damgasıyla karşılaşmasına sebep olur. Evden kovulan Eleni Naciye, ikinci evliliğini azılı Türk düşmanı olan bir Rum'la yapar. Ancak bir gün çalıştıkları ortamda kocası Eleni Naciye'nin eskiden bir Türk'le evli olduğunu öğrenince deliye döner ve onu öldürür.

Romandan hareketle gittiği yerlerde ismi ve dini değişmiş olan Eleni Naciye her toplumda dışlanmıştır. Burada her iki toplumun düşüncesi de erkeğin namusudur. Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumlarında kadın, erkeğin arkasında olup aynı zamanda kendi namusuna söz ettirmeyecek şekilde hareket etmelidir. Diğer türlü Eleni Naciye gibi düşmüş kadın kimliğini almaktadır. Kadın, yenileşen toplumda kimlik arayışı içerisindedir. Kamusal alanın ona yüklediği kimlikliğe karşı kendi varoluş mücadelesini yapar. Modernleşme ile toplumun şartları değişse de eril düzlemin hâkim olduğu toplumlarda kadına karşı bakış açısı değişmez.

4.17. Din

Türk Dil Kurumu'na göre din: “İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü; kült” şeklinde tanımlanmaktadır. Willaime ise dini: “Dinle kastettiğimiz şey, tarihi olan sosyal bir inşa” (Willaime, 2017: 124) şeklinde açıklar.

Etimolojik ve semantik açıdan Arapça'da “din” kelimesi, “de-ye-ne” veya “da-ne” kökünden gelir. Öz Arapça'da, “usul, adet, tutulan yol ve huy” gibi anlamları vardır. Farsça, Zend-Avesta'daki geçen “Daena” sözcüğünden geldiği düşünülmekte olan din kelimesi, “din ve mezhep edinmek, inanmak, adet edinmek” anlamına gelir. Arami-İbrani dillerinde kullanıldığı anlamıyla din, “mülk, idare etmek, hükmetmek, ceza, yargı, hesap, mükâfat” şeklinde tanımlanır. Eski Yunanca'da ise “din” kelimesi “korku ile karışık sevgi ve saygı” anlamını bulur. (Günay, 2021: 212,213).

Feuerbach'a göre Allah inancı, kendi sınırlılığını ideal bir varlıkla karşılaştırma eğiliminden doğan bir projeksiyondur. Din, insanın kendi düşüncesinin insanlar üstü bir plana aktarılışıdır (Mardin, 2021: 41). Engels Feuerbach'ın etkisi altında kalan Marx'ın din için “halkın afyonu” tabirini kullandığı görülür (Mardin, 2021: 42). Sosyalistler dini afyon olarak görürken sağ görüşlüler dini diyalektik, Allah'a ulaşmak olarak görürler.

Tylor dini ruhi varlıklara inanç şeklinde tarif etmektedir (Günay, 2021: 217). Din insanın icadı değil ilahi ruhun ürünüdür, insanın içindeki etkinin, yaratımın ürünüdür. Din olarak ortaya çıkan ve ilahi ruhun ürünü olan şey, kendini her şeyden önce inanç olarak gösterir (Hegel,2020:21). Din kavramı, kendi özünün, kendi kendisinin bilincinde olan ruhun kavramıdır. Bilincin tarzı ve biçim; ruhun kendisinin kendi için ya

da kendine nesnel olması gibi, kural olarak tasavvurdur ve dolayısıyla mutlak bilinç dindir (Hegel, 2020: 28).

Durkheim, dini “Kutsal şeylerle ilgili inanç ve amellerden meydana gelen ve bu inanç ve amellerin ona inanıp bağlananları manevî bir birlik meydana getiren bir cemâatte birleştirdiği dayanışmalı bir sistem” şeklinde tarif etmektedir (Günay, 2021: 223).

Din psikolojisinin kurucusu olarak kabul edilen William James’a göre, temelinde ne sosyal ve ne de kurumsal hiçbir yöne sahip bulunmayan, aynı zamanda spekülâtif veya aklî türden olmadığı gibi patolojik türden de olmayan din, her şeyden önce “tabiat üstü” (supernaturaliste) bir manaya sahiptir. Buna göre din, Tek başına ferdin kendisini ilâhî kabul ettiği şeyle münasebet halinde olarak mülâhaza ettiği durumdaki duyguları, hal ve hareketleri ve tecrübelerinden ibarettir (Günay, 2021: 221).

Kıbrıs’ın ilk dönemlerinde dini yaşayışa bakıldığında halk kendini Hristiyan olarak kabul etmiştir. O dönemlerde Kıbrıs’ta hakimiyet sağlayan Lüzinyanlar Ortodoks mezhebine karşı ağır baskılar uygulamışlardır. Bizans idaresinde olan Kıbrıs’a Hz. Osman zamanında cihat yapılmış ve adaya İslam’ın ilk ayak izleri atılmıştır.

Kıbrıs, Osmanlı Devleti tarafından 24 kez kuşatılmış fakat tam anlamıyla alınmamıştır. Daha çok ada halkı vergiye tabi tutulmuştur. Osmanlı Devleti’nin ticaretle birlikte Kıbrıs’la olan bağı yoğunlaşır. Osmanlı Devleti, Mısır’ı ve Suriye’yi topraklarına katınca, Kıbrıs’ın önemli bir bölgede olmasından dolayı başka bir devletin elinde olması büyük tehlike gösterilir. Osmanlıya karşı yapılacak olan saldırılarda Kıbrıs askeri üs olarak kullanılabilir. Bu sebeplerden dolayı Kıbrıs’ın Türkleşmesine büyük önem veren Osmanlı, adayı fethettiğinde Venediklerin baskısı altında olan Ortodokslara dinlerini yaşaması için ferah bir ortam sağlamıştır. 1571 yılında adanın hakimiyeti tamamen Osmanlı’nın eline geçince Katolik yönetimi geri plana çekilmiş, Hz. Osman’la başlayan İslamiyet’in yayılışı Osmanlı devletinin hakimiyetiyle adada İslamiyet ve Türklük bugüne kadar gelmiştir.

Kıbrıs’ta Vuruşanlar romanında Müslüman ve Hristiyanların dini kimliklerini değiştirmesi üzerine bir kesit sunulur: “Bugünlerde Müslüman olanlar çoğaldı, dedi Reşat. Geçen gün Türk’le evli bir Rum kadını da Müslüman oldu” (Yaşın, 1974: 110). Eserde Türk ile Rumların birlikte evlenmeleri sonucu dinlerini de değiştirdiği anlatılır.

Kıbrıslı Rumlar, Hristiyan kimliğini Türk halkına entegre etmek için Türk ve Müslüman kimliğini asimile etme sürecini başlatır. Müslüman Türklerin kimliklerini kaybettiği örneği aşağıdaki cümlelerle gösterilmiştir: “Şinasi: -Öteki tarafta kalıp Hristiyan olanlara biz murtad deriz böylelerine.

Orhan:

-Kıbrıs Radyosunda Türkçe haberleri okuyan bir herif var, dedi. Hani mudahalâ der sık sık...

-Kim bu? dedim.

-Murtad'ın biri, dedi Şinasi. Beş on yıl önce Rum oldu. Bir Rum kızıyla evlenmiş. O yanda iş bulmuşlar kendisine. Rum olmuş. Kiliseye götürüp vaftiz etmişler” (Yaşın, 1974: 110). Eserin bu bölümünde bir Rum kızı ile evlenen Türk gencinin önce dinini değiştirdiği, daha sonrasında ise bulunduğu topluma uyum sağlamak için milli kimliğini kaybedip Rumlaştığı anlatılır. Müslüman kimliğin ötekileştirilmesi ve asimile edilme çalışmaları sonucu toplumda Hristiyan inancını benimseyen Türklerin çoğaldığına değinilmektedir.

“Hristiyan dini, ortaya çıkışı ve geniş Roma topraklarında yayılışı ile birlikte, kendini anlamak ve anlatmak istediğinde, devamlı surette Yunan felsefesinin ve özellikle Helenistik devrin iki meşhur felsefe cereyanı olan Stoacılık ve Yeni Eflatunculuğun yardımlarına başvurmuştur. Bu dinin akaidini felsefi bir tarzda açıklamak zaruretinden ise, Hristiyan teolojisi doğmuştur. Böylece bütün Orta Çağ boyunca bilhassa Hristiyan aleminde din ilmi aşağı yukarı Hristiyan teolojisinden ibaret kalmıştır. Nitekim bu devrin cemiyet anlayışlarında da Hristiyan ilâhiyatının hakimiyeti bariz bir şekilde görülmektedir” (Günay, 2021: 106).

Girne'den Yol Bağladık romanında din temasına değinildiğini görülmektedir. Eserde Orta Çağ'da Levant'tan dini baskılar sebebiyle kaçıp Kıbrıs'a yerleşen Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı Maronitlere yer verilmiştir: “-Bu bölgenin komutanı domuzlara bakmaları için Maronitleri görevlendirmiş. Şu ileride bir Maronit köyü var.

- Kaçmadı mı Maronitler?

- Çoğu kaçmadı. Zaten bu adamlar Rumlardan pek hoşlanmazlar sanıyorum.

Aysel:

-Rumlardan farkı ne bunların? diye sordu. İhtiyar söze karıştı:

-Maronitler Katolik. Roma Katolik Kilisesi ile bağlantıları var. Ada Rumları ile hiçbir kan yakınlıkları yoktur. Maronitler Lübnan dağlarında yaşayan Arapların Hristiyanlaşması ile ortaya çıkmıştır. Bu Maronit ismi St. Maron adında bir Suriyeli papazdan gelmektedir” (Yaşın, 1976: 64,65). Doğu Akdeniz'in önemli yerleşim alanı olan Kıbrıs, çeşitli azınlık topluluklarına da ev sahipliği yapmıştır.

Müslüman inancına göre ölümden sonra yapılan bazı ritüeller vardır. Bunlardan biri mezar ziyaretidir. “Karaoğlanoğlu şehitliğine gelen Oktay ellerini gökyüzüne açarak şehitlerin ruhuna Fatiha okurken gözlerinin dolu dolu olduğunu hissetti” (Yaşın, 1976:

203). Üzüntü içinde olan Oktay şehitlerin ruhuna Fatiha süresini okur. Halk arasında mezar ziyaretleri büyük bir sevap olarak görülür.

Milli kimlik toplumun hayatına etki etmektedir. Toplumların düşünceleri, inancı, davranış şekli, gelenek ve kültür değerlerine milli kimlik etki etmektedir. İslamiyet'tin etkisi de Kıbrıs Türklerinin mimari yapısına yansır. “Oktay yeni taşındıkları köye yeni bir cami yapılmasını söyler:

-Peristerona'nın camisi gibi olsun Sadık Dayı. Minaresi de çift şerefeli.

-Evet, minaresi yine çift şerefeli olmalı camimizin. Kutsal günlerimizde, ulusal bayramlarda, Ramazan gecelerinde kandilleri ıslıl ıslıl yanmalı. Her cuma günü minareye Türk bayrağı çekmeli, eski törelerimizi yaşatmalıyız” (Yaşın, 1976: 412). Eserde Müslümanlığın simgesi olan minarelerin yaşatılması gerektiği vurgulanır. Türkleri ve Müslümanları bir araya getiren cami, Kıbrıs Türklerinin kolektif bilincini ayakta tutan, milli kimliğini ve millî kültürünü yansıtan bir yapıdır.

Kıbrıslı Kâzım adlı romanda Türkiye Türklerinin, Kıbrıs Türklerini dini bakış açıları nedeniyle eleştirildiği görülür: “Siz Kıbrıslılar, Mehmetçiğin döktüğü kan haramdır size. Siz Müslüman değilsiniz ki. Siz İslam'ın beş şartını bilmezsiniz. Sizi boşuna kurtardık zaten. Siz camiye gitmez, oruç tutmaz, namaz kılmazsınız ki. Siz kim oluyorsunuz da benim elimdeki çantayı tartacaksınız. Çatlak, tırmalayıcı bir sesi vardı kadının. Çok kötü bağıryordu. Şükür ki bu bağırma fazla uzun sürmedi. Sesin geldiği yöne baktım. Altmış yaşlarında, sıkma başörtülü bir kadın” (Yaşın, 1978: 14). Eserde, kırgınlık sezilir. Müslümanım diye geçinenlerin, İslam ahlakını kavrayamadıklarını, eserin çeşitli kısımlarında ima edilir.

Türklerin sözlü edebiyatlarında sıkça karşılaşılan beddua motifine romanda yer verilmiştir. “...komşularımızdan iki kişinin daha arabasını soymuşlar dedi. Annem ‘hayrını görmesinler’ diye beddua etti hırsızlara” (Yaşın, 1978: 69). Türklerde birilerine sinirlendikleri esnada öfkelerini kusmak için beddua edildiği görülür.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş romanında, Türkler Kıbrıs'ı fethettikten sonra, ayak izlerini korumak için kalıcı eserler yaptığı anlatılır. Bunların başında cami gelmektedir. Camiler sayesinde Haçlı Seferleri sırasında yaşanan kargaşalar Kıbrıs'ın Türkleşip Müslümanlıklarını korumasına engel olamamıştır. “Raif sözünü tamamlayamadı, Arap Ahmet Câmiinin Müezzini ikindi ezanına ‘Allahuekber! ...’ dedi başladı Raif'in sözünü bölüverdi. Hemen arkasından da Turunçlu Mescidinden gelen ezan Kiraathâne-i Osmâni'nin üzerine yayılırcasına Arap Ahmet Câmiinden gelen ezan sesi ile örtüşüverdi; bir an, her iki ezan, Lefkoşa'nın o vaktini sarıp sarmaladı, birlikteliğin gücüyle bütün Kıbrıs'ı ayağa kaldırır gibi oldu; her üçüne de Raif'e,

Çingizzâde Con Rifat'a ve Şehirli Mehmed'e öyle geldi" (Sepetçioğlu, 2000: 176). Türk Müslüman kültürünü yansıtan camiler, tarih boyunca geleneksel birleştirici yapısını korumuş, kolektif bilincin korunmasında önemli bir yapı olmuştur.

İslamiyet'te camiler Allah'ı anma ve huşu bulmak için kullanılan kutsal mekandır. Birlik ve beraberliğin sağlandığı bu kutsal mekânın zor zamanlarda kaçış yeri olarak kullanıldığı eserde gözlemlenir. "Hacı Hüseyin Efendi'nin dul karısı birdenbire: 'Câmiye!' dedi oğluna seslendi. 'Lütfi, oğlum câmiye sığınalım, bizim kimsemiz yok, câmiden gayri yerimiz de yok... Allaha sığınalım oğlum!' " (Sepetçioğlu, 2000: 230). Yazar Mustafa Necati Sepetçioğlu eserde camilerin milli benlik için önemli rolü olduğuna dikkat çekmektedir.

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Değiş romanına bakıldığında, Kıbrıs Türklerinde mevlit geleneğinin olduğu görülür. "Mevlid bizim ortaklığımızdır, gönül gönüle olmamızdır, yüreklenmemiz için araçtır. Mevlid okutalım" (Sepetçioğlu, 2000: 13). Kıbrıs Türklerinde dini ritüel olarak bütün tören ve kutlamalarda mevlit geleneğinin kullanıldığı gözükmektedir.

Akşam yatmadan önce ritüel bir gelenek olarak dua edildiği görülür. Küçük yaşlarda öğretilen dualar her gece tekrar edilerek Müslüman bilincin oluşmasını sağlar. "Rauf gözlerini sımsıkı yumdu. Binlerce küçücük ışık noktaları savrulmuşçasına gözkapaklarının altında kayı kayıvermeye başladı, uçuştı. Âmentü'yü böyle okumak, ilk öğrenip okuduğu günkü gibi, hoşuna gidiyordu. Usul çocuk sesi hafifçe geceye karışırken: "Tanrının yüceliğine inandım. Tanrının meleklerine de inandım. Tanrının kitaplarına da gönderdiği Peygamberlere de iyiliğin ve kötülüğün Tanrının eseri olduğuna da inandım. Ahiret gününe inandım, iman ettim. Yattım sağıma döndüm soluma. Kalkarsam da kalkmazsam da inançlarımı bana yoldaş eyle Tanrım!" dedi, dediği anda da uyudu" (Sepetçioğlu, 2000: 35). Dini duyguların daha güçlü olması için dualar öğretildiği görülmektedir. Dini öğretinin öznel yönü olan duanın insanları psikolojik olarak rahatlattığına ve manevi bir haz verdiğine inanılır. Dua kişinin içini açarak Yaratıcıyla bağ kurduğu en güzel sahnedir.

Her dinin içeriğinde ilahi kudrete iştirak ve ona kul oluş vardır. Bilmek ve düşünmek olaylar arasında sebep ve sonuç bağlantısını kurar. İslam'ın esaslarını anlamak için Kur'an'ı okuyup tefsir edilmesi gerektiği romanda Raif Bey aracılığıyla anlatılır. "Rauf heyecanlanmaya bile vakit bulamadan elinde bir kitap ile döndü, kitabı öptü, Oğluna uzattı; "Bu Kur'an-ı Kerimdir oğlum. Bizim Dinimizin kitabıdır, İslam'ın anayasası da diyebileceğin bir kutsal kitaptır. İngilizcedir. Vaktidir artık, okumalısın." dedi.

-Ne yazık ki Türkçesi yok, henüz yok Kıbrıs'ımızda. Geçen yaz Türkiye'ye gittiğimde Türkçesinin de hazırlandığını duymuştum, yayınlanınca alırız elbette. Aç bakalım ilk sahifeyi, bak bakalım Tanrı ne buyurmuş?" (Sepetçioğlu, 2000: 114,115). Kur'an'ın Türkler tarafından anlaşılabilmesi için Kıbrıs'ta Türkçeye çevrilmesi gerektiği eserde anlatılır.

Romanda Hristiyan toplumun yemin etme ritüelinin örneği gösterilmiştir. "Makarios, "Masanın üzerindeki ayna şart mıdır?" diye sordu. Mum şart mıdır? Meselâ hançer? Ve şunlar, şu öteki nesnelere? İncil ve kutsal Ekânim-i Selâse üzerine yemin etmek yeter bence!" (Sepetçioğlu, 2000: 223). Ekânim-i Selâse, Arapça bir deyim olmakla birlikte Tanrıyı hem bir hem üç sayma anlamı katar. Hristiyanlığın temel ilkelerinden olan bu inanç kavramı Tanrıyı baba, oğul ve kutsal ruh olarak kabul eder.

Kıbrıslı Türk Müslüman halk için türbeler önemli bir yer tutar. Halk İslam kültürünün etkisinde bir sıkıntıları olduğunda ya da bayramlarda türbelere ziyaret ederek dua etmektedirler. Kıbrıs'ta önemli türbelerden biri de Hala Sultan isimli önemli bir zatın türbesidir. "1965 yılı sonunda Tuzlada Hala Sultanın Türbesini Rum Milli Muhafızlarının ayak altına alıp perişan eylemeleri yok mu o koydu işte en çok o koydu, dua etmemizi yasaklamaları orada, düşün be kardaşım sen Müslümansın, kendi öz toprağındasın, senin olan bir kutsanmış yeri elinden almışlar sana göstertmiyorlar bile, hangi hakla? Ya Bayraktar Câmimizin başına gelenler getirilenler? Bunlar, buralar bizim Kıbrıs Türkünün ruh gücünü oluşturan yerlerdir gâvur da bilir" (Sepetçioğlu, 2000: 356). Kıbrıs Türk toplumunun manevi değerlerine bağlı olduklarını Hala Sultan Türbesine verdikleri önemden anlaşılmaktadır. Bu türbe, Hz. Osman'ın Kıbrıs'ı kuşatmasında Ümmü Haram Rûmeysa Binti Milhan hazretlerinin şehit olduğu yerdeki türbesidir. Peygamber Efendi'mize akrabalığından dolayı (süt teyzesi), Müslüman halkın gönlünde Hala Sultan olarak meşhur olmuştur. Osmanlı Devleti adayı fethettiğinde kabri üzerine bir türbe inşa edilmiştir. Osmanlılar Kıbrıs'ı fethedince buraya bir türbe ve cami yaptırılmıştır. Kıbrıs'ın İngilizlerce ilhakına dek, Türk ticaret ve harp gemileri Tuzla açıklarından geçerlerken Hala Sultan hazretlerini bayrak çekmek suretiyle ve top atışıyla selamlamayı adet edinmişlerdi (Ateşin, 1996: 43).

Kıbrıslı romanına bakıldığında Müslüman Türklerin, Hristiyanlaştırılma politikasına maruz kaldığını görmekteyiz. Roman başkışisi Mehmet, din inancı olmayan Türkler ve Rumlarla mücadele etmiştir. Romanın ana teması Müslüman-Hristiyan çatışmasıdır. Kıbrıs Türklerine İslami ve Türklük kimliklerini yok etmek için asimile propagandası uygulanmıştır.

Eserde Müslüman Kıbrıslı Türkler, İslamiyet'in ahlaki değerlerini üzerinde taşımaktadırlar.

“-Kesmeliydi kökünü, dedi Halit. Körpe yüzü ince ince kırıştı.

-Olmaz dedi Mehmet. Dedelerimiz Müslümanlıktan ayrılmamışlar. Allah doğru olun diyor, olacaksın. Zulmetmeyin diyor, etmeyeceksin.

-Onlar ediyor, onlar... Top gibi vurup çeviriyorlar bizi.

- Ederler, dinleri eğri. Herkes inancını işler” (Karatay, 2005: 9). Burada Allah'ın emirlerine uyan Müslüman örneği vardır. Allah kullarına zulmetmez, zulmeden kullarını da zalim sıfatını verir. Peygamber Efendimizin bir hadisinde “Allah, ben zulmü kendime ve kullarıma haram kıldım. O halde sizde birbirinize zulmetmeyin” (Müslim, Birr, 55) diye buyurmaktadır.

Romanda bir doktorun Hristiyanlıkla-Müslümanlığın karşılaştırmasını yaparak misyonerlik çalışmaları yaptığı görülür. “Doktor, Mehmet'i muayene ettiğinde -Ağırılık etkisinden bileğini korumalısın dedi. Uzar ve daha kötü dertler açar başına. Namaz kılıyormuşsun, ibadet yapmak güzel kiliseye ben de giderim sık sık. Allah'a inananlar çoğalsa sanırım o zaman yaşanacak hale gelecek dünya. Senin için sakıncalıymış, yani bileğin için” (Karatay, 2005: 20). Mehmet bu durumun namaz kılmasına engel olmayacağını belirterek, İslam'ın kolaylığından bahseder. Gerekirse oturarak da namaz kılınabildiğini söyler.

İngilizlerin misyonerlik etkisiyle dinden uzaklaşan “Kıbrıs Hristiyanlaşırca sebep bu temelsizlik. Ecnebi tuzağına düşmeye devam edersek, bizi boğmak isteyenlerin silahlı çatışmasına lüzum kalmayacaktır. Sömürgenlerin arzuları gerçekleşmede işte. Ön Asya'ya egemen olmak istiyorsak İslam düşüncesini kaldırmamız lazım; diyen İngiliz devlet adamının istekleri gerçekleşmede işte” (Karatay, 2005: 22). Mehmet, düşmanın zehirleyen fikirlerinin bizi kendi içimizde parçalamaya sürüklediğini dile getirir. Mehmet bu anlamda manevi değerlerimize daha hassas davranmamız gerektiğini, İslam inancının ahlakının yaşatılması gerektiğini vurgular.

İnançlı Türkler Rumlarla mücadele ederken inanmayan Türkler ise Rumların asimile etme durumunu umursamaz şekilde karşılarlar. Bu sebeple eserde farklı bir çatışma daha karşımıza çıkar. “Mehmet'in Öğretmenlerinin çoğu olumsuz karşılıyordu, İslami yasayış ve düşünüşe engel olmak istiyorlardı. Türk beden eğitimi öğretmeni, İngiliz'le iş birliği yapmadaydı. Her yaşayan itaat eder bir şeye ya Allah'a ya İblise ya kula. Böyle demişti Fazıl Hoca” (Karatay, 2005: 24). Öğretmenlerin İslamiyet'e karşı tutumları Hristiyan toplumun görevini yaptığının göstergesidir. “Mehmet'e, dinimize niçin ecnebler gibi bakıyoruz abi diye sordu Mustafa Yusuf? Ve sorusunu kendisi

cevaplamaya başladı. İngilizlerin, Rumların etkisinde kaldığımız için sanıyorum. Türkiye’den koptuğumuz için. Bize Hristiyan eğitimini uyguladılar İngilizler. Anadolu’ya bağlı olsaydık İslam eğitiminden uzak olmayacaktık, değil mi? (Karatay, 2005: 26). Türklerin Kıbrıs’ta Rum ve İngilizlerin misyonerlik çalışmalarına maruz kalmalarının ve İslam inancından uzak kalmalarının sebebi Türkiye’den uzak kalma gösterilir.

Hristiyanların asimile etme politikalarına sanki bazı Türk öğretmenlerin çağdaşlık adı altında yardım ettiği görülür. “Salih, Mehmet kardeş dedi. Okulda olanları duydum Mehmet kardeş. Bu adamlar ne biçim okumuş anlayamıyorum. Biz istiyoruz ki, gençlerimiz Müslüman yetişsin, faziletli olsun, onlar Rum yaşayışını aşıyorlar. Öğretmen değil sanki İngiliz casusu. Hem kimliğine Müslüman yazdırıyor hem namaz kılan öğrencilere baskı yapıyor” (Karatay, 2005: 27). Öğretmenlerin İslam inancının getirdiği yükümlülüklerle sert şekilde karşı çıkmasının eleştirisi yapılmıştır.

Sosyoloji ve felsefe dersine giren İngiliz Öğretmen; Mehmet’in uyanıklığından ve gözü pekliğinden nefret eder, sınıfta sinsice bir yol izler: “Geçen hafta dinlerin doğuşunu işleyen öğretmen, bu ders Hristiyanlıkla Müslümanlığın kıyasına başladı. Hep üstün basıyordu Hristiyanlık. Yumuşak, kadınımsı elleriyle öğrencileri okşuyor, şakalarıyla sınıfı kakhahalara boğuyordu. İşte bu neşeli havada, istediği yere indiriyordu baltayı. Bir ara, “İslamiyet’i kalıplar içinde dondurdular”, dedi öğretmen. Ve böylece çağ dışı bıraktılar. Ama Hristiyanlık öyle değil” (Karatay, 2005: 31). Müslümanlığı yobazlık olarak gösteren öğretmenlere karşı İslamiyet’i savunan şu sözleri söyleyen Mehmet “İngiliz öğretmene İslamiyet hakkındaki düşüncelerinin yanlış olduğunu söyleyince; Söylediklerim kendi kanaatlerim değil ki, diye terslemek istedi İngiliz.

-Kimin olursa olsun hepsi yalan. İslamiyet kötülüğe engeldir. İslamiyet sömürüye engeldir. Kötü nitelikleri taşıyanlar, gelişmeye engel diyorlar buna. Kur’an’da söylediklerimi ispatlayan ayetler vardır, siz söylediklerinize delil gösterebilecek misiniz? Tanınmış bir siyasetçiniz, Ortadoğu’yu elde etmek için Kur’an egemenliğini oralardan kaldırmamız gerekir dediğine göre; Kur’an’dan beslenen şahsiyetlerden pis emelliler korkuyor demektir” (Karatay, 2005: 32). İslamiyet’in insanları yobazlaştırdığını söyleyen İngiliz öğretmenin düşüncelerine karşılık Mehmet İslami inancın gericiliğe ve sömürüye engel olduğunu söyleyerek antitez yapar. Mehmet’ e göre eğer toplum geri kaldıysa bunun sebebi İslamiyet’ten uzaklaşmaktır der. Oysa ki, “Kurtuluş yolunu bildirmiştir Allah. Bu yolda yürüyen bireyler ve toplumlar aydınlıktadır. Karanlığa kayar bırakanlar. Bir zamanlar Allah’ın kanunlarına bağlı olarak egemen oldu dünyaya. Çözülüp ayrılınca da bunalım başladı, kötünün

egemenliği başladı. İnsanın özünde güzeli arama, yaratanına yönelme ihtiyacı ve özelliği vardır. Bozulan insan, bu ihtiyacını yaratılmışlarda gidermeye sapsarsa, ruhen ve alen doyuma erişemez, bunalım başlar. Bunalımın temel sebebi işte bu doğuştanlık yasına uyutmamasından ve yaratıcının bildirdiği esenlik yolundan çıkılmasındandır, ya da bu yolu bulamamaktadır” (Karatay, 2005: 54)

Romanda putperestliğin çağdaş diye kendini tanıtan Batı toplumlarında varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Allah’ı ihmal edip unutan insanların yaratılışla birlikte verilen içindeki inanma ve tapma duygusu mitolojik atalara tapmayı getirmiştir. “Yunan mitinglerinde heykelden yardım isteyerek konuşma yapan hatibi görünce; Cehalet, diye söylendi Mehmet. Cansız bir heykelden yardım beklemek cehaletin ta kendisi. Bir zamanların Zeus, Athena, Apollon, Afrodit putlarına tapan eski Ellen cehaletiyle çağımızda bir heykeli tanrılaştırmanın farkı ne? İslam’dan önce Arabistan halkı da tapardı heykele. Şiirler yazarlar, şiirler okurlardı onlara. Yaratıcıdan uzaklaştırılan insan, tapınma ihtiyacını şekil verilmiş taşlarda, şeflerde gideriyor olmalı” (Karatay, 2005: 48). Mehmet, Allah’ın kesin mutlak bir varlık olduğunu dile getirerek putlara tapmanın cehalet olduğunu söyler. İnanmak Hz. Adem’den itibaren insanlara Allah tarafından manevi bir güç olarak verilmiş fakat sonrasında insanlar çeşitli sapkınlıklarla farklı yollara yönelmiştir.

Kıbrıs’ta İslam karşıtı bir diğer kişi Anadolu Kitabevi’nin sahibi olan Sedat Süleyman’dır. Dükkanında İslam karşıtı kitaplar sattığı görülür. “Rum Kitapçılarda İslâmiyet’i küçük düşürücü kitaplar var, sattırmayalım bunları diyorsunuz. Oysa görevini yapıyor düşman. Bizim Türk kitapçılar da benzer kitaplar satıyor, niçin bunları görmüyoruz?” (Karatay, 2005: 54). Romanın başkişisi Mehmet ve arkadaşları “...Halterci Osman İslâm aleyhindeki kitapları sattırılmaması gerektiğini söyleyerek üç kişilik bir komite kurar. Çevredeki kitapçıları uyarmak için yanlarına gider. Anadolu Kitabevi sahibi Sedat Süleyman’ı bu tarz kitapları satmaması konusunda uyarır. ... Mehmet, camiye döndü, akşam namazı beş kişilik cemaatle kıldı. İkinci sınıftan bir liseli de aralarındaydı. Camiden çıkınca Liseli kendisini bulup başladı. ‘Gördün ya abi, koca camide beş kişiydik,’ dedi. Toplumumuzun inançları zayıflıyor gitgide. Rumların kilisesini görmeliydin bir, doldu taşı bugün. Memurların hepsi kilisedeydi, bizim memurlardan camiye ayak basan yok gibi hemen hemen” (Karatay, 2005: 60). Rumlar kendi inançlarına bağlanırken Türklerin bir kısmının inançlarından uzaklaştığı eserde görülür.

Rumların kiliselerine ve dinlerine ne kadar bağlı oldukları eserde vurgulanmıştır. “Magosa’ya taşındıklarında annesi, zengin Rumların yanında hizmetçiliğe başladı.

Annesiyle her hafta kiliseye gidiyorlardı. Papazın konuşmasından hoşlanıyordu Damaskinos” (Karatay, 2005: 126).

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında sosyo-kültürel ve ideolojik çatışmalara yer verilmiştir. Din görevlisi, halka örnek olan ahlaklı kişidir. Onun görevi sanki halkı sefaletten kurtarmak, acıların getirdiği ruhiyetsizliklerden kurtarmak gibi olgular romana yansıtılmıştır. “Aziz Andrias korur Eleni’imizi, be kadını! Yalvardı Spiro. “Papaz’ın oğlu, şeytanın torunudur,” dedi Afrodit’i, hıçkırıklarının arasından eski bir Rum atasözünü tekrarlayarak. “Peder Andrias verdi Eleni’yi!” “Tövbe de Afrodit’i! Tövbe de!” Karısının yerine haç çıkardı Spiro” (Alatlı, 2020: 19). Bu cümlelerden anlaşılacağı üzere kiliseye koşulsuz itaatin olduğu anlaşılmaktadır.

Eserde, inanç faktörü sadece Müslüman-Hristiyan çatışması bağlamında aktarılmamış; bu karşıtlığın yanı sıra Katoliklerin egemenliği altında ezilen Ortodokslara da yer verilmiştir. “Lawrence Hughes, Madam Menas’a benim kendi dedelerimden birisinin, Halevge Rahibi Petrus’un şehit edildiğini biliyor muydunuz? İşkence ile öldürüldü. Katoliklere sadakat yemini etmediği için!” (Alatlı, 2020: 37). Kıbrıs, Osmanlı Devleti’nin topraklarına katılmadan önce Venediklilerin kontrolünde yönetilmiştir. Katolik mezhebinin ağır bastığı Kıbrıs’ta İtalyanca konuşan Venedikliler, yerli Rumca konuşan Ortodokslara dini baskı ve işkence yaptığı görülür. Böylelikle Hristiyan dinindeki mezhep çatışmalarının esere yansıtıldığı görülür.

Eserde Osmanlı’nın Kıbrıs’ı fethetmesiyle adaya özgürlük geldiğini Rumların dillerinden duyarız. “Maria, azizim Lawrence, unutmayın ki, adada köleliği kaldıran, Kıbrıs Piskoposluğu’nu yeniden kuran Türklerdir. Ondan üç yüz yıl öncesine kadar, kilisemiz bile yoktu. İlk Hristiyanlar gibi, Trodos mağaralarında ibadet ettik” (Alatlı, 2020: 38). Lüzinyan döneminde 300 yıl süren hakimiyet, Ortodoksları dini yönden baskı altına almıştır. Osmanlı Devleti’nin Kıbrıs’ı fethetmesi Ortodokslarda bayram havası katmış, yüzyıllardır baskı altı kalan dini özgürlüklerine kavuşmuşlardır.

Romanda Eleni Naciye’nin iç çatışmalarının kaynağında din olgusunu görürüz. “Eleni, Türk mahallesinden ilk ezanlar duyulmaya başlandığında, henüz uyumamıştı. Yatağında doğruldu, haç çıkardı” (Alatlı, 2020: 51). İç çatışmanın başlangıcını yaşayan Eleni, Allah’u Ekber diyerek; “Türklerin Allah’ı da bizimki gibi mi?” diye merak eder. “Bir-de-bu-Allah’a-dua-etsem-tutar mıydı-acaba” gibisinden bir ses içinden geçer. Günah işlediğinin bilinci hemen kendisini izler. Acele bir şekilde haç çıkartarak bildiği duaları arka arkaya okumaya başlar” (Alatlı, 2020: 90). Eleni, İslamiyet’le Ksenya teyzesinin evinde kalırken tanışır. Evdeyken Bayraktar Camii’nden gelen ezan sesini duyan Eleni, düşüncelere daldığında günah işlediğini düşünerek haç çıkartır.

Rumların İslam inancına bakışları Spiro ve Ksenya üzerinden anlatılır. Türkler, Rum Hristiyanlara özgürce ibadetleri yaşaması için ortam hazırlarken Rumlar ise ilk fırsatta düşmanca tutumlarını göstermişlerdir. Ezan sesine tahammülü olmayan Rum profili aşağıdaki cümlelerle anlatılır.

“Allah-ü ekber, Allah-ü ekber! Lâ...”

Yerinden sıçradı Spiro, titremeye başladı. Sesler gitgide büyüdü. Türk kesiminden, Ahmet, Ömeriye, Selimiye, Haydarpaşa, Yeni cami arka arkaya katıldılar akşam namazı çağrısına. Günün yorgunluğu, vicdanının isyanına eklendi, ummadığı bir dehşete kaptırdı Spiro’yu. Ksenya’nın dayandığı surlardan, sanki hemen atlamaya başlayıvereceklerdi Muhammed’in palalı askerleri. Adamın üst üste haç çıkardığını gören Ksenya, bir kez daha tükürdü yere” (Alatlı, 2020: 78). Teyzesi Ksenya ile aynı evde yaşamaya çalışan Eleni, kötü şartlarda hayatını devam ettirir. Bu duruma bir türlü alışamayan Eleni, ezan sesi duyunca içsel inanç duygusuyla sığınak arayışına yönelir. Müslümanlığa ve Türklere yabancı olan Eleni, kurtuluşu Türklere bulur. Tamirci Arif’e âşık olan Eleni, Arif’e kaçarak evlenir. Eleni, Hristiyan kimliğini bırakarak Müslüman olur. “Hüseyin Efendi pek münasip buldu. Ahir ömründe ilk kez bir gâvuru Müslüman etmek nasip etmişti Allah, binlerce kez şükretti” (Alatlı, 2020: 114). Eleni “Hüseyin Hoca’nın ardından. “Eşhedü enlâ ilâhe illâllah ve eşhedü enlâ Muhammeden Resûlullah” der (Alatlı, 2020: 114). Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçen Eleni, dini kimliğinden vazgeçtiği için Rumlara göre yabancılaşmıştır.

İslam’ın şartında en önemli ibadetlerden biri olan namazdır. İnsanlar günde beş vakit namaz kılarak Allah’la manevi bir bağ kurar. Şefika Hanım İslam inancının getirdiği yükümlülükle Müslüman olan gelinine abdest almayı ve namaz kılmayı gösterir. “Şefika Hanım, Arif’in yanına yanaştı.

“Akşam okunacak be Arif’im. Gelindir, namaz gılsa sevap olur. Bilir mi, gılsın?”

“Daha kelimeyi şهادeti yeni belledi be ana!”

“Ben gösteririm onga!” Geline seslendi:

“Gel Naciye kızım, sanga öğreteyim abdest alasin” (Alatlı, 2020: 124).

Komşuları Havva Hanım’ın kızlarından olan Mualla, Türk askere âşık olur. Evli olup olmadığını öğrenmek için Naciye’den Saray Otel’deki 30 Ağustos resepsiyonuna gitmesi için Türk geleneğinde olan bazı lafızlar söylenir. “Hadi abam, güzel genabam. Ocağına düştük. Gurtarırsan sen gurtarın bizi. Allahın’ı Muhammedin’i seversen yapasın bize bu eyiliği!” (Alatlı, 2020: 156). İnsanların ikna etme çalışmalarında dini ifadeleri kullandığı görülür.

Türk İslam geleneğine yansıyan beddua etme ritüeli romana yansımıştır. “Allah belasını versin, kör olasıca. Gençliğinin hayrını görmesin inşallah ya rabbim!” diye beddua etti Fikret, İzzet’e” (Alatlı, 2020:164).

Eleni Naciye'nin iç çatışma yaşadığı romanda görülür. “Naciye, yatağına oturdu. Pire'ye ayak bastığından bu yana, ilk kez duydu çan seslerini. Israrlı ısrarlı çalıyordu. Korktu birden, korkunca da haç çıkardı. Ne yaptığını fark etti. “Tövbe yarabbim, tövbe estağfurullah! Çanlardan korktum!” diye açıkladı. Yine de pek güvenmedi anlaşılacağına, “Birkaç, rekât namaz kılsam belki affeder,” diye geçirdi içinden. Seccadesini bulmak için atıldı çekmeceli dolabına, ama orada yoktu. İçinden hemen her şeyi tek tek çıkarttı, gene bulamadı. O arada da hatırladı bir yıldan fazladır namaz kılmadığını. Büsbütün telaşlandı. “Temiz bir bez de olur be kızım, ne üzen kendini? Sen galbini sağlam tut, terbiyeli tut, Cenab-ı Hak anlar seni!” Şefika Hanım, böyle üfledi kalbine” (Alatlı, 2020: 198). Diz kırıp haç çıkararak Eleni Naciye'nin Allah'tan af dileyerek bilinç bölünmesi yaşar. Roman boyunca yer yer Eleni'nin içsel çatışmalarına sayfalarda yer verilmiştir. “Eleni Naciye, Kiliseye gezmeye gidiyorum, he? Başını kaldırdı Tanrı'ya doğru. Turistler gibi. Günah yazmazsın değil mi? Gezmeye gidiyorum, hâşâ duaya değil!” (Alatlı, 2020: 199). Müslüman olduğunu ve bir Türk'le evlilik yaptığını saklayan Eleni, çan sesi duyunca korkuya kapılarak namaz kılması gerektiğini düşünür. Kiliseye gitmek zorunda kaldığında içinden turist gibi gideceğini düşünür. Kilisede Hristiyanlar ayin yapıp dua ederken içinden Kelime-i Şehadet söyler. “Toprak Efendimizindir ve toprak ve içerdikleridir kaçınılmaz olan.” Peder Andrias toprağı Yohanides Mikalis Menas'ın üzerine serpti. Kalabalık, “Müminlerin Ruhları” ilahisine başladı. “Amen!” Tabut kapatıldı, kapağa çakılan her çivi Maria'nın yüreğini deldi. İndirildiği çukur kendi mezarı oldu” (Alatlı, 2020: 67). Hristiyan inancına göre yapılan cenaze töreni romanda tasvir edilmiştir.

Rum milliyetçiliği yapan Peder Andrias, Maria'nın ölen oğlu için ilahi okur. “Her şeyin bir zaman vardır! dedi, Peder Andrias, Maria'ya doğru, “Kalk, Maria, kalk ve dinle!” İpnotizma altındaymış gibi doğruldu Maria İolanti. Yorganı çenesine kadar çekti. Haç çıkardı. Kocasının kayınbiraderi/kuzeni, odanın ortasında, bir heykel gibi dikildi. Küçük parmağının manikürlü uzun tırnağını, elinde tuttuğu Kutsal Kitap'a daldırdı. Aradığı bölümden bir sayfa ileri düşmüş olmalıydı. Tekrar çevirdi. Hafifçe Öksürdü. Mihrap sesiyle okumaya başladı” (Alatlı, 2020: 65). Romanda İncil'deki Ekleziyastes bölümünün okunmasına yer verilmiştir.

“Peder Paulos, hepinizi Başpiskopos Makarios'un gayretlerinde yardımcı olması için, Efendimiz'e dua etmeye davet ediyorum. Bu büyük önderin kılavuzluğunda,

sevgili Kıbrıs'ın, bir an önce büyük Hellas'ın bir parçası olması için dua etmeye çağırıyorum. Tan inananlarla beraberdir. Aziz Paulus'un, burada, birkaç kişi haç çıkardı. Aziz Paulus'un kanıyla yıkanan bu toprağın, daha fazla Hristiyan kanı dökülmeden, kâfirlerin elinden kurtulması için dua ediyorum” (Alatlı ,2020: 201). Hristiyanların dini ritüeline eserde yer verilmiştir.

“Naciye: “Bismillahi rahmani rahim, Eşhedü enlâ ilahe illallah ve eşhedü enlâ Muhammeden Resul Allah! Allah'ım sığındım sana! Sen koruyasın, Arif'im, Hasan'ımı, Hüseyin'im, Peyker'im, Soner'im! Kıpır kıpırdı dudakları, arka arkaya eklendi bütün bildiği dualar” (Alatlı, 2020: 201). Glafkos'la evlenen Eleni, görüntü olarak Hristiyan bir Rum gibi davranırken içsel olarak gönülden İslamiyet'e bağlandığı görülür. “Glafkos'la Eleni'nin nikahlarını Peder Paulus kıydı.”Bu erkekle, bu kadının evlenmelerine mâni olacak bir şey bilen varsa ya şimdi söylesin ya ebediyete kadar sussun!” Var, var, var! haykırdı Naciye, suskunluğunda. “Bu evli, dört çocuk anası bir Müslümandır!” Bağırды, bağırды, Eleni'ye bile duyuramayınca, dua etmeye koyuldu. “Allah'ım sen affet! Büyük Allah'ım sen Naciye kulunu affet!” Burnuna burnuna salladılar buhurdanlıklarını, Peder Paulus'un çocuk yardımcıları. “Eşhedü enlâ...?” haykırdı Naciye, sesini Ayios Giorgios'un on altı borulu orgu duyurmadı bile” (Alatlı, 2020: 217). Eleni Naciye Kıbrıs'taki çocuklarını düşünerek hep evlat hasreti çekmiştir.

“Ağzından Türkçe kaçırmaktan korktuğu için, gündüz uyuyup gece uyanık durmaya çalıştı. O zaman bile kimin adını ne zaman haykıracağı belli olmaz diye korktu. Glafkos'un Müslüman duasını anlayıvereceğinden korktu” (Alatlı, 2020: 223). Eleni Naciye içsel kavgalar yaşarken Glafkos'un Müslüman olduğunu anlamasından korkar.

“Kanlı elini kaldırdı, alnını bulmaya çalıştı. “Eşhedü enlâ ilâhe illâllah.” hareketi ayarlayamadı, haç çıkarmayı tamamladığında kelime-i şehadetin yarısındaydı henüz. Gücünün mutlak sonuna sığındı, bir daha zorladı elini alnına ve göğsüne indirdi, “eşhedü...”, omuzuna değdirdi “enlâ...,” diğer omuzunda dinlendirdi, “Muhammeden Resüllâllah” (Alatlı, 2020: 230). Eleni Naciye ölürken haç çıkarması aynı zamanda Kelime-i Şehadet getirmesi her iki taraftan da ötekileştirilerek kimlik bunalımı yaşadığının göstergesidir.

Zaman Uyanışı romanında yüzeysel olarak din teması görülür. Roman kişisi Arslan Bey huzursuz olduğu bir gece uyandığında İslam'ın iç huzuruna yönelir. “Arslan Bey huzursuz olduğu bir gece uyanarak abdest alır. Uzun bir süre aradan sonra ilk defa abdest alan Arslan Bey, abdest alışın getirdiği tazeliği damarlarında hisseder. Nasıl abdest almak arzusu kendiliğinden öylesine gelivermiş bir istekte gerçekleşmiş ise yine

öylesine bir duyguda ve istekte camiye gitti. Babasının ölümünden sonra, ramazanı bayramı dâhil, cami yüzü görmemişti... birkaç gün önce de bu tür istekleri, hareketleri yadırgar, tedirgin bile olurdu... O gün olmadı. Cami büsbütün huzur getirdi. Namaz rahatlattı iyice” (Sepetçioğlu, 2020: 67).

Muskos’u babası okutmadığı için çobanlık yapmaktadır. Bir gün suya düşen keçiye kurtarmak isterken boğulma tehlikesi atlatır, Hasanaki adında Kıbrıslı bir Türk tarafından kurtarılır. Hasanaki bu duruma kayıtsız kalmayarak Muskos’u alıp kiliseye Kikko Manastırı’na teslim eder. “Muskos kendini kurtaran Hasanaki’ye babasından gizli kiliseye gittiğini duyduğu şeyleri bir daha unutmadığını söyler. Hasanaki de bu yeteneğine sarılması gerektiğini belki ilerde bir gün kilisede dinlemeye geleceğini söyleyince; “Sen... Hristiyan değilsin ki. İnanmam geleceğine. Eh. Müslümanlığım da sağlam sayılmaz ya! Hem seni dinlemeye gelirim günah da yazılmaz. Yazılırsa da sen bağışlatırsın canım artık. Papazların sözü her zaman her yerde geçerlidir, bilirsin” (Sepetçioğlu, 2020: 128). Bu şekilde Muskos’un cani olma yolunda papazlık serüveni başlar. Muskos, Türk düşmanı olarak manastırda yetiştirilir.

Kıbrıslı Türkler yıllarca İngiliz ve Rum halkının arasında ikici sınıf vatandaş muamelesi görerek ötekileştirilir. Kıbrıslı Türklerin yıllarca etnik kimliklerini ve İslami kimliklerini yok etmek için asimile politikası uygulamışlardır. Adanın İngiliz himayesine geçtiği dönemde Türkçe ve tarih derslerinin yasaklanması ve bu içerikli kitapların satılması yasaklanarak Türklük ve İslam bilincinin yok edilmesine çalışılmıştır. Türklerin hem dini inancını hem de etnik kimliğini yok ederek Hristiyanlaştırma ve Rumlaştırma politikaları izlenmiştir.

Rum ve İngiliz tedirginliklerine karşı çıkartılan Kıbrıs Türk Varoluş Mücadelesi temalı millî hamasî eserlerin sayısı oldukça fazladır. Barış Harekâtı temalı roman, öykü, tiyatro, gezi, deneme, şiir gibi edebî türler 1950’lerden itibaren işlenmeye başlar ve günümüze kadar gelir. Bu eserlerde daha çok askerleri ve Mehmetçığı yüceltme, bayrak sevgisi ve kutsiyeti, tarihî göndermeler, Batılı devletlere ve devlet adamlarına göndermeler, Atatürk’e ve diğer Türk büyüklerine göndermeler, ünlü şairlerden alıntı ve monteler, esirlere davranış gibi motifler ağırlıklı işlenirken dinî unsurlar da ihmal edilmez. Bu eserlerde şehitleri yüceltme ve Allah’tan yardım isteme gibi İslâmî motifler de yer almaktadır. Bunun yanında Kıbrıs’ı sadece dinî yönden ele alan eserler de dikkate değerdir. Ancak Kıbrıs konulu İslâm temalı eserlerin, millî-hamasî eserlere nazaran daha arka plânda kaldığını söyleyebiliriz (Onuş, 2014: 813).

4.18. Anavatan Türkiye ile Yavru Vatan Kıbrıs'ın İlişkileri

Kıbrıs Türkleri ile Türkiye arasındaki ilişkiler Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Adası üzerindeki hakimiyetiyle başlar. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'inde yer alan Kıbrıs Adası defalarca Türkiye'ye olan bağlılığını göstermiştir. Kıbrıs Adasında yapılan ticari faaliyetler, her iki toplumun ortak etnik kimliği ve ortak kültür mirasının olması Kıbrıs Türkleri ile Türkiye Türkleri arasındaki bağı açıklar. Türkiye'nin Akdeniz'deki konumu itibariyle İngiltere ve Yunanistan'la yakınlaşma politika izlemesi Kıbrıs Türklerinin sorunlarına yardımcı olmasını geciktirmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasında sonra dünyadaki güç dengeleri değişmiş, Soğuk Savaş düzenine geçilmiştir. Kıbrıs üzerindeki haklarından Lozan Antlaşması gerekçesiyle vazgeçen Türkiye 1950 yıllarında Kıbrıs siyasetinde söz sahibi olarak adanın geleceği hakkında garantör devlet olmuştur. Türkiye'nin Kıbrıs'la ilgilenmesi 1948 yıllarında Türkiye'de yaşayan Kıbrıs Türklerinin Türk basınında kamuoyu oluşturmasıyla başlar. Kıbrıs Türklerinin, Rumların yaptıkları işkence ve zulümlerden kurtulmak için kaçtıkları ilk ülke Türkiye'dir. Türkiye'ye olan aidiyet duygusunu hiçbir şekilde kaybetmeyen Kıbrıs Türkleri burayı Anavatan olarak görmüşlerdir.

Kıbrıs Türkleri ile ilgili incelenen romanlarda Rum zulmünden kaçıp Türkiye'ye göç eden ve Türkiye'ye gelmek için mücadele eden karakterler görülmektedir. Türkiye'ye gelen Kıbrıs Türklerinin burayı ikinci bir vatan olarak kabul ettikleri görülür. Yunan darbesine karşı Anavatan Türkiye, uluslararası anlaşmaların getirdiği hakla Kıbrıs'a 20 Temmuz 1974'te müdahale ederek Kıbrıs Barış Harekâtını düzenlemiş ve bunun sonucunda yıllarca süren Rum vahşeti sona ermiştir.

Kıbrıs'ta Vuruşanlar romanında Türkiye'nin yardımlarından bahsedilir. Kıbrıs Türklerinin en büyük destekçisi Türkiye olmuştur. Kıbrıs Türkleri 1963-1974 yılları arasında verdikleri zorlu mücadelede Türkiye'nin verdiği maddi ve manevi destekle ayakta kalmıştır. Eserde, roman kişisi Ramazan Türkiye'nin savaşta Kıbrıs Türklerini yalnız bıraktığını söyleyince başkışı Halil Öğretmen sinirlenerek eliyle Türk Lisesi binasını işaret eder. Kızılay'ın bayrağının dalgalandığını, yedikleri yemeğin Türkiye'nin parasıyla olduğunu söyler ve ekler: "Dahası Türkiye Kıbrıs'ın üstünde jet uçaklarını uçurmasaydı Lefkoşa'nın işi bitikti. Daha kaç gün dayanacaktı mücahitler? Herifler sayıca yüz kat fazla ve devamlı takviye alıyorlar. Bir çember içindesin sen. Kahramanlık, yiğitlik, destan yaratmak bunların hepsi tamam! Neticede kurşun bitecekti. Küçük Kaymaklı'da olduğu gibi. O zaman ne yapacaktı bu Türkiye'yi suçlayan beyler? Söyle Ramazan. O zaman bu aptallar hangi kahvede oturup ötecekti şimdiki gibi?" (Yaşın, 1974: 73).

Türkiye'nin Kıbrıs'a Mehmetçik yollayacağını öğrenen Kıbrıs Türkleri büyük bir umudun doğduğunu kendi aralarında şu şekilde paylaşırlar:

“Ortaokul Müdürü:

-Az önce Royter verdi haberi, dedi. Gözleri sevinçle parlıyordu.

-İskenderun'dan asker yüklü Türk savaş gemileri hareket etmiş. İşte Papaz şimdi hapyı yuttu.

Kitapçı:

-Hapyı yuttu ki yuttu, dedi. Arkadaşım heyecandan ölürsem iştir bugün. Çocukluğumuzdan beri özlediğimiz gün geliyor, dedi. Bir yumruk vurdu önündeki masaya. Mehmetçik geliyor Kıbrıs'a! Diye bağırdı. Heyyy! Anlıyor musun? Mehmetçik geliyor. Hem öyle 16 Ağustos 1960 gelişi gibi değil bu geliş, 1571'deki gibi” (Yaşın, 1974: 127).

Eserde Türkiye'nin uluslararası antlaşmaya göre adaya 'müdahale hakkını' kullanacağı haberlerinin dolaşmaya başlaması sonrası oluşan gelişmeler: “Anavatanımızda Milli Güvenlik Kurulu, Başbakan İsmet İnönü başkanlığında üç saat süren bir toplantı yapmıştı. Türk Silahlı Kuvvetlerinin bazı kara, deniz ve hava birlikleri yine İskenderun bölgesinde tatbikata başlamışlardı” (Yaşın, 1974: 278,279). Şeklinde anlatılır.

Girne'den Yol Bağladık romanında Kıbrıs Barış Harekâtından sonra Kıbrıs Adası'nda birçok şeyin değiştiği Türkiye ile olan ticari faaliyetlerin arttığı gözlenmektedir: “Oktay, meyve olarak Türkiye'den gelen elmalardan aldı. 20 Temmuz'dan sonra çok değişmişti Belediye Pazarı. Satılan bakkal eşyasının ve sebzenin fazlası Türkiye'den geliyordu. Ele geçen topraklar henüz sürülüp ekilmediği için sebze sıkıntısı vardı. Eskiden Rum toptancılardan alınan elma armut gibi meyveler şimdi Türkiye'den geliyordu” (Yaşın, 1976: 187). Her açıdan Kıbrıs Türklerine yardım eden Türkiye, oradaki Türk vatandaşların yeme-içme problemlerini çözmüştür.

Kıbrıslı Kâzım adlı romanında Kıbrıslı Türklerin, Türkiye'deki değişimleri yakından takip ederek Anadolu'yla bağını koparmadıkları anlatılır. “Biz, Atatürk'ün özlediği insanlar olmuşuz gerçekte. Anavatandaki devrimleri günü gününe izleyip benimsemişiz. Türk olmayı en yüce övünç yapmışız kendimize. Aydın, uygar, uyanık bir toplum olmuşuz. Sevgiyle açmışız kucığımızı Anavatana. Ve sevgi beklemişiz” (Yaşın, 1978: 169).

Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş romanına bakıldığında “Türkiye Kıbrıs değildi belki, evet değildi, lâkin Kıbrıs'ın kendisiydi. Birçok Kıbrıslılar bir havanda döğülmüş, birçok Kıbrıslılar eleklerden elenmiş ve yine birçok Kıbrıslar yayıklarda yayılmış sonra

da hepsi bir arada karıştırıla karıştırıla yoğrulmuş, Türkiye olmuştu. Rauf öyle bir Türkiye'ye karıştığını, o yoğruluşun içinde eridiğini de hissetmişti. Fakat babasına söylememişti. Yargıç Raif Bey Türkiye'yi nasıl bulduğunu, Kıbrıs'ta düşündüğü Türkiye'den farklı olup olmadığını sorduğunda bunları söyleyebilirdi, söylemek de istemişti, söylememeyi daha doğru buldu. Bunların yerine: 'Geldiğimde Nenem ile ağabeylerimi ve ablamı buldum, gittiğimde dedemi bulacağım. Türkiye ile Kıbrıs işte öyle bir şey' dedi. 'Dedem ile nenem gibi, ağabeylerim gibi, belki ablamdır!' ” (Sepetçioğlu, 2000: 63). Kıbrıslı Türklerin tarih, kültür, dil, din gibi değerlerle bir bütün olarak Türkiye'ye bağlı oldukları eserde anlatılmıştır.

“Rauf Türkiye'yi sevdi. Türkiye öğretiyordu. Kıbrıs da öğretiyordu lakin Türkiye'nin öğretmesinde İngiliz yoktu, Rum yoktu. 'Ben bir Türküm, dinim cinsim uludur!' deyişleri vardı, bu deyişi de akşamları yatağına yatarken usul usul, içten içe, kendi yalnızlığında yaptığı dualarının arasına karıştırdı. Amentü okuyuşuna ekledi. Gözlerini uykuya kapamadan önceki sözü hep: 'Ben bir Türküm, dinim cinsim uludur!' oluyordu” (Sepetçioğlu, 2000: 66). Eserdeki bu ifadelerden hareketle Kıbrıs Türklerinin, Türklük bilincine sahip olduğu görülür. Aynı zamanda ortak dilin insanlar arasında bağlayıcı güç olduğu anlatılır.

Anavatanı kurtarıcı olarak gören Kıbrıs Türkleri karşılaştıkları güçlüklerle mücadele etmek için Türkiye'den yardım isterler: “Fâzıl Küçük sabah kahvaltı da yapmadı. Türkiye'ye, Başbakan Adnan Menderese kısa bir telgraf çekti: İngiliz yönetiminin göz yumması ve güçsüzlüğü yüzünden azıtan EOKA'nın saldırılarına karşı Kıbrıs Türklerinin can güvenliği Türk Hükümeti'nin korumasına bırakılmıştır!” (Sepetçioğlu, 2000: 240).

Türkiye'nin Kıbrıs'a sahip çıkmasının neden önemli olduğu romanda şu şekilde anlatılır: “Kıbrıs tarih bakımından da coğrafyaya göre de iktisadi yapısı bakımından da Türkiye'ye bağlı bir dâvadır. Askerî açıdan bakıldığında ise, Türkiye gibi güçlü bir devletin elinde değil ise bütün Ortadoğu ve hatta Akdeniz tehlikede sayılır. Yunan'ın eline geçerse Türkiye boğulur” (Sepetçioğlu, 2000: 267). Uluslararası tehlikelerden dolayı Türkiye için özel bir bölge olan Kıbrıs'ın önemi tarih, kültür, dil, din aynı zamanda etnik kimlik açısından büyüktür.

Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ? Romanında Mehmetçiğin Kıbrıs Adası'na gelişi Türkler açısından büyük sevinçle karşılanır: “16 Ağustos 1960 sabahı, dağlar, taşlar insan doldu. Magosa'nın, Canbolat Tabyası'ndan kuzeye, deniz boyu uzanan surlarının üstüne dirsek dirseğe dizildiler. Baf'tan, Lefke'den, Limasol'dan, Larnaka'dan, hatta Poli'den gelmişlerdi. Türk askerleri geliyordu, tam 379 yıl sonra!” (Alatlı, 2020: 145).

Türkiye'nin adaya Mehmetçik göndermesi Kıbrıs Türklerinin içlerindeki ümitsizliğin silinmesini kolaylaştırır: “Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, İttifak Anlaşması uyarınca, adaya yerleşen altı yüz elli kişilik Türk Alayı, özellikle Lefkoşa yaşamına büyük değişiklikler getirdi. Rumlara karşı, av tüfekleri ve en ufak bir terslikte ‘biz adam olmayık zaten’ teşhisiyle daha da zorlanan mücadelenin umutsuzluğunu akıllardan sildiler” (Alatlı, 2020: 147).

Zaman Uyanışı romanında Türkiye'nin Kıbrıs sorununa kayıtsız kalmadığı anlatılmıştır: “Artık kökümüz kökenimiz Türkiye'miz bize sahip çıkabiliyor, bütün Türkiye öğrencileri birleşti Kıbrıs'ımıza yardım birliği kurdu, topladıklarını gönderiyorlar, topladıklarını gönderiyorlar” (Sepetçioğlu, 2020: 221). Türkiye'deki öğrenciler Kıbrıs sorununu milli dava görerek dayanışma içinde ses getirecek mitingler düzenlerler.

Dr. Fâzıl Küçük ile Rauf Denktaş hem Adnan Menderes'e hem Celâl Bayar'a telgraflar çekerler. “Kıbrıs'taki vahşiliğe dur! Denilmesini istediler. Türkiye, İngiliz'e; sen durduramıyorsan ben askerimi yollayacağım, EOKA'ya dersini vereceğim, dedi. Adnan Menderes de dedi, Fatin Rüştü Zorlu da! Şimdi EOKA ateşte” (Sepetçioğlu, 2020: 230). Türkiye'nin adaya askeri müdahalede bulunması durumu Rumlarda korkuya sebep olur. Rumlar, Türklere karşı olan saldırılarını durdurup Türk yönetimine ateşkes yapılması için öneride bulunulur.

“Başvekil Süleyman Demirel, İsmet Paşa'nın çizmelerini unutturacak davranışlardaydı, gayretini esirgemiyordu. Aynı gün Dışişleri Bakanlığı ateş kesilmesi için Birleşmiş Milletler Kıbrıs Temsilciliği'ne başvurdu. Kesin, geri çevrilemez kararlılıkta bir başvuruydu. Bununla da yetinmedi. Eğer Kıbrıs'ta Türk kanı akmakta devam eder de ateş kesilmez ve Türk Soykırımı hevesi sürerse, Kıbrıs'a asker çıkartacaktı! Gecikmeyecekti, dönülmeyecekti! Yine yetinmedi. Türkiye Büyük Millet Meclisi tek bir oturumda hükümete, Yunanistan'a savaş açma yetkisi tanıdı. Eğer Kıbrıs'taki o acımasız ilkel kinlerin ve çağdışı öçlerin sonucu o kıyıcı kütle ölümleri hemen durdurulmazsa, Türkiye Kıbrıs'a asker çıkarıyorken, Yunanistan'a savaş açacaktı, duyuruyordu” (Sepetçioğlu, 2020: 355). Türkiye'nin tarih boyunca yavru vatan Kıbrıs'ın hep arkasında durduğu açıkça romanlarda ifade edilmiştir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Edebiyat, duygu, düşünce ve dil aracılığıyla toplumun şekillenmesinde önemli yeri olan kültür öğelerinden biridir. Milli kimliğin oluşmasında önemli yeri olan edebiyat toplumsal değerlerin gelecek nesillere ulaşmasında büyük katkı sağlar.

Kıbrıs Türkleri ile ilgili yapılmış olan diğer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da milli kimlik meselesine dikkat çekilmiştir. Asimile edilmeye çalışılan diğer toplumlarda da olduğu gibi, Kıbrıs Türkleri de büyük maddi ve manevi yıkımlar yaşamıştır. Bu yıkımlar özünde toplumsal bir yıkım olarak yerini soykırıma bırakmıştır. Kıbrıs Türklerinin varlığına tahammülü olmayan İngilizler/ Yunanlar/ Rumlar kendi çıkarları doğrultusunda Türk katliamı yaparlar. Günümüzde dahi bu haksızlığa uğrayan Türklerin hakları iade edilmemiştir. Kıbrıs sorunu uluslararası bir meseleye dönüşmüştür.

Rumların Kıbrıs Adası'ndaki Megali İdea hayalleri uzun yıllar Türk kimliğini tehlikeye sokmuş ve bu düşünce birçok Türk'ün katledilmesine sebep olmuştur. Bu sebeple Türkiye'nin, Kıbrıs meselesine karşı ilk planda ilgisiz gözükmesine karşın, adadaki Türklerin yok olmasını engellemek amacıyla yaptığı Kıbrıs Türk Barış Harekâtı, dünya kamuoyunun itiraz edemeyeceği şekilde haklı nedenlerle gerçekleştirilir.

Birçok ülkeye göç etmek zorunda kalan Kıbrıs Türkleri diğer kültürlerle etkileşime girmiştir. Bu kültürel etkilenmeler Kıbrıs Türklerinin yaşam biçimlerini mutasyona uğratmıştır. Kendi coğrafyasının sağladığı kültürel birikimleri gittikleri farklı ülkelerde kaybetmeye başlamışlardır. Bu kültürel etkileşimler edebi birikimin değişmesine de yol açmıştır. Kıbrıs Türkleri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında farklı kültürlerin izleri görülmektedir. Kıbrıs Türkleri ile ilgili edebi birikimlere bakıldığında roman, hikâye, masal, efsane, halk şiiri gibi örneklerin olduğu görülmektedir. Türkiye'de yazılan romanlarda Kıbrıs Türklerinin tarihi süreçteki yaşadığı olaylara dikkat çekilmiştir. Bu konuların ele alınması Türkiye dışındaki Türklerin ortak bir dil çerçevesinde Türklük bilincini oluşturması açısından önemlidir.

Roman ve hikayeler birden fazla alanla etkileşim haline girerken şiir türü, daha çok duyguları aktarmada, toplumsal bilinci canlı tutmada etkili olmaktadır. Fakat roman farklı değerlendirmelerin yapılmasına imkân sağlar. Kıbrıs Türklerini anlatan romanlarda da bu değerlendirme söz konusudur. Kıbrıs Türklerini anlatan romanlar ne kadar farklı bir kurgu ve temaya sahip olsa da bir milletin ortak kaderini anlatmışlardır.

Bu anlatımlarda milli değerler ve insani yaklaşımlar öne çıkarılmıştır. Milli varoluş noktasında Kıbrıs Türkleri sorunu bütün Türk dünyası için önemli bir siyasi olaydır. Kıbrıs Türklerinin maruz kaldığı işkence ve kıyımlar ile Kıbrıs Türkleri sorunu uluslararası arenada insani bir olay olarak yansıtılmıştır.

Kıbrıs Türklerini Hristiyanlaştırma ve Rumlaştırmaya alışan devletlere karşı atılması gereken en önemli adımlardan biri, Kıbrıs Türklerinin edebiyat sahasının geliştirilmesidir. Türk dünyasında yazıya aktarılan roman ve öykülerin araştırılması ve farklı disiplinler ile ortak bir çalışmanın yürütülmesi gerekmektedir. Atılacak olan bu adımlar mukayeseli edebiyat alanının Türk edebiyatına fayda sağlayarak ortak Türk kültürünün bilinmeyen yönlerini ortaya çıkaracaktır. İncelemeler sonucunda oluşan bu çalışma, bu konuyla ilgili yapılacak çalışmaların başlangıcı niteliğini taşımaktadır.

Anavatan Türkiye'den uzakta yaşayan Kıbrıs Türkleri, adada buldukları tarihsel süreçte Türk kültürünü Kıbrıs coğrafyasına işlemişlerdir. Kıbrıs Türkleri; mimari yapıları, adetleri, gelenek-görenekleri, kültürü, dini ve diliyle Kıbrıs coğrafyasında Türk kültürünü yaşatmaya devam etmektedirler. Yazarlar vatan temasını, milli kimliği romantik bir tarzda kaleme alarak kolektif bilinci canlı tutmaya çalışmışlardır.

KAYNAKÇA

- Akgün, S. (2012). 1952-1943 Arası Dönemde Kıbrıs Türk Kimliğinin İlk Kurumsallaşma Hareketleri, *Turkish Studies*, 7(3), 127-143.
- Akpınar S. ve Şahin B. (2017). Orhan Pamuk Romanlarında “Öteki”. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(11), 330-344.
- Aktaş, Ş. (2009). Edebi Metin ve Özellikleri. *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15 (39), 187-200.
- Alasya, H. F. (1964). *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*. Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Alatlı, A. (2020). *Yaseminler Tüter Mi, Hâlâ?.* İstanbul: Everest Yayınları.
- Argunşah, H. (2016). *Tarih ve Roman*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Argunşah, H. (2021). Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Savaşın Kadın Yüzleri: “Nakarat”. *KARE- Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi*, (11), 389-408.
- Ateş, Ö. F. (2020). *1917 Sonrası Sovyet Edebiyatında Kimlik Yozlaşması Azerbaycan Örneği*. Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Ateşin, H. M. (1996). *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Avar, B. (2014). Mahmutoğlu ile yapmış olduğu söyleşiden aktaran Banu Avar, “Silahları Getirenlere ‘Bereketçi’ Denirdi”. <http://banuavar.com.tr/silahlari-getirenlere-bereketci-denirdi-banu-avar/> (Erişim Tarihi: 30.08.2015).
- Aylanç M. (2011). *Kıbrıs Türk Romanında Göç (1963-2010)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bayram, S. (2019). Nabizade Nazım'ın Hikayelerinde Aşkın Halleri. *Turkish Studies*, 14(3), 1053-1065.
- Bostancı, M. (2015). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İlânı ve Buna Yönelik Tepkilerin Türk Kamuoyundaki Yankıları, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 34(57), 317-355.
- Büyükada, M. (2012). *Kıbrıs Türklerinin Milli Mücadelesinin Özker Yaşın'ın Romanlarına Yansıması*, Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Clark, T. (2023). *Kısa Kıbrıs Tarihi*. (Duru, E. çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Clausewitz, C. V. (1999). *Savaş Üzerine*. (Koçak, S. çev.). İstanbul: Özne Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2005). *Dayanışma Bilincinin Temeli İçimizdeki Biz*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çakmakcı, E. (2017). *Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Harekatları ve BM Kıbrıs Barış Koruma Gücü*. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Çalık, E. (1993). *Mustafa Necati Sepetçioğlu Hayatı Sanatı ve Eserleri*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çetin, N. (2021). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Debeş, T. (1993). *Sir Ronald Storrs'un Kıbrıs Anıları (1926-1932)*. KKTC: Mez-Koop Bankası Kültür Yayınları.
- Değirmenci, H. (2020). Tarihi Roman Kavramı ve Türk Romanında İstanbul'un Fethine Genel Bakış. *Edebi Eleştiri Dergisi*, 4 (2), 167-181.
- Denктаş, R. R. (2000). *Hatıralar Toplayış*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Doğan, A. (2023). *Türk Edebiyatında Tarihi Roman*. Doktora Tezi, Ardahan Üniversitesi, Ardahan.
- Durmuş, Ö. (2014). *Özker Yaşın'ın Romanlarında Toplumsal Eleştiri*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs.
- Efegil, E. Ve Ülger, İ. K. (2001). *Avrupa Birliği Kıskaçında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)*. Ankara: HD Yayıncılık.
- Emircan, M.S. (2007). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tören, Bayram ve Anma Günleri*. KKTC: Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği Yayınları.
- Eroğlu, H. (1975). *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Kıbrıs Barış Harekâtı*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Erol, H. (2014). *Kıbrıs Politikalarında Lider Rauf Denктаş'ın Rolü*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Esgin, M. (2013). "Inquisition and the torture", *Journal of Faculty of Theology of Bozok University*, 3 (3), 39-60.
- Eskiyurt Ö. ve Sarıca, M. ve Teziç, E. (1975). *Kıbrıs Sorunu*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Gibbons, H. S. (2003). *Kıbrıs'ta Soykırım*. (Fehim, E. ve Yılmaz, A. çev.). Ankara: Özyurt Matbaası.
- Gökalp, Z. (2021). *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gökbulut, B. ve Tamer, İ. ve Yeniasır, M. (2020). Ahmet Gazioğlu'nun Kıbrıs'ta Aşk ve Savaş Adlı Romanına 1974 Kıbrıs Türk Barış Harekâtı'nın Yansıması, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (43), 149-182.
- Güler, E. (2020). Basında Rauf Raif Denктаş ve Kıbrıs Mücadelesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3 (2), 96-112.

- Günay, E. (2021). *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Güneş, E. Ö. (2020). Kemal Özer'in Şiirlerinde Ölüm Teması. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (43), 83-89.
- Güneş, Ş. (2012), “Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sürecinde Türk Kamuoyu”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gürel, Ş. S. (1984). *Kıbrıs Tarihi (1878-1960)*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Hasgüler, M. (2000). *Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim Politikalarının Sonu*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Hegel, G.W.F. (2020). *Din Felsefesi Dersleri*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Hobsbawm, E. J. (2020). *Milletler ve Milliyetçilik*. (Akinhay, O. Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İsmail, S. (1998). *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*. İstanbul: Kastaş Yayınevi.
- İsmail, S. (1998). *20 Temmuz Barış Harekâtının Nedenleri Gelişimi Sonuçları*. İstanbul: Kastaş Yayınları.
- İsmail, S. (1998). *Kıbrıs Üzerine Bildiriler*. Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP) Yayınları.
- Kahya, A. (2022). *Kıbrıs'ta Dondurulmuş Bir Sorun: Kapalı Maraş*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Karadoğan, S. (2021). *Türk Romanında Aşk*. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Karatay, H. (2005). *Kıbrıslı*. İstanbul: Çıra Yayınları.
- Karpat, K. H. (2010). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kepek, O. (2022). *Bir Aktivist ve Siyaset Adamı Olarak Rauf Denктаş*. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Keser, U. (2015). 147-181 Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Bayrak ve Diğer Sancak Radyoları 1963-1974. *U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (1), 147-181.
- Kırmızı, İter (2009). “TMT Anıları ve Türkiye'den Gelen İlk Silahlar” İç: Kıbrıs Türk Millî Mücadelesi ve Bu Mücadelede TMT' nin Yeri” Uluslararası Sempozyumu Sunumlar Kitabı, Lefkoşa, KKTC, 51-54.
- Levinas, E. (2021). *Ölüm ve Zaman*. (Başer, N. çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mardin, Ş. (2021). *Şerif Mardin Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mercan, M. S. (2019). *Dış Siyasi Olaylarla İlgili TBMM'nin Gizli Oturum Görüşmelerinde Kıbrıs (1974)*. Ankara: İksad Yayınevi.

- Mütercimler, E. (2007). *Kıbrıs Barış Harekatının Bilinmeyen Yönleri Satılık Ada Kıbrıs*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Oberling, P. (1988). *Bellapais'e Giden Yol "Kıbrıs Türklerinin Kuzey Kıbrıs'a Zorunlu Göçü"*. (Erdoğan, M. çev.). Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Onuş, E. (2014). Kültür ve Edebiyat Zemininde Kıbrıs'a İslami Bir Bakış. *Turkish Studies*, 9(6), 807-826.
- Özakman, T. (2022). *Çılgın Türkler Kıbrıs*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özel, İ. (2019). *Kalın Türk*. İstanbul: Tam İstiklâl Yayıncılık Ortaklığı.
- Özmen, S. (2018). Kıbrıs Türklerinin Kökeni ve Sosyo-Kültürel Özellikleri. *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 2(3), 21-33.
- Saraç, Ö. (2013). Türk Destanlarında İntikam Motifi. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 141-150.
- Sepetçioğlu, M. N. (2000). *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Boyun Eğiş*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Sepetçioğlu, M. N. (2000). *Bir Ömür Boyu Kıbrıs Hayır Deyiş*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Sepetçioğlu, M. N. (2020). *Zaman Uyanışı*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Serter, V. Z. (2008). *Kıbrıs'ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım*. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Smith, A. D. (2017). *Milli Kimlik*. (Şener, B. S. çev). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stevick, P. (1988). *Roman Teorisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası.
- Şahin, V. (2016). Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Kimlik Kurgusu ve Benlik Algısı. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(4), 117-134.
- Şen, V. (2020). *Türk Romanında ve Öyküsünde Ahıska Türkleri*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Erzurum.
- Tarkan, M. T. (1975). *Kıbrıs (Genel Çizgileriyle)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Taşbaş, F. A. (2020). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatı'nda Esaret, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Tenşi, M. T. (2018). *Kıbrıs Türk Barış Harekatı 1974*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Tenşi, M. T. (2023). *Kıbrıs Darbesi Yunan İstilasını 15 Temmuzdaki 1974*. Ankara: Gülнар Yayınları.

- Turner, B. (2017). *Din ve Modern Toplum*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (TDK). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkdoğan, O. (2016). *Türk Toplumunun Tarihsel Kimliği ve Günümüz Sorunları*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Vatansever, M. (2012). “Kıbrıs Sorunu’nun Tarihi Gelişimi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(Özel Sayı), 1489.
- Wellek, R. (1993). *Edebiyat teorisi*. İzmir: Akademi kitabevi.
- Willaime, J. P. (2017). *Dinler Sosyolojisi*. (Adıbelli, R. Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Yalçın, E. (2005). Rauf R. Denктаş’ın Kıbrıs’ta Bitmeyen Mücadelesi. *Atatürk Dergisi*, 4(4), 111-148.
- Yaşın, Ö. (1974). *Kıbrıs’ta Vuruşanlar*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Yaşın, Ö. (1976). *Girne’den Yol Bağladık*. İstanbul: İtimat Kitabevi.
- Yaşın, Ö. (1978). *Kıbrıslı Kâzım*. Ankara: Yücel Yayınları.
- Yücel, O. (2020). *Kıbrıs’ta Türklere Karşı İşlenen Uluslararası Suçlar (1955-1974)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Muhammet Özen Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2018 yılında mezun oldu. 2018 yılında Atatürk Üniversitesi'nden pedagojik formasyon eğitimini tamamladı. 2019-2020 yıllarında Medikal Sağlık Koleji, 2021-2022 yılında Renk Anadolu Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. 2021 yılında Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında yüksek lisans öğrenimine başladı.

